Nr 224.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående åtgärder i prisreglerande syfte på jordbrukets område; given Stockholms slott den 17 april 1953.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att *dels* antaga härvid fogade förslag till

1) förordning med vissa bestämmelser angående prisregleringen för råg och vete;

2) förordning angående slaktdjursavgift; samt

3) förordning om ändrad lydelse av 3 § förordningen den 10 juli 1947 (nr 378) om viss avgift å mjölk, grädde och ost;

dels bifalla de förslag i övrigt, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF.

Sam. B. Norup.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

Sedan överenskommelse träffats mellan statens jordbruksnämnd, å ena, samt en av Sveriges lantbruksförbund och Riksförbundet Landsbygdens folk utsedd förhandlingsdelegation, å andra sidan, angående grunderna för prissättningen å jordbrukets produkter under regleringsåret den 1 september 1953 — den 31 augusti 1954, har Kungl. Maj:t den 10 april 1953 meddelat beslut i prisfrågan. Sagda prisöverenskommelse samt i anslutning därtill stående förslag till åtgärder i prisreglerande syfte på jordbrukets område under nyssnämnda tid underställes i propositionen riksdagens prövning.

Prisöverenskommelsen innebär i huvudsak, att ett överskott i jordbrukskalkylen för det kommande regleringsåret av 113,2 miljoner kronor skall utjämnas genom sänkning av priserna på brödsäd, fabrikspotatis, oljeväxtfrö, ägg och köttvaror med 71,6 miljoner kronor samt genom minskning av de allmänna bidragen för mjölk med 36,6 miljoner kronor. Härtill kommer en prishöjning på importkraftfoder med 5 miljoner kronor.

I propositionen framlägges vidare förslag till, bland annat, förordning med vissa bestämmelser angående prisregleringen för råg och vete samt till förordning angående slaktdjursavgift.

Medelsbehovet för prisreglerande åtgärder på jordbrukets område under regleringsåret 1953/54 beräknas till 201 miljoner kronor, därav 187 miljoner kronor till allmänt mjölkpristillägg, extra mjölkpristillägg i vissa delar av landet samt leveranstillägg, 6 miljoner kronor till kompensation för smörlagring, 2 miljoner kronor till stöd åt odlingen av lin och hampa samt 6 miljoner kronor till diverse kostnader i samband med jordbruksregleringen. Under förutsättning av bifall till ett i propositionen framlagt förslag, att av överskottet i clearingkassan för fettvaror ett belopp av 37,6 miljoner kronor skall disponeras för att nedbringa den eljest erforderliga medelsanvisningen under prisregleringsanslaget, begränsas anslagsäskandena i förevarande hänseende till 164 miljoner kronor. Vidare begäres ett förslagsanslag å 5 miljoner kronor till omkostnader för statlig lagerhållning av vissa jordbruksprodukter m. m. På grund av förefintlig reservation begäres icke ytterligare medel till kostnader i samband med Svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet.

Slutligen begäres å kapitalbudgeten investeringsanslag av dels 50 miljoner kronor till inlösen av inhemskt oljeväxtfrö, dels 35 miljoner kronor till ytterligare lagring av jordbruksprodukter. Å andra sidan föreslås, att ett belopp av 54 miljoner kronor skall tillföras riksstatens inkomstsida såsom inkomst av införselavgifter för fettvaror.

Förslag

till

förordning med vissa bestämmelser angående prisregleringen för råg och vete.

Härigenom förordnas som följer.

Inledande bestämmelse.

1 §.

För upprätthållande av prisregleringen för råg och vete skall, där Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, statens jordbruksnämnd så förordnar, vad i 2—11 §§ stadgas helt eller delvis äga tillämpning.

Har förordnande som i första stycket sägs meddelats, skola även 12—20 §§ i tillämpliga delar gälla.

Avgifter.

2 §.

För råg och vete, som användes för tillverkning av mjöl, och för vete, som användes för tillverkning av gryn, skall erläggas viss avgift *(förmalningsavgift)*.

Förmalningsavgiften utgår med det belopp, högst 5 öre för varje kilogram av varans nettovikt, som Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, jordbruksnämnden bestämmer.

För förmalningsavgiftens erläggande svarar tillverkaren.

3 §.

I samband med att prishöjning sker å råg eller vete skall för lager av sådan spannmål hos kvarnar och spannmålshandlare uttagas särskild avgift *(prishöjningsavgift)*.

Prishöjningsavgiften skall utgå högst med belopp motsvarande den prishöjning, som föranleder avgiftens uttagande. Avgiftens storlek bestämmes av Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, av jordbruksnämnden.

Skyldighet att erlägga prishöjningsavgift skall åligga envar, som i kvarnrörelse använder råg eller vete för framställning av mjöl till avsalu (handelsförmalning) eller bedriver yrkesmässig handel med spannmål.

4 §.

I denna förordning avsedda avgifter skola erläggas i den ordning jordbruksnämnden bestämmer.

Avgift må, där den icke inbetalas i föreskriven ordning, på framställning av jordbruksnämnden omedelbart utmätas med det belopp, vartill nämnden efter verkställd undersökning fastställer densamma.

5 §.

Vid export eller eljest då särskilda skäl därtill äro må jordbruksnämnden medgiva återbäring av eller befrielse från sådan avgift, som i denna förordning avses, eller del därav.

6 §.

Medel, som inflyta genom uppbörd av i denna förordning avsedda avgifter, skola enligt de föreskrifter Kungl. Maj:t meddelar användas till täckande av kostnader i samband med jordbruksregleringen.

Tillfälliga inskränkningar i rätten att vid kvarn förmala råg och vete.

7 §.

Vid kvarn må under viss av jordbruksnämnden angiven tid icke utan tillstånd av nämnden användas större kvantiteter vete och råg för handelsförmalning än som motsvarar viss procent av handelsförmalningen av dessa sädesslag vid kvarnen under viss förfluten tid.

Inmalning och inblandning.

8 §.

Jordbruksnämnden äger föreskriva vilka myckenheter råg eller vete av olika slag eller råg eller vete av svenskt eller utländskt ursprung som skola ingå i brödsäd vid handelsförmalning. Dessa myckenheter skola bestämmas under beaktande av att framställning i erforderlig omfattning skall kunna ske av olika kvaliteter mjöl av god bakningsduglighet.

9 §.

Den, som till riket inför rågmjöl eller vetemjöl, är pliktig att, medan varan ännu står under tullverkets uppsikt, låta däri inblanda mjöl av svensk råg eller svenskt vete i sådan omfattning, att andelen svenskt mjöl kommer att motsvara den inmalning av svensk spannmål, som på grund av förordnande enligt 8 § må vara föreskriven vid handelsförmalning.

Uppgiftsskyldighet m. m.

10 §.

Det åligger den, som yrkesmässigt bedriver förmalning av brödsäd eller som använder vete för yrkesmässig tillverkning av gryn eller som yrkesmässigt bedriver handel med spannmål, att inom fjorton dagar efter det förordnande enligt 1 § trätt i kraft göra anmälan om rörelsen hos jordbruksnämnden. Därest sådan rörelse påbörjas först efter ikraftträdande av förordnande, skall anmälan som nu sagts göras inom fjorton dagar från det förmalning första gången ägde rum.

Den, som bedriver handelsförmalning av råg eller vete och som på grund av bestämmelserna i 2 § kungörelsen den 22 juni 1950 (nr 397) med vissa bestämmelser om förmalning av vete och råg, m. m. verkställt anmälan om sin rörelse, skall därmed anses ha fullgjort den anmälningsskyldighet som föreskrivits i första stycket.

11 §.

Den, som bedriver sådan rörelse för vilken anmälningsskyldighet enligt 10 § första stycket stadgats, är skyldig att i den mån jordbruksnämnden så föreskriver och i enlighet med de närmare föreskrifter jordbruksnämnden meddelar

dels föra sådana anteckningar över lager, inköp, tillverkning och försälj-

ning, som erfordras för kontroll över att bestämmelserna i denna förordning eller med stöd av densamma givna föreskrifter iakttagas;

dels till ledning vid fastställande av prishöjningsavgift lämna deklaration rörande sitt lager av olika slag av brödsäd;

dels till ledning vid fastställande av förmalningsavgift lämna regelbundna deklarationer rörande sin användning av råg och vete för tillverkning av mjöl eller gryn;

dels ock i övrigt lämna regelbundna uppgifter angående sin rörelse och på anfordran tillhandahålla nämnden eller dess ombud förda handelsböcker med därtill hörande handlingar ävensom sådana anteckningar, som ovan sagts.

12 §.

Jordbruksnämnden eller dess ombud äger att, för kontroll av efterlevnaden av bestämmelserna i denna förordning och med stöd därav givna föreskrifter, verkställa undersökning av lokal, vari kvarnrörelse eller tillverkning av gryn av vete bedrives, ävensom av därtill eller till spannmålshandel hörande lagerlokaler. Nämnden eller dess ombud äger jämväl taga prov av spannmål och förmalnings- eller tillverkningsprodukter, som förvaras i sådana lokaler. Rörelseidkare är ej berättigad till ersättning för dylika prov.

13 §.

Vad som inhämtas av deklaration, handelsbok eller annan handling, som avgivits eller tillhandahållits på grund av stadgande i 11 § eller vid undersökning enligt 12 §, må ej yppas i vidare mån än ärendets beskaffenhet kräver; dock må deklaration, på sätt Kungl. Maj:t förordnar, för statistisk bearbetning utlämnas till ämbetsmyndighet eller tjänsteman, åt vilken Kungl. Maj:t uppdrager utförandet av sådan bearbetning.

Straff m. m.

14 §.

Bryter någon mot förbud, som stadgats med stöd av 7 §, eller uraktlåter någon att fullgöra med stöd av denna förordning stadgad skyldighet att verkställa inmalning eller inblandning, straffes med dagsböter eller fängelse i högst sex månader.

15 §.

Underlåter någon att fullgöra anmälningsskyldighet, som avses i 10 § första stycket, eller att föra anteckningar eller lämna deklarationer eller uppgifter enligt vad som stadgas i 11 §,

eller vägrar någon att i enlighet med föreskrifterna i 11 § tillhandahålla jordbruksnämnden eller dess ombud där omförmäld handling,

straffes med dagsböter eller fängelse i högst sex månader.

Till samma straff dömes, där gärningen innebär fara i bevishänseende men ej enligt allmän lag är belagd med straff, den som uppsåtligen giver oriktigt eller ofullständigt innehåll åt i 11 § avsedda anteckningar eller uppgifter. Sker sådan förseelse utan uppsåt men av grov oaktsamhet, vare straffet dagsböter.

Om ansvar i vissa fall för den, som i deklaration till ledning vid fastställande av allmän avgift lämnat oriktig uppgift, stadgas i skattestrafflagen.

Om straff för vägran att lämna tillträde för undersökning eller provtagning enligt 12 § stadgas i allmänna strafflagen.

16 §.

Bryter någon mot den i 13 § stadgade tystnadsplikten, dömes, där han ej för brottet är underkastad ansvar enligt allmänna strafflagen, till dagsböter eller fängelse.

17 §.

Husbonde ansvarar för sådan i 14 § eller 15 § första eller andra stycket omförmäld förseelse, som förövas av hans husfolk eller i hans arbete antagen person, liksom vore förseelsen begången av honom själv, såframt ej omständigheterna göra sannolikt att förseelsen skett utan hans vetskap och vilja.

18 §.

Brott, varom i 16 § sägs, må, där det icke skall straffas enligt allmänna strafflagen, av allmän åklagare åtalas allenast efter angivelse av målsägande.

19 §.

Vägrar någon att lämna jordbruksnämnden eller dess ombud tillträde till lokal för verkställande av undersökning eller provtagning enligt 12 § eller att på anfordran tillhandahålla nämnden eller dess ombud handelsbok eller annan handling, som avses i 11 §, eller underlåter någon att i föreskriven ordning avlämna där avsedd deklaration eller uppgift, må nämnden förelägga honom lämpligt vite.

Länsstyrelse äger utdöma vite enligt denna paragraf.

20 §.

Närmare föreskrifter rörande tillämpningen av denna förordning meddelas av Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, av jordbruksnämnden.

Denna förordning träder i kraft den 1 augusti 1953.

Genom denna förordning upphävas följande författningar:

förordningen den 13 juni 1930 (nr 249) om användande av svenskt vete och svensk råg vid framställning av mjöl m. m.;

kungörelsen den 14 augusti 1930 (nr 330) angående ikraftträdande av förordningen den 30 juni 1930 (nr 249) om användande av svenskt vete och svensk råg vid framställning av mjöl m. m.;

kungörelsen den 14 augusti 1930 (nr 331) med tillämpningsföreskrifter till förordningen den 13 juni 1930 (nr 249) om användande av svenskt vete och svensk råg vid framställning av mjöl m. m.;

kungörelsen den 30 augusti 1943 (nr 667) med vissa bestämmelser angående framställningen av vetemjöl och rågmjöl;

förordningen den 7 juni 1935 (nr 280) om veteavgift;

kungörelsen den 21 augusti 1935 (nr 499) med tillämpningsföreskrifter till förordningen den 7 juni 1935 (nr 280) om veteavgift;

kungörelsen den 23 augusti 1937 (nr 769) angående restitution av veteavgift;

kungörelsen den 22 juni 1950 (nr 397) med vissa bestämmelser om förmalning av vete och råg, m. m.;

kungörelsen den 27 augusti 1951 (nr 608) om skyldighet att lämna uppgifter angående s. k. löneförmalning av vete och råg.

Förslag

till

förordning angående slaktdjursavgift.

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

För upprätthållande av prisregleringen för köttvaror skall, där Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, statens jordbruksnämnd så förordnar, viss avgift *(slaktdjursavgift)* enligt vad nedan sägs upptagas för kött och fläsk, som blivit vid offentligt slakthus, kontrollslakteri eller kommunal köttbesiktningsbyrå godkänt vid besiktning enligt lagen den 11 maj 1934 (nr 140) angående köttbesiktning och slakthus eller kungörelsen den 30 november 1934 (nr 559) angående kontrollslakterier.

2 §.

Slaktdjursavgift skall utgå för hel kropp eller del därav med belopp, som Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, jordbruksnämnden bestämmer, under iakttagande att avgiften, räknat för hel kropp, högst må utgöra för nötkreatur, som efter nedslaktningen väger minst 150 kilogram (storboskap), och för häst femton kronor, samt för nötkreatur, som efter nedslaktningen väger mindre än 150 kilogram (kalv), ävensom för svin åtta kronor.

Jordbruksnämnden äger från avgiftsskyldigheten medgiva undantag, där så med hänsyn till särskilda förhållanden finnes skäligt.

3 §.

Uppbörd av slaktdjursavgift för kött och fläsk, som besiktigats vid offentligt slakthus eller kommunal köttbesiktningsbyrå, skall omhänderhavas av det samhälle, genom vars försorg köttbesiktningen ägt rum.

För erläggande av slaktdjursavgift för kött och fläsk, som besiktigats vid kontrollslakteri, ansvarar slakteriinrättningens innehavare.

4 §.

Slaktdjursavgift skall erläggas i den ordning jordbruksnämnden bestämmer.

Avgift må, där den icke inbetalas i föreskriven ordning, på framställning av jordbruksnämnden omedelbart utmätas med det belopp, vartill nämnden efter verkställd undersökning fastställer densamma.

5 §.

Medel, vilka inflyta genom upptagande av slaktdjursavgift, skola enligt av Kungl. Maj:t meddelade föreskrifter användas till täckande av kostnader i samband med jordbruksregleringen.

6 §.

Närmare föreskrifter rörande tillämpningen av denna förordning meddelas av Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, av jordbruksnämnden.

Denna förordning träder i kraft den 1 augusti 1953.

Genom denna förordning upphävas följande författningar:

förordningen den 7 juni 1935 (nr 279) angående slaktdjursavgift;

kungörelsen den 20 juni 1935 (nr 363) med tillämpningsföreskrifter till förordningen den 7 juni 1935 (nr 279) angående slaktdjursavgift;

kungörelsen den 21 juni 1940 (nr 635) med förordnande angående slaktdjursavgiften;

förordningen den 30 juni 1943 (nr 456) om fortsatt giltighet av förordningen den 7 juni 1935 (nr 279) angående slaktdjursavgift.

Förslag

till

förordning om ändrad lydelse av 3 § förordningen den 10 juli 1947 (nr 378) om viss avgift å mjölk, grädde och ost.

Härigenom förordnas, att 3 § förordningen den 10 juli 1947 om viss avgift å mjölk, grädde och ost[1] skall erhålla följande ändrade lydelse.

3 §.

Utjämningsavgift för ost med lägre fetthalt i torrsubstansen än 45 procent må bestämmas till högst en krona tjugufem öre per kilogram. För margarinost må avgiften sättas till högst femtio öre per kilogram. För annan vara skall avgiften utgå med högst ett belopp, som motsvarar femtio öre för etthundra gram av det mjölkfett varan innehåller.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1953.

[1] Senaste lydelse av 3 § se 1952: 364.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 17 april 1953.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL, NORDENSTAM.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Norup, fråga om åtgärder i prisreglerande syfte på jordbrukets område samt anför därvid.

I årets statsverksproposition har Kungl. Maj:t under nionde huvudtiteln på min hemställan föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1953/54 beräkna dels (p. 111) till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område ett reservationsanslag av 152 000 000 kronor, dels (p. 113) till Kostnader i samband med Svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet ett reservationsanslag av 6 500 000 kronor, dels (p. 114) till Statlig lagerhållning: Omkostnader för statlig inköps- och försäljningsverksamhet ett förslagsanslag av 9 000 000 kronor.

I skrivelse den 27 mars 1953, som inkommit till jordbruksdepartementet den 2 april samma år, har statens jordbruksnämnd framlagt förslag angående prissättningen på jordbrukets produkter och vissa jordbruksförnödenheter för regleringsåret 1953/54. Förslaget grundas på en den 25 mars 1953 mellan nämnden och jordbrukets förhandlingsdelegation träffad överenskommelse i ämnet. Vid nämndens skrivelse hade fogats, bland annat, särskilda skrivelser från Svenska spannmålsaktiebolaget och statens priskontrollnämnd, dagtecknade den 14 respektive den 28 mars 1953. I anledning av jordbruksnämndens framställning har Kungl. Maj:t den 10 april 1953 meddelat beslut i prisfrågan. I detta sammanhang torde jag få anmäla sedermera inkomna framställningar från Svenska kvarnföreningen, Svenska bygdekvarnars riksförbund samt Riksförbundet Lin och hampa.

Jag torde nu få underställa riksdagen frågan om den närmare utformningen av de prisreglerande åtgärderna på jordbrukets område för regleringsåret 1953/54 och därmed sammanhängande spörsmål.

Prissättningen på jordbrukets produkter för regleringsåret 1952/53.

I sin förut nämnda skrivelse den 27 mars 1953 har jordbruksnämnden till en början redogjort för det system för prissättningen på jordbrukets produkter och förnödenheter, som tillämpats under innevarande regleringsår.

Därvid har nämnden i huvudsak anfört följande.

I början av år 1952 hade kalkylsakkunniga på sedvanligt sätt upprättat en förkalkyl över jordbrukets inkomster och kostnader under produktionsåret 1952/53. I kalkylen infördes året 1950/51 som basår i stället för det dittills använda basåret 1938/39. Beräkningarna visade, med tillämpning av två olika alternativ för räntekostnaderna, ett kalkylmässigt underskott av 173,1 respektive 216,8 miljoner kronor.

Efter förhandlingar mellan nämnden, å ena, samt en av Sveriges lantbruksförbund och Riksförbundet Landsbygdens folk utsedd förhandlingsdelegation, å andra sidan, träffades den 1 april 1952 en prisöverenskommelse, som av nämnden sammanfattats på följande sätt.

Till grund för överenskommelsen skulle läggas den kalkyl över jordbrukets inkomster och kostnader, som visade ett underskott på i runt tal 215 miljoner kronor. Av underskottet beräknades cirka 55 miljoner kronor hänföra sig till ökade räntekostnader på grund av höjning av jordvärdena för jordbruksfastigheter enligt 1952 års fastighetstaxering ävensom ökade värden å kreaturs- och förrådskapital. Av räntekostnadsökningen skulle en femtedel eller 11 miljoner kronor beaktas vid prissättningen för år 1952/53, medan återstående del eller 44 miljoner kronor successivt skulle intäckas med en fjärdedel under vart och ett av de följande åren. Underskottet för år 1952/53 skulle sålunda anses vara täckt om jordbruket tillfördes inkomstökningar av tillhopa 171 miljoner kronor.

Sistnämnda belopp beräknades skola täckas genom följande åtgärder. Priset på vete av 1952 års skörd skulle ökas med 3 öre per kilogram utöver det pris, som upptagits i jordbrukskalkylen. Därigenom skulle uppnås en inkomstökning av cirka 16 miljoner kronor. Genom att ostpriserna avsågs bli fria under regleringsåret 1952/53 beräknades jordbruket komma att tillföras en inkomstökning av 15 miljoner kronor. För att undvika en sänkning under kalenderåret 1952 av de gällande avräkningspriserna på kött och fläsk, däri inräknade de statliga pristilläggen för fläsk, skulle baspriserna i avtalet mellan nämnden och Sveriges slakteriförbund höjas med belopp, som för perioden den 1 september—den 31 december 1952 skulle motsvara 10 miljoner kronor. I statliga pristillägg för mjölk skulle jordbruket tillföras 130 miljoner kronor.

Enligt överenskommelsen skulle vidare det allmänna mjölkpristillägget, det extra mjölkpristillägget i norra Sverige samt leveranstillägget på mjölk vid den mjölkvolym, som beräknats i jordbrukskalkylen, utgå med i genomsnitt samma belopp per kilogram och enligt samma grunder i övrigt som för tiden mars—augusti 1952. Detta beräknades medföra en kostnad av 169 miljoner kronor utöver de redan före mars 1952 utgående bidragen. För att täcka beloppet skulle, utöver det nyssnämnda beloppet av 130 miljoner kronor, medel erhållas dels genom att ost belades med en särskild avgift, motsvarande prishöjningar, dels genom att jordbruket tillfördes 12 miljoner kronor, utgörande beräknad inbesparing vid producentbidragets omläggning till kontantbidrag, dels genom medel, som inbesparats vid avvecklingen av pristillägget på fläsk, och dels genom vissa hos Svenska mejeriernas riksförening innestående medel.

Förlusten på export av smör och andra mejeriprodukter utöver det belopp på 7,2 miljoner kronor, som upptagits i jordbrukskalkylen, skulle täckas med vinst, som uppstått eller kunde komma att uppstå vid export av svenska oljeväxtfröer eller därav beredda oljor, i den mån den icke åt-

gick för att täcka clearingkassans för fettvaror löpande utgifter. Ett villkor härför var emellertid, att förlusterna icke förorsakades av en ökning av smörproduktionen.

Nämnden förklarade sig beredd att såsom tidigare till prövning upptaga önskemål om justering av priserna å vissa slaktdjurs- och mejeriprodukter i den mån så erfordrades för att täcka inkomstbortfall på grund av att förutsatta priser icke helt kunnat uttagas.

Överenskommelsen skulle gälla hela regleringsåret 1952/53, varvid den s. k. 4-procentregeln skulle äga tillämpning. Omräkning av kalkylen skulle på grund härav ske under hösten 1952, dock endast försåvitt sådan omräkning begärdes av nämnden eller jordbrukets förhandlingsdelegation. Under förutsättning att skörderesultatet icke mera väsentligt avvek från normalskörd, ansågs det tillräckligt, att kalkylsakkunniga utan fullständig omräkning av kalkylen konstaterade, huruvida avvikelser i skördeutfallet från normal skörd skulle medföra överskott eller underskott, som var större än 4 procent av den totala inkomstsumman. Därest man vid en summarisk granskning inom kalkylsakkunniga uppnådde enighet om att variationerna höll sig inom 4-procentmarginalen, syntes någon omräkning av kalkylen icke böra påfordras.

Oavsett 4-procentregeln skulle jordbruket genom höjning av produktpriserna äga rätt att erhålla kompensation, därest till följd av lönehöjningar på grund av nya kollektivavtal för lantarbetare, eller andra arbetargrupper, jordbrukets kostnader ökades.

Kungl. Maj:t meddelade därefter den 25 april 1952 beslut rörande prissättningen på jordbrukets produkter under år 1952/53. Kungl. Maj:t godtog därvid nämnda prisöverenskommelse. Beslutet underställdes sedermera riksdagens prövning i propositionen nr 236/1952. I denna uttalade jag, bland annat, att jag förutsatte att, därest jordbruket skulle ställas inför krav på nya kostnadsökningar till följd av lönehöjningar på grund av nya kollektivavtal för lantarbetare eller andra grupper, nämndens och jordbrukets organisationer skulle i vanlig ordning upptaga förhandlingar om kompensation därför.

Propositionen godkändes sedermera av riksdagen (jordbr. utsk. utl. nr 48, r. skr. nr 404).

Jordbruksnämnden anför vidare i sin skrivelse, att nämnden för att få klarhet i frågan, huruvida den för sin del borde begära en omräkning av jordbrukskalkylen, i augusti 1952 lät företaga vissa överslagsberäkningar på grundval av, bland annat, skördeuppskattningen för den 15 juli samma år. Vid sin granskning av dessa beräkningar konstaterade kalkylsakkunniga, att avvikelserna från normkalkylen rymdes inom 4-procentmarginalen och att en förnyad granskning med utgång från skördeuppskattningen för den 30 augusti enligt deras uppfattning icke skulle ändra detta förhållande. Nämnden, som för sin del funnit att överskottet sannolikt låg inom 2 procent av den totala intäktssumman, beslöt att icke påkalla omräkning av kalkylen. Samma ståndpunkt intogs även av jordbrukets förhandlingsdelegation. Statens priskontrollnämnd å sin sida ansåg lämpligast att föreslå, att ett ställningstagande till frågan, huruvida en omräkning av jordbrukskalkylen skulle företagas under hösten 1952, skulle anstå till dess skördeuppskattningen för den 15 oktober förelåg.

I detta läge hänsköt jordbruksnämnden frågan om omräkning av jordbrukskalkylen till Kungl. Maj:ts avgörande. Den 3 oktober 1952 uppdrog Kungl. Maj:t åt nämnden att omräkna kalkylen på grundval av skördeuppskattningen för den 30 augusti. Rörande den omräkning, som företogs med anledning härav, anför nämnden i huvudsak följande.

Vid kalkylomräkningen togs hänsyn till de prisförbättringar, som beslutats våren 1952. Den reviderade kalkylen visade ett överskott på 86,7 miljoner kronor eller drygt 2 procent av normkalkylens inkomstsumma (inklusive beräknad inkomstökning till följd av årets prisöverenskommelse). Vid användandet av normkalkylens priser skulle ett överskott av 164,1 miljoner kronor (genom volymförändring) ha uppstått eller något över 4 procent av normkalkylens intäktssumma. Emellertid hade inträffat prissänkningar på inkomstsidan och prishöjningar på kostnadssidan motsvarande sammanlagt 77,4 miljoner kronor. Överskottet reducerades till följd härav till 86,7 miljoner kronor. Av volymförändringen var 113,7 miljoner kronor att hänföra till ökad produktion och 50,4 miljoner kronor till minskad användning av produktionsmedel.

En minoritet av kalkylsakkunniga anförde i ett särskilt yttrande, att beräkningar med utgångspunkt från, bland annat, tillgången på fläsk samt erfarenheterna om konsumtionen vid det senaste årets prisläge motiverade priser, som gav minst 38 miljoner kronor lägre inkomst än det i kalkylen upptagna inkomstbeloppet.

Vid granskningen av den reviderade kalkylen förklarade nämndens råd sig inse svårigheterna att vid denna tidpunkt göra en exakt bedömning av intäkterna av kött och fläsk men ansåg ändå, att de i kalkylen upptagna inkomsterna för dessa produkter borde nedräknas med ytterligare minst 20 miljoner kronor utöver de 14 miljoner kronor, varmed avdrag redan skett.

Enligt prisöverenskommelsen våren 1952 skulle den s. k. 4-procentregeln gälla för regleringsåret 1952/53. Detta innebar, att det framräknade kalkylmässiga överskottet — drygt 2 procent — ej föranledde någon ändring i prisöverenskommelsen för nämnda regleringsår.

De kalkylsakkunniga redovisade även i en särskild efterskrift, hur resultatet skulle ha blivit, om kalkylomräkningen utförts med skördeuppskattningen för den 15 oktober som underlag. Det kalkylmässiga överskottet sjönk därvid med cirka 6 miljoner kronor. Förändringen på grund av det dåliga bärgningsvädret efter den 30 augusti var dock i verkligheten större än detta belopp. Nämndens råd ansåg för sin del, att de i efterskriften framlagda siffrorna ej på ett nöjaktigt sätt belyste de före och efter den 15 oktober 1952 inträffade skördeskadorna, men godkände siffermaterialet.

Jordbruksnämnden erinrar härefter om att den omräknade kalkylen enligt Kungl. Maj:ts beslut den 12 december 1952 icke skulle föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

I fortsättningen framhåller jordbruksnämnden, att en uppskattning av de skördeskador, som inträffade under hösten 1952, sedermera verkställts av nämnden på grundval av uppgifter från hushållningssällskapen. Denna gav till resultat, att för jordbruket i dess helhet en avvikelse av högst cirka 100 miljoner kronor skulle uppstå. Större delen av detta belopp avsåg skador på fodersäd. Som jämförelse anger nämnden, att den reviderade jordbrukskalkylen hösten 1952 lämnade ett överskott av 87 miljoner kronor. Nämnden

framhåller vidare, att skadorna på 1952 års skörd sålunda, bland annat till följd av mycket goda skördar för vissa grödor, var små i förhållande till jordbrukets totala intäkter. Vissa områden och i många fall enskilda jordbrukare hade emellertid lidit betydande förluster.

Jordbruksnämnden erinrar till slut om att riksdagen sedermera, efter förslag framlagda i propositionerna nr 253/1952 och nr 47/1953, beslöt anvisa sammanlagt cirka 50 miljoner kronor för utbetalning av stödlån till jordbrukare, som lidit förluster på grund av skördeskador. I sistnämnda proposition förklarade sig Kungl. Maj:t vidare, om ej riksdagen hade något att erinra däremot, ämna godkänna en överenskommelse mellan nämnden och jordbrukets förhandlingsdelegation om att 5 miljoner kronor, som tillgodoförts jordbruket för regleringsåret 1952/53, skulle få användas till bidrag utan återbetalningsskyldighet åt särskilt behövande jordbrukare. Eftersom bidragen sålunda skulle utgöra en rent intern utjämning inom jordbruket, skulle de icke medföra några nya anspråk på statskassan. Riksdagen biträdde även detta förslag.

Förkalkylen rörande jordbrukets inkomster och kostnader under produktionsåret 1953/54.

För att skapa ett underlag för behandlingen av frågan om prissättningen på jordbrukets produkter under regleringsåret 1953/54 har kalkylsakkunniga på uppdrag av jordbruksnämnden utarbetat en förkalkyl över jordbrukets inkomster och kostnader under nämnda år. Kalkylen, som granskats och godkänts av nämndens råd vid sammanträde den 11 mars 1953, torde som bilaga få fogas till detta protokoll *(bilaga 5)*. Nämnden har i sin skrivelse den 27 mars 1953 lämnat en redogörelse för innebörden och resultatet av ifrågavarande kalkyl.

I redogörelsen anför nämnden till en början, att liksom i fjolårets vårkalkyl som basår använts regleringsåret 1950/51. Kalkylen för år 1953/54 ansluter sig för övrigt i metodiskt hänseende till de under en följd av år utförda inkomst- och kostnadsberäkningar, som legat till grund för prissättningen på jordbruksprodukter. Den har karaktären av en normkalkyl såtillvida, att den avser att belysa inkomst- och kostnadsläget under det kommande produktionsåret under förutsättning av normala väderleksförhållanden, oförändrade löner och räntesatser samt oförändrade priser på produkter och förnödenheter utom i de fall, där vid kalkylens upprättande förändringar i priser med hänsyn till marknadsläget kunnat förutses med en viss grad av säkerhet.

Nämnden övergår därefter till att redogöra för beräkningarna av jordbrukets inkomster. Inledningsvis framhåller nämnden därvid, att särskild uppmärksamhet denna gång ägnats producentprisberäkningen på matpotatis, vilken delvis omlagts efter förslag av en särskild expertkommitté. Beräkningen av inkomsterna av mejerimjölk har även varit föremål för en

speciell undersökning, varvid i synnerhet mejerikostnaderna uppmärksammats.

Vad härefter angår beräkningarna av *skörden* anför nämnden i huvudsak följande.

Till grund för inkomstkalkylen har som vanligt lagts en beräkning av skörden, verkställd med utgångspunkt från vissa antaganden om arealerna av olika grödor samt hektaravkastningen.

De för år 1953 angivna arealerna har i fråga om höstvete och höstråg beräknats med ledning av arealinventeringen i oktober 1952, varvid från de enligt denna inventering besådda arealerna gjorts ett avdrag för »normal utvintring». De för år 1953 (höstsådden 1952) gjorda avdragen för normal utvintring utgör — liksom i tidigare kalkyler — för vete 8 procent och för råg 4 procent av de höstsådda arealerna.

I *tabell 1* i kalkylpromemorian (s. 54*) finns angivna de arealer av olika växtslag, med vilka räknas i kalkylen för år 1953. Såsom jämförelse har medtagits de skördade arealerna för vissa tidigare år. I förhållande till närmast föregående år räknas med en ökning av brödsädsarealen med cirka 72 000 hektar, nämligen från 458 100 hektar år 1952 (skördad areal) till 530 000 hektar år 1953. Fodersädsarealen upptas till oförändrat 1 miljon hektar. Ökningen av brödsädsarealen från år 1952 beror på den uppgång i odlingen av höstvete och höstråg, som kunde konstateras vid arealinventeringen i oktober 1952. Även i fråga om vårvete har de sakkunniga, bland annat med hänsyn till den senaste prisutvecklingen och till följd av den sannolika tillbakagången av oljeväxtodlingen, räknat med en ökad areal.

Arealerna för sockerbetor och foderrotfrukter beräknas däremot minska något. En viss minskning förutsättes även vad beträffar arealerna av bland annat vall till slåtter samt vall till grönfoder. Oljeväxtarealen beräknas minska med icke mindre än 43 000 hektar eller med nära 30 procent. Den totala skördade arealen har antagits bli praktiskt taget oförändrad från år 1952.

Uppskattningen av det kommande årets hektarskördar har verkställts på samma sätt som i fjol. De sakkunniga har härvid ansett, att normskördarna för vissa växtslag med hänsyn till utvecklingen på längre sikt bör förändras något i förhållande till dem, som begagnats i normkalkylen för år 1952/53. De normskördar, som har upptagits i inkomstkalkylen för år 1953/54, har för vårvete och korn höjts med 50 kilogram, för höstråg med 70 kilogram samt för hö från odlad jord med 25 kilogram, medan normskörden för sockerbetor har sänkts med 500 kilogram. Normskördarna för åren 1950—1953 samt vissa uppgifter belysande hektarskördeutvecklingen sedan år 1921 har sammanställts i *tabell 2* i kalkylpromemorian (s. 55*).

Efter denna översikt av areal- och skördeförhållandena har nämnden behandlat inkomstberäkningarna för olika *vegetabiliska produkter* och därvid till en början anfört, att produktionen av vegetabiliska slutprodukter beräknats på grundval av de i tabellerna 1 och 2 anförda uppgifterna rörande arealer och antagna normskördar per hektar. Den erhållna totalskörden av brödsäd har på vanligt sätt reducerats för lagringsförluster, avrens och utfodring samt utsäde. Av korn har utöver husbehovsförmalningen endast medtagits de kvantiteter, som beräknats komma att åtgå vid grynkvarnar, bryggerier och brännerier samt för export. På motsvarande sätt har av havre medtagits endast den beräknade förbrukningen vid grynkvarnarna samt för export och arméns inköp.

Beträffande de olika vegetabilieposterna har nämnden i övrigt anfört i huvudsak följande.

Med hänsyn till den höga vattenhalten i 1952 års brödsädsskörd och de sedan basåret höjda taxorna för artificiell torkning har kalkylsakkunniga gjort vissa överslagsberäkningar av torkningskostnaderna för brödsäd. I fråga om brödsädspriserna har de sakkunniga räknat med en sänkning av priserna på höst- och vårvete med 3 kronor per deciton, medan någon sänkning icke har beräknats för råg. För korn, havre och kokärter har de sakkunniga för prognosåret räknat med i stort sett oförändrade priser i förhållande till innevarande regleringsår.

Jordbrukets sammanlagda inkomster av brödsäd beräknas år 1953/54 stiga till 451,2 miljoner kronor mot 400,1 miljoner kronor innevarande år. Ökningen beror på att kvantiteterna beräknas bli avsevärt större än för innevarande år på grund av den tidigare nämnda arealökningen. I fråga om övrig spannmål väntas en mindre sänkning av inkomsterna från 68,2 miljoner kronor år 1952/53 till 67,8 miljoner kronor under prognosåret.

Förbrukningen av inhemsk matpotatis har liksom för föregående år upptagits till 825 miljoner kilogram. Någon mera betydande export av potatis har icke ägt rum under de senaste åren och beräknas för närvarande ej heller skola ske under år 1953/54. Beräkningen av producentpriset på matpotatis har som redan nämnts delvis omlagts efter förslag av en särskild expertkommitté. För år 1953/54 räknas med samma pris som för 1952/53 eller 20 kronor 50 öre per deciton. Inkomsterna av matpotatis under prognosåret upptages med 169,1 miljoner kronor, d. v. s. med samma belopp som för innevarande regleringsår.

Förbrukningen av fabrikspotatis under år 1953/54 har beräknats till 255 miljoner kilogram. Beräkningen utgår från normal skörd av potatis samt normal stärkelsehalt. Priset per hektoliter och stärkelseprocent har för år 1953/54 upptagits till oförändrat 50 öre. Detta innebär, att priset vid normal stärkelsehalt — 17,25 procent — kommer att utgöra 12 kronor 32 öre per deciton. Jordbrukets inkomster av fabrikspotatis minskas med 0,7 miljoner kronor i jämförelse med inkomsterna under år 1952/53 och uppgår till 31,4 miljoner kronor. Inkomstsumman för all potatis utgör i den föreliggande kalkylen 200,5 miljoner kronor år 1953/54 mot 201,2 miljoner kronor innevarande år.

Skörden av sockerbetor har beräknats till 1 750 miljoner kilogram år 1953 mot 1 598 miljoner kilogram år 1952. Grundpriset har förutsatts bli detsamma som för 1952 års odling, d. v. s. 7 kronor 35 öre per deciton vid 16 procent sockerhalt. De faktiska genomsnittspriserna beräknade med hänsyn till sockerhalt och inkluderande olika ersättningar och tillägg utgör i kalkylen 8 kronor 18 öre per deciton för år 1953/54 mot 7 kronor 67 öre för innevarande regleringsår. Det lägre priset i år beror på väsentligt lägre sockerhalt än normalt. Jordbrukets inkomster av sockerbetor beräknas öka från 122,6 miljoner kronor år 1952/53 till 143,2 miljoner kronor år 1953/54.

Totalskörden av oljeväxtfröer beräknas på grund av den tidigare nämnda arealminskningen komma att sjunka från 223,3 miljoner kilogram under innevarande år till 157,6 miljoner kilogram år 1953/54. I fråga om höstraps och höstrybs av 1953 års skörd har de av Kungl. Maj:t fastställda priserna insatts i kalkylen och i fråga om de vårsådda oljeväxterna vissa priser, som preliminärt — i avvaktan på de förestående jordbruksförhandlingarna — överenskommits mellan nämnden och representanter för odlarna. På grund av de sänkta priserna och den beräknade kvantitetsminskningen väntas inkomsterna av oljeväxtfröer minska från 203,4 miljoner kronor innevarande år till 133 miljoner kronor år 1953/54.

Jordbrukets inkomster av spånadsväxter upptages i den föreliggande kalkylen för år 1953/54 till 4,6 miljoner kronor mot 3,2 miljoner kronor för innevarande år.

Den fältmässiga odlingen av köksväxter har för år 1952/53 beräknats tillföra jordbruket en inkomst av 46,2 miljoner kronor. Beloppet var i vårkalkylen 1952 upptaget till 60 miljoner kronor men har reducerats på grund av, bland annat, minskad odling av bruna bönor och låga skördar för vissa växtslag till följd av den under hösten 1952 dåliga väderleken. För regleringsåret 1953/54 har de sakkunniga insatt ett belopp av 50,5 miljoner kronor i kalkylen. Härvid har bland annat räknats med en viss återhämtning i odlingen av bruna bönor.

Jordbrukets inkomster av tobaksodling utgör liksom föregående år 1,1 miljoner kronor.

Jordbrukets totala inkomster av vegetabilier utgör enligt föreliggande beräkningar 1 046 miljoner kronor år 1952/53. För prognosåret 1953/54 utgör motsvarande belopp 1 051,9 miljoner kronor. Uppgången, som uppgår till 5,9 miljoner kronor, beror på väsentligt ökade inkomster av brödsäd och sockerbetor. Samtidigt minskar emellertid inkomsterna av oljeväxter. Sålunda upptar normkalkylen för år 1953/54 en ökning av vegetabilievolymen — värderad i 1952/53 års priser — av 26,5 miljoner kronor, främst hänförande sig till brödsäd och sockerbetor, medan nedgången i priserna på brödsäd och oljeväxter samtidigt orsakar en inkomstminskning av 20,6 miljoner kronor.

Härefter redogör nämnden för jordbrukets inkomster av *animaliska produkter* och behandlar därvid först mjölk och mejeriprodukterna. Nämnden anför härom.

Medelantalet mjölkkor år 1952/53 har av de kalkylsakkunniga upptagits till 1 566 000 djur och motsvarande antal prognosåret 1953/54 till 1 548 000 djur. Minskningen utgör 1,1 procent. För år 1952/53 har de sakkunniga räknat med en produktion per ko av 2 902 kilogram. Enär förutsättningen för kalkylen för år 1953/54 är normal fodertillgång för mjölkkorna, har kalkylsakkunniga funnit det rimligt att antaga, att den på längre sikt fortgående ökningen av avkastningen per ko åter skall komma till synes under år 1953/54. Avkastningsökningen från år 1952/53 har med hänsyn härtill uppskattats till 1,5 procent. Den antagna avkastningen per ko år 1953/54 blir således 2 946 kilogram. Totalproduktionen av mjölk har med utgång från nu nämnda data beträffande koantal och avkastning beräknats till 4 560 miljoner kilogram år 1953/54 mot 4 544 miljoner kilogram innevarande år. Ökningen utgör 0,4 procent.

Beräkningen av jordbrukets inkomster av den vid mejerierna invägda mjölken har utförts efter i stort sett samma metod som i vårkalkylen 1952. Tillvägagångssättet vid beräkningarna är i huvudsak följande. En inkomst- och kostnadsberäkning (jämväl för prognosåret) utföres för var och en av de viktigaste produkterna, vilken beräkning ger en schematisk uppfattning om det värde inklusive statliga bidrag, som mejerierna kan betala leverantörerna med hänsyn till föreliggande pris- och kostnadsläge. Vid beräkningen infångas den allra största delen av mejeriernas mjölklikvider. Vissa speciella inkomster och förluster kommer emellertid ej med (t. ex. merinkomster av mesvaror, kapsylmjölk och vitaminerad mjölk, respektive förluster i samband med prissänkningar och underpris vid export). För dessa sker kompletterande specialberäkningar.

Det tidigare tillämpade mejerikostnadsindexet med 1938 som basår har nu ersatts med ett nytt index, grundat på mejerikostnadernas sammansättning år 1950.

Det allmänna mjölkpristillägget, vilket år 1952/53 uppgår till 123 öre per kilogram smörfett, har för prognosåret upptagits till 42,4 öre per kilogram, d. v. s. till samma belopp, som utgick före den höjning av pristillägget, vilken infördes fr. o. m. år 1951/52. Det extra tillägget i norra Sverige liksom leveranstillägget har för år 1953/54 upptagits till samma belopp som för år 1952/53. Leveranstillägget har därvid antagits skola helt finansieras av statsmedel. Mjölkpristillägg har beräknats även för den del av mjölken, som användes för tillverkning av exportprodukter. För åren 1950/51—1952/53 samt i prognosen för år 1953/54 har hänsyn även tagits till väntade förluster vid export av smör och ost. Tillägg har dock gjorts för beräknade importavgifter för ost.

De sålunda beräknade mejeriinkomsterna jämföres med de verkligt utbetalda mjölklikviderna, vilka senare användes i kalkylen så långt de är kända. Jämförelsen har därför endast till syfte att för prognosåren åstadkomma en korrektion av beräkningarna, så att kalkylsummorna så nära som möjligt ansluter sig till jordbrukarnas faktiska inkomst av mejerimjölken. För prognosåren göres därför ett tillägg med ledning av den genomsnittliga skillnaden under de tre senaste åren.

De på antytt sätt beräknade inkomsterna av mejerimjölk utgör 1 351,1 miljoner kronor år 1952/53 och 1 281,0 miljoner kronor år 1953/54. Medellikviden utgör 37,27 respektive 34,97 öre per kilogram, varav 6,14 respektive 3,90 öre per kilogram motsvarar statliga bidrag.

Jordbrukets inkomster av den utanför mejerier försålda konsumtionsmjölken, den hemmaförbrukade konsumtionsmjölken samt lantsmöret har beräknats på i huvudsak samma sätt som tidigare. De tre inkomstposterna visar på grund av minskade kvantiteter tillsammans en minskning från 252,6 miljoner kronor år 1952/53 till 244,4 miljoner kronor år 1953/54.

Det sammanlagda beloppet för producent- och kontantbidragen har för åren 1952/53 och 1953/54 upptagits till 63 respektive 57 miljoner kronor.

Den för jordbruket kalkylerade totalinkomsten av mjölk och mejeriprodukter (inklusive producent- och kontantbidragen) utgör för prognosåret 1953/54 1 582,4 miljoner kronor mot 1 666,7 miljoner kronor innevarande år. Nedgången sammanhänger som förut nämnts främst med att mjölkpristilläggen för år 1953/54 upptagits till ett 80 miljoner kronor lägre belopp än för år 1952/53.

Statistik över partihandelns ägginköp jämte införskaffade upplysningar om hönsstammens utveckling har föranlett de sakkunniga att i kalkylen räkna med en äggproduktion av 81 miljoner kilogram för innevarande år och 82 miljoner kilogram för prognosåret 1953/54. Äggpriset (svensk äggnotering med partihandelns månadsinköp som vägningstal) har för år 1953/54 uppskattats till 320 öre per kilogram mot 325 öre för innevarande år. Det totala värdet av äggproduktionen beräknas till 263,2 miljoner kronor år 1952/53 och 262,4 miljoner kronor år 1953/54. Därav utgör jordbrukets andel 223,6 respektive 223 miljoner kronor. Fjäderfäslaktens värde för jordbruket har beräknats till 20 miljoner kronor för såväl 1952/53 som 1953/54. Jordbrukets totalinkomster av ägg och slaktfjäderfä (vad som produceras utanför jordbruket frånräknat) utgör sålunda i den föreliggande kalkylen 243 miljoner kronor år 1953/54 mot 243,6 miljoner kronor innevarande år.

Det genomsnittliga producentpriset år 1953/54 på kött av nötkreatur och

häst samt fläsk har beräknats på samma sätt som tidigare. Man har därvid utgått från de i mitten av februari 1953 gällande baspriserna på kött och fläsk i partihandelsledet samt de vid samma tid gällande priserna på hudar, organ, inälvor och slakterifett. I fråga om fårkött har priset antagits bli detsamma som under år 1952/53 eller 425 öre per kilogram.

Beräkningarna i fråga om slakten visar beträffande såväl nötkreatur som hästar viss minskning från innevarande år till år 1953/54.

Svinslakten under år 1953/54 har av de sakkunniga med hänsyn till bland annat fodertillgångarna och marknadsutsikterna för fläsk bedömts komma att uppgå till 187 miljoner kilogram. Denna produktion är drygt 0,5 procent lägre än för år 1952/53. Beräkningen förutsätter en ökning av antalet betäckta suggor år 1952/53 (oktober—september) med cirka 3 procent jämfört med motsvarande tid år 1951/52.

Beräkningarna visar en minskning av de totala inkomsterna av slaktdjur under år 1953/54 i jämförelse med år 1952/53, nämligen 1 145,8 miljoner kronor mot 1 168 miljoner kronor.

Försäljningen av militärhästar beräknas tillföra jordbruket 1,4 miljoner kronor under år 1953/54 mot 1,3 miljoner kronor år 1952/53. Värdet av exporten av levande djur har för såväl 1952/53 som 1953/54 beräknats ge 1 miljon kronor. Jordbrukets inkomster av ull beräknas till 2,1 miljoner kronor för vart och ett av de båda åren.

Vid beräkningen av kreaturskapitalet har i den nu föreliggande kalkylen för åren 1952/53 och 1953/54 insatts priser, som anknyter till det aktuella prisläget men, liksom tidigare, är försiktigt uppskattade. Antalet djur har beräknats med ledning av resultaten från den representativa husdjursräkningen den 3 juni 1952 samt de sedvanliga korrigeringar, som erfordras för att erhålla djurantalet vid produktionsårets slut. Nedgången i kreaturskapitalet under åren 1952/53 och 1953/54 har uppskattats till 69,2 respektive 42,5 miljoner kronor.

Jordbrukets totala inkomster av animalier (utan beaktande av förändringarna i kreaturskapitalet) utgör enligt de nu utförda beräkningarna 2 975,7 miljoner kronor år 1953/54 mot 3 082,7 miljoner kronor innevarande år. Nedgången beror till nära fyra femtedelar på minskade inkomster av mjölk- och mejeriprodukter (minskade mjölkpristillägg) och till en femtedel på minskade inkomster av slaktdjur.

Jordbrukets sammanlagda inkomster (med beaktande av förändringarna i kreaturskapitalet) för år 1952/53 uppgår enligt de nu föreliggande beräkningarna till 4 059,5 miljoner kronor. För prognosåret 1953/54 är motsvarande inkomsttal 3 985,1 miljoner kronor. Minskningen — 74,4 miljoner kronor — beror, såsom framgått av det föregående, huvudsakligen på en nedgång i intäkterna av mjölk och mejeriprodukter samt slaktdjur. Index för jordbrukets inkomster vid basårsbeloppet 3 295,9 miljoner kronor utgör 120,9 för år 1953/54. Vid oförändrade priser från år 1952/53 kommer, anför nämnden, en ökning av 42,4 miljoner kronor att uppstå, varav 26,5 miljoner kronor hänför sig till vegetabilier och 15,9 miljoner kronor till animalier. Emellertid har prissänkningar förutsatts skola äga rum på flera produkter och pristillägg på mjölk minskas med belopp, som innebär en sammanlagd inkomstminskning av 116,8 miljoner kronor, därav 20,6 miljoner kronor för vegetabilier och 96,2 miljoner kronor för animalier.

Vad härefter angår jordbrukets kostnader anför nämnden till en början, att dessa i den nu framlagda kalkylen i stort sett beräknats enligt liknande principer som vid tidigare kalkyltillfällen. Anledning till speciella undersökningar och överväganden har emellertid funnits i fråga om utvecklingen av jordbrukets arbetsvolym, vilken belysts med material från, bland annat, den jordbruksekonomiska undersökningen och befolkningsstatistiken. Vidare har kostnadsberäkningarna för driv- och smörjmedel varit föremål för revision i anslutning till uppgifter om traktorbestånd samt förbrukning av driv- och smörjmedel enligt den särskilda undersökning för år 1951, som verkställts i samband med 1952 års arealinventering. Vid beräkningen av kostnaderna för ekonomibyggnader har även denna gång ansetts motiverat att — med hänsyn till att förhållandena på trävarumarknaden ännu icke synes ha normaliserats — göra avsteg från gängse beräkningsmetodik. I fråga om skördegarn, hösalt, AIV-syra och andra foderkonserveringsmedel samt växtskydds- och ogräsbekämpningsmedel m. m. beräknas i den nu upprättade kalkylen — för att liksom tidigare i fråga om handelsgödsel erhålla bättre korrespondens mellan kostnader och intäkter — kostnaderna under ett visst produktionsår med utgångspunkt från priser och förbrukade kvantiteter under närmast föregående år.

Av de olika i kalkylen ingående kostnadsposterna har nämnden först redogjort för *arbetskostnaderna* och anfört härom.

Liksom under tidigare år har arbetskostnaderna erhållits såsom en produkt av arbetsvolymen, uttryckt i miljoner arbetstimmar, och en kalkylerad timlön.

De reviderade beräkningar över förändringarna i jordbrukets arbetsvolym sedan år 1945/46, vilka kalkylsakkunniga framlade i höstkalkylen 1951, resulterade i en minskning av arbetsvolymen med 2,94 procent per år från och med år 1946/47. Till nu föreliggande kalkyl har nya data framkommit. Preliminära resultat från 1950 års folkräkning har blivit tillgängliga och ger möjlighet till jämförelse med folkräkningen 1945. Det visar sig, att den totala yrkesverksamma befolkningen i jordbruk med binäringar sjunkit med 12,7 procent under denna 5-årsperiod. För yrkesverksamma män enbart blir minskningen 14,9 procent, medan man i kalkylen för åren 1945/46—1950/51 beräknat arbetsvolymens minskning till 13,9 procent.

Direkta uppgifter om jordbrukets arbetskraft har dessutom lämnats av omkring 28 000 jordbrukare i samband med arealinventeringarna åren 1951 och 1952. Uppgifterna avser dock endast en enda dag respektive år. Minskningen för familjemedlemmar är 3 procent, för fast anställd lejd arbetskraft nära 9 procent och för tillfällig arbetskraft väsentligt större.

Anförda siffror tyder på att den höjning av reduktionsfaktorn, som gjordes hösten 1951, från 1,5 till 2,94 procent, var motiverad och icke överdrev minskningstakten. Kalkylsakkunnigas beräkningar byggde den gången liksom tidigare helt på uppgifterna i den jordbruksekonomiska undersökningen. Då det kunde befaras, att den starka ökningen av antalet bokföringsgårdar under senare år kunnat påverka arbetsvolymens förändringar i materialet, har utom en beräkning av samma slag som tidigare också en annan bearbetning av materialet blivit utförd. Den senare har tillgått så, att man år efter år undersökt arbetsvolymens förändring enbart hos de gårdar, som lämnat uppgifter två på varandra följande år. Enligt den med uppgifter för

år 1951/52 kompletterade äldre beräkningen blir den årliga minskningen från år 1945/46 3,04 procent i stället för 2,94 procent. Den nya beräkningsmetoden har givit till resultat en betydligt större minskning eller 3,30 procent. Båda beräkningsmetoderna anses dock av de sakkunniga lida av vissa principiella svagheter, och skillnaderna dem emellan är icke statistiskt säkerställda. Kalkylsakkunniga har ansett det lämpligt att icke ändra arbetsvolymen i det nya basåret 1950/51 men utgår från en årlig minskning för åren 1951/52 och 1952/53 med 3,3 procent. Med hänsyn till den avtagande flyttningen från jordbruket och de vikande konjunkturerna för vissa delar av näringslivet har arbetsvolymens minskning från 1952/53 till 1953/54 antagits stanna vid 3,0 procent.

På samma sätt som de närmast föregående båda åren har arbetsvolymen för år 1953/54 ökats med 0,76 procent på grund av den ännu kvarstående förändring i lönerelationen mellan män och kvinnor, som gjordes i 1951 års lantarbetsavtal. Denna förändring beaktas nämligen icke vid beräkningen av arbetsvolymen på grundval av den jordbruksekonomiska undersökningen.

I 1952 års lantarbetsavtal ingick, bland annat, ändrade bestämmelser om tiden för arbetets början. I vårkalkylen 1952 gjordes med anledning härav och i avvaktan på närmare utredning ett avdrag på kostnadssumman för år 1951/52 med 13,3 miljoner kronor och för 1952/53 med 20 miljoner kronor, vilket motsvarar 0,8 procent av hela kostnadssumman. Material för en exakt bedömning av verkan utav avtalsändringen saknas fortfarande och synes ej kunna erhållas utan omfattande specialundersökningar. En förnyad uppskattning ger till resultat, att denna verkan troligen överskattades i vårkalkylen 1952 med 2 à 3 miljoner kronor. Med hänsyn till osäkerheten i skattningarna upptages dock posten fortfarande avrundad till 20 miljoner kronor.

Kalkylsakkunniga anser, att verkan av avtalsförändringen bör läggas på arbetsvolymen. Dessa 20 miljoner kronor motsvarar vid 1952/53 års timlön 7,39 miljoner timmar. Detta timantal har avdragits från arbetsvolymen nyssnämnda år och framskrivningen bör från och med år 1953/54 ske på den sålunda reducerade volymen.

Den totala arbetsvolymen har av de sakkunniga för år 1953/54 uppskattats till 881,62 miljoner manstimmar mot 908,89 miljoner timmar år 1952/53.

Liksom i vårkalkylen 1952 grundas arbetskostnadsberäkningarna på avtalslöner. I fråga om lantarbetarnas löner från och med januari 1953 pågick ännu förhandlingar vid avslutandet av kalkylen. Kalkylsakkunniga har därför icke kunnat beakta eventuella ändringar i det nya avtalet. Till de avtalsenliga lönerna göres i kalkylen tillägg för semesterersättning och för egentlig övertid.

De totala arbetskostnaderna, beräknade på angivet sätt, utgör 2 384,8 miljoner kronor år 1953/54 mot 2 458,5 miljoner kronor innevarande år. Minskningen utgör 73,7 miljoner kronor och beror på minskad arbetsvolym.

Under samlingsrubriken *kapitalkostnader* behandlas i kalkylen kostnaderna för avskrivning och underhåll av markanläggningar (grundförbättringar), ekonomibyggnader samt maskiner och redskap ävensom kostnaderna för elektricitet samt räntekostnaderna. Beträffande dessa poster anför nämnden.

Kostnadsposten grundförbättringar (täckdikningskostnader, underhåll av större öppna diken) har för prognosåret 1953/54 upptagits till ett i stort sett oförändrat belopp jämfört med innevarande år eller till 24,9 miljoner kronor.

Kostnaderna för avskrivning och underhåll av ekonomibyggnader har beräknats enligt samma metodik som tidigare, d. v. s. genom en framskrivning av den kostnadssumma, som genom särskilda beräkningar fastställdes för år 1946. Liksom i höstkalkylen 1951 samt vår- och höstkalkylerna 1952 har de sakkunniga av skäl, som närmare redovisats i propositionen nr 176/1952, lämnat utvecklingen av priserna på trävaror obeaktad från och med januari 1950. Dessa priser har i stället fått följa prisutvecklingen för andra material än trävaror. Den totala kostnaden blir produktionsåret 1953/54 189,6 miljoner kronor mot 190,7 miljoner kronor innevarande regleringsår.

Kostnaderna för maskiner och redskap är fördelade på avskrivnings- och underhållskostnader. De förra fastställes med utgångspunkt från beräkningar över maskinbeståndets volym, grundade på ett omfattande material från tillverkare och importörer, under förutsättning av en 15-årig avskrivningstid. De senare upptages i enlighet med resultaten från statistiska centralbyråns deklarationsundersökningar. Vid beräkningen av avskrivningskostnaderna för traktorer har de sakkunniga tagit hänsyn till att den allt rikligare tillgången på traktorer medfört en rabattering av bruttopriserna. Från och med produktionsåret 1952/53 har de sakkunniga därför räknat med en genomsnittlig rabatt av 5 procent på bruttopriserna för traktorer. Jordbrukets kostnader för maskiner och redskap stiger enligt den nu föreliggande kalkylen till följd av ökad maskinvolym från 351,4 miljoner kronor år 1952/53 till 366,5 miljoner kronor år 1953/54.

Kostnaderna för elektricitet har beräknats med ledning av resultaten av deklarationsundersökningar och uppgifter om förändringar i elskatt samt grund- och energiavgifter. Hänsyn har därvid tagits till nu pågående höjningar av eltaxorna. Man har sålunda räknat med en genomgående höjning av elkostnaderna med 12,5 procent från och med den 1 april 1953. De totala elektricitetskostnaderna beräknas därför komma att uppgå till 64,30 miljoner kronor år 1953/54 mot 56,56 miljoner kronor innevarande år.

Beräkningen av jordbrukets räntekostnader har liksom tidigare skett med tillämpning av den metod, som föreslogs av de sakkunniga för utredning av frågan om rationaliseringens inverkan på jordbrukets arbetskostnader m. m. (SOU 1950: 29). Metoden innebär bland annat ett beaktande av den kostnadsstegring, som är en följd av ökningen i kapitalvolymens värde.

Beräkningen av fastighetskapitalet har liksom i vårkalkylen 1952 skett efter ett medeltal av taxeringsvärdena vid 1945 och 1952 års fastighetstaxeringar, varvid en reducering gjorts för de i nämnda värden ingående bostadsvärdena. Medeltalet för jordbruksfastigheternas taxeringsvärde (exklusive skogsvärde) enligt 1945 års fastighetstaxering och motsvarande värde enligt beräkningar för 1952 års taxering är 6 780 miljoner kronor. Detta medeltal har reducerats för bostadsvärdet med 34,5 procent. Det fastighetskapital, som nu har upptagits i kalkylen för åren 1952/53 och 1953/54, uppgår därför till 4 441 miljoner kronor. Till följd av att tillgång funnits på fullständigare material är kapitalbeloppet 43 miljoner kronor större än i förra årets normkalkyl. Liksom i höstkalkylen 1952 har för beräkningen av fastighetskapitalet under basåret 1950/51 använts medeltal av 1938 och 1945 års fastighetsvärden.

Värderingen av kreaturskapitalet vid beräkningen av jordbrukets räntekostnader har hittills skett genom framskrivning av priserna för år 1938/39 medelst ett produktionskostnadsindex för djuruppfödningen och ett prisindex för kött. Möjlighet att använda uppgifter från livdjursstatistik har emellertid denna gång tillkommit. I samband med den nu upprättade kal-

kylen har också de sakkunniga övergått till att använda priser ur livdjursstatistiken vid värderingen av kreaturskapitalet.

Jordbrukets totala räntekostnader uppgår för prognosåret 1953/54 till 396,7 miljoner kronor mot 396,0 miljoner kronor för innevarande år.

Jordbrukets sammanlagda kapitalkostnader uppgår sålunda till 1 042 miljoner kronor år 1953/54 mot 1 019,7 miljoner kronor innevarande år. Ökningen utgör 22,3 miljoner kronor.

Härefter övergår nämnden till att behandla jordbrukets kostnader för olika slag av *förnödenheter*. De viktigaste hithörande posterna i jordbrukskalkylen är driv- och smörjmedel, handelsgödsel och kalk samt köpfodermedel. Övriga slag av förnödenheter, vilka är av mindre betydelse, är i kalkylen sammanförda under rubriken »diverse förnödenheter». Beträffande de nu nämnda kostnadsposterna anför nämnden i huvudsak följande.

Vad angår jordbrukets kostnader för driv- och smörjmedel har i närmast föregående kalkyl beräkningen av antalet traktorer baserats på arméförvaltningens undersökning hösten 1950. I anslutning till arealinventeringen den 3 juni 1952 inhämtades emellertid uppgifter om innehav av traktorer i jordbruket den 3 juni 1951 och den 3 juni 1952 samt om förbrukningen av driv- och smörjmedel vid traktordrift och om antalet traktortimmar under år 1951. Resultaten av denna undersökning är nu tillgängliga och har använts vid beräkningen av driv- och smörjmedelsförbrukning för egentliga traktorer.

I följande tabell redovisas från och med produktionsåret 1950/51 dels den beräknade anskaffningen av nya traktorer, dels det beräknade antalet traktorer i drift.

Produktionsår	Nyanskaffning	Antal i drift
1950/51	13 402	63 750
1951/52	14 478	74 175
1952/53	12 263	83 825
1953/54	10 333	91 175

Vid beräkningarna av antalet traktorer i drift har man utgått från resultaten av de nyss nämnda arealinventeringarna åren 1951 och 1952 samt tagit hänsyn till en uppskattad nedskrotning av äldre traktorer. Under hela perioden 1950/51—1953/54 har de sakkunniga dessutom räknat med 8 500 dragbilar och drygt ett halvt tusental jeepar.

För de sedan år 1951 nytillkomna traktorerna har de sakkunniga liksom i tidigare kalkyler räknat med en lägre driv- och smörjmedelsförbrukning per traktor, enär de nya traktorerna främst torde ha anskaffats till mindre brukningsdelar, där den årliga driftstiden samt driv- och smörjmedelsförbrukningen är lägre än den genomsnittliga. Vid beräkningen av driv- och smörjmedelsförbrukningen för dessa traktorer har i nu föreliggande kalkyl använts de kvantiteter, som i 1952 års arealinventering redovisades för traktorer vid brukningsenheter i storleksgruppen 10—20 ha.

Driv- och smörjmedelskostnaderna har beräknats till 103,8 miljoner kronor för 1953/54 mot 99 miljoner kronor för innevarande år.

Några större förändringar i förbrukningen av handelsgödsel har de sakkunniga ej räknat med. En nedgång i förbrukningen av kalksalpeter och superfosfat har ansetts sannolik, bland annat med hänsyn till den starka minsk-

ningen i oljeväxtarealen. Eftersom den inhemska produktionen av kalkkväve nu åter stigit, räknar man med en ökad förbrukning härav.

Kostnaderna för jordbrukskalk har beräknats på samma sätt som i förra årets vårkalkyl. Närmare redogörelse för principerna finnes intagen i propositionen nr 212/1949.

Jordbrukets sammanlagda kostnader för handelsgödsel och kalk uppgår för prognosåret 1953/54 till 230,4 miljoner kronor, vilket innebär en minskning med 1 miljon kronor jämfört med innevarande år.

I fråga om förbrukningen av viktigare köpfodermedel har de sakkunniga räknat med att den rikliga tillgången på inhemska fodermedel skall medverka till att förbrukningen av importfodersäd kommer att sjunka ytterligare under prognosåret 1953/54. Denna förbrukning beräknas under såväl innevarande som följande år komma att bestå av enbart majs. Förbrukningen av oljekraftfoder har emellertid beräknats öka jämfört med år 1951/52. De beräknade kostnaderna för köpfodermedel utgör 244,7 miljoner kronor år 1952/53 och 241,4 prognosåret 1953/54. Avdrag har därvid liksom tidigare gjorts för de köpfodermedel, som förutsättes skola falla på äggproduktionen utanför jordbruket.

Samlingsposten »diverse förnödenheter» uppgår i den nu föreliggande kalkylen till 49,2 miljoner kronor år 1953/54 mot 52,4 miljoner kronor år 1952/53. Nedgången beror på sänkt pris på skördegarn.

Jordbrukets sammanlagda kostnader för förnödenheter utgör 627,5 miljoner kronor år 1952/53 och 624,8 miljoner kronor prognosåret 1953/54.

Under samlingsrubriken *frakter m. m.* har i kalkylen förts några kostnadsposter, som är att hänföra varken till kapital- eller till förnödenhetskostnader. Beträffande dessa poster har nämnden anfört följande.

Jordbrukets kostnader för frakter utvisar enligt de nu utförda beräkningarna en obetydlig ökning från 99,3 miljoner kronor 1952/53 till 100 miljoner kronor 1953/54. Posten seminkostnader beräknas öka från 6,5 till 7,1 miljoner kronor, medan kostnaderna för mjölkkontroll upptagits till oförändrat 6,8 miljoner kronor.

De sammanlagda kostnaderna för frakter m. m. utgör 112,6 miljoner kronor år 1952/53 och 113,9 miljoner kronor år 1953/54.

Jordbrukets sammanlagda kostnader för år 1952/53 uppgår enligt de nu föreliggande beräkningarna till 4 218,3 miljoner kronor. För prognosåret 1953/54 är motsvarande kostnadstal 4 165,5 miljoner kronor. Kostnadsminskningen utgör 52,8 miljoner kronor. Index för jordbrukets kostnader vid basårsbeloppet 3 436,5 miljoner kronor utgör 121,21 för prognosåret 1953/54. Vid 1952/53 års priser skulle minskningen ha uppgått till 55,5 miljoner kronor. Arbetskostnaderna och kostnaderna för förnödenheter skulle vid oförändrade priser ha minskats med 73,7 respektive 0,2 miljoner kronor, medan kapitalkostnaderna och kostnaderna för frakter m. m. skulle ha ökat med 17,1 respektive 1,3 miljoner kronor. Beräknade prishöjningar har emellertid medfört en kostnadsökning med 2,7 miljoner kronor. Därav kommer på kapitalkostnaderna 5,2 miljoner kronor, medan förnödenhetskostnaderna visar en minskning med 2,5 miljoner kronor.

Resultatet av beräkningarna rörande jordbrukets inkomster och kostnader har av nämnden sammanfattats i följande tablå.

	1950/51	1951/52	1952/53	1953/54
Kostnader, milj. kr	3 436·5	3 991·5	4 218·3	4 165·5
Kostnadsindex	100·00	116·15	122·75	121·21
Inkomster, milj. kr	3 295·9	3 810·1	4 059·5	3 985·1
Avgår överskott 1950/51 enligt kalkyl med 1938/39 som basår	8·4	—	—	—
Basinkomst, framskriven medelst kostnadsindex, milj. kr	3 287·5	3 818·4	4 035·4	3 984·8
Kalkylmässigt över- eller underskott, milj. kr	—	— 8·3	+ 24·1	+ 0·3

Nämnden har härefter erinrat om att enligt prisöverenskommelsen våren 1952 av det dåvarande underskottet för år 1952/53 55 miljoner kronor beräknades hänföra sig till ökade räntekostnader på grund av höjning av jordvärdena för jordbruksfastigheter enligt 1952 års fastighetstaxering ävensom ökade värden å kreaturs- och förrådskapital. Av räntekostnadsökningen skulle 1/5 eller 11 miljoner kronor beaktas vid prissättningen för år 1952/53, medan återstående del eller 44 miljoner kronor skulle successivt intäckas med en fjärdedel under ett vart av de följande fyra åren. I enlighet härmed bör enligt nämnden det kalkylmässiga överskottet för år 1952/53 ökas med 45,8 miljoner kronor (44 miljoner kronor plus en avrundning vid prisöverenskommelsen av 1,8 miljoner kronor). Överskottet för år 1952/53 blir då 69,9 miljoner kronor. På samma sätt bör det kalkylmässiga överskottet för år 1953/54 vid kalkylens användning för prissättningen på jordbrukets produkter ökas med 33 miljoner kronor. Härigenom uppkommer för år 1953/54 ett överskott av 33,3 miljoner kronor.

Nämnden anför vidare, att man i fråga om mejerimjölk sökt fastställa de faktiska inkomsterna under år 1953/54. Beräknade förluster på export av mejeriprodukter har sålunda avdragits. I kalkylen har räknats med mjölkpristillägg för all invägd mjölk. De statliga bidragen på mjölk har dock endast upptagits till det belopp per kilogram mjölkfett, som utgick före den höjning av bidragen, som infördes år 1951/52. I beräkningarna för 1953/54 ingår sålunda statliga mjölkbidrag med ett cirka 80 miljoner kronor lägre belopp än i beräkningarna för år 1952/53.

I följande tablå belyser nämnden kvantitets- och prisförändringarnas inverkan på resultatet av förkalkylen för år 1953/54 jämfört med resultatet av den reviderade kalkylen för år 1952/53.

	Värdeförändring beroende på förändring i kvantiteter milj. kr.	priser milj. kr.	kvantiteter och priser milj. kr.
Inkomster	+ 42·4	— 116·8	— 74·4
Kostnader[1]	+ 53·1	[2] — 15·3	+ 37·8
Totalt	+ 95·5	— 132·1	— 36·6

[1] Kostnadsförändringar överförda till inkomstsida.

[2] I texten omnämnd räntekostnadshöjning inräknad.

Såsom förut nämnts har jordbrukskalkylen granskats av jordbruksnämndens råd vid sammanträde den 11 mars 1953. Härvid beslöts, att den angivna inkomsten av lantsmör för 1953/54 skulle sänkas med 0,6 miljoner kronor, varjämte flertalet av rådets jordbruksrepresentanter yrkade, att det i kalkylen upptagna producentpriset på ägg, 3 kronor 20 öre per kilogram, skulle sänkas till 3 kronor 10 öre per kilogram. Härefter godkände rådet ifrågavarande kalkyl såsom underlag för prissättningen på jordbrukets produkter under regleringsåret 1953/54. Ledamoten Falk reserverade sig i fråga om beräkningen av antalet traktorer och drivmedelsförbrukningen.

I sin skrivelse den 28 mars 1953 till jordbruksnämnden har *priskontrollnämnden* förklarat, att den icke har något att invända mot kalkylberäkningarna.

Överläggningar mellan jordbruksnämnden och jordbrukets organisationer om prissättningen.

Jordbruksnämnden har i sin skrivelse anfört, att sedan jordbrukskalkylen behandlats i nämndens råd överläggningar om prissättningen för regleringsåret 1953/54 ägt rum mellan nämnden samt en av Sveriges lantbruksförbund och Riksförbundet Landsbygdens folk utsedd förhandlingsdelegation. Dessa överläggningar resulterade den 25 mars 1953 i en prisöverenskommelse av följande lydelse.

»Vid förhandlingar, som ägt rum mellan statens jordbruksnämnd och jordbrukets förhandlingsdelegation, har träffats följande överenskommelse om prisregleringarna på jordbruksprodukter för regleringsåret 1953/54.

1. Till grund för prissättningen skall ligga den kalkyl över jordbrukets inkomster och kostnader, som granskats och godkänts vid sammanträde med jordbruksnämndens råd den 11 mars 1953. Vid fullt hänsynstagande till räntekostnaderna för ökat fastighetskapital visar den ett överskott på 0,3 milj. kr, men vid beaktande av räntekostnaderna i den reducerade omfattning, som följer av prisöverenskommelsen av år 1952, ger den ett överskott av 33,3 milj. kr. De statliga pristilläggen har härvid upptagits till belopp, som med 80,7 milj. kr understiger de pristillägg, som skulle utgå, om de beräknades efter samma grunder som de för 1952/53 utgående. Vid oförändrade statliga pristillägg skulle därför uppstå ett överskott av 114 milj. kr. Härifrån avgår en i kalkylen icke beaktad stegring av kostnaderna för mjölkkontrollen av 0,8 milj. kr, varigenom överskottet reduceras till 113,2 milj. kr. Det sålunda beräknade överskottet utgör utgångspunkt för de ändringar i prissättningen, som anföres i det följande.
2. Jordbruksnämnden och jordbrukets förhandlingsdelegation är ense om att de erforderliga prissänkningarna bör fördelas på olika produkter med beaktande av i första hand marknadsförhållandena, produktionens utveckling och olika produktionsgrenars lönsamhet. Med hänsyn till mjölkproduktionens förhållandevis svaga lönsamhet och dess särskilda bety-

delse för det mindre jordbruket har det befunnits önskvärt, att mjölkpriset sänkes endast i ringa mån.

Priserna på höstvete och råg samt höstraps och höstrybs av 1953 års skörd har i kalkylen upptagits till de lägsta priser, som enligt förut träffade överenskommelser och Kungl. Maj:ts beslut skall gälla för dessa produkter. För skörd av vårsådda grödor kan icke tillämpas lägre priser än häremot svarande paritetspriser. På grund av den pågående ökningen av brödsädsodlingen och den prissänkande inverkan obeskurna brödsädspriser skulle få för de animaliska produkterna vid kalkylöverskottets utjämnande, har jordbruksnämnden och förhandlingsdelegationen dock enats om att en viss del av brödsädspriset innehålles genom en allmän avgift på brödsäd. Det förutsättes, att de härigenom influtna medlen tillföres en särskild regleringskassa, som ställes till förfogande för senare behövliga regleringsåtgärder på brödsädsodlingens område och räknas som inkomst för jordbruket under de år, då medlen tages i anspråk för angivna ändamål.

3. Det i punkt 1 angivna överskottet på 113,2 milj. kr utjämnas genom följande:

	Beräknad inkomstminskning milj. kr.
a) Grundpriset på vårvete sättes lika med grundpriset på höstvete	3
b) Allmän avgift på brödsäd uttages med 3 öre per kilogram enligt punkt 2	26,8
c) Försäljningspriserna på importfodermedel anpassas successivt till priserna på världsmarknaden	5
d) Det i kalkylen upptagna priset på fabrikspotatis sänkes med 4 öre per hl och stärkelseprocent	2,5
e) Det i kalkylen upptagna priset på vitsenap sänkes med 5 öre per kilogram	0,5
f) Producentpriset på mejerimjölk sänkes med 1 öre per kilogram genom minskning av nu utgående generella bidrag för mjölk med motsvarande belopp. De extra pristilläggen i norra Sverige, leveranstilläggen och producentbidragen förutsättes utgå efter oförändrade grunder	36,6
g) Priset på ägg upptages i jordbrukskalkylen till 3 kronor 10 öre per kilogram i stället för 3 kronor 20 öre per kilogram	7,0
h) Priserna på kött sänkes med belopp, motsvarande	31,8
	113,2

4. Från och med den 1 september 1953 skall ansvaret för fryshuslagringen av smör övertagas av Svenska mejeriernas riksförening. De med lagringen förenade kostnaderna, beräknade till 6 milj. kr, skall ersättas riksföreningen genom en motsvarande ökning av de statliga mjölkbidragen.

Å andra sidan göres en inbesparing på anslaget till statlig lagerhållning med 6 milj. kr.

5. Till allmänt mjölkpristillägg har i statsverkspropositionen för 1953/54 beräknats ett anslag motsvarande 42,4 öre per kilogram mjölkfett. För att producentpriset på mjölk icke skall sänkas mer än som angivits i punkt 3 måste Svenska mejeriernas riksförening tillföras ytterligare 32 öre per kilogram mjölkfett. Det förutsättes, att nämnda anslag höjs med ett däremot svarande belopp (44,1 milj. kr vid den i jordbrukskalkylen beräknade mjölkinvägningen). För utjämning i riksstaten av denna utgift tillföres statskassan 37,6 milj. kr från clearingkassan för fettråvaror, varjämte ett i statsverkspropositionen beräknat anslag av 6,5 milj. kr till kostnader i samband med spannmålsbolagets verksamhet återkallas.
6. Jordbruksnämnden är beredd att som hittills till prövning upptaga önskemål om justering av priserna på vissa slaktdjurs- och mejeriprodukter i den mån så erfordras för att täcka inkomstbortfall på grund av att förutsatta priser icke helt kan uttagas.
7. Överenskommelsen gäller hela regleringsåret 1953/54 och förutsätter att den s. k. 4-procentregeln skall äga tillämpning. Omräkning av kalkylen skall på grund härav ske under augusti 1953 på grundval av skörderapporterna per den 15 juli, dock endast för såvitt sådan omräkning begäres av jordbruksnämnden eller jordbrukets förhandlingsdelegation.
8. Därest till följd av lönehöjningar på grund av nya kollektivavtal för lantarbetare eller andra arbetargrupper, berörande regleringsåret 1953/54, jordbrukets kostnader ökas, har jordbrukets förhandlingsdelegation förbehållit sig att, oavsett 4-procentregeln, upptaga förhandlingar med statens jordbruksnämnd om kompensation härför genom prishöjningar på jordbrukets produkter.»

Till överenskommelsen har fogats följande protokollsanteckningar.

»1. Det förutsättes, att exportförluster på kött och fläsk, i den mån de icke utjämnas genom importavgifter, skall täckas genom medel ur clearingkassan för kolonialvaror.
2. Vid förhandlingarna har å ömse håll önskemål uttalats om att priserna på smör och margarin i likhet med priserna på flertalet andra jordbruksprodukter skulle sänkas. Härför skulle ha erfordrats ytterligare statliga subventioner, vilka emellertid enligt erhållna upplysningar icke kan lämnas av statsfinansiella skäl. På grund härav har dessa önskemål måst frånträdas. Skulle fråga senare uppkomma om ändring av priserna på smör och margarin, skall förhandlingsdelegationens samtycke till ändringen först inhämtas.»

Nämnden har upplyst, att överenskommelsen godkänts av dess råd den 26 mars 1953. Reservation har härvid avgivits av direktören Hjalmar Carlborn beträffande den föreslagna allmänna avgiften på brödsäd.

Överenskommelsen innebär alltså, att kalkylöverskottet, 113,2 miljoner kronor, skall utjämnas genom sänkning av priserna på brödsäd, fabrikspotatis, oljeväxtfrö, ägg och köttvaror med 71,6 miljoner kronor samt ge-

nom minskning av de generella bidragen för mjölk med 36,6 miljoner kronor och av de statliga subventionerna på importfodermedel med 5 miljoner kronor. De sålunda överenskomna prissänkningarna belyser nämnden i följande sammanställning, i vilken dessutom intagits de tidigare preliminärt beslutade prissänkningar, som beaktats redan i normkalkylen för år 1953/54.

	Öre/kg				Milj. kr.					
	I jordbruks-kalkylen beaktad förändring	Enligt prisöverens-kommelsen	Summa	Minskning i procent	I jordbruks-kalkylen beaktad förändring		Enligt prisöverens-kommelsen		Summa	
Höstvete ...	3	3	6	11·3	11·2		11·1		22·3	
Vårvete	3	5	8	14·6	9·2		12·3		21·5	
Råg	—	3	3	6·2	—	20·4	6·4	29·8	6·4	50·2
Fabriks-potatis ...	—	0·99	0·99	8·0	—	—	2·5	2·5	2·5	2·5
Höstraps och -rybs	5	—	5	5·5	6·2		—		6·2	
Vårraps och -rybs	8	—	8	9·6	1·4		—		1·4	
Vitsenap ...	10	5	15	18·8	1·1		0·5		1·6	
Oljelin	23	—	23	22·3	1·4	10·1	—	0·5	1·4	10·6
Mejerimjölk	—	1	1	2·8	—		36·6	36·6	36·6	36·6
Ägg	10	10	20	6·1	7·0	7·0	7·0	7·0	14·0	14·0
Kött	—	24	24	6·8	—	—	31·8	31·8	31·8	31·8
				Summa	37·5			108·2		145·7
Tillkommer: Prishöjning på importfodermedel					—			5·0		5·0
				Totalt	37·5			113·2		150·7

Av sammanställningen framgår, att de relativt största prissänkningarna drabbar de vårsådda oljeväxterna samt höst- och vårvete. Den relativt sett minsta prissänkningen träffar mejerimjölk. Enär för vissa produkter — bland annat sockerbetor, matpotatis och annan mjölk än mejerimjölk — någon prissänkning ej förutsatts, stannar den genomsnittliga prissänkningen vid cirka 3 procent.

Såsom närmare utvecklas i skrivelsens avsnitt om brödsädsregleringen föreslår nämnden, att den i uppgörelsen överenskomna allmänna brödsädsavgiften skall uttagas i samband med förmalningen. Den regleringskassa för brödsäd, som föreslås skola inrättas, beräknas därigenom komma att tillföras cirka 21 miljoner kronor under år 1953/54. Avgiften sänker emellertid priset på all brödsäd med 3 öre per kilogram eller sammanlagt 26,8 miljoner kronor.

Enligt punkt 4 i överenskommelsen skall, anför nämnden vidare, Svenska mejeriernas riksförening från och med den 1 september 1953 övertaga ansvaret för fryshuslagringen av smör. Nämnden framhåller, att övertagandet bör ske efter samråd mellan nämnden och riksföreningen.

Enligt överenskommelsen skall jordbruket därjämte under år 1953/54 — utöver i statsverkspropositionen för samma år upptagna belopp för mjölk — av statliga medel tillföras 44,1 miljoner kronor vid den i jordbrukskalkylen beräknade mjölkinvägningen. För utjämning i riksstaten av denna utgift skall statskassan tillföras 37,6 miljoner kronor från clearingkassan för fettråvaror, varjämte det i statsverkspropositionen beräknade anslaget av 6,5 miljoner kronor till kostnader i samband med Svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet skall utgå.

Till belysning av *statens kostnader för regleringarna* på jordbrukets område år 1953/54 har nämnden i följande tablå sammanställt uppgifter röran-de de för nämnda år i statsverkspropositionen upptagna och de nu föreslagna kostnadsbeloppen, allt i miljoner kronor.

	År 1953/54	
	Statsverks-propositionen	Förslag
Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område	*152·0*	*200·9*
Allmänt mjölkpristillägg	57·0	102·5
Extra tillägg i norra Sverige	33·0	31·4
Leveranstillägg	53·0	53·0
Kompensation för smörlagring	—	6·0
Stöd åt odlingen av lin och hampa	3·0	2·0
Diverse kostnader	6·0	6·0
Kostnader i samband med Svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet	*6·5*	—
Statlig lagerhållning	*9·0*	*5·0*
Smör	5·0	—
Slaktvaror	2·0	3·0
Beredskapslagring	2·0	2·0
Totalt	**167·5**	**205·9**
Avgår överföring av medel från clearingkassan för fettråvaror	—	37·6
Netto	**167·5**	**168·3**

Den nu träffade uppgörelsen för år 1953/54 (inklusive redan tidigare beslutade prisförändringar för samma år) beräknas enligt nämnden komma att medföra en sänkning av *socialstyrelsens levnadskostnadsindex* (utan skatter; basår = 1935) med närmare en enhet. Härvid har även inräknats en sänkning av priset på socker av 2 öre per kilogram. Indexeffekten för olika varuslag specificeras i följande sammanställning.

Prissänkningarnas inverkan på socialstyrelsens levnadskostnadsindex med 1935 som basår (december 1952).

	Beräknad indexeffekt, enheter
Vete (mjöl och bröd)	0·27
Socker	0·05
Ägg	0·17
Köttvaror	0·47
Summa	0·96

Nämnden tillägger upplysningsvis, att om de allmänna mjölkpristilläggen om cirka 102 miljoner kronor ersättes med prishöjningar, så inträffar till följd därav en stegring av levnadskostnadsindex med cirka 1,1 enheter, vartill kommer erforderliga höjningar av handelsmarginalerna.

I sin skrivelse lämnar nämnden vidare en redogörelse för *de statliga subventionerna på livsmedelsområdet* för åren 1948/49—1953/54 (se nedanstående sammanställning). Beräkningarna avser faktiska utgifter och sammanfaller sålunda icke helt med de i statsverkspropositionerna upptagna an-

	1948/49	1949/50	1950/51	1951/52 (prel.)	1952/53 (prognos)	1953/54 (prognos)
Sv. spannmålsaktiebolagets kostnader och arealtillägg för vete	*49·4*	*32·4*	*70·4*	*168·6*	*34·0*	*33·0*
Lin och hampa	*1·7*	*1·7*	*1·6*	*1·8*	*3·0*	*2·0*
Mjölk och mejeriprodukter	*107·4*	*162·0*	*111·1*	*230·8*	*228·2*	*192·9*
Allmänt mjölkpristillägg	71·3	118·3	78·6	168·4	167·1	102·5
Extra tillägg i norra Sverige	18·9	21·1	23·5	27·7	31·4	31·4
Leveranstillägg	—	—	—	11·7	24·2	53·0
Diverse	7·3	12·5	0·5	17·4	—	—
Kompensation för smörlagring	—	—	—	—	—	6·0
Marginaltillägg på mjölk och grädde	5·4	5·3	1·8	—	—	—
Smörlagring	4·5	4·8	6·7	5·6	5·5	—
Producent- och kontantbidrag	*69·9*	*72·4*	*70·4*	*67·6*	*63·0*	*57·0*
Kött och fläsk	*32·8*	*37·2*	*9·4*	*54·3*	*2·0*	*3·0*
Pristillägg	30·6	32·5	7·1	[1] 52·4	—	—
Lagring och export	2·2	4·7	2·3	1·9	2·0	3·0
Ägg	*2·5*	*4·7*	*0·4*	*0·3*	—	—
Ull	*0·0*	*0·1*	*0·1*	*0·1*	*0·2*	*0·2*
»Devalveringssubventioner» (havregryn, ost och kaffe)	*21·8*	*32·1*	*26·6*	—	—	—
Summa	**285·5**	**342·6**	**290·0**	**523·5**	**330·4**	**288·1**

[1] Härav disponeras 3,4 miljoner kronor för bidrag till vissa lantbrukare, som drabbats av skördeskador hösten 1952.

Prissänkningarnas effekt i olika delar av landet.

	Prissänkning		Motsvarande intäktsminskning per gård (15 ha) kr.				
	öre/kg	%	Ssl	Smb	Msl	Msk	N
Höstvete	6		146	86	132	40	—
Vårvete	8		163	50	129	97	17
Råg	3		44	71	13	20	3
Summa			*353*	*207*	*274*	*157*	*20*
Fabrikspotatis	0·99		28	128	—	—	—
Höstraps o. höstrybs.	5		74	50	22	2	—
Vårraps o. vårrybs.	8		2	—	10	2	—
Senap	15		26	—	2	—	—
Linfrö	23		32	5	28	5	2
Summa			*134*	*55*	*62*	*9*	*2*
Mjölk	1		*228*	*243*	*215*	*244*	*224*
Ägg	20		*120*	*98*	*48*	*66*	*24*
Nötkreatur		6·8	*177*	*186*	*117*	*166*	*118*
Kraftfoder (prishöjning)		+ 3·0	*139*	*103*	*33*	*55*	*30*
Summa summarum			**1 179**	**1 020**	**749**	**697**	**418**
I procent av summa intäkter			3·3	3·6	3·9	3·6	2·7

	Prissänkning		Motsvarande intäktsminskning per gård (25 ha) kr.				
	öre/kg	%	Ssl	Smb	Msl	Msk	N
Höstvete	6		268	146	260	155	13
Vårvete	8		278	58	292	192	112
Råg	3		79	124	23	32	4
Summa			*625*	*328*	*575*	*379*	*129*
Fabrikspotatis	0·99		31	239	—	—	—
Höstraps o. höstrybs.	5		270	155	74	36	0
Vårraps o. vårrybs	8		18	23	58	17	—
Senap	15		56	8	6	2	—
Linfrö	23		189	7	46	7	25
Summa			*533*	*193*	*184*	*62*	*25*
Mjölk	1		*249*	*335*	*298*	*335*	*283*
Ägg	20		*98*	*126*	*50*	*46*	*20*
Nötkreatur		6·8	*211*	*299*	*177*	*227*	*155*
Kraftfoder (prishöjning)		+ 3·0	*130*	*133*	*46*	*51*	*34*
Summa summarum			**1 877**	**1 653**	**1 330**	**1 100**	**646**
I procent av summa intäkter			3·7	3·8	4·6	4·0	2·7

slagen. Inkomster eller förluster för olika clearingkassor samt statens inkomster av margarinaccis har icke medtagits. Nämnden erinrar i detta sammanhang om att till anslaget för prisreglerande åtgärder på jordbrukets område år 1952/53 överförts 47 miljoner kronor från clearingkassan för fettråvaror samt att ett belopp av 37,6 miljoner kronor nu föreslås skola bli överfört under år 1953/54.

Rörande de berörda *prissänkningarnas regionala effekt* har verkställts vissa beräkningar med utgångspunkt från material, som sammanställts av jordbruksprisutredningens typdelegation. Beräkningarna, som visar den ungefärliga effekten av prissänkningarna dels för en gård på 15 hektar, dels för en gård på 25 hektar, redovisas av nämnden i sammanställningen på föregående sida.

Prisöverenskommelsen för år 1953/54 skall, framhåller nämnden, gälla under hela regleringsåret och förutsätter, att den s. k. 4-procentregeln skall tillämpas. Omräkning av kalkylen under augusti 1953 på basis av skörderapporterna för den 15 juli skall ske endast därest sådan begäres av nämnden eller jordbrukets förhandlingsdelegation. Fördelen med nu nämnda bestämmelser är enligt nämndens mening främst, att man undgår de mycket tidsödande omräkningarna av kalkylen under löpande regleringsår, därest skörderesultatet icke mera väsentligt avviker från normalskörd. I praktiken torde det nämligen icke innebära större svårigheter för kalkylsakkunniga att utan fullständig omräkning av kalkylen avgöra, om avvikelser i skördeutfallet från normalskörd medför överskott eller underskott större än 4 procent av den totala intäktssumman (normkalkylens intäktssumma reducerad med prissänkningarna). Därest man vid en summarisk granskning inom kalkylsakkunniga uppnår enighet om att variationerna sannolikt håller sig inom 4-procentmarginalen, synes någon omräkning av kalkylen icke böra påfordras.

Slutligen anför nämnden, att den liksom tidigare bör ha möjlighet att vidtaga justeringar av priserna, då så påkallas av försörjningsläget eller marknadsförhållandena. Dylika justeringar bör emellertid ske på sådant sätt, att relationen mellan inkomst- och kostnadsumman i kalkylen icke påverkas. Det bör också enligt nämnden eftersträvas, att justeringarna skall medföra minsta möjliga inkomstförskjutning mellan olika grupper av jordbrukare. Innan någon justering vidtages, bör vidare samråd ske med jordbrukets organisationer. Gäller det endast smärre ändringar, bör kontakt tagas med ledningen i den ekonomiska organisation, som närmast beröres av ändringen. I andra fall torde ordföranden i jordbrukets förhandlingsdelegation böra kontaktas. Det bör sedan ankomma på denne att avgöra, huruvida i anledning av den planerade justeringen överläggning bör ske även med andra representanter för jordbruket. I de fall, då priserna på sådana jordbruksprodukter, som icke är föremål för statlig prissättning, sänkes utan ingripande från myndigheternas sida, bör statsmakterna, i överensstämmelse med vad som hittills gällt, icke ha skyldighet att kompensera prissänkningarna genom prishöjningar på andra produkter.

I sin förut berörda skrivelse den 28 mars 1953 har *priskontrollnämnden* anmält, att den lämnat prisöverenskommelsen utan erinran. Samma ståndpunkt har även intagits av nämndens råd, dock att rådsledamoten fru Öhman uttalat tveksamhet beträffande sänkningen av producentpriset på mjölk.

Jordbruksnämndens förslag angående jordbruksregleringen under regleringsåret 1953/54.

Allmänna riktlinjer.

Jordbruksnämnden har i sin skrivelse den 27 mars 1953 såsom bakgrund till sina förslag angående prissättningen och regleringsåtgärder under regleringsåret 1953/54 lämnat en översikt över det allmänna livsmedelsläget och dess återverkningar på planeringen av den svenska jordbruksproduktionen. Nämnden anför därvid inledningsvis, att den bristsituation, som präglade den internationella livsmedelsmarknaden under de första efterkrigsåren, successivt övervunnits och att det allmänna försörjningsläget avsevärt förbättrats. Utbudet av olika jordbruksprodukter svarar nu bättre mot den köpkraftiga efterfrågan, och priserna har uppvisat en tydligt fallande tendens sedan Koreakrigets följdverkningar upphört att göra sig gällande. Den västeuropeiska jordbruksproduktionen överstiger numera med omkring en åttondel förkrigsproduktionen, och produktionsstegringen har varit något starkare än befolkningsökningen. Produktionen i de transoceana länderna, som under 1940-talet kraftigt utvidgades, ligger fortfarande på en hög nivå; för vissa produkter har rätt betydande pristryckande överskott uppstått. En stor del av överskottsproduktionen är koncentrerad till dollarområdet, i förhållande till vilket de flesta europeiska importländer har kännbara betalningssvårigheter. Denna omständighet är en av huvudanledningarna till den utpräglat autarkiska inställningen i ett flertal europeiska länder; genom att i möjligaste mån utvidga den inhemska produktionen söker man i dessa länder minska beroendet av importerade livsmedel.

Enär koststandarden i åtskilliga europeiska länder ännu ingalunda är optimal, skulle enligt nämnden en lösning av betalningssvårigheterna gentemot dollarområdet troligen leda till ökad efterfrågan på livsmedel på den internationella marknaden. Konsumtionsreserver av betydligt större omfattning än i Europa finns i åtskilliga utomeuropeiska områden, där näringsstandarden alltid har varit och fortfarande är mycket låg. Lösningen av försörjningsproblemet i dessa underutvecklade områden kräver dock, utom en utvidgning av deras industriella och agrikulturella produktionskapacitet, en begränsning av den kraftiga befolkningsökningen. Detta är otvivelaktigt ett viktigt såväl humanitärt som politiskt problem. Än så länge är det dock enligt nämndens åsikt alltjämt utvecklingen i västerlandet, som är avgörande för prisutvecklingen på den internationella livsmedelsmarknaden.

För att närmare klargöra produktionsutvecklingen i utlandet för olika varugrupper har nämnden upprättat en särskild promemoria, vilken torde såsom bilaga få fogas till detta protokoll *(bilaga 8)*. Efter att ha understrukit att det aktuella läget generellt karakteriseras av avspänning och vikande priser, framhåller nämnden, att utvecklingen för skilda produkter uppvisar åtskilliga särdrag. Om denna utveckling anför nämnden i huvudsak följande.

Vetepriserna har icke uppvisat några mera betydande förändringar sedan första halvåret 1952, då de reducerades väsentligt i förhållande till den efter Koreakriget högt uppskruvade nivån. Produktionen i exportländerna har dock stigit kraftigt under det senaste året och man kan räkna med att de ökade vetetillgångarna snart kommer att leda till ytterligare prisreduktioner. Marknaden har hittills varit avvaktande; det internationella veteavtalet utlöper i år och förhandlingarna om ett nytt avtal har nyligen påbörjats. Fodersädspriserna har sedan början av förra året sjunkit väsentligt, vilket bland annat sammanhänger med prisnedgången på den internationella fettmarknaden och de därigenom reducerade priserna på oljekraftfoder. Svängningarna på fettmarknaden har varit markanta. Fram till hösten 1952 gick priskurvan brant nedåt. Därefter har priserna stigit och synes nu stabilisera sig på en något högre nivå än i höstas. För socker har däremot prisfallet fortsatt även under innevarande år under trycket av betydande överskott i exportländerna. Smörpriserna har icke uppvisat några mera betydande förändringar, men den alltmer stigande margarinkonsumtionen i olika länder signalerar om framtida avsättningssvårigheter för denna produkt. Fläskpriserna har sedan sommaren 1952 varit fallande. Bland annat har det danska baconpriset vid försäljning till England sänkts med 7,5 procent. Köttpriserna har visat en annan utveckling och ligger numera något högre än i fjol.

Nämnden framhåller, att den skisserade utvecklingen för Sveriges del medfört, att de inhemska priserna numera genomgående överstiger priserna på den internationella marknaden. Den genomsnittliga skillnaden för sådana produkter, som omfattas av den internationella handeln, uppgår enligt nämnden för närvarande till omkring 15 procent. Variationerna kring detta genomsnitt är naturligtvis betydande. Än så länge hävdar sig priset på vetet bäst vid en jämförelse. Det inhemska priset på denna produkt ligger för närvarande ungefär i paritet med importpriset för icke avtalsbundet vete. Rapsfrö och rapsolja, som tidigare kunnat exporteras med god vinst, kan numera säljas endast till priser, som med cirka 15 procent understiger de för 1953 års skörd fastställda priserna. Samma prisskillnad föreligger även för smör, medan skillnaden för fläsk är något större. Importkött och importsocker är drygt 30 procent billigare än motsvarande inhemska produkter.

Innan nämnden närmare ingår på konsekvenserna för den svenska jordbruksregleringen av den sålunda redovisade internationella utvecklingen, lämnar den några upplysningar angående den svenska produktions- och konsumtionsutvecklingen. Nämnden anför härom.

I Sverige väntas volymen av jordbrukets slutprodukter (räknad i konstant penningvärde) under innevarande regleringsår bli cirka 3 procent stör-

re än under 1951/52 men cirka 1 procent mindre än under år 1950/51. Under år 1953/54 väntas volymen uppnå 1950/51 års nivå och därmed överstiga 1938/39 års volym med ungefär 7 procent. Vid beräkningarna för år 1953/54 har man utgått från, bland annat, normala väderleksförhållanden samt fullt tillräcklig försörjning med förnödenheter av olika slag.

Efter den nedgång i produktionsvolymen, som inträffade under år 1951/52 till följd av svartrostskadorna på vete samt i samband med omläggningen av produktionsinriktningen, har sålunda tendensen åter svängt. Jämfört med år 1950/51 har dock ännu icke någon ökning i form av slutprodukter inträffat. Emellertid föreligger latenta produktionsresurser i form av fodersädsöverskott, vilka måste resultera i en ökning av animalieproduktionen, eftersom de ej torde kunna exporteras.

Produktionen av brödsäd låg år 1952 drygt 10 procent över 1950 års produktion och täckte väl förmalningsbehovet. Vid normal hektarskörd kan produktionen beräknas öka ytterligare. Den kommande skörden väntas sålunda ge ett överskott av 150 à 200 miljoner kilogram. De år 1952 höjda priserna på brödsäd har nämligen stimulerat till en kraftig arealökning för såväl höstvete som råg, och en ökning av vårveteareal en anses vara tämligen säker bland annat på grund av en väntad ytterligare tillbakagång av oljeväxtodlingen. Denna odling, som nådde sin kulmen år 1951, sjönk år 1952 med ungefär en fjärdedel och väntas år 1953 bli reducerad med ytterligare en tredjedel. Fodersädsarealen, särskilt för korn, ökade under 1952 starkt och nådde i det närmaste 1930-talets arealsiffror. För i år räknar man med i stort sett oförändrad areal. Under förutsättning av normala hektarskördar kan man emellertid vid nuvarande husdjursbestånd vänta en ytterligare stark ökning av fodersädsöverskottet. Såvida icke särskilt gynnsamma exportmöjligheter yppar sig, något som för närvarande förefaller mindre sannolikt, måste överskottet snart medföra en utvidgad animalieproduktion.

Mjölkproduktionen, som under de tre senaste åren minskat förhållandevis kraftigt, synes under den gångna vintern ha stabiliserats. Mycket tyder på att en vändpunkt har nåtts. Det är därför icke osannolikt, att mjölkproduktionen i fortsättningen kommer att öka. Äggproduktionen företer en liknande utveckling; tillbakagången under de senaste åren har dock varit mindre än för mjölk. Slakten av storboskap, som under 1951/52 var rekordartad och hade en stark reduktion av kostammen som följd, har i år varit av mera normal omfattning och väntas under det kommande året närmast uppvisa en nedåtgående tendens.

Fläskproduktionen har kraftigt expanderat under 1952. Ökningen står i samband med den ökade lönsamheten till följd av prishöjningar och statliga pristillägg samt med den ökade tillgången på fodermedel. Att döma av utvecklingen på smågrismarknaden och i fråga om antalet suggbetäckningar synes emellertid, trots relativt låga fodersädspriser och riklig tillgång på fodermedel, en viss återhållsamhet ha förelegat i vinter. Denna har givetvis samband med de prisfall på fläsk, som ägde rum under höstmånaderna. Det är dock troligt, att fläskproduktionen kommer att öka under det kommande året. Priserna på smågrisar har sålunda stigit, medan priserna på fodersäd sjunkit.

Sammanfattningsvis anför nämnden, att produktionsvolymen för animaliska slutprodukter under åren 1952/53 och 1953/54 enligt den aktuella jordbrukskalkylen beräknas bli 2 respektive 1 procent lägre än år 1950/51. I fråga om vegetabiliska slutprodukter väntas volymen däremot öka med 2

respektive 3 procent. I fråga om konsumtionsutvecklingen framhålles, att den totala livsmedelskonsumtionens volym år 1952 (räknad i konstant penningvärde) visserligen har ökat jämfört med år 1951 men fortfarande är lägre än år 1950. Bakom genomsnitten för livsmedelskonsumtionen ligger emellertid en skiljaktig utveckling för olika produkter. Konsumtionen av mjöl och kött ävensom av fläsk har sålunda minskat från 1951, samtidigt som prisstegringen för dessa produkter varit förhållandevis stark. Relativt betydande prisuppgång noteras även för socker. Konsumtionen härav har emellertid icke minskat ytterligare efter den starka tillbakagången år 1951. Uppgång i förbrukningen i förhållande till år 1951 föreligger för bland annat ost, tjock grädde och margarin. Därvid är konsumtionsstegringen för margarin särskilt anmärkningsvärd.

Nämnden framhåller härefter, att den relaterade utvecklingen, vilken resulterat i lägre priser i utlandet, naturligtvis icke är oväntad. I de riktlinjer för den framtida svenska jordbrukspolitiken, som fastställdes genom 1947 års riksdagsbeslut, räknade man med att det svenska jordbruket under lång tid framåt icke skulle kunna bereda jordbruksbefolkningen tillfredsställande inkomstvillkor, om det måste arbeta i full konkurrens med utlandet. Genom prisstöd i form av gränsskydd skulle man därför eliminera den lägre utländska prisnivåns inkomstnedpressande effekt, samtidigt som man genom en inre och yttre rationalisering av det svenska jordbruket skulle söka stärka dettas konkurrenskraft gentemot utlandet. De naturliga betingelserna för jordbruksdriften är nämligen enligt nämndens mening åtminstone i de egentliga svenska jordbruksbygderna ingalunda sämre än i åtskilliga exportländer. Den betydande driftsrationaliseringen vid de medelstora och stora brukningsdelarna har också givit belägg för att man medelst ett bättre utnyttjande av produktionsförutsättningarna så småningom kan nå ett gynnsammare läge i konkurrenshänseende. Det svenska jordbruket skall sålunda på längre sikt hävda sig i den internationella konkurrensen icke genom en sänkning av jordbruksbefolkningens inkomstnivå utan genom ett effektivare utnyttjande av sina resurser. För att detta skall kunna ske, har dock en omdaning av det svenska jordbrukets struktur ansetts vara nödvändig. Genom sammanslagningen av mindre brukningsdelar till större skulle man söka få fram en brukningsstruktur, där bland annat mekaniseringens fördelar bäst kunde utnyttjas. Strukturrationaliseringen skulle dock ske på ett socialt varsamt sätt i samband med generationsskiftet på mindre gårdar.

I fortsättningen anför jordbruksnämnden, att den svenska jordbruksproduktionen numera täcker genomsnittligt något mer än 100 procent av den inhemska förbrukningen. Härvid föreligger överproduktion av mejeriprodukter, fläsk, ägg och oljeväxter. Man måste vidare räkna med att efter den kommande skörden även ett överskott av brödsäd kan komma att föreligga. Däremot måste enligt nämnden import äga rum av socker, vissa oljefröer och kött. Vid utarbetandet av riktlinjerna för den framtida svenska jordbrukspolitiken var man väl medveten om att åtskilliga faktorer verkade i riktning mot en utvidgning av den svenska jordbruksproduktionen. Det an-

sågs dock, att prisregleringen avsevärt skulle försvåras, om produktionen skulle komma att ligga i närheten av eller överstiga vad som kunde avsättas på hemmamarknaden. Som mål för produktionens omfattning uppsattes därför en produktion, som skulle vara något mindre än det inhemska avsättningsutrymmet. Utvecklingen mot en överproduktion skulle bland annat motverkas av strukturrationaliseringen. Genom skapandet av större brukningsenheter skulle produktionen kunna extensifieras. Vidare skulle produktionen på vissa mindre lämpliga jordar nedläggas. Produktionsstegringen har sedan dess dock varit så kraftig, att den icke har kunnat uppvägas av de nämnda åtgärderna.

Den starka produktionsstegringen inom jordbruket är enligt nämnden i och för sig enbart glädjande, så länge den åstadkommes genom ett rationellare och effektivare utnyttjande av tillgängliga produktionsmedel. Nämnden anför vidare i detta sammanhang.

Överskottsproduktionen utgör i nyss angivna fall en marginalproduktion, som arbetar med stora fasta kostnader vilka — inom vissa givna gränser — icke förändras med produktionskvantiteterna. På kort sikt kan överskottsproduktionen sålunda vara lönande såväl ur jordbrukets som ur samhällets synpunkt, även om den får avsättas i utlandet till lägre priser än de inhemska. Frågan får däremot en annan aspekt, om överskottsproduktionen drar till sig nya produktionsmedel, som med större ekonomiskt utbyte kan användas i någon annan näringsgren. Under de senaste åren har animalieproduktionen kraftigt ökat vid de mindre brukningsdelarna, varvid ökningen åstadkommits ej enbart genom ett effektivare utnyttjande av fasta produktionsmedel utan även genom bland annat en utvidgad användning av fodermedel. Denna utveckling har lett till betydande mjölköverskott från sådana brukningsdelar. Särskilt med tanke på de begränsade avsättningsmöjligheterna för smör i utlandet, vilka är en följd av margarinkonsumtionens snabba frammarsch i våra avnämarländer, utgör den utvidgade mjölkproduktionen vid dessa jordbruk otvivelaktigt ett allvarligt problem. Förekomsten av en överskottsproduktion, som endast med svårighet och till lägre priser än här hemma kan avsättas på utlandsmarknaden, kan naturligtvis väsentligt försvåra fullföljandet av den jordbrukspolitiska målsättningen om inkomstlikställighet mellan jordbruksbefolkningen och andra jämförliga befolkningsgrupper. Jordbrukspriserna kan nämligen då icke längre avvägas med utgångspunkt från denna målsättning utan blir även beroende av de priser, till vilka överskottet kan avsättas i utlandet.

Med hänvisning till nu anförda synpunkter framhåller nämnden angelägenheten av en intensifiering av sådana åtgärder, som leder till lägre produktionskostnader, samt av att försiktighet iakttages, så att åtgärder ej genomföres, som kan leda utvecklingen i motsatt riktning. Nämnden anser det också vara angeläget, att prissättningen ger jordbrukarna god vägledning för produktionsplaneringen och icke missleder dem att göra investeringar, som saknar täckning med hänsyn till framtida avsättningsmöjligheter. Detta gäller givetvis även beträffande utformningen av de socialt betonade bidrag, som under övergångstiden utgår till vissa småbruk. Det är enligt nämnden synnerligen önskvärt, att dessa ej direkt anknyts till produktionen utan främst utgår i form av kontantbidrag.

I fortsättningen behandlar nämnden frågan om förhållandet mellan smör och margarin och anför därvid till en början, att den produktionsomläggning, som år 1951 beslöts i samråd med jordbrukets organisationer, under de gångna åren lett till en minskning av den totala mjölkproduktionen. Det synes nämnden som om denna produktionsomläggning ur olika synpunkter varit väl befogad.

Nämnden anför vidare, att det är betydelsefullt att överskottsproduktionen fördelas på olika produktionsgrenar på ett sådant sätt, att minsta möjliga förluster för samhället uppstår. Med tanke på margarinkonsumtionens tidigare nämnda snabba frammarsch i våra avnämarländer synes avsättningsmöjligheterna för smör bli alltmer begränsade. Trots produktionsnedgången uppgår smöröverskottet år 1952/53 till 17 miljoner kilogram och väntas öka till nära 19 miljoner kilogram under nästa produktionsår. Under oförändrade förutsättningar har mjölkproduktionen en tydlig tendens att väsentligt öka över det inhemska konsumtionsutrymmet. Detta kan illustreras med följande beräkning. Beträffande produktionen antages, att koantalet är oförändrat och att avkastningen per ko stiger med 1,5 procent årligen, d. v. s. med samma procentsats som hittills. Beträffande konsumtionsutvecklingen antages dels (1) att proportionen mellan smör- och margarinkonsumtion förblir oförändrad och att konsumtionen av de båda produkterna endast ökar proportionellt mot folkmängdsökningen, dels (2) att andelen margarin ökar i samma takt som från 1934/38 till 1952. Det första antagandet ger en överproduktion av smör, som år 1960/61 kommer att uppgå till 30 miljoner kilogram och år 1965/66 till 42 miljoner kilogram. Det andra alternativet ger ännu större överskott, nämligen 37 respektive 53 miljoner kilogram. Även under förutsättning av oförändrad konsumtionsrelation mellan smör och margarin och oförändrat koantal kommer sålunda smöröverskottet att i början av 1960-talet bli dubbelt så stort som nu.

Nämnden påpekar i fortsättningen, att det från konsumenthåll vid åtskilliga tillfällen framställts önskemål om en sänkning av margarinpriset. Såsom förut nämnts har margarinkonsumtionen även i våra avnämarländer ökat väsentligt på smörkonsumtionens bekostnad. Nämnden anför, att en liknande utveckling även har skett i Sverige. År 1951 var konsumtionen av smör och margarin i vårt land per capita 24,0 kilogram, varav 50,9 procent utgjordes av margarin. I förhållande till år 1950 hade margarinkonsumtionen stigit med 12 procent, medan smörkonsumtionen reducerats med 14 procent. Margarinkonsumtionens ökning hade skett trots en minskning av prisspänningen mellan smör och margarin. Margarinpriset utgjorde nämligen år 1951 52,7 procent av smörpriset mot 46,4 procent föregående år. För år 1952 kan konstateras en liknande utveckling. Margarinkonsumtionens andel i matfettskonsumtionen utgjorde sistnämnda år 52,3 procent, trots att margarinpriset numera var 57,5 procent av smörpriset. En ökad prisspänning mellan smör och margarin skulle förmodligen leda till en ännu större ökning av margarinkonsumtionen på smörkonsumtionens bekostnad. En nedgång i den inhemska förbrukningen av smör skulle å andra sidan medföra ett betydande smöröverskott, vilket svårligen kan avsättas i utlandet.

Ledamöterna i nämnden Degerstedt och Meidner har i ett särskilt uttalande i anslutning härtill, bland annat, ifrågasatt lämpligheten av att av

statsfinansiella skäl i längden bibehålla en så hög beskattning som för närvarande är fallet på en nödvändighetsvara som margarin.

Av mjölkproduktionen faller enligt nämnden för närvarande omkring två femtedelar på brukningsdelar med en åkerareal mindre än 10 hektar. Dessa jordbruk är i stor utsträckning hänvisade till sådan produktion. Deras möjligheter att ändra produktionsinriktning är begränsade. En nämnvärd minskning av den totala mjölkproduktionen kan enligt nämndens mening egentligen endast åstadkommas på längre sikt och främst i samband med bildandet av brukningsdelar med alternativa produktionsmöjligheter. Även om man lyckas begränsa ökningen av mjölkproduktionen vid de mindre brukningsdelarna, kommer emellertid mjölkproduktionen under de närmaste åren att betydligt överstiga det inhemska avsättningsutrymmet. Skulle den inhemska smörkonsumtionen samtidigt minska mera väsentligt och betydande smöröverskott därigenom uppstå, vilka är svåra att avsätta, skulle den svenska jordbruksregleringen ställas inför svåra om icke olösliga problem. Nämnden framhåller till slut, att samtidigt som största uppmärksamhet bör ägnas åt frågans lösning på längre sikt, viss försiktighet för närvarande måste iakttagas, så att någon starkare förskjutning från smör- till margarinkonsumtion icke åstadkommes.

Härefter kommer nämnden in på frågan om ansvaret för uppkommande produktionsöverskott inom jordbruket. Nämnden erinrar härvid om att den svenska jordbruksproduktionen numera täcker mer än 100 procent av den inhemska förbrukningen och att överskottsproduktion föreligger beträffande flera produkter. Enligt riktlinjerna för den framtida svenska jordbrukspolitiken, som antagits av 1947 års riksdag, skall det statliga prisstödet högst utgå för en produktion, motsvarande det inhemska avsättningsutrymmet. Däremot skall jordbruket självt taga ansvaret för avsättningen av en eventuell överskottsproduktion. Detta innebär, att sådana förluster vid export av överskottskvantiteter, som icke kan utjämnas inom exportorganen eller täckas med importavgifter, skall slås ut på den löpande produktionen.

Beträffande animalierna har, framhåller nämnden, nyssnämnda princip redan vunnit tillämpning och de för ändamålet nödvändiga organen har bildats. Statligt stöd utgår sålunda icke vid export av animalier med undantag för smör, där återbetalning av allmänt mjölkpristillägg ej sker för de exporterade kvantiteterna. Detta statliga bidrag utgår sålunda även vid export. Förhållandet överensstämmer dock med 1947 års riksdagsbeslut, enligt vilket stöd åt smörexporten skall kunna lämnas, om så är behövligt för att få till stånd ett lämpligt förhållande mellan smörkonsumtionen och margarinförbrukningen på den inhemska marknaden.

För de vegetabiliska slutprodukterna, främst brödsäd och oljeväxter, har hittills garantipriser varit gällande, vilket innebär, att staten tar ansvaret för förlusterna i samband med en eventuell överskottsproduktion. Nämnden anför, att den anser det vara synnerligen angeläget, att ett system i enlighet med 1947 års riktlinjer genomföres även på detta område. Denna ståndpunkt har enligt nämnden accepterats av jordbrukets förhandlingsdelegation och oljeväxtodlarnas representanter. Åtgärder har redan vidtagits för att reali-

sera det nya systemet för såväl brödsäd som oljeväxter från och med år 1954/55. Sedan jordbruket även på vegetabilieområdet övertagit ansvaret för eventuella överskott, har 1947 års riksdagsbesluts principer angående omhändertagandet av en eventuell överskottsproduktion vunnit tillämpning för samtliga jordbruksprodukter.

Vidare framhåller nämnden, att enligt 1947 års riksdagsbeslut statligt lagringsstöd icke skall utgå för animalier. Det utgående lagringsstödet bör sålunda avvecklas. Nämnden har vid årets förhandlingar med jordbrukets förhandlingsdelegation ånyo upptagit frågan om avvecklingen av det statliga lagringsstödet för smör samt kött och fläsk. Därvid överenskoms, att ansvaret för smörlagringen skulle överflyttas till Svenska mejeriernas riksförening. Beträffande kött och fläsk ställde sig förhandlingsdelegationen i princip icke avvisande till avvecklingen av lagringsstödet, men den ansåg sig icke kunna tillstyrka en överflyttning av ansvaret för lagringen av kött och fläsk till jordbrukets egna organisationer redan från och med kommande produktionsår. Avvecklingen av det statliga lagringsstödet för kött och fläsk har därför tills vidare uppskjutits.

Brödsädsregleringen.

Om försörjningsläget beträffande brödsäd framhåller jordbruksnämnden till en början, att enligt vad som nu kan bedömas övergångslagren inom landet den 1 september 1953 — om ytterligare export dessförinnan ej företages — torde komma att uppgå till omkring 425 000 ton, varav cirka 325 000 ton vete och 100 000 ton råg. Häri innefattas även kvarnarnas lager av brödsäd utav gammal skörd. Vidare har inräknats vissa kvantiteter mältat vete, framförallt vårvete, som Svenska spannmålsaktiebolaget är skyldigt att efter hembud inlösa men som kan beräknas finna avsättning såsom kvarnvara endast om tillgången på helt omältad vara blir tillfredsställande. Däremot har icke inbegripits sådan skadad brödsäd, som ej uppfyller kvalitetsfordringarna för hembud och som därför måste hänföras till fodervara. Under förutsättning att ytterligare export ej kommer till stånd, blir sålunda lagertillgångarna betydligt större än vad som ur beredskapssynpunkt angivits såsom minimum nämligen 300 000 ton. Med hänsyn till den ökade rågodlingen innevarande år bör enligt nämnden särskilt övergångslagret av råg nedbringas, lämpligen till omkring 50 000 ton.

Frågan om beredskapslagringens omfattning har även berörts av spannmålsbolaget, som framhållit svårigheterna att omsätta och förnya ett större beredskapslager av brödsäd än cirka 200 000 ton. Nämnden anser sig dock för sin del ej böra föreslå någon ändring av nuvarande direktiv, enligt vilka lagret bör omfatta 300 000 ton.

Vad angår saluöverskottet av 1953 års brödsädsskörd, däri inberäknat löneförmalningen, beräknar nämnden detta på grundval av uppskattningar i samband med jordbrukskalkylen till cirka 370 000 ton höstvete, 310 000 ton vårvete och 215 000 ton råg. Då den sammanlagda handels- och löneförmalningen kan väntas uppgå till 550 000 ton vete och 170 000 ton råg, torde

sålunda 1953 års brödsädsskörd vid normala övervintrings- och skördeförhållanden komma att betydligt överstiga det inhemska behovet.

I detta sammanhang berör nämnden även något importen och exporten av brödsäd. Den anför därvid, att under innevarande regleringsår från utlandet inköpts endast 28 000 ton vete. Denna kvantitet utgjorde återstoden av Sveriges kvot enligt det internationella veteavtalet och har därför kunnat köpas 10 à 12 kronor per deciton billigare än på den »fria» marknaden. Å andra sidan har under regleringsåret för export sålts cirka 55 000 ton vete och 8 000 ton råg. Vidare upplyser nämnden, att spannmålsbolaget erhållit bemyndigande att för export sälja ytterligare intill 50 000 ton vete och 40 000 ton råg, om så kan ske till acceptabla priser. I fråga om råg är förutsättningarna för export mindre goda. Under de senaste månaderna har nämligen priserna fallit så kraftigt, att man för närvarande ej kan påräkna högre pris vid export än cirka 38 kronor per deciton fob. Innan övervintringsresultaten blir kända, är det därför enligt nämnden motiverat att hålla sig avvaktande i fråga om rågexporten, såvida icke marknadsläget förbättras.

I en till jordbruksnämnden ingiven, den 14 mars 1953 dagtecknad skrivelse har Svenska spannmålsaktiebolaget redogjort för sin synpunkt på, bland annat, brödsädsregleringens utformning under regleringsåret 1953/54. Skrivelsen torde såsom bilaga få fogas till detta protokoll *(bilaga 7)*. I skrivelsen har bolaget anfört, att det med hänsyn till de inträffade förändringarna på världsmarknaden i september 1952 uppdrog åt en kommitté med representanter för jordbruk, handel och industri att utreda möjligheterna för ett friare system i fråga om spannmåls- och fodermedelshandeln. Vad beträffar brödsädsregleringen har denna kommitté på längre sikt och vid en återgång till normala förhållanden förordat 1942 års jordbrukskommittés förslag, att prisstödet åt brödsädsodlingen i första hand bör lämnas genom reglering av införseln medelst importavgifter samt genom bestämmelser om inmalningstvång. På grund av de förändringar i fråga om skördens mottagande, som sedan början av 1940-talet inträffat genom den alltmer omfattande skörde- och direkttröskningen, har förstnämnda kommitté dock icke ansett ett system med stödköp och utjämningslagring genomförbart utan har framhållit, att det för att stödja ett visst lägsta brödsädspris blir nödvändigt med ett inlösensförfarande. Den har vidare uttalat, att den egentliga beredskapslagringen bör omhänderhas av det statliga regleringsorganet. Import och export av brödsäd har dock förutsatts skola ske genom handeln och industrin, även om det ansetts kunna bli nödvändigt, att regleringsorganet i vissa situationer företager utlandsaffärer. I fråga om inlösensförfarandet har kommittén diskuterat dels ett prisortssystem, dels ett system med uppsamlingsområden. Förord har emellertid icke lämnats för någotdera av dessa system. Slutligen har kommittén funnit de nuvarande prisförhållandena såväl på den internationella som på den inhemska marknaden vara sådana, att det icke är lämpligt att nu ändra regleringssystemet.

I likhet med omförmälda kommitté har spannmålsbolaget ansett, att nuvarande regleringssystem bör bibehållas även under regleringsåret 1953/54. I anslutning härtill har bolaget påpekat, att såväl den stora prisspänningen mellan brödsäd och fodersäd som de onormalt stora lagertillgångarna försvårar den övergång till ett inlösensförfarande, som redan föregående år övervägdes av bolaget.

Spannmålsbolaget har i sin skrivelse även berört de till riksdagens jordbruksutskott hänvisade likalydande motionerna I: 333 och II: 412 till 1953 års riksdag, i vilka motioner hemställes om utredning rörande en omläggning av brödsädsregleringen, så att odlare av brödsäd så långt möjligt erhåller samma reella pris för brödsäd av lika kvalitet, oavsett avståndet till de nuvarande prisorterna, exempelvis genom införande av fraktbidrag. Bolaget har framhållit, att anordningar i sådant syfte skulle medföra en utvidgad och försvårad regleringsapparat, vilket bör undvikas. Med hänsyn härtill har bolaget ansett sig böra avstyrka den utredning i ämnet, som begärts i nämnda motioner. I fråga om prisorterna har bolaget föreslagit endast den ändringen, att Norrköping och Åhus skall innefatta även de närbelägna kvarnplatserna Djurön respektive Kristianstad.

För sin del anser jordbruksnämnden, att det nuvarande regleringssystemet bör bibehållas även under nästa regleringsår, dock med den av spannmålsbolaget föreslagna prisortsjusteringen. Utöver vad förut nämnda kommitté samt bolaget anfört framhåller nämnden såsom skäl härför, att en ändring av systemet skulle försvåra infriandet av de för 1953 års skörd lämnade prisgarantierna.

Beträffande de av bolaget berörda motionerna framhåller nämnden, att de däri angivna spörsmålen torde komma att närmare behandlas i samband med de utredningar, som förutsättes komma att äga rum rörande ett ändrat regleringssystem för nästföljande år. I övrigt hänvisar nämnden härutinnan till vad den föregående år uttalade i anledning av förslagen i motionerna I: 232 och II: 306 till 1952 års riksdag angående utökning av antalet prisorter (prop. nr 236/1952 s. 47).

Vad härefter angår priserna på brödsäd av 1953 års skörd har jordbruksnämnden till en början erinrat om att Kungl. Maj:t den 8 augusti 1952 förklarat Sig ämna för höstvete och råg fastställa samma priser, som gällde för 1952 års skörd, dock med det förbehållet, att förhandlingar om en sänkning av höstvetepriset skulle upptagas om världsmarknadspriset mot betalning i mjukvaluta under ett kvartal av regleringsåret 1952/53 skulle komma att understiga då gällande pris. En eventuell prissänkning skulle dock begränsas till 3 kronor per deciton. Beslutet överensstämde helt med en mellan nämnden och jordbrukets förhandlingsdelegation träffad överenskommelse. Nämnden hade redan vid detta tillfälle föreslagit, att priset på vårvete skulle fastställas till samma pris som för höstvete, bland annat emedan vårveteodlingen tenderade att överstiga höstveteodlingen.

Vid de förhandlingar, som nu förts mellan nämnden och förhandlingsde-

legationen, har bland annat med hänsyn till utvecklingen på världsmarknaden överenskommelse träffats om en sänkning av höstvetepriset med maximibeloppet, d. v. s. 3 kronor per deciton. Förhandlingsdelegationen har icke heller gjort någon erinran mot nämndens förslag, att grundpriset på vårvete skall bli detsamma som för höstvete. Grundpriset för vårvete gäller för närvarande vid en proteinhalt av 11,5 procent och en rymdvikt av 79 kilogram per hektoliter, under det att grundpriset för höstvete avser en vara med 10,0 procent proteinhalt och en rymdvikt av 78 kilogram per hektoliter. Prisregleringsskalorna är dessutom något olikartade för höst- och vårvete. Vid en övergång till gemensamt grundpris blir det nödvändigt att även införa samma prisregleringsbestämmelser för de båda veteslagen. Den nominella prissänkningen genom slopandet av överpriset för vårvete — 2 kronor per deciton — blir härigenom i verkligheten betydligt mindre, och torde enligt nämnden reellt komma att uppgå till högst 1 krona per deciton. För att bibehålla en önskvärd stimulans till odling av vårvete med hög proteinhalt synes det vidare lämpligt att fastställa prisregleringsskalor, som i vissa aveenden avviker från de nu tillämpade. Frågan härom är för närvarande under utredning.

Såsom förut anförts har emellertid nämnden och förhandlingsdelegationen enats om att en viss del av brödsädspriserna 1953/54 — 3 kronor per deciton — skall innehållas genom en allmän avgift på brödsäd. Det har därvid förutsatts, att de inflytande medlen skall tillföras en särskild regleringskassa, som skall ställas till förfogande för senare behövliga regleringsåtgärder på brödsädsodlingens område, och räknas som inkomst för jordbruket under de år, då medlen tages i anspråk. Den nominella prissänkningen för vara av normalkvalitet i förhållande till innevarande regleringsår blir sålunda för vårvete 8 kronor, för höstvete 6 kronor och för råg 3 kronor, allt per deciton.

Enligt nämnden bör den nu föreslagna allmänna avgiften på brödsäd av tekniska skäl uttagas i samband med förmalningen (såväl handels- som löneförmalningen). Frågan härom har diskuterats med representanter för de olika kvarnorganisationerna, vilka framförde starka betänkligheter mot en sådan anordning. De ansåg det sålunda principiellt oriktigt, att kvarnindustrien skulle behöva administrera insamlandet av medel för jordbrukets räkning. Dessutom påtalades svårigheterna effektivt kontrollera, att företagen i föreskriven ordning redovisade förmalningen och inbetalade avgifterna. Nämnden har emellertid icke ansett det möjligt att finna någon lämpligare form för att genomföra en avgiftsbeläggning av brödsädsodlingen. I samband härmed erinrar nämnden om att förmalningsavgift uttogs under 1930-talet utan att föranleda någon allvarligare invändning. Möjligheterna att effektivt kontrollera uppbörden är dessutom till följd av den fortgående koncentrationen av brödsädsförmalningen till större kvarnar betydligt bättre nu än före kriget.

Nämnden erinrar härefter om att en viss förändring i reglerna för den successiva prisstegringen genomfördes för regleringsåret 1952/53 med hän-

syn till de genom höjningarna av arbetslöner och grundpriser ökade kostnaderna för lagring och ränta. Ändringen innebar, att prisstegringen under månaderna september till och med december fastställdes till 15 öre per 10-dagarsperiod mot tidigare 10 öre per 10-dagarsperiod, vilken höjning motsvarade sammanlagt 60 öre per deciton. Den för 1953 års skörd föreslagna sänkningen av garantipriserna för brödsäd kommer emellertid att medföra en minskning av räntekostnaderna vid oförändrat ränteläge med cirka 30 öre per deciton och år. Denna minskning bör enligt nämnden utjämnas genom att den högre successiva prisstegringen får gälla endast under två månader, lämpligen under september—oktober.

Nämndens *förslag till producentpriser för brödsäd av 1953 års skörd* vid leverans till prisort från och med den 1 september 1953 redovisas i följande sammanställning. Förslaget förutsätter, att innevarande års regleringssystem skall bibehållas samt att nyss föreslagna successiva prisstegring skall gälla. Vidare har räknats med den särskilda prissänkning, som blir en följd av den ifrågasatta avgiften på brödsädsförmalningen. Till jämförelse har i sammanställningen även medtagits garantipriserna för 1952 års skörd. Priserna avser kronor per deciton.

	Vårvete		Höstvete		Råg	
	1952/53	1953/54	1952/53	1953/54	1952/53	1953/54
1—10 september ..	55: 10	47: 10	53: 10	47: 10	48: 60	45: 60
11—20 » ..	55: 25	47: 25	53: 25	47: 25	48: 75	45: 75
21—30 » ..	55: 40	47: 40	53: 40	47: 40	48: 90	45: 90
1—10 oktober.....	55: 55	47: 55	53: 55	47: 55	49: 05	46: 05
11—20 »	55: 70	47: 70	53: 70	47: 70	49: 20	46: 20
21—31 »	55: 85	47: 85	53: 85	47: 85	49: 35	46: 35
1—10 november....	56: 00	48: 00	54: 00	48: 00	49: 50	46: 50
11—20 »	56: 15	48: 10	54: 15	48· 10	49: 65	46: 60
21—30 »	56: 30	48: 20	54: 30	48: 20	49: 80	46: 70
1—10 december....	56: 45	48: 30	54: 45	48: 30	49: 95	46: 80
11—20 »	56: 60	48: 40	54: 60	48: 40	50: 10	46: 90
21—31 »	56: 75	48: 50	54: 75	48: 50	50: 25	47: 00
1—10 januari.....	56: 90	48: 60	54: 90	48: 60	50: 40	47: 10
11—20 »	57: 00	48: 70	55: 00	48: 70	50: 50	47: 20

och så vidare med 10 öres pristillägg den 1, 11 och 21 i varje månad och med sista prisstegringen den 21 maj. För 1952 års skörd blir sålunda sistnämnda dag priserna — alltjämt i kronor per deciton — 58,30 för vårvete, 56,30 för höstvete samt 51,80 för råg, medan motsvarande priser vid samma tidpunkt år 1954 för 1953 års skörd skulle bli 50, 50 och 48,50 kronor för deciton. Om man vidare med utgångspunkt från priserna den 21 maj 1953 med fortsatt successiv prisstegring framräknar priserna för gammal skörd till den 1 september, blir dessa för vårvete 59,30, för höstvete 57,30 och för råg 52,80, allt i kronor per deciton. Prissänkningen för brödsäd av gammal

skörd uppgår sålunda nominellt i kronor per deciton för vårvete till 12,20, för höstvete till 10,20 och för råg till 7,20. Den reella prissänkningen blir dock något olika, beroende på vilka ändringar som göres i fråga om kvalitetsfordringar och prisregleringsskalor.

I sin förut omförmälda skrivelse har spannmålsbolaget även upptagit vissa frågor i samband med övergången till nytt konsumtionsår. Bolaget har sålunda erinrat om att kvarnarna och spannmålshandlarna enligt avtal med bolaget har möjlighet att skydda sig för prisfallsförluster genom att till detta hembjuda brödsäd av gammal skörd. Sådant hembud skall enligt avtalet verkställas före den 1 juni. Även om några definitiva föreskrifter icke kan meddelas förrän i samband med den slutliga utformningen av regleringsåtgärderna, har bolaget nu funnit sig böra föreslå, att hembudstiden för kvarnarna skall utsträckas till den 1 augusti. Därjämte har ifrågasatts, att kvarnarna för övergångslager av brödsäd av gammal skörd vid utgången av augusti månad skall erhålla prisfallsersättning motsvarande grundprissänkningen för brödsäd. Bolaget har vidare uttalat, att ett viss överpris — med hänsyn till mervärdet i förhållande till ny skörd — i början av regleringsåret bör uttagas vid dess försäljning av gammal skörd.

Med anledning av förslagen framhåller jordbruksnämnden, att bolaget vid deras avgivande icke haft kännedom om den i det föregående närmare omförmälda förmalningsavgiften på brödsäd. Enligt nämnden uppstår genom denna avgift vissa problem. Härom anför nämnden följande.

Övergången till nytt regleringsår har hittills skett den 1 september, från vilken dag priserna gällt även för gammal skörd. Redan före denna tidpunkt inlevereras som regel vissa kvantiteter brödsäd av ny skörd. Särskilt gäller detta i fråga om råg men i mindre omfattning även höstvete. Överenskommelsen med jordbrukets förhandlingsdelegation innebär, att avgift för brödsädsförmalningen skall uttagas under regleringsåret 1953/54, d. v. s. från och med den 1 september 1953. Den kvarn, som före den 1 september kan förmala brödsäd av ny skörd, erhåller denna råvara omkring 10 kronor per deciton billigare än om gammal skörd kommit till användning. Av prisskillnaden hänför sig 3 kronor till prissänkning i samband med förmalningsavgiften. Kvarnen kommer sålunda att själv tillgodogöra sig detta belopp, om avgift ej behöver inbetalas för förmalning före den 1 september. Bland annat av denna anledning kan ifrågasättas, om det icke skulle vara lämpligare att införa sådan avgift redan från och med den 1 augusti. Det blir emellertid i så fall nödvändigt att verkställa prisjusteringen för gammal skörd redan vid månadsskiftet juli/augusti. Även ur en annan synpunkt torde en sådan åtgärd vara fördelaktig. Med hänsyn till det höga råvarupriset torde nämligen förmalningen under månaden närmast före prissänkningstillfället komma att bli mycket obetydlig. Det är emellertid önskvärt, att förmalningen blir av normal omfattning just då den nya skörden börjar saluföras, så att kvarnarna därigenom kan frigöra utrymme för mottagning av spannmål.

Den här ifrågasatta förskjutningen av prissänkningstillfället kommer att innebära, att kvarnarnas råvarupris för augustiförmalningen blir i genomsnitt omkring 10 kronor per deciton lägre än det eljest skulle ha varit. Med en beräknad förmalning under augusti av 30 000 ton brödsäd erhålles närmare 1 miljon kronor i form av förmalningsavgift före 1953/54 års början.

De för augustiförmalningen influtna förmalningsavgifterna bör användas för bestridande av spannmålsbolagets kostnader i samband med prissänkningen och icke fonderas för jordbrukarnas räkning, i den mån de hänför sig till förmalning av brödsäd av gammal skörd.

I princip bör kvarnarna hållas skadeslösa för de prisfallsförluster, som uppstår på grund av förändringar i prisnivån för brödsäd, medan kvarnindustrien själv i fråga om ett normalt övergångslager bör bära förlusterna av ett prisfall, som kan hänföras till den successiva prishöjningen under det gångna regleringsåret. Kvarnarna har ju tidigare ålagts att inbetala prishöjningsavgifter vid de tillfällen, då prisnivån höjts. Om nu prisändringarna äger rum den 1 augusti i stället för den 1 september, kan det finnas visst skäl för att lämna prisfallsersättning även för den genom successiv prisstegring uppkomna sänkningen, vilken uppgår till 4 kronor 20 öre per deciton. Till väsentlig del uppväges nämligen denna därav, att avgift uttages även för augustiförmalningen.

Emellertid förklarar sig nämnden ännu icke beredd att taga ställning till förevarande fråga. Denna kan för övrigt utan olägenhet avgöras vid en senare tidpunkt efter förhandlingar med spannmålsbolaget och kvarnindustrien. För att bereda nämnden behövlig frihet vid dessa förhandlingar torde Kungl. Maj:t dock böra erhålla bemyndigande av riksdagen att lämna kvarnarna full ersättning för prisfallsförluster enligt de grunder, som angivits i det föregående.

Spannmålsbolaget har slutligen framhållit, att det bland annat på grund av gällande kreditrestriktioner under regleringsåret 1952/53 i betydande omfattning medverkat till att finansiera kvarnarnas och spannmålshandelns inköp av brödsäd. Maximalt har något över 60 miljoner kronor ställts till förfogande för sådant ändamål. Bolaget har räknat med att en motsvarande finansiering kommer att behövas även under regleringsåret 1953/54. I anslutning härtill har bolaget påpekat, att handelns kreditbehov kommer att öka, om importen av fodermedel lämnas fri. Med hänsyn till härigenom uppkomna större risker har bolaget uttalat, att bättre säkerhet måste krävas för en fortsatt finansiering, än vad som bolaget hittills ansett sig böra påfordra. För sin del instämmer jordbruksnämnden helt i vad bolaget sålunda anfört.

Regleringen av fodersäd och andra fodermedel.

Rörande försörjningsläget i fråga om fodermedel anför jordbruksnämnden, att tillgången på inhemsk fodersäd under innevarande regleringsår varit mycket god. Detta har medfört, att priserna blivit betydligt lägre än man tidigare räknat med. De förhållandevis höga priser, som spannmålsbolaget uttagit för importerad fodersäd, synes icke ha påverkat prisutvecklingen för inhemsk fodersäd. Till den rikliga tillgången på fodersäd har bidragit, att betydande kvantiteter vete på grund av det dåliga bärgningsvädret blev så pass skadade, att de endast kunnat användas som foder. Nämnden upplyser vidare, att en viss export av fodersäd förekommit, nämligen dels närmare 40 000 ton malt- och foderkorn, dels inemot 10 000 ton fodervete. Underhandlingar om ytterligare export av foderkorn och fodervete pågår, men de

priser, som nu kan uppnås, synes ej täcka det inhemska producentpriset jämte handelns kostnader.

Lagret av majs var vid regleringsårets början 35 000 ton. Därefter har importerats cirka 12 000 ton. Försäljningen har under tiden september 1952—februari 1953 uppgått till knappt 30 000 ton och synes huvudsakligen ha gällt majs för utfodring av höns. Spannmålsbolagets pris vid försäljning till partihandlare har varit 45 kronor 50 öre per deciton i importhamn. Som jämförelse nämnes, att producentnoteringarna i Mellansverige i mitten av mars månad var för foderkorn 35 à 36 kronor, för vithavre 32 kronor och för svarthavre 30 kronor, allt per deciton.

Av importerat kli var lagret den 1 september 1952 omkring 25 000 ton. Därefter har importerats cirka 40 000 ton. Försäljningen har till och med februari 1953 uppgått till samma kvantitet.

Vad slutligen angår oljekraftfoder anför nämnden, att endast 40 000 ton inköpts från utlandet sedan regleringsårets början. Samtidigt har inemot 30 000 ton exporterats.

Frågan om den fortsatta fodermedelsregleringen har behandlats av såväl spannmålsbolaget som den kommitté, som enligt vad förut nämnts tillsatts av bolaget. Härom anför jordbruksnämnden följande.

Kommittén har framhållit önskvärdheten av att spannmålsbolagets import- och exportverksamhet snarast möjligt upphör och överföres till handelsföretagen. Statens reglerande åtgärder skulle då inskränkas till att lämna stöd åt den inhemska odlingen genom importavgifter samt skatt på inom landet producerat oljekraftfoder. En eventuell beredskapslagring skulle dock enligt kommitténs mening omhänderhas av bolaget. Samtidigt som importen överfördes till handeln, skulle bestämmelserna om standardiserade foderblandningar upphävas. Avsättningen av svenskproducerat oljekraftfoder borde säkerställas genom föreskrifter om viss minimiinblandning av sådant foder.

Bolaget har icke haft något att erinra mot vad kommittén anfört. Det har sålunda förordat, att Kungl. Maj:t skall utverka sådana bemyndiganden, att en överflyttning av importhandeln från bolaget till handeln kan äga rum, när förhållandena så medger. Vidare har bolaget framhållit, att det bör upprätthålla en beredskapsreserv av oljekraftfoder och fodersäd — i första hand majs — men ej av kli. Reserverna bör enligt bolaget med hänsyn till de ovissa marknadsförhållandena och de rådande kreditrestriktionerna tills vidare vara så stora, att handeln vid behov skall kunna företaga inköp från bolagets reservlager.

I fråga om handhavandet av samt utbyten i beredskapslagren har såväl bolaget som kommittén framhållit, att samarbete bör äga rum med handeln. En förutsättning för en överflyttning av utrikeshandeln från bolaget till handelsföretagen har vidare ansetts vara, att importen icke behöver subventioneras; världsmarknadspriserna skall således få slå igenom på den svenska marknaden. Beträffande tidpunkten för överflyttningen har bolaget anfört, att denna kan företagas praktiskt taget när som helst i fråga om fodersäd och kli. I fråga om oljekraftfoder har bolaget däremot funnit det nödvändigt att låta någon tid, förslagsvis 3 à 4 månader, förflyta från den tidpunkt, då beslut fattas, till den dag handeln själv skall börja saluföra

oljekraftfodret. Handelns inköp av råvaror måste nämligen planeras med hänsyn till sammansättningen av blandningarna.

Jordbruksnämnden anser det för sin del önskvärt, att utrikeshandeln med fodersäd och andra fodermedel snarast möjligt överföres till handelns egna organ. Med nuvarande världsmarknadspriser skulle detta emellertid betyda vissa höjningar av priserna på importfoder. Om överföringen sker successivt, bör dock höjningarna icke bli av sådan storleksordning, att de behöver utgöra något hinder. Vid jordbruksförhandlingarna har för övrigt förutsatts, att spannmålsbolagets förslag skall genomföras, och i överenskommelsen har jordbruket tillgodoförts kompensation för den kostnadsfördyring, som uppkommer genom att priserna på importfoder successivt anpassas till världsmarknadsnivån.

Ett överförande av utrikeshandeln till handelsföretagen förutsätter, anför nämnden vidare, att spannmålsbolaget håller ett beredskapslager av majs och utländskt oljekraftfoder. Då detta lager tills vidare skall få användas för att utjämna eventuella brister i handelns lagerhållning, bör det ankomma på nämnden att bestämma lagrets storlek. Som lämplig genomsnittlig beredskapskvantitet förordar nämnden 25 000 ton majs och 100 000 ton oljekraftfoder. Under övergångstiden är det av särskild vikt, att bolagets lagerhållning ej är för låg.

Såsom framhållits av spannmålsbolaget och kommittén, kan emellertid ett upphävande av föreskrifterna om standardiserad oljekraftfoderblandning i samband med importens överförande till handeln medföra avsättningssvårigheter för svenskproducerat raps- och senapsmjöl. Nämnden anser det därför nödvändigt, att möjlighet skapas att föreskriva minimiinblandning av dessa foderslag. I sådant syfte föreslås en komplettering av kungörelsen den 29 september 1950 (nr 521) om tillverkning av och handel med vissa fodermedel. Beträffande den närmare innebörden av förslaget hänvisar nämnden till vad som i det följande anföres under avsnittet rörande vissa författningsfrågor. Även vissa andra smärre jämkningar i kungörelsen eller tillämpningsföreskrifterna än de nu antydda torde bli behövliga.

Slutligen framhåller nämnden, att den nu föreslagna omläggningen torde göra det nödvändigt att införa införselavgift för oljekraftfoder av raps och senap.

I anslutning till det anförda föreslår jordbruksnämnden, att utrikeshandeln med fodersäd, kli och oljekraftfoder skall överföras från spannmålsbolaget till handelsföretagen. Beträffande tidpunkten för överföringen anser nämnden, att den bör bestämmas efter samråd mellan bolaget och handelns organisationer. Om förhållandena så medger, bör överföringen ske före den 1 september 1953. Vidare föreslår nämnden, att fraktbidrag för transporter av fodersäd och andra fodermedel till Norrland skall lämnas under regleringsåret 1953/54 enligt nu gällande regler.

Potatisregleringen.

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 3 oktober 1952 har jordbruksnämnden träffat överenskommelse med Sveriges stärkelseproducenters förening u. p. a. angående föreningens inköp och försäljning av potatisstärkelse under tiden den 1 oktober 1952—den 30 september 1953. Avtalet innebär, bland annat, att föreningen skall inköpa den mängd potatisstärkelse, som framställes enligt meddelade tillverkningslicenser å högst 300 000 deciton. Enligt 7 § i avtalet har nämnden åtagit sig — under förutsättning av statsmakternas godkännande och därest avtalet ej skulle förnyas för tillverkningsåret 1953/54 — att vidtaga eller föranstalta om åtgärder från statens sida, vilka bereder föreningen möjlighet att erhålla dels minst 92 kronor 50 öre per deciton för den 1 oktober 1953 inneliggande lager av potatisstärkelse, dock med avdrag av 30 000 deciton, dels ersättning för ränte- och lagringskostnader enligt i avtalet angivna grunder för inneliggande lager av potatisstärkelse med undantag av 30 000 deciton under tre månader från och med den 1 oktober 1953. Vidare skall enligt 9 § i avtalet av den föreningen tillerkända handelsmarginalen, sammanlagt tre öre per kilogram potatisstärkelse, ett belopp motsvarande ett öre per kilogram under tillverkningsåret försåld potatisstärkelse avsättas till en särskild fond, benämnd rationaliseringsfonden. Medel ur denna fond skall användas till främjande av rationaliseringsåtgärder inom stärkelseindustrien och må ej disponeras utan medgivande av nämnden eller annan statlig myndighet.

Vid bemyndigandet av nämnden att ingå ifrågavarande avtal gjorde Kungl. Maj:t förbehåll för att den i 7 § av avtalet gjorda utfästelsen skulle vinna riksdagens godkännande och förklarade Sig vilja framdeles göra framställning härom till riksdagen. Nämnden hemställer nu, att sådant godkännande måtte inhämtas.

Vad försörjningsläget beträffar anför jordbruksnämnden, att föregående års potatisskörd från början såg synnerligen lovande ut. Förhoppningen om en rekordskörd infriades emellertid icke. Eftersommarens och höstens rikliga regn och kalla väderlek inverkade nämligen oförmånligt på potatisens normala utveckling och mognad. Kvantitativt sett blev emellertid 1952 års potatisskörd något större än vad man brukar räkna som normalskörd och uppgick enligt skördeuppskattningen per den 15 oktober till cirka 1 950 000 ton. Nämndens undersökningar av förra årets skördeskador visar vidare beträffande potatisen att, även om i enskilda fall mycket betydande skador inträffat, dessa torde vara förhållandevis obetydliga i förhållande till totalskörden. Tillförseln av matpotatis uppges ha varit god under den hittills gångna delen av regleringsåret. För matpotatis, tillhörande de lägre sortklasserna, har det varit svårt att finna avsättning för konsumtionsändamål. Sådan matpotatis har därför i större utsträckning än tidigare måst användas för utfodring eller för försäljning till stärkelsefabriker och potatisbrännerier.

I fråga om priset på matpotatisen framhåller nämnden, att detta under hösten 1952 var normalt med en sakta stigande priskurva. Sedan årsskiftet har stockholmsnoteringen på prima matpotatis varit oförändrad intill mitten av mars, då en mindre sänkning inträdde. Producentpriset på matpotatis har hittills hållit sig inom ramen för det i jordbrukskalkylen angivna priset.

Jordbruksnämnden anför härefter, att under vinterns förlopp gjorts framställningar om tillstånd till import av matpotatis från Danmark. Som skäl härför har åberopats, att den svenska matpotatisen i år vore av sämre kvalitet än tidigare. För att tillgodose konsumenternas krav på fullgod matpotatis hade potatishandeln därför i större utsträckning än tidigare måst inrikta inköpen på potatis av de mest högklassiga sorterna. Den inhemska odlingen av dessa potatissorter vore emellertid otillräcklig för att tillgodose den ökade efterfrågan. Med anledning av vad sålunda anförts framhåller nämnden, att önskemålet om import av dansk matpotatis icke enbart torde bero på att den svenska potatisen i år på grund av ogynnsamma väderleksförhållanden i viss utsträckning blivit av sämre kvalitet än tidigare. De gjorda framställningarna synes även sammanhänga med undan för undan stegrade önskemål från konsumenternas sida att i större utsträckning övergå till att använda mera högklassiga potatissorter än de som hittills odlats i landet. För att få full avsättning för den svenska matpotatisen och samtidigt tillgodose konsumenternas önskemål om en mera högklassig vara, torde det enligt nämndens mening vara mest angeläget att på olika sätt understödja en övergång till odling i större utsträckning än för närvarande av potatis tillhörande den högsta sortklassen. Enär odlingen av högklassig potatis i allmänhet är mera arbetskrävande och hektarskördarna i regel lägre än vid odling av vanlig matpotatis, har från odlarehåll framställts önskemål om garanti för att prissättningen på den högklassiga potatisen blir så hög, att merkostnaderna kompenseras. I syfte att främja en sådan prissättning på de verkligt förstklassiga potatissorterna, att odlingen därav blir lika lönsam som odling av vanlig matpotatis, bör enligt nämndens mening införas en införselavgift på potatis av sådan storlek, att en import av högklassig matpotatis icke hindrar de svenska potatisodlarna att utfå ett tillfredsställande pris på dylik potatis. För detta ändamål anses en införselavgift om cirka 5 öre per kilogram vara tillräcklig. Nämnden anför vidare.

Det bör i detta sammanhang omnämnas, att potatisodlarnas organisationer tillsammans med representanter för potatishandeln låtit utarbeta bestämmelser angående nya kvalitetsklasser för matpotatis ävensom uppgjort förslag till en effektiv kontroll av att dessa bestämmelser efterföljes. Man har nämligen ansett, att saluhållandet av matpotatis efter kontrollerade kvalitetsklasser utgör ett medel att tillgodose odlarnas krav på att en verkligt högklassig potatis åsättes ett pris, som svarar mot dess värde ur konsumentsynpunkt. För en utvidgad odling av högklassig matpotatis föreligger inom vissa potatisdistrikt det hindret, att förhållandevis stora arealer förklarats smittade av potatiskräfta eller utgör skyddsområden i anledning av dylik smitta. Inom dessa områden får enligt gällande bestämmelser endast odlas sådan po-

tatis, som är immun mot potatiskräfta. Enär de högklassiga matpotatissorterna på något undantag när saknar sådan immunitet, är det angeläget, att man söker bereda möjlighet för odling av högklassig matpotatis inom skyddsområdena. I sådant syfte bör undersökas dels huruvida gällande skyddsbestämmelser kan uppmjukas, dels huruvida möjlighet finns att få fram högklassiga matpotatissorter, som är immuna mot potatiskräfta. En av lantbrukshögskolan tillsatt samarbetskommitté för potatisförsöksverksamheten har redan ägnat sistnämnda fråga sin uppmärksamhet.

Slutligen framhåller nämnden, att såväl det tilltänkta organet för kontrollen av att de nya kvalitetsbestämmelserna för matpotatis efterföljes som nyssnämnda samarbetskommitté för sitt fortsatta arbete beträffande potatisodlingen i skyddsområden i anledning av potatiskräfta är i behov av vissa statliga bidrag. Då den verksamhet, som utföres av dessa organ, torde bli av betydande värde ur försörjnings- och prisregleringssynpunkt, föreslår nämnden, att Kungl. Maj:t bemyndigas att för verksamheten anvisa medel ur delposten till diverse kostnader under anslaget till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

Nämnden övergår härefter till frågan om tillverkningen av potatisstärkelse och anför därom följande.

För framställning av potatisstärkelse har nämnden för tillverkningsåret 1952/53 utlämnat licenser om sammanlagt cirka 250 000 deciton, vilka licenser såvitt nu kan bedömas torde komma att utnyttjas. Enär det föregående år höjda priset å fabrikspotatis medfört en motsvarande höjning av priset på potatisstärkelse, har priset på denna vara kommit att ligga på en så hög nivå, att tullen på potatisstärkelse och därav tillverkade produkter (glykos samt dextrin och limämnen m. m.) varit otillräcklig för att hindra import. På grund härav har på framställning av nämnden Kungl. Maj:t med stöd av 5 § förordningen den 8 juni 1951 (nr 379) angående reglering av införsel av vissa levande djur och jordbruksprodukter m. m. utfärdat kungörelse den 13 februari 1953 (nr 29) om införselavgift för stärkelse och stärkelseprodukter. Med stöd av bemyndigande i sagda kungörelse har nämnden beslutat, att avgift från och med den 2 mars 1953 skall tills vidare utgå med 15 öre per kilogram för stärkelse och vissa därav tillverkade produkter såsom glykos samt med 20 öre per kilogram för dextrin, stärkelseklister och därmed jämställda produkter. Även om införandet av ifrågavarande införselavgifter kommer att bereda ett ökat skydd mot den utländska konkurrensen beträffande potatisstärkelse och därav tillverkade produkter, synes försäljningen av potatisstärkelse i år komma att bli lägre än under de närmast föregående åren. Det är därför anledning räkna med att det blir nödvändigt att företa en viss minskning av tillverkningen av potatisstärkelse under det kommande året.

Vad angår tillverkningen av potatissprit anför nämnden, att Sveriges Bränneriidkareförening träffat avtal med Aktiebolaget Vin- och spritcentralen om tillverkning innevarande regleringsår av sammanlagt 30 miljoner liter råbrännvin av normalstyrka. Härtill kommer tillverkningen av potatissprit vid bolagets eget potatisbränneri. Den rikliga tillgången på fabrikspotatis och sådan matpotatis, som icke kunnat avsättas för konsumtionsändamål, torde enligt nämnden komma att medföra att nyssnämnda förening kan fylla sitt åtagande att tillverka angivna kvantitet råbrännvin.

Till sist erinrar nämnden om att ingångspriset på fabrikspotatis för närvarande utgör 49 öre per stärkelseprocent och hektoliter. Genomsnittspriset är cirka 50 öre per stärkelseprocent och hektoliter. Vid förhandlingar med odlareorganisationerna för potatis förklarade sig dessa icke vara beredda att taga ställning till ett förslag av nämnden om viss sänkning av priset på fabrikspotatis. Det överenskoms i stället att hänskjuta frågans avgörande till jordbrukets förhandlingsdelegation. Denna har, som framgår av det förut anförda, överenskommit med nämnden om att sänka priset med 4 öre per stärkelseprocent och hektoliter. Ingångspriset på fabrikspotatis under det kommande tillverkningsåret skulle därigenom bli 45 öre per stärkelseprocent och hektoliter med sedvanliga säsongtillägg samt genomsnittspriset cirka 46 öre per stärkelseprocent och hektoliter.

Oljeväxtregleringen.

Jordbruksnämnden erinrar inledningsvis om att man vid förhandlingar mellan nämnden och jordbrukets förhandlingsdelegation på sommaren 1952 sökte att mot bakgrunden av den internationella prisutvecklingen och försörjningsläget avpassa priserna på brödsäd och oljeväxter så, att höstveteodlingen stimulerades, medan oljeväxtodlingen begränsades till ungefär vad som erfordrades för den inhemska försörjningen. Enligt nämnden skulle den önskade effekten för oljeväxtodlingens del nås vid ett odlarpris på höstraps och höstrybs av 85 öre per kilogram. Sedermera förklarade Sig Kungl. Maj:t den 8 augusti 1952 — i avvaktan på kommande allmänna förhandlingar om jordbrukets prisfrågor — ämna fastställa ett odlarpris av nämnda storlek på höstraps och höstrybs av 1953 års skörd. Priset skulle gälla vara med en renhet av 96 procent och en vattenhalt av 18 procent samt — såvida individuell prisreglering efter oljehalt infördes — en oljehalt av 44 procent. Om priserna på höstraps och höstrybs på utländska marknader under ett kvartal av regleringsåret 1952/53 skulle stiga så, att export bleve möjlig till högre pris än det, som motsvarade 85 öre per kilogram till odlare, skulle förhandlingar upptas om höjning av garantipriset intill ett högsta pris av 1 krona för kilogram. Någon användbar metod för individuell prisreglering efter oljehalten har hittills icke framkommit. Ej heller har priserna på höstraps och höstrybs på utländska marknader hittills överstigit vad som motsvar 85 öre per kilogram till odlarna.

Efter förhandlingar mellan nämnden och Sveriges oljeväxtodlares centralförening träffades därefter den 25 februari 1953 preliminär uppgörelse om prissättningen på vårsådda oljeväxter av 1953 års skörd, innebärande följande odlarpriser, nämligen för vårraps och vårrybs 75 öre, för vitsenap 70 öre och för oljelin 80 öre, allt räknat per kilogram. Samtidigt uttalade nämnden, att uppgörelsen skulle bli föremål för omprövning i samband med jordbruksförhandlingarna. Det meddelades vidare, att odlarna fortsättningsvis icke borde räkna med garantiprissättning för oljelin, emedan odlingen därav till följd av hård utländsk konkurrens icke längre kunde anses ekonomiskt

motiverad. Den preliminära uppgörelsen med centralföreningen har sedermera biträtts av jordbrukets förhandlingsdelegation med den ändringen, att priset för vitsenap sänkts till 65 öre per kilogram.

I det följande behandlar nämnden frågan om omfattningen av den svenska oljeväxtodlingen samt av den statliga garantien för denna odling. Härom anför nämnden följande.

Frågan om omfattningen av den svenska oljeväxtodlingen, sedd på längre sikt, har vid vårens jordbruksförhandlingar upptagits till särskild diskussion. Sedan priserna på vegetabiliska oljor starkt fallit på världsmarknaden, är det uppenbarligen icke befogat att bibehålla samma stora inhemska odling som under senare år. Så länge differensen mellan produktionskostnaden för svensk olja och importkostnaden för utländsk icke är större än skillnaden mellan motsvarande kostnader för andra jordbruksprodukter, kan man å andra sidan väl försvara en betydligt större odling än den, som förutsattes i 1947 års riksdagsbeslut. Oljeväxterna intager nu en stark ställning inom den svenska växtodlingen, och det finns knappast anledning att ur beredskaps- eller andra synpunkter behandla den annorlunda än exempelvis brödsädsodlingen. Prissättningen bör därför ske under hänsynstagande till ungefär samma faktorer, som gäller i fråga om brödsäd, nämligen relationen till andra grödor, beredskapsintresset, lagerhållningen, världsmarknadspriserna, de inhemska produktionskostnaderna o. s. v. Flera av dessa faktorer kan ändras från det ena året till det andra. Bedömningen bör helst ske i samband med prissättningen på andra grödor.

Den statliga garantien, som hittills omfattat praktiskt taget all oljeväxtodling inom landet, synes för framtiden böra begränsas till en odling, motsvarande vad som kan finna användning inom landet. Försök har visat, att man kan tillverka användbart margarin enbart av rapsolja. Kvaliteten blir emellertid något annorlunda än om utländska fetter, framför allt kokosolja, inblandas. En maximigräns för odlingen, motsvarande den totala inhemska förbrukningen av margarinoljor, får därför anses ligga för högt. Odlingen har tidigare ett par år varit uppe i denna storleksordning, men då avsattes betydande kvantiteter oljeväxtprodukter på utlandsmarknaden med vinst. En annan gräns för odlingen, som kan synas naturlig, ligger vid vad som motsvarar den mängd inhemsk olja (flytande och härdad), som under nuvarande tekniska förutsättningar lämpligen kan inblandas i margarin utan att dettas kvalitet märkbart förändras. Man kommer då till inemot 50 procent av konsumtionen. Om härtill lägges behovet av olja för vissa andra ändamål än margarinframställning erhålles en kvantitet, motsvarande drygt 90 000 hektar skördad areal. En så stor odling kan vid normalskörd väntas ge inemot 135 000 ton frö med 18 procent vattenhalt eller i nedtorkad vara cirka 120 000 ton. Till jämförelse kan nämnas, att kalkylsakkunniga uppskattat 1953 års odling av matnyttiga oljeväxter till 100 000 hektar skördad areal, därav 75 000 hektar höstraps. Enligt statistiska centralbyråns arealinventering utgör den hösten 1952 besådda arealen 84 000 hektar, vilken med tanke på utvintring bör reduceras med 10 procent.

Att inblanda så mycket som 50 procent inhemsk olja i margarinet skulle emellertid vara dålig ekonomi. Rapsoljan såsom margarinråvara har sitt största värde som flytande olja. Vid nuvarande regleringssystem användes normalt högst 25 procent flytande olja. Huruvida denna andel kommer att förbli oförändrad efter övergång till det nya regleringssystemet på fettvaruområdet, som är avsett att genomföras vid budgetårsskiftet, är icke möjligt att förutsäga. Det torde vara ekonomiskt fördelaktigt att i varje fall byta ut

större delen av återstående 25 procent mot den på världsmarknaden billigare valoljan. I vissa lägen kan det vara lämpligt att driva utbytet längre. Av nyssnämnda årskvantitet, inemot 135 000 ton frö med 18 procent vattenhalt, skulle med utgångspunkt härifrån mellan 35 000 och 45 000 ton komma att exporteras i form av frö eller olja.

Nämnden förklarar härefter, att den är ense med odlarnas representanter om att prisgarantien för oljeväxter bör inriktas på en skörd av ungefärligen nyssnämnda storlek, d. v. s. cirka 135 000 ton vid nuvarande margarinförbrukning. Denna begränsning av statens åtagande gentemot odlarna bör dock icke hindra en odling av större omfattning än vad den statliga prisgarantien omfattar. För den överskjutande delen bör emellertid i princip odlarna själva bära ansvaret. Någon kvotering av odlingen synes sålunda enligt nämndens mening icke böra tillgripas. Nämnden framhåller, att inom vissa andra grenar av jordbruksnäringen redan nu tillämpas den regeln, att producenterna själva får taga ansvaret för uppkommande överskott och eventuella exportförluster. Så är förhållandet i fråga om kött och fläsk samt smör och ägg. För ändamålet har beträffande kött och fläsk samt ägg tillskapats särskilda ekonomiska föreningar med av staten utsedda ordförande. Med avseende å smör skötes dessa föreningars uppgift av Svenska mejeriernas riksförening. Goda skäl synes enligt nämnden tala för att man även för vegetabiliernas del slår in på samma väg och att början nu göres med oljeväxterna. Härom anför nämnden vidare följande.

På oljeväxtområdet finns redan en ekonomisk förening, som lämpligen kan taga hand om uppgiften, nämligen Sveriges oljeväxtintressenter, förening u. p. a., som tillkom 1951 för att omhändertaga den inhemska oljeväxtskörden från odlarna. I denna förening ingår som medlemmar odlarna, Svenska spannmålsaktiebolaget och oljefabrikerna. Odlarna, som representeras av Oljeväxtodlarnas centralförening och Sveriges lantbruksförbund, å ena sidan, samt industrien och spannmålsbolaget, å andra sidan, har för närvarande lika stort inflytande inom föreningen. Genom en av nämnden tillsatt opartisk ordförande är statens inflytande utslagsgivande, om motsättningar uppkommer. I samband med övertagandet av exportansvaret bör överläggningar upptagas mellan nämnden och de intresserade parterna om vilka ändringar i föreningens sammansättning, som kan vara erforderliga. Vidare må här nämnas, att enligt föreningens stadgar minst fem procent av årsöverskottet skall avsättas till en reservfond. Återstående överskott åligger det föreningen att inleverera till den av centralföreningen förvaltade clearingfonden för oljeväxtfröer. Därest förlust uppkommer i föreningens rörelse, skall den täckas genom bidrag ur denna clearingfond, i den mån fondens medel förslår därtill.

I anslutning till vad sålunda anförts föreslår nämnden, med instämmande av odlarna, att följande anordning av garantiprissystemet för oljeväxterna skall genomföras från och med 1954 års skörd.

Efter förhandlingar i vanlig ordning bör ett garantipris fastställas för den kvantitet, som erfordras för den inhemska förbrukningen, för närvarande cirka 101 000 ton frö med 18 procent vattenhalt. Detta garantipris bör bestämmas med viss marginal, beräknad så, att den i första hand täcker den

förmodade förlusten på den exportkvantitet, cirka 40 000 ton, som ligger inom ramen för den garanterade odlingen. Då man genom prissättningen icke exakt kan nå den avsedda volymen, måste marginalen vidare avpassas så, att den även inrymmer täckning för en mindre överodling. Någon bärande invändning häremot synes enligt nämnden icke kunna resas, så länge världsmarknadspriserna på oljeväxtodlingens produkter relativt sett icke ligger lägre än på övriga jordbruksvaror. Den del av garantipriset, som motsvarar nyssnämnda marginal, bör av odlarna avsättas till en clearingkassa, som skall omhänderhas av Sveriges oljeväxtintressenter, förening u. p. a., och disponeras för att täcka förluster såväl på export inom ramen för den garanterade odlingen som på export av eventuellt överskjutande produktion. Som export anses därvid böra räknas även försäljning till världsmarknadspriser av frö till oljefabrikerna för tillverkning av olja för export.

Kan högre priser erhållas vid export än som förutsetts vid garantiprissättningen, eller blir skörden mindre än den vid prissättningen förutsatta, så att de på nu angivet sätt till clearingkassan inflytande medlen helt eller delvis icke behöver tagas i anspråk, bör överskottsmedlen efter nämndens godkännande fonderas eller användas för efterbetalning till odlarna. Räcker å andra sidan clearingkassans medel icke till för att täcka exportförlusterna, anser nämnden, att odlarna bör äga rätt att i mån av tillgång anlita den av centralföreningen förvaltade clearingfonden för oljeväxtfröer.

Om det nu angivna systemet genomföres, kan man enligt nämnden avveckla den clearingkassa för fettvaror, som nämnden har hand om. I fråga om formerna för försäljningen på hemmamarknaden av svenskt frö och olja därur innebär systemet icke någon ändring av vad som hittills gällt (se prop. nr 207/1951 bil. 10).

Slutligen föreslår nämnden, att Kungl. Maj:t skall utverka bemyndigande att, om så erfordras, under iakttagande av de i det föregående angivna principerna fastställa garantipriser beträffande höstraps och höstrybs av 1954 års skörd.

Stödet åt lin- och hampodlingen.

I förevarande avsnitt av sin skrivelse erinrar jordbruksnämnden till en början om att enligt riktlinjerna för det statliga stödet åt lin- och hampodlingen Kungl. Maj:t årligen skall fastställa de priser — riktpriser — som odlarna bör erhålla per kilogram halm. Vid bestämmandet av dessa riktpriser, vilka ej är att betrakta såsom garantipriser, skall hänsyn tagas till priserna på andra grödor, så att en odling av avsedd storleksordning kan erhållas. Riktpriserna användes bland annat vid upprättandet av de driftskalkyler för beredningsverken, som lägges till grund för det statliga pristillägget för den beredda fibern. Riktpriserna har såväl i fråga om 1951 som 1952 års skörd varit 27 öre per kilogram för linhalm och 15 öre per kilogram för hamphalm.

Vad angår stödet åt *linodlingen* erinrar nämnden om att i propositionen nr 192/1951 föreslogs, att en årlig produktion motsvarande omkring 1 500 ton fiber av spinnbar kvalitet skulle stödjas. Härvid förutsattes, att fiberberedningen skulle äga rum vid fyra beredningsverk, belägna i Laholm, Växjö, Gimo och Hybo, under det att verksamheten vid verken i Kristinehamn och Mellansel skulle avvecklas. Vidare förutsattes en utbyggnad av beredningsverket vid Laholm, motsvarande en kapacitetsökning med omkring 300 ton stödberättigad fiber. Riksdagen beslöt emellertid, att även verket i Mellansel skulle bibehållas tills vidare. Efter en i februari 1952 inträffad brand har emellertid verksamheten vid hyboverket avvecklats. Vidare har vederbörande linodlarförening beslutat nedlägga verksamheten vid verket i Gimo, så snart halmen av 1952 års skörd upparbetats. För 1953 års skörd räknar nämnden sålunda med beredning av linhalm vid endast tre beredningsverk, nämligen de, som är belägna i Laholm, Växjö och Mellansel. För ett rationellt utnyttjande av dessa tre verk anser nämnden det vara erforderligt med en linodling, motsvarande över 2 000 ton fiber per år. I detta sammanhang upplyser nämnden, att det statliga stödet för 1952 års skörd utgår för 1 900 ton fiber av stödberättigad kvalitet. Kvantiteten fördelas med 850 ton på Laholm, 500 ton på Växjö samt 275 ton på vartdera Gimo och Mellansel.

Den kraftiga nedgång i priserna på linfiber, som skett under det senaste året, anser nämnden i och för sig motivera en sänkning av riktpriset på linhalm. Emellertid företogs icke för 1952 års skörd någon höjning av riktpriset, trots att priserna på övriga jordbruksprodukter höjdes. I förhållande till år 1950 har halmpriset höjts omkring 30 procent. Priserna på brödsäd har samtidigt höjts med över 50 procent även om den sänkning beaktas, som enligt prisöverenskommelsen föreslagits för 1953 års skörd. Med hänsyn härtill och till att den förutsatta kraftiga prissänkningen på linfrö från 103 till 80 öre per kilogram även kommer att påverka lönsamheten vid odling av spånadslin, föreslår nämnden, att ett oförändrat riktpris skall fastställas för linhalm av 1953 års skörd eller 27 öre per kilogram.

Riksdagsbeslutet 1951 innebar, att det allmänna pristillägget till linberedningsverken skulle grundas på driftskostnaderna vid laholmsverket. Verken i Växjö och Gimo skulle därutöver erhålla särskilt stöd med 15 öre per kilogram fiber av stödberättigad kvalitet samt norrlandsverken ett särskilt stöd med 55 öre per kilogram. För närvarande utgör det allmänna pristillägget 84 öre per kilogram stödberättigad fiber, vilket tillägg utgör laholmsverkets stödbehov med nuvarande produktionskostnader. Genom den ökning av produktionen, som blir en följd av utbyggnaden av laholmsverket, torde man enligt nämnden kunna räkna med en viss minskning av produktionskostnaderna vid detta verk i vad avser bearbetningen av 1953 års skörd av linhalm. Under förutsättning att priserna på linfiber blir oförändrade, räknar nämnden därför med en sänkning av det allmänna pristillägget till 73 öre per kilogram fiber av stödberättigad kvalitet. Härvid förutsättes, att verken skall drivas med utnyttjande av 90 procent av kapaciteten, att 80 procent av verkens produktion av rötad fiber blir av anslagsberättigad kvalitet samt att i

huvudsak samma procentuella fördelning på olika kvalitetsklasser, som i medeltal förekommit under åren 1949/50—1951/52 vid laholmsverket, skall erhållas även av 1953 års skörd.

Genom att verksamheten vid gimoverket nedlägges, minskas samtidigt maximikvantiteten stödberättigad fiber med 275 ton eller från nuvarande 1 900 ton till 1 625 ton per år. Efter fördelning av denna kvantitet på respektive verk enligt en mellan nämnden och Riksförbundet Lin och Hampa träffad överenskommelse skulle kostnaderna för pristillägg för spånadslin uppgå till följande belopp.

Beredningsverk	Anslagsberättigad kvantitet, kg	Erforderligt statsbidrag per kg fiber, kr	Totalt statsbidrag, kr
Laholm	790 000	0,73	576 700
Växjö	535 000	0,73 + 0,15	470 800
Mellansel....	300 000	0,73 + 0,55	384 000
		Summa kronor	**1 431 500**

Med hänsyn till svårigheterna att redan nu i detalj bedöma avsättningsförhållandena och prisutvecklingen samt resultatet av utbyggnaden och rationaliseringen vid verken i Laholm och Växjö, anser nämnden, att den bör erhålla bemyndigande att inom angivna ram — 1 431 500 kronor — göra den omdisponering mellan verken, som kan befinnas lämplig.

I motsats till vad fallet är beträffande hampfiber gäller för linfiber icke någon maximering av det allmänna pristillägget. Nämnden anser, att det kan ifrågasättas, om icke även i fråga om linfiber en maximering av stödet bör införas. Härigenom skulle man förhindra en i förhållande till världsmarknadspriserna på fiber orimligt hög subventionering av linodlingen. Nämnden, som i denna fråga haft överläggningar med representanter för beredningsverken och Riksförbundet Lin och Hampa, föreslår därför, att det allmänna pristillägget för linfiber skall begränsas till ett belopp av högst 75 öre per kilogram fiber av stödberättigad kvalitet.

Vad härefter angår stödet åt *hampodlingen* torde jag få erinra om att Kungl. Maj:t i propositionen nr 195 till årets riksdag föreslagit, att stödet, sedan 1952 års skörd upparbetats, ej längre skall innefatta hampberedningsverket i Värmbol utan endast avse verket i Visby. Nämnden har i sin skrivelse förutsatt, att beredning av hamphalm av 1953 års skörd kommer att äga rum endast vid ett beredningsverk och att produktionen där skall uppgå till totalt 900 ton fiber. Med hänsyn till svårigheterna att anskaffa utsädesfrö anser nämnden det icke vara möjligt att uppnå en större areal än vad som motsvarar sagda produktion.

Beträffande riktpriset på hamphalm av 1953 års skörd föreslår nämnden, att det liksom för halm av 1951 och 1952 års skördar skall utgöra 15 öre per kilogram. Nämnden erinrar i detta sammanhang om att priset för halm av 1950 års skörd utgjorde 14,2 öre per kilogram. Att större prishöjning icke

företagits beror på att man räknat med ett högre utbyte av halm och frö vid odling av s. k. samkönad hampa. Till följd av skördeskadorna hösten 1952 kan någon nämnvärd odling av samkönad hampa emellertid icke komma till stånd. Det oförändrade riktpriset innebär sålunda enligt nämnden i realiteten en prissänkning.

I fråga om pristillägget å hampfiber anför nämnden till en början, att sådant hittills utgått för all fiber oavsett kvalitet. Stödet har emellertid samtidigt varit maximerat till 60 öre per kilogram. För att stimulera verken till framställning av så högvärdig fiber som möjligt anser nämnden, som därvid är helt ense med odlarorganisationen, att pristillägg icke bör utgå för de lägsta fiberkvaliteterna, nämligen för rötade hampblånor av klass IV, och grönberedda hampblånor av klass III samt ej heller för s. k. kortfiber. Stödet skulle härigenom få samma omfattning som i fråga om linfiber. Eftersom nu nämnda låga fiberkvaliteter normalt beräknas omfatta sammanlagt 20 procent av produktionen, skulle efter den föreslagna ändringen pristillägg komma att utgå för endast 80 procent av fiberproduktionen. Som följd härav bör enligt nämndens mening maximistödet höjas från nuvarande 60 öre till 75 öre per kilogram.

Med utgångspunkt från en total produktion av 900 ton fiber, varav 80 procent eller 720 ton utgöres av fiber av stödberättigad kvalitet, uppgår medelsbehovet för pristillägg för hampa av 1953 års skörd till 540 000 kronor.

Anslagsbehovet för pristillägg för fiber av lin och hampa under budgetåret 1953/54 utgör under angivna förutsättningar 1 971 000 kronor, varav för lin cirka 1 431 000 kronor och för hampa cirka 540 000 kronor. Härtill kommer bidrag till bestridande av kostnader för odlingsförsök (6 000 kronor) och för tekniskt sakkunniga (8 000 kronor) samt till Sveriges Allmänna linodlingsförenings verksamhet (5 000 kronor). Det totala anslagsbehovet för stödjandet av odlingen utav lin och hampa uppgår sålunda till (1 971 000 + 6 000 + 8 000 + 5 000 =) 1 990 000 kronor.

Regleringen av kött och fläsk m. m.

I fråga om regleringen av kött och fläsk framhåller jordbruksnämnden till en början, att *försörjningsläget* beträffande dessa produkter varit tillfredsställande under år 1952. Den löpande slakten av storboskap har icke täckt hela konsumtionen men skillnaden mellan tillförsel och konsumtion har till stor del kunnat utfyllas med de lager av nötkött, som tillkom under sommaren och hösten 1951 till följd av den övernormala utslaktningen i samband med omläggningen av produktionsinriktningen. Importen av nötkött har härigenom under år 1952 kunnat nedbringas till cirka 2 000 ton. Fläskförsörjningen har icke endast lämnat full behovstäckning utan även medgivit en omfattande lagring under senare delen av år 1952.

Vidare anför nämnden, att utvecklingen av *fläskproduktionen* delvis varit oväntad. Vid prisförhandlingarna våren 1952 tydde nämligen flera omstän-

digheter på ett minskat intresse för sådan produktion, om icke prisstimulerande åtgärder vidtogs. Bland annat hade fläskförsörjningen till julen 1951 endast kunnat klaras med hjälp av en viss import till priser, som låg avsevärt över de inhemska. Även utvecklingen av suggbetäckningarna tydde på att en minskning av fläskproduktionen var att vänta. Nämnden erinrar om att man i nämnda läge ansåg det nödvändigt att på något sätt stimulera produktionen. Härom anför nämnden följande.

Vid de prisöverenskommelser, som kom till stånd under 1952, avseende dels tiden januari—augusti 1952 och dels regleringsåret 1952/53, beaktades behovet av stöd åt fläskproduktionen. Förutom viss höjning av baspriserna för fläsk beslöts, att statligt pristillägg skulle utgå med 30 kronor för samtliga svin, som slaktats eller kom att slaktas under regleringsåret 1951/52. Detta beslut ändrades sedermera i så måtto, att en successiv avveckling av pristilläggen förutsattes skola äga rum redan under regleringsåret 1951/52, i samband varmed motsvarande höjning av fläskpriset skulle genomföras. De vidtagna prisförbättringarna förutsattes skola medföra en sådan ökning av produktionen, att denna skulle motsvara hela konsumtionsbehovet. Det ansågs icke otänkbart, att ett mindre överskott kunde framkomma, vilket i så fall avsågs att i första hand bli lagrat i säsongutjämnande syfte. Under vissa omständigheter beräknades också en viss export kunna äga rum.

De produktionsstimulerande åtgärderna föranledde genast en markant höjning av intresset för fläskproduktionen, vilket bland annat tog sig uttryck i kraftigt stigande priser på smågrisar och en ökning av suggbetäckningarna. Redan under sommaren 1952 steg tillförseln av svin till slakterierna betydligt starkare än man tidigare räknat med. På grund av den korta tid, som förflutit sedan de prisstimulerande åtgärderna vidtogs, kunde ökningen i tillförseln icke bero på dessa, utan måste förklaras med att antalet suggbetäckningar under sommaren och hösten 1951 legat på en högre nivå än som framgått av betäckningsstatistiken. Genom den kraftiga tillförseln blev det omöjligt att marknadsmässigt uttaga de fläskpriser, man hade kalkylerat med i överenkommelserna, varför avvecklingen av pristillägget måste ske utan motsvarande höjning av partipriset. Oron för ytterligare prisfall föranledde producenterna att forcera leveranserna av slaktsvin, så att dessa levererades vid lägre slaktålder än tidigare. Under senare hälften av kalenderåret 1952 sjönk sålunda medelslaktvikterna på gödsvin från cirka 78 till omkring 70 kilogram. Under den tid sänkningen av slaktvikterna pågick, steg tillförseln till slakterierna rekordartat och en del av fläsket måste lagras. Statligt stöd till lagringen lämnades, sedan priserna gått ned till den nivå, vid vilken enligt riksdagens direktiv sådant stöd kunde utgå.

Nämnden framhåller i detta sammanhang, att det redan vid ingången av regleringsåret 1952/53 stod klart, att avsättningsmöjligheter för fläsköverskottet måste skapas och lagringen nedbringas. En viss konsumtionsförskjutning från kött till fläsk på grund av de vidtagna prissänkningarna kunde visserligen tänkas komma till stånd. Hela överskottet ansågs emellertid icke kunna absorberas härigenom, varför en viss export skulle bli nödvändig. En undersökning visade emellertid, att stora svårigheter förelåg att få till stånd en dylik export. Det enda land, som vid denna tidpunkt kunde komma i fråga, var Västtyskland. Där låg emellertid priserna avsevärt under den svenska prisnivån. Täckning av exportförlusterna genom import-

vinster på kött kunde icke påräknas under de närmaste månaderna, enär import ej var aktuell, eftersom slakt av storboskap säsongmässigt låg på en hög nivå och detta förhållande kunde beräknas fortsätta ytterligare några månader. Rörande de åtgärder, som nämnden vidtog för att främja fläskexporten, uppger nämnden följande.

För att snabbt få till stånd en export till Västtyskland och sålunda minska lagringen beslöt nämnden i enlighet med riksdagens direktiv, att en viss del av de beräknade exportförlusterna skulle få täckas med bidrag ur nämndens clearingkassa för kolonialvaror. Huvudparten av förlusterna skulle dock täckas av slakteriorganisationen. Sedermera fick organisationen tillstånd att för ändamålet taga i anspråk vissa vinstmedel vid export av nötkött under 1951, vilka ännu icke redovisats och inlevererats till clearingkassan. Exporten till Västtyskland kom dock av skilda anledningar icke i gång förrän i slutet av december 1952. Till och med den 21 mars 1953 har till Västtyskland exporterats cirka 1 000 ton i form av fryshuslagrat fläsk.

En betydande lättnad uppkom, då handelsförhandlingarna med Storbritannien ledde till att den traditionella svenska baconexporten, som varit avbruten sedan 1940, kunde återupptagas under år 1953. Avsikten är, att baconexporten under innevarande år skall uppgå till 6 000 ton. Totalt har för närvarande exporterats cirka 1 200 ton.

I samband med att fläskexporten igångsattes, har föreningen Svensk köthandel u. p. a., som i enlighet med beslut av 1947 års riksdag med ensamrätt skall omhänderha export och import av de viktigaste köttvarorna, börjat sin verksamhet. Nämnden har meddelat föreningen direktiv som ansluter sig till de av Kungl. Maj:t och riksdagen meddelade allmänna riktlinjerna för köttvaruregleringen under regleringsåret 1952/53. Enligt dessa skall vinster och förluster i första hand utjämnas inom föreningen. Härjämte får clearingkassan för kolonialvaror under vissa villkor användas för att täcka förluster i föreningens verksamhet.

Vad beträffar det nuvarande marknadsläget för fläsk framhåller nämnden, att tillförseln alltjämt är högre än vad som motsvarar den löpande inhemska konsumtionen samt exporten. En mindre lagring måste därför fortfarande äga rum. Denna har kunnat hållas på en nivå, som icke är onormal med hänsyn till tidpunkten på året. Fläsktillförseln under den återstående delen av regleringsåret är enligt nämndens mening svår att beräkna med hänsyn till den starka försämring i betäckningsstatistikens tillförlitlighet, som inträtt under de senaste åren. Statistiken ger emellertid vid handen, att den kraftiga ökningen av betäckningarna våren 1952 senare under året följts av en viss nedgång, vilket i första hand förklaras av det inträdda prisfallet på fläsk. Med ledning av statistiken anser nämnden därför, att en nedgång av fläsktillförseln med därav följande lagerminskning kan väntas längre fram under sommaren 1953. I anslutning härtill framhåller nämnden, att den med viss oro sett den minskning av suggbetäckningarna, som skedde under fjärde kvartalet 1952 och som kunde ge vid handen att intresset för fläskproduktionen åter höll på att starkt nedgå med brist på fläsk som följd. Enligt nämndens mening bör skarpa kastningar i fläskproduktionen såvitt möjligt undvikas. Nämnden anser emellertid, att mycket tyder på att den relativa stabilitet i fläskpriserna, som nu synes ha inträtt, jämte den rika tillgången på

fodermedel, lämpliga för svingödning, i viss mån har vänt utvecklingen. Så har t. ex. suggbetäckningarna under första kvartalet 1953 visat en viss ökning i förhållande till motsvarande tid i fjol. Nämnden påpekar, att kalkylsakkunniga med hänsyn till den rika tillgången på foder räknat med i stort sett samma fläskproduktion under regleringsåret 1953/54 som under innevarande regleringsår.

Med utgångspunkt från det sålunda anförda framhåller nämnden, att man även under nästa regleringsår torde kunna påräkna en fortsatt export av fläsk. Enligt nämndens mening kan några väsentliga invändningar icke riktas mot en sådan utveckling. Exportmöjligheterna för fläsk kan nämligen för närvarande icke bedömas vara ogynnsammare än för flertalet andra produkter, för vilka överskott föreligger. Med Storbritannien har som förut nämnts tecknats leveranskontrakt för 6 000 ton bacon under kalenderåret 1953, och enligt nämnden torde anledning finnas att räkna med fortsatt sådan export under kalenderåret 1954. Härjämte har i handelsavtalet med Västtyskland inrymts icke obetydliga kvantiteter fläsk. Nämnden påpekar emellertid, att vid fläskexporten för närvarande utvinnes lägre priser än på hemmamarknaden. Vid export till England beräknas sålunda förlusten till cirka 70 öre per kilogram.

Vad härefter beträffar produktionen av *kött* anför nämnden, att denna för närvarande icke helt täcker behovet utan måste utfyllas med en viss import, som framdeles torde komma att ytterligare ökas. Nämnden framhåller i anslutning härtill, att importpriserna är låga i förhållande till de inhemska priserna och att importen därför lämnar betydande vinst. Då importen med ensamrätt sker genom föreningen Svensk kötthandel, erhåller föreningen på detta sätt medel till täckning av exportförlusterna för fläsk. Man räknar med att importvinsterna jämte övriga medel, som enligt särskilda beslut av Kungl. Maj:t står till föreningens förfogande — såsom införselavgifter vid import av salt hästkött, ätbara djurdelar, charkuterivaror och vissa köttkonserver — i stort sett skall täcka de exportförluster, som kan uppstå under den närmaste tiden. Nämnden påpekar emellertid, att förhållandena lätt kan ändras i en för föreningen ogynnsam riktning, t. ex. om importpriserna stiger. Vidare torde importvinsterna komma att minska till följd av den nu föreliggande prisöverenskommelsen för regleringsåret 1953/54. I denna har man nämligen utgått från att prissänkningar på köttvaruområdet skall vidtagas till ett belopp av 31,8 miljoner kronor. Det har förutsatts, att dessa i huvudsak skall avse kött, medan fläskpriset i stort sett skall hållas oförändrat. Genom den rörlighet i prissystemet, som för närvarande tillämpas och som nämnden anser bör råda även under nästa år, kan visserligen, om marknadsförhållandena så påfordrar, sänkningarna även taga sig uttryck i en nedgång i fläskpriset. Emellertid beräknar nämnden, mot bakgrunden av det aktuella marknadsläget, att huvudparten av prissänkningarna kommer att slå igenom på köttvaruområdet med minskad vinst vid köttimporten som följd.

Nämnden anser, att föreningen Svensk kötthandel under regleringsåret

1953/54 bör liksom för närvarande åläggas att driva sin affärsverksamhet så, att vinster och förluster i första hand balanseras inom föreningen. Föreningen bör dock, såsom under innevarande år, efter nämndens godkännande kunna få täckning ur clearingkassan för kolonialvaror för förluster, som kan uppkomma vid import och export. Skulle å andra sidan vinst uppvisas i föreningens affärsverksamhet vid regleringsårets slut, bör denna enligt nämndens mening icke få användas på annat sätt än nämnden föreskriver. Enär förlusterna, i den mån de icke kommer att täckas av till föreningen inflytande inkomster, i princip skall bäras av producenterna, bör föreningen ha möjlighet att hos nämnden påkalla upptagande av slaktdjursavgift för bestridande av sina kostnader. Nämnden erinrar om att enligt förordningen den 7 juni 1935 (nr 279) angående slaktdjursavgift sådan avgift enligt Kungl. Maj:ts bestämmande kan utgå med högst följande belopp, räknat för hel kropp, nämligen beträffande nötkreatur, som efter nedslaktningen väger minst 150 kilogram, och häst 3 kronor, beträffande svin 2 kronor samt ifråga om kalv, får och get 1 krona. Slaktdjursavgift har icke uttagits sedan 1940. Enligt nämndens mening bör i det läge, som nu uppkommit, de högsta beloppen för slaktdjursavgifterna höjas. Nämnden avser därför att i det avsnitt av sin skrivelse, som behandlar vissa författningsfrågor, förorda en höjning av avgifterna till 15 kronor för storboskap och häst samt till 8 kronor för svin och kalv.

I fråga om *prisregleringen av kött- och fläskvaror* anför nämnden, att denna under innevarande regleringsår varit utformad på i huvudsak samma sätt som föregående år. Prissättningen har sålunda närmare reglerats genom ett avtal mellan nämnden och Sveriges slakteriförbund. Avtalet innebär, att förbundets prissättning skall avpassas så, att prisläget för helt år räknat icke överstiger det av Kungl. Maj:t och riksdagen förutsatta med mer än högst 1 procent. Vidare skall de av slakteriförbundet noterade partipriserna i Stockholm med vissa avdrag och tillägg i övriga delar av landet gälla som normalpriser. Enligt nämndens åsikt bör några väsentliga ändringar i detta prissystem icke vidtagas under nästkommande regleringsår. Normalpriserna i partiledet bör sålunda bibehållas, i vart fall så länge detaljpriserna på styckade köttvaror och charkuterivaror regleras genom marginalöverenskommelser mellan jordbruksnämnden och priskontrollnämnden, å ena, samt kötthandelns branschorganisationer, å andra sidan. Jordbruksnämnden framhåller vidare, att den sänkning av jordbrukets inkomster för kött och fläsk under nästkommande regleringsår om tillhopa 31,8 miljoner kronor, som förutsatts i prisöverenskommelsen, motsvarar en sänkning av baspriserna för kött med cirka 24 öre per kilogram. Emellertid har nämnden icke för avsikt att sänka baspriserna lika för alla de ifrågavarande varuslagen utan anser, att sänkningarna — efter samråd med slakteriförbundet — bör avpassas till det faktiska prisläget.

I detta sammanhang anför nämnden, att garantipriset för smågrisar under innevarande regleringsår fastställts till 3 kronor per kilogram. Denna garan-

ti har emellertid hittills icke behövt tagas i anspråk. Nämnden anser, att stödet åt smågrisproduktionen kan bidraga till att utjämna svängningarna i fläskproduktionen och föreslår därför, att stöd skall kunna utgå på oförändrade villkor under nästkommande år.

Nämnden behandlar slutligen frågan om *lagring av kött och fläsk.* I detta avseende förordar nämnden, att statligt stöd vid sådan lagring även under nästa regleringsår skall få utgå enligt huvudsakligen samma grunder, som tillämpas för närvarande. Nämnden anför härom följande.

Som förut nämnts har under regleringsåret 1952/53, sedan prisnivån gått ned till stödgränsen, lagring av inhemskt fläsk ägt rum med statligt stöd. Sådan lagring har även ägt rum av importerade köttvaror, som icke omedelbart vunnit avsättning. För närvarande sker lagring på villkor, som innebär tillhandahållande av rörelsemedel och täckning för omkostnader men icke avser garanti för förluster, som kan uppkomma genom kvalitetsförsämring under lagringstiden.

Nämnden har med jordbrukets förhandlingsdelegation upptagit frågan om att under kommande regleringsår slopa lagringsstödet för kött och fläsk. Från delegationens sida har framförts, att man i princip ställer sig välvillig till en sådan tanke men att man för närvarande icke anser sig vara beredd att låta jordbrukets organisationer själva helt taga ansvaret för sådan lagring.

Nämnden föreslår med anledning härav, att statligt stöd vid lagring skall få utgå även under nästkommande regleringsår på i huvudsak samma grunder som de för närvarande tillämpade. Kött, som importeras genom föreningen Svensk kötthandel och icke omedelbart vinner avsättning, bör sålunda få lagras med statligt stöd. Sådant stöd bör även få utgå för lagring av inhemska köttvaror, då det aktuella partipriset för en varugrupp med mer än 10 procent understiger basprisnivån. Denna gräns bör dock icke vara ovillkorlig utan nämnden bör äga befogenhet att, om så befinnes lämpligt, vidtaga någon jämkning nedåt i detta procenttal. Nämnden bör även äga befogenhet att vid ett högre prisläge få ge lagringsstöd i begränsad omfattning, t. ex. utbetala rörelsemedel mot en räntefot, motsvarande det officiella diskontot med tillägg av 0,5 procent.

Regleringen av handeln med mjölk och mejeriprodukter.

Jordbruksnämnden behandlar i detta sammanhang först frågan om produktionen och konsumtionen av *mjölk.* Härvid upplyser nämnden, att mjölkinvägningen vid mejerierna under år 1952 uppgått till omkring 3 627 000 ton, innebärande en minskning i förhållande till nästföregående år med 4,7 procent. Såvitt angår innevarande regleringsår har under tiden till och med januari 1953 mjölkinvägningen visat en nedgång med omkring 3 procent i jämförelse med samma tid 1951/52. För återstående del av regleringsåret 1952/53 har kalkylsakkunniga räknat med nästan samma mjölkinvägning som föregående år.

I fråga om konsumtionsmjölkens fetthalt erinrar nämnden om att bestämmelserna rörande standardisering till 3 procent alltjämt är i kraft. Nämnden har dock enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 12 oktober 1951 medgivit försäljning av mjölk, som vid mejeri standardiserats till en fetthalt av

3,5 procent och försäljes i kapsylförsedd glasflaska. Då försäljningen av sistnämnda mjölk får anses som en försöksanordning, har nämnden tidigare ansett, att prövningen av frågan om medgivande av en allmän höjning av fetthalten i konsumtionsmjölken borde anstå till dess erfarenhet vunnits angående omfattningen av försäljningen av den 3,5-procentiga mjölken. Hittills har denna försäljning nått en förhållandevis liten omfattning. Sålunda uppgick försäljningen under år 1952 till endast omkring 18 000 ton, utgörande icke fullt 2 procent av den totala försäljningen av konsumtionsmjölk från mejerier.

Nämnden anför vidare, att Kungl. Maj:t genom remiss den 1 april 1952 anbefallt nämnden att avge utlåtande över en framställning av lantbruksstyrelsen om att kungörelsen den 6 mars 1942 (nr 91) med vissa bestämmelser angående handeln med mjölk måtte ändras på sådant sätt, att föreskrifterna om viss högsta fetthalt i standardiserad mjölk, skummjölk och kärnmjölk upphävdes. Nämnden delar uppfattningen, att tillräckliga skäl numera icke finns för att behålla dessa föreskrifter. Enligt nämndens mening bör redan nu kontrollen över standardiseringsbestämmelserna i ifrågavarande avseende kunna indragas. Fördenskull avser nämnden att träffa överenskommelse med lantbruksstyrelsen, som handhar kontrollen, att denna skall slopas såvitt angår högsta fetthalt i mjölk. Nämnden har för avsikt att senare till Kungl. Maj:t inkomma med förslag till de författningsändringar, som är erforderliga i berörda hänseende.

Härefter behandlar nämnden vissa med produktionen av *smör* sammanhängande frågor och anför till en början följande.

Produktionen av mejerismör har under år 1952 uppgått till cirka 94 000 ton. För hela regleringsåret 1952/53 beräknas produktionen bli 97 000 ton. Enligt de kalkylsakkunniga beräknas smörproduktionen under regleringsåret 1953/54 komma att uppgå till 99 000 ton. Smörkonsumtionen uppgick under regleringsåret 1951/52 till omkring 83 000 ton och beräknas för innevarande regleringsår komma att uppgå till 80 000 ton. Överskottsproduktionen av smör kan sålunda beräknas till omkring 17 000 ton för innevarande regleringsår och, under förutsättning av oförändrad smörkonsumtion, till närmare 19 000 ton för regleringsåret 1953/54.

Nämnden erinrar om att den — i enlighet med de av statsmakterna godkända riktlinjerna för jordbruksregleringen under innevarande regleringsår — bemyndigats att till täckande av förluster vid export av smör under regleringsåret taga i anspråk under samma år uppkommande vinster vid export av oljeväxtprodukter samt i nämndens clearingkassa för fettvaror kvarstående vinster från tidigare sådan export. Samtidigt har förutsatts, att dylika förluster får täckas av vinsterna endast i den mån de under regleringsåret överstiger 7,2 miljoner kronor. Härvid skall dessutom gälla, att förlusterna icke får vara orsakade av någon ökning av smörproduktionen. Nämnden upplyser att, såvitt nu kan bedömas, förlusterna icke kommer att överstiga nämnda belopp, varför clearingkassan icke behöver tagas i anspråk för ändamålet.

Vidare anför nämnden, att förlusten på smörexporten under nästa regleringsår beräknats till i genomsnitt 50 öre per kilogram eller till sammanlagt 9,4 miljoner kronor. Härvid har förutsatts att, liksom under innevarande regleringsår, utjämningsavgift ej skall utgå vid exporten. Vid beräkningen i jordbrukskalkylen av mejeriernas intäkter under 1953/54 för olika produktslag har denna exportförlust frândragits. I jordbruksöverenskommelsen för nästa regleringsår har också förutsatts, att förlusterna vid export av smör och andra mejeriprodukter skall täckas av tillgängliga medel i Svenska mejeriernas riksförenings kassa för regleringsändamål.

I fråga om smörpriset på hemmamarknaden uppger nämnden, att den efter förslag av Svenska mejeriernas riksförening i avsikt att stimulera mejerierna till deltagande i runmärkeskontrollen för smör beslutat att från och med den 1 maj 1953 införa skilda normalpriser på runmärkt och omärkt smör. Priset på runmärkt mejerismör höjes sålunda i samtliga handelsled med 5 öre per kilogram, vilken höjning indrages till föreningen genom en samtidigt införd avgift av 5 öre per kilogram för allt tillverkat runmärkt mejerismör. De influtna avgiftsmedlen skall av föreningen användas till att täcka dels de förluster, som kan uppkomma därigenom att föreningen inköper runmärkt smör, som efter lagring måste säljas som omärkt smör, dels vissa särskilda kostnader för lagersmörets bedömning. Vid avvägningen av priset på det omärkta smöret skall gälla, att detta bestämmes så, att den enligt jordbrukskalkylen beräknade intäkten för smörproduktionen blir oförändrad. Med utgångspunkt härifrån har nämnden beräknat, att det omärkta smöret skall säljas till ett pris, som under regleringsåret med i genomsnitt 50 öre per kilogram understiger priset på runmärkt smör. Nämnden anser, att ett genomförande av prisdifferentieringen kommer att verksamt bidraga till en förbättring av smörets kvalitet vid försäljning till konsument.

Vad beträffar prisrelationen mellan smör och margarin anför nämnden följande.

Nämnden har i inledningen till sin skrivelse framhållit, att — med hänsyn till den beräknade stegringen i mjölkproduktionen under de närmaste åren och därigenom befarade smöröverskott, som blir svåra att avsätta — för närvarande viss försiktighet måste iakttagas, så att någon starkare förskjutning från smör- till margarinkonsumtion icke åstadkommes. I vissa sammanhang har föreslagits, att man vid en genomsnittligt oförändrad prisrelation mellan smör och margarin skulle låta smör- och margarinpriserna variera under året efter tillgången på och avsättningsmöjligheterna för smör. Nämnden, som undersökt möjligheten av ett dylikt system, har funnit att det av praktiska skäl icke går att genomföra någon nämnvärd förändring, så länge man håller fast vid att prissänkningarna under regleringsåret skall kompenseras av prishöjningar med motsvarande belopp. Systemet skulle nämligen leda till uppköp och lagring av smör och margarin under de perioder, då priserna ligger lägst, och försäljning av de lagrade varorna, sedan priserna höjts. En sådan lagring i syfte att göra prisstegringsvinst innebär ofta, att varan lagras under ogynnsamma förhållanden, vilket kan medföra en stark kvalitetsförsämring. Följden av det nu berörda sy-

stemet skulle alltså bli, att konsumenterna skulle få lagrade produkter av sämre kvalitet.

Nämnden behandlar härefter frågan om produktionen av och priserna på *ost*. I denna del anför nämnden till en början följande.

Under regleringsåret 1951/52 uppgick ostproduktionen till 59 000 ton, motsvarande 56 000 ton salufärdig ost. Under innevarande regleringsår beräknas enligt jordbrukskalkylen ostproduktionen komma att sjunka till omkring 56 000 ton, motsvarande 53 000 ton salufärdig ost. Exporten av ost uppgick under regleringsåret 1951/52 till cirka 2 000 ton. För innevarande regleringsår beräknas exporten bli ungefär lika stor. Importen av ost utgjorde under regleringsåret 1951/52 omkring 3 000 ton. För innevarande regleringsår kan den beräknas till omkring 3 400 ton. Från och med innevarande regleringsår är enligt den av statsmakterna godkända jordbruksöverenskommelsen prissättningen på ost fri. Den prishöjning, som beräknades bli en följd därav, har med stöd av samma överenskommelse samt förordningen den 10 juli 1947 (nr 378) om viss avgift på mjölk, grädde och ost uttagits genom en avgift av 30 öre per kilogram ost av högre fetthalt än 30 procent, vilken försäljes från mejeri. På grund av en väsentlig ökning av tillverkningen under sommaren 1952 har tillgången på ost under innevarande regleringsår hittills varit tillfredsställande. Genom den fria prissättningen har mejerierna haft möjlighet att för ost med längre lagringstid uttaga ett högre pris än för annan ost. Detta har medfört att handelns och konsumenternas önskemål i fråga om ostens kvalitet kunnat tillgodoses bättre än tidigare. Sedan i slutet av 1952 vissa tendenser till överproduktion konstaterats, föreskrev nämnden, efter samråd med Svenska mejeriernas riksförening samt med stöd av kungörelsen om mjölkpristillägg (SFS 632/1948) och förenämnda överenskommelse, att från och med den 1 januari 1953 en särskild tillverkningsavgift i produktionshämmande syfte skulle uttagas på all ost med en fetthalt av minst 10 procent. Denna avgift är avsedd att användas till vissa med regleringen av ostpriserna m. m. sammanhängande ändamål, som närmare bestämmes av nämnden i samråd med föreningen. Tillverkningsavgiften har från och med den 1 januari 1953 utgått med 20 öre per kilogram.

Nämnden framhåller vidare att, trots den särskilda tillverkningsavgiften, en tendens till alltför hög ostproduktion alltjämt föreligger. I syfte att motverka denna tendens har därför med giltighet från och med den 1 april 1953 vidtagits vissa åtgärder, varigenom produktionens lönsamhet ytterligare begränsats. Sålunda har överenskommits, att producentpriset på ost under högproduktionstiden sommaren 1953 skall sänkas med 10 öre per kilogram. I anslutning härtill har nämnden och jordbrukets förhandlingsdelegation kommit överens om att detta inkomstbortfall skall anses utjämnat dels genom att jordbruket i enlighet med statsmakternas beslut erhåller restitution av bensinskatt, dels genom att ett belopp av 1,3 miljoner kronor av kvarvarande vinster på exporten av oljeväxtprodukter inbetalas till Svenska mejeriernas riksförening.

I detta sammanhang förordar nämnden att en enhetlig avgift skall få uttagas för ost oavsett dess fetthalt. Till stöd härför anför nämnden följande.

Enligt de författningsbestämmelser, som ligger till grund för avgiftsbeläggningen av ost (3 § förordningen den 10 juli 1947, nr 378, om viss avgift å mjölk, grädde och ost samt 2 § andra stycket kungörelsen den 26 augusti 1948, nr 632, angående pristillägg för mjölk m. m.), skall avgiften maximeras med hänsyn till varans innehåll av mjölkfett. Detta medför, att ost i de lägre fetthaltsklasserna endast kan beläggas med förhållandevis obetydliga avgifter, ett förhållande som i sin tur i vissa lägen kan föranleda en icke önskvärd inriktning av ostproduktionen på dessa klasser. Med hänsyn härtill och då dessutom förutsättningarna att uttaga en avgift med stöd av kungörelsen nr 632/1948 även för den fetare osten minskas genom den i annat sammanhang föreslagna sänkningen av det allmänna mjölkpristillägget, har nämnden funnit önskvärt, att möjligheter nu skapas att för all ost uttaga en enhetlig, ej alltför obetydlig avgift. Denna synes lämpligen böra maximeras till 1 krona 25 öre per kilogram.

Beträffande priserna på ost anför nämnden, att man vid jordbruksförhandlingarna förutsatt, att prisbildningen skall vara fri även under regleringsåret 1953/54. I fråga om importen av ost under nämnda regleringsår erinrar nämnden vidare, att nämnden enligt kungörelsen nr 29/1952 äger rätt att förordna om uttagande av en införselavgift av högst en krona för kilogram. Avgiften, som är avsedd att utjämna skillnaden mellan den inhemska och den utländska prisnivån, utgick första gången från och med den 18 februari 1952 med 15 öre per kilogram och har därefter höjts vid olika tillfällen, senast den 6 mars 1953, till 70 öre per kilogram. Nämnden påpekar, att genom uttagandet av en lämpligt avvägd införselavgift det tidigare tillämpade systemet med kvotering av importen har kunnat undvikas. Under innevarande regleringsår har importen varit fri, dock med den begränsningen, att den mera betydande importen från Danmark och Holland förlagts till ur inhemsk försörjningssynpunkt lämpliga tider. Nämnden har för avsikt att under nästa regleringsår lämna importen fri under hela året och reglera denna enbart genom införselavgifter.

Vad beträffar produktionen av *torrmjölk* meddelar nämnden, att denna under regleringsåret 1951/52 uppgått till 11 400 ton samt att under samma tid exporterats 6 300 ton. Tillverkningen har för innevarande år beräknats komma att uppgå till 11 800 ton.

Härefter övergår nämnden till frågan om de olika *mjölkpristilläggen* och därmed sammanhängande spörsmål. Nämnden anför i detta avseende bland annat följande.

Under innevarande regleringsår har mjölkpristillägg utgått för all vid mejeri invägd mjölk. Dessa tillägg är av två slag, nämligen allmänt mjölkpristillägg, som utgår i hela landet, och extra mjölkpristillägg, som utgår endast inom vissa delar av landet, främst Norrland. Det allmänna mjölkpristillägget har från och med den 1 mars 1952 utgått med 123 öre per kilogram mjölkfett. De allmänna och extra mjölkpristilläggen beräknas för innevarande regleringsår komma att uppgå till sammanlagt 198,5 miljoner kronor. — Vidare utgår för innevarande regleringsår s. k. leveranstillägg till mjölkproducent, vilkens leverans av mjölk till mejeri motsvarar en årligt kvantitet av 4 000—10 000 kilogram. Tillägget utgår med 5 öre per

kilogram för den del av leveransen, som ligger mellan nämnda kvantiteter. Till producent, vilkens leverans överstiger 10 000 kilogram per år, utbetalas leveranstillägg beräknat efter ett belopp av 300 kronor för helt år. Kostnaderna för leveranstilläggen beräknas till 53 miljoner kronor för helt år. — För att åstadkomma en utjämning av lönsamheten olika mjölkprodukter emellan har liksom tidigare upptagits utjämningsavgifter för grädde och ost. Dessa avgifter har återgått till mejerinäringen i form av utjämningsbidrag till all vid mejeri invägd mjölk.

Nämnden erinrar vidare om att jordbruksöverenskommelsen för regleringsåret 1951/52 syftade till en omläggning av jordbruksproduktionen, innebärande bland annat en minskning av mjölkproduktionen. En minskning kom också till stånd under sagda år. Därefter har emellertid produktionen stabiliserats, och tendenser till en ökad mjölkproduktion har åter börjat visa sig. Nämnden anser att, om denna utveckling fortsätter, nya svårigheter ganska snart kan uppstå i fråga om avsättningen av överskotten på mejeriprodukter. Med hänsyn härtill är det enligt nämndens mening riktigt, att vid nu föreliggande prisavvägning även mjölkproduktionen skall få bära en viss, ehuru relativt liten del av det erforderliga prissänkningsbeloppet.

I detta sammanhang framhåller nämnden, att man vid överenskommelsen för nästa regleringsår utgått från att mejeriernas avräkningspris för mjölk skall minskas med 1 öre per kilogram. Denna minskning kan emellertid i föreliggande läge icke komma konsumenterna till godo i form av prissänkningar på mjölk och mejeriprodukter. Det har nämligen ansetts angeläget att i motsvarande grad minska de belopp, som utgår i form av statliga mjölkpristillägg. Härvid har förutsatts, att de särskilda bidragen till norra Sverige, leveranstilläggen och producentbidragen skall utgå oförändrade. Vidare erinrar nämnden om att i riksstaten för budgetåret 1953/54 under nionde huvudtiteln medel till allmänna mjölkpristillägg beräknats efter ett belopp av 42,4 öre per kilogram mjölkfett, d. v. s. samma belopp som utgick före höjningen av mjölkpristillägget till 123 öre per kilogram. För att begränsa sänkningen av mejeriavräkningspriset till 1 öre per kilogram invägd mjölk, måste enligt nämndens mening det allmänna mjölkpristillägget under regleringsåret 1953/54 utgå med 74,4 öre per kilogram mjölkfett. Härför krävs, att allmänna medel till ett beräknat belopp av 44,1 miljoner kronor ställs till Svenska mejeriernas riksförenings förfogande utöver det anslag å 57 miljoner kronor, som upptagits i riksstaten. Nämnden påpekar, att finansieringen av denna merutgift enligt prisöverenskommelsen skall ske dels därigenom, att det för Svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet begärda anslaget, vilket i statsverkspropositionen upptagits till 6,5 miljoner kronor, icke skall anvisas, dels genom att ett belopp av 37,6 miljoner kronor tages i anspråk från nämndens clearingkassa för fettråvaror.

I fråga om *lagring av smör* med statligt stöd anför nämnden slutligen följande.

Den lagring av smör, som enligt avtal mellan nämnden och Svenska mejeriernas riksförening för närvarande sker med statligt stöd — därvid före-

ningen erhåller täckning för samtliga kostnader i samband med lagringen jämte rörelsemedel — förutsättes enligt jordbruksöverenskommelsen komma att överföras till föreningens egen regi från och med den 1 september 1953. I överenskommelsen har vidare förutsatts, att de beräknade kostnaderna för smörlagringen under regleringsåret 1953/54, 6 miljoner kronor, skall tillföras föreningen i form av ett med detta belopp ökat anslag till mjölkpristillägg. Detta innebär emellertid icke någon nettoökning i förhållande till de utgifter, som beräknats i riksstaten, enär i denna upptagits ett särskilt anslag för att bestrida lagringskostnader för bland annat smör. Det förutsättes emellertid, att föreningen tills vidare alltjämt utan räntekostnader skall erhålla rörelsemedel, motsvarande det inlagrade smörets värde.

Regleringen av fettråvaror.

Jordbruksnämnden lämnar inledningsvis en redogörelse för *prisutvecklingen på världsmarknaden* för fettråvaror samt anför därvid bland annat.

Världsmarknadspriserna på fettråvaruområdet kännetecknades under år 1951 av starka och snabba växlingar. Även under år 1952 uppvisade priserna betydande variationer. I början av året låg priserna förhållandevis högt och sjönk sedan successivt fram till eftersommaren. Under hösten 1952 kunde en viss uppgång inregistreras. Priserna uppnådde dock icke före årsskiftet den nivå, som förelåg vid årets början. Till belysande av prisutvecklingen kan nämnas, att kokosolja i början av året betingade ett cif-pris av 190 öre per kilogram. I mitten av augusti månad kunde varan köpas till ett pris av 112 öre för att i november ha stigit till 178 öre. Under de första månaderna av år 1953 fortsatte priset att stiga, och i mars hade det åter uppnått 190 öre per kilogram. Svängningarna i prisnivån var icke lika starka beträffande flytande oljor. Sålunda kunde sojaolja i början av året köpas till ett cifpris av 181 öre. Priset på denna vara var lägst i början av juni, då den betingade ett pris av 150 öre. Vid årsskiftet hade priset stigit till 166 öre, och i mars 1953 betingade varan ett pris av 185 öre.

Linoljan har såtillvida avvikit från övriga vegetabiliska fetter, att priserna på denna vara under hela året oavbrutet fallit och att prisnedgången varit förhållandevis större än på övriga oljor. Linoljan kostade i januari 1952 270 öre och kunde i december köpas för 158 öre. I mars 1953 betingade uruguayansk linolja ett pris av 139 öre per kilogram cif.

Nämnden framhåller, att världsmarknadspriserna givetvis påverkat de priser, som kunnat erhållas vid *export* från Sverige av rapsfrö och rapsolja. Härom anför nämnden vidare.

Den svenska exporten av rapsfrö och rapsolja har under det gångna året rönt ökad konkurrens från sojabönor och sojaolja. Under hösten 1952 omöjliggjordes till följd härav praktiskt taget all export av svenskt rapsfrö och svensk rapsolja. I slutet av år 1952 och under de första månaderna av år 1953 inträdde en viss fasthet i marknadsläget, vilket gjorde att Sverige åter kunde sälja rapsprodukter på världsmarknaden till någorlunda godtagbara priser.

Den inhemska oljeväxtodlingens omfattning kulminerade år 1951. Skörden år 1952, som uppgick till cirka 184 000 ton nedtorkat frö (exkl. oljelin), understeg närmast föregående års skörd med cirka 24 000 ton. Huvudparten av skörden eller cirka 166 000 ton utgjordes av raps- och rybsfrö. Avtal om export av 1952 års skörd har hittills träffats beträffande cirka 37 000 ton

rapsfrö och i runt tal 8 000 ton olja, vilket omräknat i frö utgör cirka 20 000 ton. Sammanlagt har sålunda hittills avslut träffats om export av en kvantitet, motsvarande inemot 60 000 ton frö av 1952 års skörd. Dessa exportkvantiteter fördelar sig på olika länder sålunda.

	Kvantitet, ton	
	Frö	Olja
Västtyskland	25 200	3 671
Storbritannien	4 725	420
Österrike	1 750	120
Jugoslavien	5 250	2 625
Övriga länder	35	1 235
	36 960	**8 161**

För dessa försäljningar har genomsnittspriset för frö uppgått till cirka 90 öre per kilogram fob, inklusive kvalitetstillägg, och för olja cirka 175 öre per kilogram fob. Motsvarande siffror för föregående års export var 116 öre respektive 237 öre. Fob-värdet av den del av exporten, som sålts i form av frö, uppgår till drygt 33 miljoner kronor och fob-värdet av oljeexporten till något mer än 14 miljoner kronor. För att värdet av oljeutförseln skall kunna jämföras med värdet av fröexporten skall dock till sistnämnda belopp läggas värdet av det fodermjöl, som framvunnits vid tillverkning av den exporterade oljan. I förevarande fall rör det sig om ett tillägg av cirka 4 miljoner kronor. Den kvantitet frö, som exporterats i form av olja, har om man till dess värde lägger värdet av det vid tillverkningen framvunna fodermjölet, inbringat 90 öre per kilogram. Då priset för nedtorkat frö av 1952 års skörd uppgår till 109 öre per kilogram, har såväl frö- som oljeexporten lett till en förlust i förhållande till produktionskostnaderna av 19 öre per kilogram. Den sammanlagda förlusten på exporten av 1952 års skörd beräknas komma att uppgå till cirka 14 miljoner kronor. Det kan nämnas, att export av rapsfrö och rapsolja förekommit endast sedan 1949. Exporten av 1949 års skörd ledde till cirka 9 miljoner kronors förlust, varemot exporten av 1950 och 1951 års skördar medförde vinster på cirka 12 miljoner kronor respektive omkring 25 miljoner kronor. Då exportförlusten på 1952 års skörd beräknats ge en förlust av cirka 14 miljoner kronor, skulle det sammanlagda resultatet av exporten till och med 1952 års skörd bli en vinst av cirka 14 miljoner kronor. Förlusten på exporten av rapsfrö och rapsolja ligger relativt sett vid samma nivå, som gäller för flertalet övriga jordbruksprodukter.

Beträffande vårt lands *försörjningsläge* i fråga om fettråvaror upplyser nämnden, att 1952 års inhemska skörd av linfrö uppgår till cirka 15 000 ton nedtorkad vara, vilket motsvarar drygt 5 000 ton olja. Vidare anför nämnden, att för självförsörjning med linolja enligt senaste beräkningar krävs 16 000 à 17 000 ton olja. För innevarande försörjningsår erfordras sålunda en betydande import. Tillgången på linfrö och linolja på världsmarknaden betecknas av nämnden såsom god. Under år 1952 uppgick nettoimporten av kopra och kokosolja till 33 900 ton olja samt införseln av valolja och sjödjursolja till sammanlagt cirka 23 000 ton. För år 1953 har avslut träffats om import av 5 000 ton kopra och 10 000 ton val- och sjödjursolja. Enligt vad nämnden framhåller är tillgången på fettråvaror på världsmarknaden god.

Nämnden redogör härefter för *den inhemska prisutvecklingen och konsumtionen* i fråga om fettråvaror. I detta avseende anför nämnden följande.

Konsumentpriset på margarin uppgick vid ingången av år 1952 till 3 kronor 60 öre per kilogram. I enlighet med uppgörelsen angående prissättningen på jordbruksprodukter för tiden den 1 januari—den 31 augusti 1952 höjdes priset till 4 kronor. Under tiden från den 24 maj till den 10 november 1952 genomfördes en tillfällig sänkning av priserna på margarin och smör med 15 öre per kilogram. Syftet med denna sänkning var att kompensera konsumenterna för en i maj 1952 genomförd prishöjning på mjöl och bröd. Sänkningen finansierades med medel, som inflöt genom upptagandet av prishöjningsavgifter på brödspannmål. Efter den 10 november 1952 har margarinpriset bibehållits vid 4 kronor per kilogram. Margarinkonsumtionen har även under år 1952 fortsatt att öka. Försäljningen av margarin uppgick sålunda under nämnda år till drygt 92 000 ton mot nära 85 000 ton år 1951. Förbrukningen av fettvaror för margarinframställning uppgick år 1952 till 29 300 ton kokosolja, 18 200 ton valolja, 21 000 ton inhemsk raps- och senapsolja samt 7 400 ton svenskt slakterifett.

Beträffande *det ekonomiska resultatet av regleringsverksamheten* på fettvaruområdet har nämnden i likhet med föregående år utarbetat en särskild redogörelse, vilken som bilaga torde få fogas till detta protokoll *(bilaga 6)*. Redogörelsen, som även innehåller en prognos för verksamheten under nästa budgetår, utvisar att clearingkassans för fettvaror tillgångar den 30 juni 1953 beräknas komma att uppgå till i runt tal 74 miljoner kronor. Vid överenskommelsen om prissättningen på jordbrukets produkter under regleringsåret 1953/54 har förutsatts, att av detta belopp 37,6 miljoner kronor skall överföras till anslaget för prisreglerande åtgärder på jordbrukets område, medan 1,3 miljoner kronor skall tillföras Svenska mejeriernas riksförenings kassa för regleringsändamål. Resterande belopp av behållningen, cirka 35 miljoner kronor, bör enligt nämndens mening tills vidare reserveras för att täcka utgifter i samband med den omläggning av fettvaruregleringen, som föreslagits i Kungl. Maj:ts proposition nr 196 till årets riksdag.

Av prognosen för nästa budgetår framgår, att regleringsavgifterna på importerade fettvaror anses komma att inbringa 72 miljoner kronor. Restitutioner och regleringsbidrag för sådana fettvaror, som disponeras för annat än matnyttigt ändamål samt för export, beräknas komma att draga en kostnad av 18 miljoner kronor. Vidare har inkomsterna under samma budgetår av sådana inhemska oljor, som kommer att försäljas på den svenska marknaden, uppskattats till cirka 12 miljoner kronor. Detta belopp, som avses skola tillföras clearingkassan för fettvaror, beräknas komma att åtgå till täckande av exportförlusterna på 1953 års inhemska oljeväxtskörd. Nämnden understryker emellertid, att beräkningarna för budgetåret 1953/54 är mycket osäkra, särskilt med hänsyn till den förestående omläggningen av fettvaruregleringen. Beräkningarna grundar sig på nuvarande världsmarknadspriser på fettvaruområdet och förutsätter oförändrade priser på magarinråvaror under nästa budgetår.

I fråga om *den fortsatta regleringen* av fettråvaror anser nämnden — såsom förut nämnts — det vara nödvändigt att reservera 35 miljoner kronor av

clearingkassans beräknade tillgångar vid utgången av budgetåret 1952/53 för att täcka utgifter i samband med avvecklingen av det nuvarande regleringssystemet på fettvaruområdet. Nämnden framhåller, att kassan under nästa budgetår icke kommer att tillföras andra medel än överskott vid försäljning inom landet av svensk olja. Dessa medel beräknas komma att helt åtgå för täckande av förluster på export av frö och olja av 1953 års skörd. Vidare anför nämnden, att fettvaror under de gångna åren genom fettimportföreningens och oljefabrikernas försorg inköpts med clearingkassan som garant. Då man avser, att industrien efter övergången till det nya systemet skall övertaga vid budgetårsskiftet kvarvarande lager av dessa varor till världsmarknadspris och för desamma erlägga regleringsavgift enligt den nya ordningen, blir det enligt nämndens åsikt nödvändigt att nedskriva varornas anskaffningsvärde till aktuella världsmarknadspriser. Man torde i detta sammanhang även böra nedskriva inköpsvärdet på de under statens garanti lagrade inhemska fettvarorna. För dessa ändamål beräknas med utgångspunkt från dagens prisnivå åtgå i runt tal 20 miljoner kronor. Då man emellertid icke nu med säkerhet kan bedöma den internationella prisutvecklingen, anser nämnden, att återstående del av clearingkassans tillgångar tills vidare bör reserveras för oförutsedda utgifter.

Nämnden föreslår slutligen, att inlösningen av den svenska oljeväxtskörden skall finansieras genom att ett belopp av 50 miljoner kronor för detta ändamål anvisas å riksstaten. Till stöd för sitt förslag anför nämnden följande.

Hittills har nämnden haft bemyndigande att med anlitande av clearingkassans medel finansiera inlösningen av den inhemska oljeväxtskörden. För detta ändamål har under det gångna året av clearingkassan tagits i anspråk drygt 60 miljoner kronor. Då denna möjlighet att finansiera inlösningen till följd av clearingkassans ändrade status icke längre kommer att stå till buds, erfordras att medel för ändamålet ställes till förfogande i annan ordning. Med hänsyn till statens garantiåtagande gentemot odlarna synes det lämpligast, att detta sker genom anslag å kapitalbudgeten. Då en viss minskning i odlingens omfattning är att förvänta, torde medelsbehovet för ändamålet kunna begränsas till 50 miljoner kronor. Medelsanvisningen kan lämpligen ske genom att investeringsanslaget till lagring av jordbruksprodukter höjes med motsvarande belopp, varjämte nämnden bör bemyndigas att utnyttja anslaget även för finansiering av inlösning och lagring av oljeväxtfrö.

Äggregleringen.

Jordbruksnämnden erinrar om att enligt de av riksdagen fastställda direktiven prisbildningen på ägg skall vara fri under regleringsåret 1952/53. Dock gäller den inskränkningen, att då producentnoteringen tenderar att nå den övre prisgränsen, d. v. s. 4 kronor 25 öre per kilogram, import av ägg bör företagas, ifall sådan kan ske utan förlust. Dessutom får i dylikt fall export endast i undantagsfall äga rum. För att stödja det medelproducentpris, 3 kronor 30 öre per kilogram, som insatts i den våren 1952 upprättade jordbrukskalkylen för innevarande regleringsår, har nämnden föreskrivit,

att Sveriges export- och importförening för ägg u. p. a. vid ett producentpris ej överstigande 3 kronor 90 öre per kilogram får utbetala exportbidrag av medel, som föreningen enligt eget bestämmande upptagit av sina medlemmar genom regleringsavgifter eller avgifter vid export. Nyssnämnda direktiv innebär vidare, att under vissa förhållanden en utjämningsavgift kan uttagas vid export av ägg. Några omständigheter, som motiverat detta, har emellertid icke förelegat under den gångna delen av regleringsåret.

Nämnden redogör härefter för produktions- och prisutvecklingen samt anför därvid.

Äggproduktionen har hittills under regleringsåret legat på i stort sett samma nivå som föregående år, vilket tyder på att en viss stabilitet i produktionen har inträtt. Den utjämning av ägginvägningens säsongvariation, som observerats under de senaste åren, har under innevarande regleringsår ytterligare accentuerats. Sålunda låg invägningen under lågproduktionstiden september—november 1952 betydligt högre än under föregående år och på en så pass hög nivå, att någon egentlig brist på färska ägg icke uppkom. De kvantiteter ägg, som lagrats under våren, hade därför svårt att vinna avsättning inom landet och fick i ganska stor utsträckning exporteras. Å andra sidan har invägningen under högproduktionsmånaden januari liksom under februari och mars innevarande år legat lägre än samma tid i fjol. Visst överskott av ägg föreligger dock alltjämt. Under 1952 uppgick exporten till cirka 8 500 ton.

Den goda tillgången på ägg under lågproduktionstiden har medfört en försiktig noteringspolitik. Den högsta producentnotering, som hittills tillämpats under innevarande regleringsår, har sålunda varit 3 kronor 75 öre per kilogram, vilken notering gällde under tiden den 5 september—den 23 november 1952. De priser, som kunde utvinnas vid export under denna tid, hade emellertid under vissa veckor motiverat en något högre producentnotering. Det ansågs dock av marknadsskäl icke lämpligt att höja noteringen vid dessa tillfällen. Genom Sveriges export- och importförening för ägg belades i stället exporten av ägg med en avgift i utjämnande syfte. De medel, som på detta sätt insamlades, jämte exportavgifter och regleringsavgifter från föregående regleringsår användes längre fram under regleringsåret för att genom tidvis höga bidrag vid export hålla producentnoteringen uppe. För närvarande ligger producentnoteringen vid 3 kronor per kilogram. Mycket tyder på att det för innevarande regleringsår förutsatta medelproducentpriset av 3 kronor 30 öre icke helt kan uppnås. Kalkylsakkunniga har också vid omräkning av kalkylen på våren 1953 ansett sig böra räkna med ett pris av 3 kronor 25 öre per kilogram.

Med hänsyn till de ovissa exportutsikterna och till att äggpriset delvis hållits uppe med hjälp av medel, som insamlats under tidigare regleringsår, har kalkylsakkunniga beräknat medelpriset under nästkommande regleringsår till endast 3 kronor 20 öre per kilogram. Vid prisöverenskommelsen har man emellertid mot bakgrunden av en marknadsmässig bedömning och med hänsyn till att begränsade medel står till förfogande ansett, att detta pris skall sänkas med ytterligare 10 öre per kilogram eller till 3 kronor 10 öre.

För sin del uttalar nämnden, att direktiven för äggregleringen under nästkommande regleringsår bör bli i stort sett oförändrade. Mot bakgrunden av de ovissa exportutsikterna och den försämring i likviditeten hos Sveriges

export- och importförening för ägg, som inträtt under detta år, anser nämnden, att äggpriset, för att nyssnämnda medelpris av 3 kronor 10 öre per kilogram skall uppnås, bör få utveckla sig fritt med samma importgräns som i år eller 4 kronor 25 öre per kilogram. När producentnoteringen tenderar att nå denna gräns, bör föreningen åläggas att importera ägg, om så kan ske utan förlust för denna. Export bör i en sådan situation tillåtas endast efter nämndens bestämmande och blott i undantagsfall. För att stödja det förutsatta medelpriset bör vidare föreningen efter direktiv av nämnden relativt fritt få utbetala bidrag vid export. Därest foderpriserna under kommande regleringsår blir fria, torde frågan om utjämningsavgift vid export av ägg icke bli aktuell. Om importpriserna på fodermedel skulle sjunka så mycket, att en införselavgift kommer att uttagas, bör slutligen efter förslag av nämnden den del av dessa medel, som kan beräknas falla på äggproduktionen, överföras till föreningen.

Stödet åt ullproduktionen.

Jordbruksnämnden erinrar, att statsmakterna för att söka uppehålla en ur beredskapssynpunkt lämplig storlek hos fårstammen från och med regleringsåret 1948/49 anvisat medel till stödjande av ullproduktionen. Bidraget, som under regleringsåret 1951/52 utgick med 1 krona per kilogram ull, höjdes med 50 öre från den 1 september 1952 och har sålunda under innevarande regleringsår utgått med 1 krona 50 öre. Vidare anför nämnden, att priserna på ull och fårkött stabiliserats sedan våren 1952. Nu rådande prisläge väntas bestå under den återstående delen av innevarande regleringsår.

Nämnden föreslår, att bidrag till stöd åt ullproduktionen under regleringsåret 1953/54 skall utgå med oförändrat belopp. Som skäl härför anför nämnden, att minskningen av fårstammen icke fortgått i samma omfattning som tidigare. Husdjursräkningen den 3 juni 1952 visar sålunda en minskning med 1,7 procent jämfört med husdjursräkningen 1951, medan den procentuella minskningen från 1950 till 1951 uppgick till cirka 7 procent. Sedan bidragsbeloppen höjts, har ett ökat intresse för klassificering av ull kunnat konstateras. Det utgående bidraget till ullproduktionen är därför enligt nämndens mening av viss betydelse för uppehållande av fårstammen.

Vad beträffar anslagsfrågan framhåller nämnden, att för regleringsåren 1948/49, 1949/50 och 1950/51 anvisats sammanlagt 500 000 kronor till stöd åt ullproduktionen. Då dessa medel icke helt utnyttjades under de regleringsår, för vilka de avsetts, erhöll nämnden bemyndigande att för täckande av bidragskostnaderna under regleringsåren 1951/52 och 1952/53 få disponera kvarstående belopp. Det ökade intresse för klassificering av ull, som inträtt sedan bidraget höjts till 1 krona 50 öre, har emellertid medfört, att de av nämnden för innevarande regleringsår beräknade kostnaderna för bidragsverksamheten kommer att överskridas. Sålunda torde de sedan regleringsåret 1948/49 utbetalda bidragen den 31 augusti 1953 komma att överstiga de anvisade medlen med cirka 40 000 kronor. För att täcka detta underskott samt för att bestrida kostnaderna för bidragen under regleringsåret 1953/54 bör enligt nämnden beräknas ett belopp av 250 000 kronor.

Konstgödselregleringen.

Jordbruksnämnden anför, att priserna på de inom landet tillverkade gödselmedlen under året 1952/53 — i likhet med vad fallet varit föregående år — fastställts efter överenskommelse mellan priskontrollnämnden och tillverkarna. För de importerade gödselmedlen har prisbildningen varit fri utom för de slag, som även tillverkas inom landet. Förbrukarpriserna för sistnämnda gödselslag framräknas såsom genomsnittspriset för importvara och inhemsk vara samt underställes jordbruksnämnden för godkännande. För flertalet gödselslag har priserna varit oförändrade i förhållande till föregående år. För vissa gödselslag har emellertid någon prissänkning ägt rum.

Jordbruksnämnden beräknar, att det för nästa gödselår kommer att verkställas ytterligare prissänkningar, omfattande flertalet gödselslag. Vidare framhåller nämnden, att tillgången på konstgödsel kan väntas alltjämt förbli god. Behovet torde därför kunna väl tillgodoses, i synnerhet som en stabilisering av förbrukningen har börjat märkas.

Prissättningen på brödsäd av 1954 års skörd.

Såsom jordbruksnämnden i ett tidigare sammanhang uttalat, anser nämnden, att jordbrukarna själva bör i enlighet med de riktlinjer, som godkänts av 1947 års riksdag, övertaga ansvaret för en eventuell överskottsproduktion av jordbruksprodukter. Nämnden framhåller, att denna princip vid årets förhandlingar accepterats av jordbrukets förhandlingsdelegation. För brödsäd innebär detta system, att garantipriserna i dess nuvarande, obegränsade omfattning skall slopas från och med 1954 års skörd.

Nämnden lämnar härefter följande redogörelse för huvuddragen av det nya systemet. Samtidigt framhåller nämnden, att den närmare utformningen av systemet kommer att bli föremål för en särskild utredning.

Kungl. Maj:t bör liksom hittills erhålla riksdagens bemyndigande att efter förslag av nämnden fastställa »garantipriser» för, bland annat, höstvete och höstråg. Avsättning till dessa priser garanteras emellertid endast såvitt angår en brödsädskvantitet, motsvarande det inhemska konsumtionsutrymmet. Blir den totala brödsädsskörden större än vad som kan avsättas på den inhemska marknaden med påföljd att en del av skörden måste exporteras, skall eventuella exportförluster slås ut på garantikvantiteten. Garantipriserna bör i ett sådant fall reduceras genom uttagandet av en förmalningsavgift, som inbringar ett belopp, ungefär motsvarande exportförlusten. Liksom tidigare har skett i fråga om ägg samt kött och fläsk, avses ett särskilt organ skola bildas för export av brödsäd. Förluster vid exporten av brödsäd skall täckas med de genom förmalningsavgiften erhållna medlen.

I detta sammanhang anför nämnden vidare, att i överenskommelsen mellan nämnden och jordbrukets förhandlingsdelegation föreslagits, att en förmalningsavgift på 3 öre per kilogram skall uttagas redan av 1953 års skörd. Denna avgift väntas inbringa ungefär 21 miljoner kronor, vilket belopp skall användas för det nyss skisserade clearingförfarandet och sålunda bilda grundstommen i den för ändamålet nödvändiga regleringskassan. Med tanke

på de redan genom den aktuella förmalningsavgiften influtna medlen torde enligt nämndens mening förmalningsavgiften vid 1954 års skörd även vid ett relativt betydande produktionsöverskott och reducerade världsmarknadspriser näppeligen behöva överstiga 5 öre per kilogram.

Vad beträffar beredskapslagringen av brödsäd bör denna enligt nämndens åsikt liksom hittills omhänderhas av Svenska spannmålsaktiebolaget. För omsättningen av detta lager bör bolaget som regel träffa överenskommelse med handeln och industrien, att dessa skall verkställa sådan omsättning mot skälig gottgörelse för transporter, torkning, in- och uttagning m. m.

Svenska spannmålsaktiebolagets kostnader.

Jordbruksnämnden redogör i fortsättningen för innehållet i spannmålsbolagets skrivelse till nämnden den 14 mars 1953, i vilken bolaget bland annat lämnat uppgifter rörande kostnaderna i samband med sin verksamhet under regleringsåren 1951/52—1953/54. Av dessa uppgifter framgår i huvudsak följande.

Till täckande av bolagets kostnader under regleringsåren 1951/52 och 1952/53 har disponerats sammanlagt 202 790 366 kronor 93 öre. Underskottet för verksamhetsåret 1951/52 uppgick enligt godkänt bokslut till 112 923 453 kronor 67 öre. Härutöver kommer ett belopp av 7 680 670 kronor 84 öre, utgörande merpris vid bolagets inköp från Argentina, för vilket utjämningsbidrag genom clearingorganet — Aktiebolaget Sukab — ej kan påräknas. Av äldre anslag återstod sålunda per den 1 september 1952 82 186 242 kronor 42 öre. Bolaget har tidigare beräknat sina kostnader för regleringsåret 1952/53 till 45 miljoner kronor. Enligt en nu verkställd omräkning torde dessa emellertid komma att stanna vid 34 miljoner kronor. För verksamheten under regleringsåret 1953/54 skulle sålunda av redan anvisade medel återstå omkring 48 miljoner kronor.

Nämnden påpekar vidare, att bolaget vid sin uppskattning av kostnaderna i samband med verksamheten under regleringsåret 1953/54 förutsatt, att brödsädsregleringen skall få i stort sett samma utformning som under innevarande regleringsår, att import av brödsäd ej skall äga rum samt att importen av fodervaror skall handhas av handelns organ. Bolaget har även utgått från att det skall svara för upprätthållande och avsättning av ett beredskapslager av 100 000 ton oljekraftfoder och 25 000 ton majs ävensom att fraktbidrag alltjämt skall utgå vid försäljning av fodervaror till Norrland. Under angivna förutsättningar har bolaget uppskattat sina kostnader för nästa regleringsår till cirka 20 miljoner kronor. Då såsom förut nämnts ett belopp av 48 miljoner kronor kvarstår odisponerat, har bolaget ansett, att något ytterligare anslag icke erfordras nu.

Nämnden framhåller emellertid, att bolaget vid sina beräkningar icke tagit hänsyn till den sänkning av brödsädspriserna, som blir en följd av förmalningsavgiften på brödsäd. Denna prissänkning beräknas, enligt vad bolaget numera uppgivit, komma att för regleringsåret 1953/54 medföra ytterligare kostnader om 5 miljoner kronor på grund av prisfallsersättningar

m. m. I detta sammanhang påpekar nämnden, att förmalningsavgiften sänker värdet med 3 kronor per decition även på bolagets eget lager av brödsäd. Några nya anslag å riksstaten för budgetåret 1953/54 är dock enligt nämndens mening ej behövliga. Det i statsverkspropositionen upptagna anslagsbeloppet av 6,5 miljoner kronor bör således icke anvisas.

Vad beträffar den kostnad, som uppkommit genom att spannmålsbolaget ej erhållit beräknat bidrag från Aktiebolaget Sukab, föreslår nämnden slutligen att ifrågavarande belopp — 7 680 670 kronor 84 öre — skall inräknas i kostnaderna för regleringsåret 1952/53.

Kostnader i samband med lagring av jordbruksprodukter.

Jordbruksnämnden behandlar till en början frågan om de medel till lagringsverksamheten, som bör anvisas å *kapitalbudgeten* för nästa budgetår. Härvid erinrar nämnden, att Kungl. Maj:t, med anledning av en framställning i ämnet av nämnden, i årets statsverksproposition föreslagit riksdagen, att å kapitalbudgeten för budgetåret 1953/54 till Lagring av jordbruksprodukter anvisa ett investeringsanslag av 20 miljoner kronor. Denna hemställan har nyligen bifallits av riksdagen.

Nämnden framhåller emellertid, att utöver de sålunda anvisade medlen för nästa budgetår erfordras ytterligare 85 miljoner kronor, därav 50 miljoner kronor till rörelsemedel för inlösen av svenskt oljeväxtfrö och 35 miljoner kronor till rörelsemedel för utjämnings- och beredskapslagring av andra jordbruksprodukter. Till stöd för sin framställning anför nämnden i huvudsak följande.

Nämnden har i avsnitten om oljeväxtodlingen och fettvaruregleringen föreslagit, att för nästa regleringsår de för inlösen av svenskt oljeväxtfrö, i samband med fullgörandet av garantiåtaganden för 1953 års skörd, erforderliga rörelsemedlen skall ställas till förfogande i form av anslag å budgeten, och har därvid angivit medelsbehovet till 50 miljoner kronor. För ändamålet — som icke omfattas av framställningen i årets statsverksproposition — erfordras alltså en ytterligare medelsanvisning på kapitalbudgeten.

I samband med beräkningarna av medelsbehovet för lagringen under nästa budgetår har nämnden i den framställning, som legat till grund för statsverkspropositionen, uppskattat behovet av rörelsemedel för utjämningslagring av kött och fläsk till sammanlagt omkring 30 miljoner kronor, för utjämningslagring av smör till cirka 55,5 miljoner kronor, för beredskapslagring av fett och fettråvaror till cirka 22 miljoner kronor och för annan beredskapslagring, huvudsakligen av socker, till i runt tal 24 miljoner kronor eller således till sammanlagt cirka 131,5 miljoner kronor. På grundval av beräkningar och prognoser med utgångspunkt från den senaste tidens produktions- och marknadsutveckling samt under förutsättningar i övrigt, som angivits i tidigare avsnitt av förevarande skrivelse, uppskattar nämnden numera behovet av rörelsemedel för utjämningslagring av kött och fläsk till 35 miljoner kronor och för utjämningslagring av smör till 70 miljoner kronor. Då det emellertid är mindre sannolikt, att dessa båda belopp samtidigt skall behöva tagas helt i anspråk, anser nämnden, att medelsbehovet för lagringen av slaktvaror och smör för närvarande, totalt

sett, icke behöver beräknas till högre belopp än 90 miljoner kronor. Till rörelsemedel för beredskapslagring av fett och fettråvaror räknar nämnden nu med ett anslagsbelopp av 45 miljoner kronor. Härvid har nämnden förutsatt, att under det kommande budgetåret, efter avveckling av nuvarande statliga prisfallsgaranti för industriens fett- och fettråvarulager, skall behövas ett statligt beredskapslager av åtminstone sådan omfattning, att det till sitt anskaffningsvärde, räknat efter dagens världsmarknadspriser, motsvarar det nyss angivna beloppet av 45 miljoner kronor. Genom att lägga upp ett beredskapslager av denna storlek, vilket svarar mot ungefär tre månaders förbrukning, beräknar man kunna kompensera den minskning av de privata lagren, som med säkerhet sker till följd av prisfallsgarantiens bortfall. Det beredskapslager av fetter och fettråvaror, som redan är finansierat av här ifrågavarande anslag, har ett värde av cirka 5 miljoner kronor. Återstoden avses skola uppläggas under nästa budgetår med anlitande av medel från anslaget. Beredskapslagringen av socker avser nämnden att, i anslutning till vad som angivits redan i nämndens framställning angående jordbruksregleringen under innevarande regleringsår, utvidga med en kvantitet, som motsvarar ett anskaffningsvärde av cirka 3 miljoner kronor. I fråga om behovet av rörelsemedel för lagringsverksamheten förutses i övrigt nu icke någon ändring i förhållande till vad som tidigare beräknats. Sammanlagt uppskattar alltså nämnden för närvarande behovet av rörelsemedel för lagring, som här avses, under budgetåret 1953/54 till (90 + 45 + 24 + 3 =) 162 miljoner kronor eller till i runt tal 35 miljoner kronor mer än vad som redan anvisats.

Vad härefter angår behovet av medel å *driftbudgeten* för budgetåret 1953/54 erinrar nämnden, att i årets statsverksproposition i avbidan på särskild proposition i ämnet beräknats ett förslagsanslag av 9 miljoner kronor till Statlig lagerhållning: Omkostnader för statlig inköps- och försäljningsverksamhet. Beräkningen överensstämmer med vad nämnden i sitt anslagsäskande för nästa budgetår ansett skola komma att erfordras för ändamålet. Nämnden hade därvid bland annat utgått från ett uppskattat medelsbehov av 2 miljoner kronor för lagringen av slaktvaror och 5 miljoner kronor för smörlagringen. Emellertid beräknar nämnden nu, att kostnaden för utjämningslager av smör, med hänsyn till väntad större smörlagring, kommer att uppgå till 6 miljoner kronor. Denna kostnad är dock, såsom angivits i det föregående, avsedd att under nästa regleringsår bäras av jordbrukarnas mejeriorganisation. Ifrågavarande anslag beräknas på grund härav såvitt avser smörlagringen endast komma att belastas med vissa mindre betydande utgifter under budgetårets två första månader. Anslaget kan å andra sidan, närmast till följd av något större fläsklagring än som förut beräknats, komma att för lagringen av slaktvaror belastas med 3 miljoner kronor i stället för tidigare beräknade 2 miljoner kronor. Nämnden anser, att de tidigare antagna kostnaderna för beredskapslagringen — vari nämnden inräknar en mindre utgift för bevarande av apparatur för tillverkning av potatisflingor — totalt sett icke kommer att undergå några avgörande förändringar. Med hänsyn till samtliga föreliggande faktorer kan därför enligt nämndens mening lagringsanslaget för nästa budgetår minskas med 4 miljoner kronor till 5 miljoner kronor.

Förslag till vissa författningsändringar m. m.

Jordbruksnämnden erinrar om att den i fråga om prissättningen å brödsäd utgått från att i fortsättningen för råg och vete skall kunna uttagas en förmalningsavgift, som tills vidare skall fonderas hos nämnden för att vid behov på lämpligt sätt tillföras odlarna såsom bidrag i anledning av förlust vid export av brödsäd. Enligt nu gällande författning — förordningen den 7 juni 1935 (nr 280) — kan emellertid sådan avgift uttagas endast för vete. I ett utkast till förordning har nämnden dels utsträckt avgiftsbeläggningen till att avse jämväl råg, dels inarbetat alla de nu gällande bestämmelser om förmalning i övrigt av råg och vete samt om prishöjningsavgifter för brödsäd, vid vilkas tillkomst riksdagen har medverkat i någon form. Härigenom skulle i analogi med vad som redan skett i fråga om regleringen av importen och exporten av jordbruksprodukter m. m. skapas en enhetlig ramförfattning för den interna regleringen på brödsädsområdet.

Vad angår fodermedlen erinrar nämnden om att bestämmelserna i 3 § kungörelsen den 29 september 1950 (nr 521) om tillverkning av och handeln med vissa fodermedel medger att föreskrift meddelas om att visst fodermedel icke alls eller endast till viss myckenhet får ingå i foderblandning, som framställes till avsalu. När handeln med fodermedel ges helt fri, kan emellertid särskilda åtgärder komma att behövas för att trygga en tillfredsställande avsättning av inhemskt rapsmjöl och annat oljekraftfoder av inhemskt raps- och senapsfrö. Bland annat bör vid riklig tillgång på sådant oljekraftfoder föreskrift kunna utfärdas, att viss minsta myckenhet därav skall ingå i foderblandning, som framställes till avsalu. Nämnda författningsrum föreslås därför skola ändras på så sätt, att föreskrift om minimiinblandning göres möjlig. I samband härmed anmäler nämnden, att den har för avsikt att i anslutning till den av Kungl. Maj:t anbefallda översynen av lagen den 30 september 1938 (nr 611) om handel med fodermedel för sin del avge förslag till mera definitiva författningsbestämmelser på ifrågavarande område även såvitt angår inblandningsplikten.

För att täcka förluster vid export av köttvaror, i första hand fläsk, under regleringsåret 1953/54 bör enligt nämnden en slaktdjursavgift kunna uttagas. Då avgiften kan tänkas bli så stor, att den icke ryms inom de bemyndiganden, som lämnats genom förordningen den 7 juni 1935 (nr 279), har nämnden i ett utkast till ny förordning angående slaktdjursavgift föreslagit en höjning av de högsta avgifterna, nämligen för storboskap från 3 till 15 kronor, för kalv från 1 krona till 8 kronor samt för svin från 2 till 8 kronor, allt för hel kropp räknat. Det förutsättes, att dessa högsta belopp skall kunna underskridas på sådant sätt, att avgifterna inom var och en av de angivna grupperna differentieras med hänsyn till djurkropparnas viktklass.

Vidare erinrar nämnden om att den efter förslag av statskontoret i skrivelse den 27 februari 1953 till Kungl. Maj:t förordat, att i kungörelsen den

21 juni 1940 (nr 605) angående lån från hemslöjdslånefonden skall intagas en bestämmelse av innehåll, att säkerhet för linberednings- och hampberedningslån skall prövas av Kungl. Maj:t i stället för, såsom för närvarande, statskontoret. Som skäl härför anför nämnden i huvudsak följande.

Jämlikt 3 § kungörelsen den 21 juni 1940 (nr 605) kan linberedningslån beviljas ur hemslöjdslånefonden till belopp motsvarande högst 85 procent av den beräknade kostnaden för anläggningen. I 9 § andra stycket enligt dess lydelse jämlikt kungörelsen den 22 november 1940 (nr 952) fick såsom säkerhet för lån ur fonden godtagas, bland annat, inteckning med bästa förmånsrätt å motsvarande belopp i den fastighet, till vilken linberedningsanstalten var förlagd eller avsedd att förläggas.

I propositionen nr 192/1951 upptog och biträdde Kungl. Maj:t ett förslag om att Hallands läns linodlareförening skulle erhålla lån för utvidgning av sina anläggningar utan att behöva lämna bottenінteckning som säkerhet. I propositionen anfördes, att motsvarande medgivande borde få ges även om någon annat verk skulle söka nytt lån efter det att förut beviljade lån helt återbetalats. I samband därmed uttalades, att det dock givetvis borde tillses, att säkerheten blev betryggande. Förslaget lämnades utan erinran från riksdagens sida.

Härefter utfärdade Kungl. Maj:t den 11 januari 1952 (nr 16) kungörelse om ändrad lydelse av, bland annat, 9 § förstnämnda kungörelse. Genom den nya lydelsen stadgades, att som säkerhet fick godtagas inteckning med betryggande läge i fastigheten. Härefter har emellertid statskontoret ansett sig förhindrat att utlämna lån i fall, där inteckningssäkerheten icke kan anses betryggande i vanlig mening, även om kommerskollegium och lantbruksstyrelsen beviljat lånet med tillämpning av 85-procentregeln. En avsevärd skärpning av lånereglerna har därigenom inträtt utan att någon sådan varit avsedd. För att uppnå den av statsmakterna uppenbarligen avsedda lättnaden i lånemöjligheterna bör författningsrummet ändras. Enligt ett av statskontoret framfört förslag bör ändringen lämpligen ske på så sätt, att det nuvarande stadgandet om lånesäkerhet ersättes med en bestämmelse att säkerheten skall prövas av Kungl. Maj:t.

I detta sammanhang har nämnden slutligen framhållit, att den i skrivelse till Kungl. Maj:t den 9 januari 1953 föreslagit, att genom särskild lagstiftning garantier skall skapas för att vinster, som i prisreglerande och därmed sammanhängande annan samhällsnyttig verksamhet uppkommer hos de s. k. regleringsföreningarna på jordbrukets och fiskets område, icke skall bli förmål för kommunalskatt eller statlig inkomst- och förmögenhetsskatt. Såsom redan existerande sådana föreningar på jordbrukets område angavs Sveriges Export- och importförening för ägg, Föreningen Svensk kötthandel, Sveriges stärkelseproducenters förening, Sveriges oljeväxtodlares centralförening och Föreningen Sveriges oljeväxtintressenter. I skrivelsen framhölls, att den ifrågasatta lagstiftningen syntes böra tillämpas från och med 1953 års taxering. Nämnden framhåller, att den nu förutsätter, att denna fråga i vart fall löses principiellt vid innevarande års riksdag.

Anslagsäskanden.

Jordbruksnämndens anslagsäskanden framgår av följande sammanställning.

	Miljoner kronor
Allmänt mjölkpristillägg, extra mjölkpristillägg och leveranstillägg ..	186·9
Kompensation för smörlagring	6·0
Stöd åt odlingen av lin och hampa	2·0
Stöd åt ullproduktionen	0·2
Diverse kostnader	6·0
Statlig lagerhållning	5·0
Summa	206·1

Härtill kommer ett till lagring av jordbruksprodukter äskat investeringsanslag av 85 miljoner kronor.

I fråga om det till diverse kostnader begärda beloppet av 6 miljoner kronor anför nämnden, att detta avses skola disponeras till ersättning till Svenska mejeriernas riksförening för handhavandet av vissa med regleringen av mjölk och mejeriprodukter sammanhängande uppgifter samt ersättning av förluster i samband med lagring och annat omhändertagande av animaliska produkter. Vidare bör enligt nämndens mening dessa medel kunna tagas i anspråk för bestridande av vissa kontroll- och försökskostnader i samband med främjandet av kvalitetsodling av matpotatis.

Såsom tidigare angivits föreslår nämnden vidare, att av överskottet i clearingskassan för fettvaror ett belopp av 37,6 miljoner kronor skall disponeras för att täcka medelsbehovet för prisregleringen på jordbrukets område under nästa budgetår. Medelsbehovet för detta ändamål minskas härigenom till (186,9 + 6,0 + 2,0 + 0,2 + 6,0 — 37,6 =) 163,5 miljoner kronor.

Slutligen framhåller nämnden, att bruttoinkomsten för statskassan av regleringsavgifterna å importerade fettvaror under nästa budgetår beräknas komma att uppgå till 72 miljoner kronor. Restitutioner och regleringsbidrag för sådana fettvaror kan vidare uppskattas till 18 miljoner kronor. Med hänsyn härtill föreslår nämnden, att ett belopp av (72 — 18 =) 54 miljoner kronor skall tillföras riksstaten såsom inkomst av införselavgifter för fettvaror.

Kungl. Maj:ts beslut i prisfrågan.

Kungl. Maj:t har, såsom förut nämnts, den 10 april 1953 meddelat beslut rörande grunderna för prissättningen på jordbruksprodukter under regleringsåret den 1 september 1953—den 31 augusti 1954. Kungl. Maj:t har därvid godtagit den överenskommelse, som ingåtts mellan statens jordbruksnämnd, å ena, och den av jordbrukets riksorganisationer utsedda förhandlingsdelegationen, å andra sidan.

Beslutet innebär alltså, bland annat, att garantipriserna på brödsäd av 1953 års skörd skall sänkas för vårvete med 5 kronor och för höstvete med 3 kronor för deciton jämfört med motsvarande priser år 1952. Dessutom skall ett belopp av 3 kronor för deciton vete och råg innehållas genom en allmän avgift på brödsäd. Grundpriserna på oljeväxter fastställes till följande belopp, nämligen för höstraps och höstrybs 85 öre, för vårraps och vårrybs 75 öre, för oljelin 80 öre samt för vitsenap 65 öre för kilogram. Priset på fabrikspotatis sänkes med 4 öre per hektoliter och stärkelseprocent. Riktpriserna för spånadsväxter ändras icke och har alltså angivits till 27 öre per kilogram linhalm och 15 öre per kilogram hamphalm. Beträffande mjölkregleringen innebär beslutet, att det allmänna mjölkpristillägget sänkes med 1 öre per kilogram mjölk. Prissättningen på ägg skall liksom hittills vara i det närmaste fri.

Till övriga i jordbruksnämndens skrivelse berörda frågor angående prissättningen och därmed sammanhängande förhållanden har Kungl. Maj:t förklarat Sig vilja senare taga ställning.

Framställningar från Svenska kvarnföreningen och Svenska bygdekvarnars riksförbund i fråga om förmalningsavgiften för brödsäd.

I särskilda skrifter, dagtecknade den 10 april 1953, har Svenska kvarnföreningen ävensom Svenska bygdekvarnars riksförbund framfört vissa synpunkter på frågan om den för det kommande regleringsåret föreslagna förmalningsavgiften på brödsäd.

Svenska kvarnföreningen anför till en början, att de genom upptagandet av förmalningsavgift inflytande medlen — 21 miljoner kronor — är avsedda att återgå till jordbruket, oaktat de ingår i det överskott av 113 miljoner kronor, varmed jordbrukets inkomster skulle minskas. Man har här enligt föreningen gjort ett principiellt avsteg från de ursprungligen av riksdagen uppdragna riktlinjerna för regleringsåtgärderna på jordbrukets område till avsevärd nackdel för konsumenterna. Dessa kommer härigenom att år 1953/54 få högre mjöl- och brödpriser än som eljest skulle bli fallet. Om nämligen det angivna överskottet av 113 miljoner kronor icke reduceras med angivna 21 miljoner kronor, kommer indexsänkningen att uppgå till cirka 1,3 enheter i stället för av jordbruksnämnden beräknade 0,96 enheter.

Föreningen anför i fortsättningen bland annat följande.

Härutöver nödvändiggör avgiftens uttagande uppbyggnad av en omständlig reglering, vilken skulle bli kostsam för det allmänna samt arbetsbetungande och dyrbar för hela kvarnindustrien. Ett avsevärt utvidgat rapportsystem och en helt ny landsomfattande kontrollapparat erfordras för kontroll av det stora antalet handels- och bygdekvarnar. Kontrollen kommer lika litet nu som under kriget att kunna tillfredsställa ens lågt ställda anspråk på tillförlitlighet. Jordbruksnämndens utlåtande att möjligheterna att effektivt kontrollera uppbörden till följd av den fortgående koncentrationen av bröd-

sädsförmalningen till större kvarnar skulle vara betydligt bättre nu än före kriget är kanske i viss mån riktigt. Emellertid märkes dels att avgift nu skall uttagas även för råg, vilket kommer att försvåra kontrollen högst betydligt, dels att den koncentration av förmalningen, som ägt rum, är ett resultat av den hårda priskonkurrens, som kvarnindustrien fört i fri tävlan mellan olika företagsformer. Om kontrollen icke blir helt effektiv, kommer den lojala industrien att bli missgynnad och tvingas arbeta under svårare ekonomiska förhållanden, med dyrare råvaror och försvagad konkurrenskraft. Härigenom skulle den koncentration av förmalningen, som nämnden åberopar såsom förmånlig för regleringen, komma att avstanna och försvinna.

Det måste även ur allmän rättvisesynpunkt anses vara synnerligen otillfredsställande, att jordbrukets egen förmalning, hemmaförmalningen, lämnas helt fri genom att avgiften uttages vid kvarnarna. Detta innebär, att jordbrukets egen konsumtion av mjöl i större eller mindre utsträckning icke kommer att träffas av denna livsmedelsfördyring. Genom en ökning av hemmaförmalningen — och en ökning kommer på lång sikt otvivelaktigt att ske — har jordbruket sålunda möjlighet att i viss mån kompensera sig för prisnedsättningen på spannmål, under det att den stora allmänheten icke kan värja sig emot förmalningsavgiften utan måste betala detta stöd åt jordbruket.

Ur principiell synpunkt måste det även vara oriktigt, att en näringsgren, kvarnindustrien, skall genom lagstiftning kunna åläggas att administrera insamlandet av medel för stöd åt en annan näringsgren, jordbruket, i en tid då krig, krigsfara eller livsmedelskris icke föreligger. Avgifter av detta slag bör insamlas inom jordbruket, exempelvis i form av arealavgift eller avgift å konstgödning eller liknande. — Vad som vidare framstår som särskilt skrämmande är att regleringen icke kan väntas bli en engångsföreteelse utan tvärtom är avsedd att utgöra en permanent pålaga på industrien och en ständig kostnad för det allmänna.

Under åberopande av nämnda synpunkter hemställer kvarnföreningen, att nämndens förslag att införa en förmalningsavgift icke måtte föranleda någon åtgärd samt att därest det ändock skulle befinnas oundgängligen nödvändigt med en sådan åtgärd denna måtte genomföras på annat sätt än som föreslagits av nämnden.

Även *Svenska bygdekvarnars riksförbund* anför starka betänkligheter mot förslaget om förmalningsavgifter i dess helhet. Förbundet vänder sig främst mot den föreslagna avgiftens uttagande vid löneförmalning för odlares räkning och anför därvid bland annat följande.

Det kan möjligen framstå som en viss orättvisa mot de egentliga handelskvarnarna, om löneförmalningen befrias från förmalningsavgift. Omständigheter av psykologisk och praktisk art talar emellertid för att så ändock bör ske. De odlare — huvudsakligen småbrukare — som låter förmala brödsäd mot lön, producera som regel denna vara endast för husbehov. Det är för dem svårförståeligt, att de genom en extra avgift skall bidraga till att täcka andra — kanske bättre gynnade — odlares förluster vid överproduktion av brödsäd. En befrielse från förmalningsavgift vid löneförmalning för odlares räkning kommer icke att rubba den fördelning av förmalningen mellan handelskvarnar och lönekvarnar som nu råder. Däremot råder det ingen tvekan om att en extra förmalningsavgift kommer att medföra en avsevärd minskning av löneförmalningen. Rättvisesynpunkter talar sålunda för att löneförmalningen bör befrias från förmalningsavgift.

Statens jordbruksnämnd har den 14 april 1953 yttrat sig över förevarande framställningar. Nämnden anför därvid inledningsvis, att kvarnföreningens skrivelse enligt nämndens mening delvis bygger på ett missförstånd. Föreningen tycks nämligen vara av den uppfattningen att medel, som förmalningsavgiften beräknas inbringa, skall återgå till jordbruket utan avräkning i jordbrukskalkylen. Detta är enligt nämnden icke riktigt, eftersom avsikten är att medlen, då de senare tages i anspråk för regleringsändamål, skall upptagas som inkomst i kalkylen. Innebörden härav är, att beloppet då föranleder antingen en minskad konsumentbelastning eller ett minskat anspråk på statskassan. Det är alltså, framhåller nämnden, närmast fråga om en utjämning mellan olika regleringsår. Anledningen till valet av denna form är, anför nämnden vidare, att Kungl. Maj:t sommaren 1952 garanterade brödsädsodlarna att erhålla lägst 50 kronor per deciton vete och oförändrat pris för råg. Denna garanti kunde naturligtvis icke återkallas av staten i samband med förhandlingarna. Å andra sidan hade det framstått som en orättvisa, om brödsädsproducenterna vid det relativt stora överskott, som förelåg i jordbrukskalkylen, skulle ha fått uppbära de fastställda garantipriserna. När jordbrukets förhandlingsdelegation förklarade sig kunna godtaga en förmalningsavgift av 3 kronor per deciton, vilken gav möjlighet till en mera rättvis prissättning under innevarande år, föll det sig naturligt för nämnden att biträda denna mening. Att den härigenom åstadkomna producentprissänkningen först vid den senare tidpunkt, då avgifterna tages i anspråk, kommer att slå igenom i konsumentledet, utgör visserligen en nackdel på kort sikt men får i varje fall anses bättre än ett avstående från förmalningsavgiften. Det alternativ, som kvarnföreningen nu förordar, nämligen att garantipriserna skall sänkas med samma belopp som förmalningsavgiften, har enligt nämnden i verkligheten icke funnits att tillgå. Om överenskommelse icke träffats om förmalningsavgift, hade följden därav endast blivit, att både producentpriserna på brödsäd och mjölpriserna bibehållits på den nivå, som svarar mot den tidigare lämnade garantien. I så fall hade vidare 26 miljoner kronor av överskottet fått utjämnas genom ytterligare prissänkningar för någon eller några andra jordbruksprodukter, varvid främst animalierna kommit i fråga. Detta hade inneburit en icke önskvärd förskjutning av prisrelationerna mellan vegetabilie- och animalieprodukter.

I fortsättningen anför nämnden, att införandet av en förmalningsavgift icke innebär ett principiellt avsteg från de ursprungliga av riksdagen uppdragna riktlinjerna för jordbrukspolitiken.

Beträffande kvarnföreningens påstående om att förmalningsavgiftens uttagande skulle nödvändiggöra uppbyggandet av en omständlig reglering, som skulle bli kostsam för det allmänna samt arbetsbetungande och dyrbar för hela kvarnindustrien, anför nämnden.

Uttalandet torde vara högst överdrivet. Under större delen av 1930-talet uttogs förmalningsavgift för vete. Upptagandet av sådan avgift avbröts i samband med krigsutbrottet. Kungl. Maj:ts fullmakt att föreskriva veteavgift står emellertid alltjämt kvar. Svenska bygdekvarnars riksförbund

vitsordar i sin skrivelse, att systemet med veteavgift under 1930-talet fungerade relativt friktionsfritt, ehuru kvarnidkarna var kritiskt inställda mot den deklarationsplikt och det intrång i deras verksamhet, som förelåg. Det merarbete, som avgiften kan komma att föranleda för kvarnindustrien, kan knappast bli av den storleksordningen, att någon personalökning blir erforderlig. Kvarnarna är nämligen redan nu skyldiga att lämna uppgift om sin förmalning till nämnden och merarbetet inskränker sig därför till att multiplicera förmalningskvantiteten med 3 kronor och att inleverera det sålunda framkomna beloppet till staten. Däremot torde systemet med förmalningsavgift föra med sig ett ökat arbete för nämnden, ett merarbete som helt är att hänföra till kontrollen av uppbörden av avgifterna. Ifrågavarande merarbete är emellertid icke av den storleksordning, att det kan motivera ett avståndstagande från avgiften.

Betydligt större avseende fäster nämnden vid invändningen, att en tillfredsställande kontroll över uppbörden icke skulle kunna uppehållas. Nämnden anför härom.

Kontrollmöjligheterna är numera betydligt större än under 1930-talet, vilket beror dels på den koncentration av förmalningen, som har ägt rum, dels också på att avgiften fortsättningsvis kommer att uttagas både för vete och råg. Det är enligt nämndens bestämda uppfattning icke rättvisande att jämföra kontrollen av förmalningsavgiften med kontrollen av de förmalningsbestämmelser, som gällde under krigstiden. Nämnden kan vitsorda, att det förelåg stora svårigheter att kontrollera då gällande inmalnings- och inblandningsbestämmelser samt att överträdelser av dessa bestämmelser sannolikt förekom i rätt stor omfattning. Det ligger i sakens natur, att upptagandet av en förmalningsavgift är avsevärt mycket lättare att kontrollera. Det gäller här närmast att få tillförlitliga uppgifter om de mängder brödsäd, som inköpes och förmales. Ett missledande av myndigheterna i detta hänseende torde i regel förutsätta falsk bokföring från kvarnföretagets sida. Att skydda sig mot en sådan är naturligtvis icke lätt. Å andra sidan är falsk bokföring i och för sig av så allvarlig art, att man torde kunna utgå ifrån att förfarandet blott undantagsvis skall komma i fråga.

Det är ägnat att förvåna, att kvarnföreningen nu uppger, att avgiftssystemets utökande till att avse även råg skulle försvåra kontrollen högst betydligt. Vid de underhandlingar som förts mellan nämnden och representanter för kvarnarna kort innan överenskommelsen slöts framhölls tvärtom från flera håll, att rågens medtagande i och för sig skulle underlätta kontrollen.

I fortsättningen erinrar nämnden om att kvarnföreningen funnit det otillfredsställande, att jordbrukets egen förmalning undantages från avgiftsbeläggning, medan Svenska bygdekvarnars riksförbund däremot önskar, att även löneförmalningen skall bli fri från avgift. Nämnden anför härom.

Vad beträffar kvarnföreningens uttalande må framhållas, att förmalning på gårdarna för hushållsförbrukning nu knappast torde förekomma och att den, om den i enstaka fall förekommer, under alla förhållanden torde vara av mycket liten betydelse. Det måste anses vara osannolikt, att en jordbrukare för att tjäna fyra öre per kilogram mjöl, som användes i hushållet, skulle skaffa sig dyrbara anordningar för förmalning av brödsäd till mjöl. Att löneförmalningen avgiftsbelägges är av flera skäl riktigt. Såtillvida kan nämnden instämma i kvarnföreningens åsikt, att det skulle vara otillfredsställande om den spannmål, som efter förmalning vid kvarn förbrukas av brödsädsodlarna själva, skulle bli fri från avgift. Därtill kommer, att kon-

trollen skulle försvåras om man undantoge löneförmalning, som avser odlares eller i hans tjänst anställda personers husbehov. Det skulle nödvändiggöra ett mycket omständligt förfarande med intyg o. s. v. För kvarnar, som bedriver både handels- och löneförmalning, skulle det vidare bli lättare att kringgå avgiftsbestämmelserna, om löneförmalningen undantogs.

Vad beträffar kvarnföreningens uttalande att det får anses oriktigt att en näringsgren, kvarnindustrien, genom lagstiftning ålägges att administrera insamlandet av medel för stöd åt en annan näringsgren, jordbruket, i en tid då krig, krigsfara eller livsmedelskris icke föreligger, framhåller nämnden, att den icke vill bestrida att det kan ligga något beaktansvärt i detta. Nämnden påpekar emellertid, att kvarnindustrien icke skulle bli ensam om att uppbära avgifter för det allmännas räkning. Så är fallet med vissa andra branscher såsom mejeriindustrien (utjämningsavgifter m .m.), slakteriindustrien (slaktdjursavgifter m. m.) och oljefabrikerna för extraktion av oljeväxtfrö.

Beträffande slutligen föreningens förslag, att förmalningsavgiften skall utbytas mot en arealavgift eller en avgift på konstgödning (kväveavgift) eller liknande, anför nämnden, att detta icke är genomförbart. Om konstgödningen belades med avgift, måste för övrigt denna administreras genom konstgödningsindustrien och importörerna. En konstgödningsavgift skulle vidare ur allmänt ekonomiska synpunkter te sig mycket litet tilltalande. Frågan om en arealavgift har flera gånger varit uppe till övervägande. Tanken härpå har emellertid varje gång måst förkastas, beroende dels på den utomordentligt stora svårigheten att kontrollera vederbörandes uppgifter om besådd areal, dels också på att en arealavgift, med hänsyn till de mycket olika avkastningsförhållandena, skulle komma att verka i högsta grad orättvis.

Framställning av Riksförbundet Lin och hampa i fråga om Föreningen Norrlandslins lån från hemslöjdslånefonden.

Riksdagens beslut år 1951 om det fortsatta stödet åt den svenska lin- och hampodlingen innebar, bland annat, att viss del av det Föreningen Norrlandslin beviljade statslånet för linberedningsverket i Mellansel skulle förvandlas till ett ränte- och amorteringsfritt lån. I gemensam skrivelse den 25 november 1952 har lantbruksstyrelsen och jordbruksnämnden framlagt förslag rörande denna omvandling av det föreningen beviljade lånet m. m. Kungl. Maj:t har därefter den 10 april 1953 meddelat beslut i anledning av myndigheternas framställning.

I en den 16 april 1953 dagtecknad framställning har Riksförbundet Lin och hampa upplyst, att föreningens kapitalskuld per den 30 april 1953 beräknas uppgå till 1 309 960 kronor. Härtill kommer en ränteskuld av 122 262 kronor 90 öre. Förbundet har vidare anfört i huvudsak följande.

På grund av föreningens svaga ekonomiska ställning är det icke möjligt att under ett och samma år utbetala dels två amorteringar, dels förfallna räntor. Det skulle nämligen innebära, att föreningen måste under inneva-

rande år erlägga 218 121 kronor 70 öre. Om föreningen nu ålägges inbetala ett så stort belopp, blir resultatet med största sannolikhet, att den nödgas träda i likvidation. Följaktligen skulle man icke uppnå den konsolidering av företagets ekonomi, som statsmakterna avsett med beslutet om förvandling av viss del av lånet till stående lån.

Riksförbundet har efter noggrann undersökning av föreningens ekonomiska resurser och efter samråd med ledningen för föreningen kommit till det resultatet, att förutsättning för att föreningen skall kunna fullgöra återbetalningen av lån och förfallna räntor är, att räntebeloppet, 122 262 kronor 90 öre, lägges till den återstående kapitalskulden (1 309 960—830 666 =) 479 294 kronor och summan härav (479 294 + 122 269: 90 =) 601 556 kronor 90 öre delas i nio lika stora amorteringar å 66 839 kronor 66 öre. Föreningen anser sig i så fall kunna lämna en första amortering den 1 maj och därefter en amortering årligen, exempelvis den 1 januari. Därigenom skulle med statsmakternas tidigare beslut avsett resultat uppnås.

Nämnden anför i yttrande denna dag över förbundets framställning, att den inhämtat närmare upplysningar om föreningens ekonomiska ställning. Av dessa framgår, bland annat, att föreningens tillgångar på likvida medel senaste årsskiftet uppgick till omkring 45 000 kronor. Nämnden anför vidare bland annat följande.

Likviditetsställningen har icke nämnvärt förändrats sedan årsskiftet. Föreningen kan sålunda icke väntas ha möjlighet att under året erlägga både upplupen ränteskuld och två amorteringar. Frågan huruvida föreningens rörelse på längre sikt kan möjliggöra amorteringar på sätt föreningen föreslagit undandrager sig nämndens bedömande. Då riksförbundets framställning inkom till nämnden först den 16 april, har nämnden icke nu kunnat göra någon ekonomisk utredning vare sig om likviditetsställningen eller lönsamheten på lång sikt. Nämnden har dock det allmänna intrycket, att verkets ekonomiska ställning måste betecknas som svag. Det är emellertid tydligt, att föreningen nödgas träda i likvidation omedelbart, om staten nu gör sitt räntekrav gällande. Bifall till framställningen utgör sålunda en nödvändig förutsättning för att verket skall kunna fortsätta sin drift. Inräknandet av förfallna räntor i kapitalskulden kan sägas utgöra en viss parallell till myndigheternas förfarande beträffande de båda hampberedningsverkens lån.

Vad gäller tidpunkten för amorteringarna innebär föreningens framställning jämfört med myndigheternas förslag, att amorteringarna å ena sidan blir mindre betungande under innevarande år men å andra sida skall slutföras sex månader före utgången av den tidsfrist, som avsetts i riksdagsbeslutet år 1951 angående hithörande frågor.

Departementschefen.

Allmänna synpunkter.

Världsproduktionen av livsmedel har efter kriget ökat avsevärt. Det oaktat råder fortfarande inom åtskilliga områden en betydande livsmedelsbrist. Särskilt gäller detta vissa utomeuropeiska länder, där näringsstandarden alltjämt är skrämmande låg efter europeisk måttstock.

För Västeuropas del beräknas jordbruksproduktionen numera med 10 à 15 procent överstiga produktionen före det andra världskriget och är fortfarande stadd i tillväxt. Ökningen, som varit något snabbare än befolkningstillväxten, får delvis tillskrivas den för många länder gemensamma strävan att genom utvidgning av den inhemska produktionen minska beroendet av importerade livsmedel. Koststandarden är i många europeiska länder trots detta icke tillfredsställande. Att öka importen för att på så sätt åstadkomma bättre förhållanden hindras ofta av betalningssvårigheter, framför allt gentemot dollarområdet. En lösning av dessa svårigheter skulle troligen leda till ökad efterfrågan på livsmedel på den internationella marknaden.

På världsmarknaden, där Europa fortfarande dominerar på köparesidan, svarar för närvarande utbudet av olika jordbruksprodukter bättre än tidigare mot den köpkraftiga efterfrågan. Sedan Koreakrigets följdverkningar upphört att göra sig gällande, har priserna visat en tydligt fallande tendens. Utvecklingen för de skilda produkterna uppvisar dock åtskilliga särdrag.

Det allmänna pris- och löneläget i vårt land kännetecknas numera av stabilitet. Årets avtalsförhandlingar, däribland förhandlingarna om nytt lantarbetaravtal, har i allmänhet resulterat i oförändrade löner för det närmaste året. Betecknande för läget är, att man i jordbruksöverenskommelsen för regleringsåret 1953/54 förutsätter viss sänkning av priserna på ett flertal jordbruksprodukter.

Den antydda utvecklingen har för Sveriges del medfört, att de inhemska priserna på jordbruksprodukter numera genomgående överstiger priserna på den internationella marknaden. Jordbruksnämnden uppskattar för närvarande den genomsnittliga skillnaden för sådana produkter, som omfattas av den internationella handeln, till omkring 15 procent. Även om det får anses ligga i sakens natur, att det är vanskligt med prisjämförelser av ifrågavarande slag, torde man kunna utgå från att nämndens bild av prisläget är i huvudsak riktig. Nämndens jämförelse avser skillnaden mellan de inhemska priserna och priserna vid export eller import och utgör således icke någon jämförelse mellan producentpriser i Sverige och andra länder. Såsom nämnden påpekat förekommer betydande variationer kring det nyss angivna procentuella medeltalet. Enligt nämnden ligger sålunda det inhemska vetepriset ungefär i paritet med importpriset på sådant vete, som icke är bundet av det internationella veteavtalet. Prisskillnaden för rapsfrö och rapsolja samt för smör ligger ungefär vid det förut angivna medeltalet. För fläsk är skillnaden något större. De största prisskillnaderna, omkring 30 procent, föreligger enligt nämnden för kött och socker.

I de riktlinjer för den svenska jordbrukspolitiken, som fastställdes av 1947 års riksdag, förutsattes att det svenska jordbruket under lång tid framåt, nämligen intill dess rationaliseringen inom näringen fortskridit tillräckligt långt, icke skulle kunna bereda jordbruksbefolkningen tillfredsställande bärgning utan prisstöd i form av gränsskydd. Dagens läge, med högre priser här hemma än på världsmarknaden, är alltså förutsett i det

jordbrukspolitiska programmet. Situationen kännetecknas emellertid även av att ett produktionsöverskott föreligger för exempelvis mejeriprodukter, fläsk och ägg samt, efter den kommande skörden, troligen även brödsäd. Enligt nyss angivna riktlinjer skall det statliga prisstödet utgå endast för en produktion motsvarande högst det inhemska avsättningsutrymmet. För avsättningen av en eventuell överskottsproduktion skall jordbruket däremot självt bära ansvaret. Innebörden härav är, att sådana förluster vid export av överskott, som icke kan utjämnas genom förefintliga exportorgan eller täckas med importavgifter, skall slås ut på den löpande produktionen.

Beträffande animaliska produkter — mejeriprodukter, köttvaror samt ägg — har nyssnämnda princip redan vunnit tillämpning och de för ändamålet nödvändiga organen bildats. Vid export av animaliska produkter utgår sålunda icke statligt stöd, om man undantager smör, för vilken vara återbetalning av allmänt mjölkpristillägg ej sker för exporterade kvantiteter. Då i 1947 års riksdagsbeslut har förutsatts, att i vissa situationer bidrag skall kunna lämnas vid export av smör, torde ett dylikt förfaringssätt icke stå i strid mot detta beslut. För vegetabiliska slutprodukter åter, främst brödsäd och oljeväxter, har hittills gällt ett system med garantipriser, som inneburit att staten tagit ansvaret för förluster i samband med förekommande överskottsproduktion. I likhet med nämnden anser jag det vara angeläget, att ett system i enlighet med 1947 års program genomföres även på detta område. Såsom nämnden upplyst, har vissa åtgärder redan vidtagits för att förverkliga ett dylikt system för såväl brödsäd som oljeväxter från och med regleringsåret 1954/55.

Enligt de fastställda riktlinjerna för jordbrukspolitiken skall statligt stöd icke utgå för lagring av animalier. Även på detta område sker ett stegvis förverkligande av programmet. Årets prisöverenskommelse — till vilken jag i övrigt återkommer senare — innebär i detta avseende, att ansvaret för smörlagringen skall överflyttas på Svenska mejeriernas riksförening. Staten förutsättes dock fortfarande skola hålla för lagringsverksamheten erforderliga rörelsemedel. Vid årets förhandlingar har man från jordbrukets sida i princip icke ställt sig avvisande till en avveckling även av lagringsstödet för kött och fläsk. Man har emellertid icke ansett sig kunna tillstyrka en överflyttning av ansvaret för lagringen av dessa produkter redan under det kommande regleringsåret. Även om avvecklingen av lagringsstödet för kött och fläsk sålunda tills vidare ställts på framtiden, torde frågan böra bli föremål för fortsatta överläggningar mellan nämnden och företrädare för jordbruket.

Under de senaste åren har från olika håll vid åtskilliga tillfällen framställts önskemål om en sänkning av margarinpriset. Jag vill i detta sammanhang blott erinra om att priskontrollnämnden i december föregående år hemställde om undersökning av förutsättningarna för en temporär sänkning. Framställningen föranledde dock icke någon Kungl. Maj:ts åtgärd. Vid årets prisförhandlingar har från såväl jordbruksnämndens som jordbrukets

förhandlingsdelegations sida uttalats önskemål om att priserna på smör och margarin — i likhet med priserna på flertalet andra jordbruksprodukter — skulle sänkas. Härför skulle emellertid erfordras ytterligare statliga subventioner, något som bland annat av statsfinansiella skäl icke torde böra ifrågakomma. På grund härav har dessa önskemål måst frånträdas. Skulle fråga senare uppkomma om ändring av priserna på smör och margarin, skall enligt en till prisöverenskommelsen fogad protokollsanteckning förhandlingsdelegationens samtycke till ändringen inhämtas.

Såsom jordbruksnämnden anfört skulle en ökad prisspänning mellan smör och margarin sannolikt leda till en ännu större ökning av margarinkonsumtionen på bekostnad av smörförbrukningen än som redan skett. En nedgång i den inhemska förbrukningen av smör skulle å andra sidan medföra ett betydande smöröverskott, beträffande vilket möjligheterna till export är ovissa. På grund av mjölkproduktionens stora betydelse för de mindre brukningsenheterna och svårigheterna att på sådana enheter lägga om produktionen, anses en nämnvärd minskning av den totala mjölkproduktionen endast kunna åstadkommas på längre sikt och främst i samband med bildandet av brukningsenheter med alternativa produktionsmöjligheter. Såsom nämnden framhållit kommer mjölkproduktionen att under de närmaste åren betydligt överstiga det inhemska avsättningsutrymmet. Om den inhemska smörkonsumtionen samtidigt kommer att mera väsentligt minska, skulle svåra och måhända olösliga överskottsproblem uppstå. I likhet med nämnden anser jag att nu antydda förhållanden motiverar en viss försiktighet, så att någon starkare förskjutning från smör- till margarinkonsumtion icke åstadkommes. Frågan om produktionen och konsumtionen av smör och margarin är emellertid ett centralt problem inom jordbrukspolitiken, och jag kommer att i fortsättningen liksom hittills följa utvecklingen på området med stor uppmärksamhet. Skulle under regleringsårets förlopp fråga uppkomma om en ändring av priserna på smör och margarin, kommer givetvis förhandlingar att upptagas med förhandlingsdelegationen.

I föregående års prisregleringsproposition (nr 236) tillkännagav jag min avsikt att hos Kungl. Maj:t hemställa om bemyndigande att tillkalla sakkunniga för att undersöka, hur man skulle kunna finna en sådan form för prisregleringen, som bland annat i högre grad än det nuvarande systemet medgav en smidig anpassning till förändringar i produktions- och avsättningsförhållandena ävensom i den allmänna löne- och kostnadsutvecklingen. Med stöd av ett av Kungl. Maj:t den 30 maj 1952 givet bemyndigande tillkallade jag den 6 påföljande månad sakkunniga för att utreda frågan om översyn av jordbrukskalkylen m. m. De sakkunniga, vilka antagit benämningen jordbruksprisutredningen, beräknas fortsätta sitt utredningsarbete under år 1953, varför frågan om en omläggning av prissättningssystemet för jordbruksprodukter torde kunna upptagas till prövning av statsmakterna tidigast våren 1954.

I överensstämmelse med vad som skett under en följd av år har därför jämväl i år upprättats en kalkyl med prognos angående jordbrukets inkomster och kostnader under det kommande regleringsåret. Jordbrukskalkylen har som vanligt utarbetats av kalkylsakkunniga. Den har godkänts av nämndens råd.

Vid fullt hänsynstagande till räntekostnaderna för ökat fastighetskapital visar den föreliggande jordbrukskalkylen ett överskott av 0,3 miljoner kronor. Om man däremot beaktar räntekostnaderna i den reducerade omfattning, som följer av 1952 års prisöverenskommelse, ger den ett överskott av 33,3 miljoner kronor. Härvid har de statliga pristilläggen för mjölk upptagits till ett belopp, som med 80,7 miljoner kronor understiger de pristillägg, som skulle utgå, om de beräknades efter samma grunder, som gäller för innevarande år. Vid oförändrade statliga pristillägg utgör sålunda överskottet 114 miljoner kronor. Tages hänsyn till en i kalkylen icke beaktad stegring av kostnaderna för mjölkkontrollen med 0,8 miljoner kronor, reduceras överskottet till 113,2 miljoner kronor. Det sålunda beräknade överskottet utgör utgångspunkten för prissättningen på jordbruksprodukter under regleringsåret 1953/54 enligt den mellan nämnden och jordbrukets förhandlingsdelegation den 25 mars 1953 ingångna överenskommelsen.

Sagda överenskommelse har som förut nämnts den 10 april 1953 godkänts av Kungl. Maj:t. Överenskommelsen innebär, bland annat, att det förut nämnda kalkylöverskottet av 113,2 miljoner kronor skall utjämnas genom sänkning av priserna på brödsäd, fabrikspotatis, oljeväxtfrö, ägg och köttvaror med 71,6 miljoner kronor samt genom minskning av de allmänna bidragen för mjölk med 36,6 miljoner kronor och borttagande av subventioner på importfodermedel med 5 miljoner kronor. De förhållandevis största prissänkningarna gäller de vårsådda oljeväxterna samt höst- och vårvete, medan den relativt minsta sänkningen avser mejerimjölk. Beträffande fördelningen av prissänkningarna på olika produkter liksom i övriga hänseenden synes prisöverenskommelsen utgöra en godtagbar lösning av de föreliggande frågorna och torde därför böra godkännas. Överenskommelsen innebär vidare, bland annat, att den s. k. 4-procentregeln skall äga tillämpning jämväl under det kommande regleringsåret. Omräkning av kalkylen skall på grund härav ske i augusti 1953 på grundval av skörderapporterna per den 15 juli, dock endast såvitt sådan begäres av nämnden eller förhandlingsdelegationen.

Den för det kommande regleringsåret träffade prisöverenskommelsen bör, i enlighet med vad som tidigare gällt, icke utgöra hinder för nämnden att vidtaga justering av priserna, då så påkallas av försörjningsläget eller marknadsförhållandena. Liksom tidigare bör emellertid dylika prisjusteringar om möjligt avvägas så, att relationen mellan inkomst- och kostnadssumman i kalkylen icke påverkas. Vidare bör eftersträvas, att justeringarna skall medföra minsta möjliga inkomstförskjutning mellan olika grupper av jordbrukare. Innan beslut fattas om dylika justeringar, bör överläggningar på lämpligt sätt äga rum med jordbrukets organisationer.

I den mån priserna på sådana jordbruksprodukter, som icke är föremål för statlig prissättning, sänkes utan ingripande från myndigheternas sida, bör statsmakterna däremot, i överensstämmelse med vad som hittills gällt, icke ha skyldighet att kompensera prissänkningarna genom medverkan till prishöjningar på andra produkter. Jag vill vidare erinra om att förhandlingsdelegationen gjort förbehåll om att, oavsett 4-procentregeln, få upptaga förhandlingar med jordbruksnämnden om kompensation till följd av löneökningar på grund av nya kollektivavtal för lantarbetare eller andra arbetargrupper. Enligt min mening är det i nuvarande läge ur allmän synpunkt olägligt, att livsmedelspriserna stegras. Man bör därför hysa förhoppning om att löneavtal med dylik verkan icke skall komma till stånd. Därest denna förhoppning infrias, blir givetvis nyssnämnda förbehåll icke aktuellt.

I anslutning till vad som gällt under senare år torde Kungl. Maj:t även nästa år böra äga befogenhet att inom den anslagsram, som kan komma att anvisas, handha jordbruksregleringen enligt här angivna riktlinjer och vidtaga av omständigheterna påkallade ändringar i densamma. Skulle det befinnas erforderligt att taga i anspråk statsmedel utöver vad riksdagen ställt till förfogande, bör frågan självfallet underställas riksdagen. Kungl. Maj:ts nu nämnda befogenhet torde böra gälla hela det kommande regleringsåret.

Jag vill i detta sammanhang erinra om att de grundläggande, av riksdagen antagna regleringsförfattningarna gäller tills vidare. Nämnden har, bland annat, framlagt förslag om förordning med vissa bestämmelser angående prisregleringen för råg och vete ävensom förordning angående slaktdjursavgift. Till frågan om dessa förslag torde jag få återkomma i det följande.

Övriga av riksdagen lämnade bemyndiganden, vilkas giltighet utgår i slutet av innevarande regleringsår, torde där ej annat angives böra förlängas för ytterligare ett år. Jag får härvid anmäla, att det är min avsikt att i den proposition angående åtgärder i prisreglerande syfte på jordbrukets område, som torde komma att framläggas för nästa års riksdag, närmare redovisa vilka bemyndiganden som då behöver förlängas.

Efter denna redogörelse för min allmänna inställning till de föreliggande spörsmålen torde jag få övergå till att behandla de grunder, som för nästa regleringsår synes böra tillämpas beträffande jordbruksregleringen.

Brödsädsregleringen.

Enligt de av 1947 års riksdag antagna riktlinjerna för jordbrukspolitiken skall prisstödet åt brödsädsodlingen i första hand lämnas genom reglering av införseln medelst importavgifter samt genom bestämmelser om inmalningstvång. Med hänsyn till inträffade förändringar på världsmarknaden uppdrog Svenska spannmålsaktiebolaget förra hösten åt en kommitté med representanter för jordbruk, handel och industri att utreda möjligheterna att övergå till ett friare system i fråga om spannmåls- och fodermedelshandeln än det nuvarande. Kommitténs förslag innebär i huvudsak anslutning

till 1947 års riktlinjer, ehuru med i vissa avseenden icke oväsentliga modifikationer. Kommittén har emellertid funnit de nuvarande prisförhållandena såväl på den internationella som på den inhemska marknaden vara sådana, att det icke är lämpligt att nu ändra regleringssystemet i fråga om brödsäd. Samma mening har jämväl uttalats av spannmålsbolaget och jordbruksnämnden.

Även för min del är jag av den uppfattningen, att det nuvarande regleringssystemet bör bibehållas i stort sett oförändrat under nästa regleringsår. I likhet med nämnden anser jag mig därvid böra förorda den ändringen i prisortsystemet, att Norrköping och Åhus skall innefatta även de närbelägna kvarnplatserna Djurön respektive Kristianstad. I övrigt innebär ett bibehållande av nuvarande regleringssystem, bland annat, att spannmålsbolaget liksom hittills skall handha importen och exporten av brödsäd.

Beträffande prissättningen på brödsäd får jag erinra om att Kungl. Maj:t den 10 april 1953 fattat beslut om sänkning av garantipriset på vårvete med 5 kronor och på höstvete med 3 kronor per deciton. Dessutom skall ett belopp av 3 kronor per deciton för såväl vete som råg innehållas genom en allmän avgift på brödsäd. Därvid har förutsatts, att de inflytande medlen skall tillföras en särskild regleringskassa, som skall ställas till förfogande för senare behövliga regleringsåtgärder på brödsädsodlingens område och räknas som inkomst för jordbruket under de år, då medlen tages i anspråk. Nämnden har föreslagit, att ifrågavarande avgift skall uttagas i samband med förmalningen. Från kvarnorganisationernas sida har framförts starka betänkligheter mot en sådan anordning, varvid bland annat framhållits det enligt deras mening principiellt oriktiga i att kvarnindustrien skall administrera insamlandet av medel för jordbrukets räkning. Vidare har påtalats svårigheterna att effektivt kontrollera, att företagen i föreskriven ordning redovisar förmalningen och inbetalar avgifterna. Även om den föreslagna förmalningsavgiften kommer att innebära visst merarbete för kvarnindustrien, synes det föreslagna sättet för avgiftsupptagningen utgöra den enda framkomliga vägen. Under sådana omständigheter och då — såsom nämnden påpekat — förmalningsavgift uttagits under 1930-talet utan att föranleda någon allvarligare invändning, anser jag att nämndens förslag om förmalningsavgift utgör en godtagbar lösning av den föreliggande frågan. På i huvudsak de skäl, som i övrigt anförts av nämnden, kan jag ej heller förorda de jämkningar i förslaget, varom framställning gjorts.

Såsom nämnden framhållit kommer den för 1953 års skörd föreslagna prissänkningen å brödsäd att medföra en minskning av räntekostnaderna vid oförändrat ränteläge. Minskningen uppgår till cirka 30 öre per deciton och år. Mot nämndens förslag, att denna skall utjämnas genom att den högre successiva prisstegringen får gälla endast under två månader, har jag icke något att erinra.

I samband med övergången till det nya regleringsåret uppkommer denna gång frågan om att lämna kvarnarna ersättning för sådana prisfallsförluster, som uppstår till följd av sänkningen av brödsädspriserna. Som bekant

har kvarnarna tidigare ålagts att inbetala prishöjningsavgift vid de tillfällen, då prisnivån höjts. I konsekvens härmed bör givetvis ersättning utgå vid den sänkning av priserna, som nu förestår. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att efter förslag av nämnden meddela närmare föreskrifter i ämnet.

Jordbruksnämnden har upplyst, att jordbrukets förhandlingsdelegation vid årets förhandlingar om jordbrukspriserna för nästkommande regleringsår godkänt principen, att jordbrukarna själva skall bära ansvaret för en eventuell överskottsproduktion. Detta innebär enligt nämnden, att garantipriserna i deras nuvarande obegränsade omfattning skall slopas från och med 1954 års skörd. Jag har intet att erinra häremot. Kungl. Maj:t torde emellertid liksom hittills böra erhålla riksdagens bemyndigande att fastställa vissa priser för höstvete och höstråg. Avsättning till dessa priser skall emellertid garanteras endast såvitt angår en brödsädskvantitet, motsvarande det inhemska konsumtionsutrymmet.

Regleringen av fodersäd och andra fodermedel.

För närvarande är handeln med fodermedel liksom även prisbildningen å dessa i stort sett fri. I fråga om fodersäden har under senare år icke förekommit några andra prisreglerande åtgärder än att priser fastställts i vissa importhamnar för av Svenska spannmålsaktiebolaget tillhandahållen fodersäd, huvudsakligen importerad sådan vara. Samma system tillämpas i stort sett beträffande bolagets försäljning av oljekraftfoder och kli.

I fråga om den framtida fodermedelsregleringen har såväl spannmålsbolaget som den i den tidigare redogörelsen omnämnda, av bolaget tillsatta kommittén förordat, att utrikeshandeln med fodersäd, oljekraftfoder och kli skall överflyttas från bolaget till handelsföretagen. I samband därmed avses de nu gällande bestämmelserna om standardiserad oljekraftfoderblandning skola upphävas. De reglerande åtgärderna från statens sida skall därefter i huvudsak inskränkas till att avse stöd åt den inhemska odlingen genom införselavgifter o. d., varjämte en viss beredskapslagring skall åligga bolaget. En förutsättning för överflyttningen anges vara, att importen icke skall behöva subventioneras.

I likhet med jordbruksnämnden anser jag det önskvärt, att utrikeshandeln på ifrågavarande område överföres till handelns organ. Såsom nämnden framhållit torde överföringen böra ske successivt för att undvika att de höjningar av priserna på importfoder, som därvid kommer att inträffa på grund av högre världsmarknadspriser, blir alltför kännbara. Det må anmärkas, att jordbruket i prisöverenskommelsen tillgodoförts kompensation för denna fördyring. Jag biträder även nämndens förslag, att tidpunkten för överföringen skall bestämmas i samråd med spannmålsbolaget och handelns organisationer. Det torde vidare såsom nämnden framhållit vara önskvärt, att överföringen sker före den 1 september 1953.

Den sålunda förordade omläggningen torde kräva, att spannmålsbolaget

i fortsättningen håller ett beredskapslager av majs och utländskt oljekraftfoder, vilket tills vidare skall få användas för att avhjälpa de brister, som kan finnas i handelns lagerhållning. Jag biträder vad nämnden anfört härom.

Det föreslagna upphävandet av föreskrifterna om standardiserad oljekraftfoderblandning kan såsom nämnden framhållit komma att medföra svårigheter för avsättningen av det inhemska raps- och senapsmjölet. I likhet med nämnden anser jag det därför vara nödvändigt att möjlighet skapas att föreskriva minimiinblandning av dessa produkter i kraftfodret. Likaså torde omläggningen påkalla införandet av införselavgift för oljekraftfoder av raps och senap. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att få vidtaga de författningsändringar, som föranledes härav.

De nu utgående fraktbidragen vid transport av fodermedel till Norrland torde i enlighet med nämndens förslag böra bibehållas oförändrade under nästa regleringsår.

Intill utgången av innevarande regleringsår är korn och malt befriade från tull. Någon förlängning av denna befrielse har icke begärts och torde icke heller vara påkallad.

Potatisregleringen.

Kungl. Maj:ts beslut i prisfrågan innebär i fråga om fabrikspotatis, att odlarpriset för nästa regleringsår skall sänkas med 4 öre per hektoliter och stärkelseprocent.

I detta sammanhang torde jag få erinra om att Kungl. Maj:t den 3 oktober 1952 bemyndigat jordbruksnämnden att med Sveriges stärkelseproducenters förening u. p. a. träffa överenskommelse om föreningens inköp och försäljning av potatisstärkelse under tiden den 1 oktober 1952—den 30 september 1953 i huvudsaklig överensstämmelse med ett upprättat förslag till avtal. I bemyndigandet har emellertid gjorts förbehåll om att den utfästelse, som nämnden gjort i 7 § av avtalsförslaget, skall underställas riksdagens prövning.

Det avtal, som träffats med stöd av bemyndigandet, innebär i likhet med motsvarande nu gällande avtal, bland annat, att föreningen är skyldig att köpa den mängd potatisstärkelse, som framställes enligt meddelade tillverkningslicenser å högst 300 000 deciton med undantag av vad som erfordras till husbehov för tillverkaren och dennes potatisleverantörer. Enligt nyssnämnda 7 § har nämnden åtagit sig att — under förutsättning av statsmakternas godkännande och därest avtalet icke skulle förnyas för tillverkningsåret 1953/54 — vidtaga eller föranstalta om sådana åtgärder från statens sida, som bereder föreningen möjlighet att erhålla dels minst 92 kronor 50 öre per deciton för den 1 oktober 1953 inneliggande lager av potatisstärkelse, dock med avdrag av 30 000 deciton, dels ock ersättning för ränte- och lagringskostnader enligt i avtalet närmare angivna grunder för inneliggande lager av potatisstärkelse med undantag av 30 000 deciton under tre månader från och med den 1 oktober 1953.

De av nämnden sålunda gjorda åtagandena torde nu böra underställas riksdagens prövning.

I fråga om matpotatisen har producentpriset hittills under innevarande regleringsår i genomsnitt legat under det i jordbrukskalkylen angivna priset. Nämnden har framhållit, att potatishandeln för att kunna tillgodose konsumenternas krav i större utsträckning än vanligt måst inrikta sina inköp på potatis av de mest högklassiga sorterna. Framställningar har därför gjorts om import av sådan potatis från Danmark. För att få avsättning för den inhemska matpotatisen och samtidigt tillgodose önskemålet om hög kvalitet anser nämnden det vara angeläget, att man på olika sätt medverkar till en övergång till odling i större utsträckning än för närvarande av potatis, tillhörande den högsta sortklassen. Då odlingen av sådan potatis emellertid i allmänhet är mera arbetskrävande och lämnar mindre hektarskördar än odlingen av vanlig matpotatis, har önskemål framställts om garanti för att prissättningen på den högklassiga potatisen blir så hög, att odlingen därav blir lika lönsam som odlingen av annan matpotatis. I anslutning härtill har potatisodlarnas organisationer samt representanter för potatishandeln låtit utarbeta bestämmelser angående nya kvalitetsklasser för matpotatis jämte förslag till en effektiv kontroll av att bestämmelserna efterföljes. Nämnden framhåller, att det vidare är angeläget att undersöka huruvida gällande skyddsbestämmelser rörande potatiskräfta kan uppmjukas ävensom om möjlighet finns att få fram högklassiga matpotatissorter, som är immuna mot denna sjukdom. Sistnämnda spörsmål har enligt nämnden redan blivit föremål för uppmärksamhet av en utav styrelsen för lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök tillsatt samarbetskommitté för potatisförsöksverksamheten. Såväl kommittén som det förut angivna kontrollorganet är för sin verksamhet i behov av statligt bidrag.

Vad nämnden sålunda anfört kan jag i huvudsak ansluta mig till. I samband därmed vill jag erinra om att Kungl. Maj:t genom beslut förut denna dag bemyndigat nämnden att förordna om införselavgift å matpotatis av högst 5 öre per kilogram för att import av högklassig potatis skall kunna medges utan att detta medför ur regleringssynpunkt icke önskvärd prisnedsättning på inhemsk fullgod potatis. Den verksamhet, som nyssnämnda kontrollorgan och kommitté avses skola bedriva på här ifrågavarande område, torde få betydande värde ur försörjnings- och prisregleringssynpunkt. Jag har därför intet att erinra mot att verksamheten sättes i gång. Beträffande det begärda bidraget av allmänna medel till verksamheten får jag framhålla, att medel därtill icke bör anvisas under reservationsanslaget till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område. Vad angår kontrollorganet är det min avsikt att upptaga bidragsfrågan till prövning längre fram, i samband med att förslag till dess verksamhet framlägges. I fråga om kommittén torde medel böra få tagas i anspråk ur förslagsanslaget till Bekämpande av växtsjukdomar.

Vad nämnden i övrigt anfört angående potatisregleringen föranleder icke någon erinran från min sida.

Oljeväxtregleringen.

Såsom förut nämnts har Kungl. Maj:t den 10 april 1953 fastställt följande grundpriser för oljeväxtfrö vid leverans från odlare, nämligen för höstraps och höstrybs 85 öre, för vårraps och vårrybs 75 öre, för oljelin 80 öre samt för vitsenap 65 öre per kilogram. Priserna gäller för oljeväxtfrö vid 18 procent vattenhalt och 96 procent renhet.

Vidare må erinras om att i propositionen nr 196 till innevarande års riksdag föreslagits att det nuvarande systemet för stöd åt den inhemska smörproduktionen och oljeväxtodlingen skall ersättas med ett system, enligt vilket importen av utländska fettvaror och fettråvaror i princip skall släppas fri men beläggas med en särskild avgift.

För att eventuellt uppkommande överskottspartier av frö utav oljedådra, fiskebysenap, vallmofrö och hampfrö skall kunna tillgodogöras för oljeutvinning, bör jordbruksnämnden äga befogenhet att föranstalta om inlösen av dessa fröslag till priser, som avväges med hänsyn till oljehalten. Enahanda befogenhet bör tillkomma nämnden även beträffande andra oljehaltiga fröslag, till exempel solros, soja, crambe med flera. I fråga om icke kontraktsodlade fröpartier bör emellertid hinder icke möta att fastställa inlösningspriserna till lägre belopp än de priser, som skall utgå till kontraktsodlare.

För att prissättningen på höstsådda oljeväxter skall kunna ske i god tid före sådden erhöll Kungl. Maj:t våren 1952 bemyndigande att fastställa odlarpriset för höstraps och höstrybs av 1953 års skörd. Motsvarande bemyndigande torde nu böra lämnas beträffande höstraps och höstrybs av 1954 års skörd. Härvid skall, om så erfordras, iakttagas de principer som nämnden med instämmande av odlarna föreslagit skola gälla från och med 1954 års skörd och vilka jag funnit mig böra godtaga.

Stödet åt lin- och hampodlingen.

I fråga om stödet åt lin- och hampodlingen får jag till en början erinra om att enligt beslut av 1951 års riksdag statligt stöd skall ges åt linberedningsverken i Laholm, Växjö, Gimo, Hybo och Mellansel samt åt hampberedningsverken i Visby och Värmbol.

Efter en i februari 1952 inträffad brand har, såsom jag anmält i propositionen nr 236/1952, verksamheten vid verket i Hybo avvecklats. Vidare har vederbörande linodlareförening beslutat nedlägga driften vid verket i Gimo, så snart halmen av 1952 års skörd bearbetats. I propositionen nr 195 till årets riksdag har jag föreslagit, att statligt stöd åt hampodlingen från och med nästa års skörd skall begränsas till visbyverket, varför sålunda driften vid verket i Värmbol skall nedläggas. Det statliga stödet åt lin- och hampodlingen under regleringsåret 1953/54 skulle alltså avse lin-

beredningsverken i Laholm, Växjö och Mellansel samt — under förutsättning av riksdagens bifall till sistnämnda proposition — hampberedningsverket i Visby.

Jordbruksnämnden har föreslagit, att statligt stöd under det kommande regleringsåret skall lämnas beträffande lin till en sammanlagd kvantitet av 1 625 ton fiber, fördelade med 790 ton på verket i Laholm, 535 ton på växjöverket och 300 ton på verket i Mellansel, samt beträffande hampa till en kvantitet av 720 ton, vilken skulle falla på visbyverket. Mot vad nämnden sålunda föreslagit har jag icke något att erinra.

Såsom framgår av det föregående uppgick de av Kungl. Maj:t fastställda riktpriserna för 1952 års skörd av lin- och hamphalm till 27 öre respektive 15 öre per kilogram. Nämndens förslag innebär, att dessa priser skall fastställas oförändrade för 1953 års skörd. Ej heller mot detta förslag har jag något att invända.

Vid beräkningen av kostnaderna för stödet åt lin- och hampodlingen under nästa år har nämnden utgått från ett allmänt pristillägg å lin av 73 öre per kilogram stödberättigad linfiber samt i fråga om hampa ett pristillägg av högst 75 öre per kilogram stödberättigad hampfiber. Detta har jag icke något att erinra mot. Jag kan vidare biträda vad nämnden föreslagit i fråga om kvalitetskrav rörande hampa samt om maximering av stödet beträffande såväl lin som hampa.

Med utgångspunkt från den i det föregående förutsatta produktionen och det av nämnden uppgivna stödbehovet av 73 öre per kilogram såsom allmänt pristillägg, kan bidragskostnaderna för spånadslin beräknas till 1 431 500 kronor. Motsvarande medelsbehov för hampa utgör 540 000 kronor. Det totala anslagsbehovet till stödjande av lin- och hampodlingen torde i anslutning härtill och med hänsynstagande till kostnader för odlingsförsök m. m. böra beräknas till avrundat 2 miljoner kronor.

Såsom framgår av framställningen i propositionen nr 195/1953 hemställde nämnden i samband med förslaget om nedläggande av driften vid verket i Värmbol, att av de 500 000 kronor, som torde inbesparas å det för innevarande budgetår beräknade beloppet för stöd åt hampodlingen, 170 000 kronor skulle utbetalas i form av likviditetsbidrag till verket i Visby såsom kompensation för att dess kapacitet utnyttjats endast till en del till följd av skador å 1952 års körd. Återstoden skulle tagas i anspråk för avvecklingskostnader i samband med nämnda driftsnedläggelse. Vidare föreslog nämnden — efter att ha upplyst att Gotlands hampodlareförening i Visby numera driver visbyverket men ännu icke formellt övertagit Aktiebolaget Hampberednings i Visby tillgångar och skulder — att nedskrivning av statens fordringar hos bolaget skulle ske med det belopp, som behövdes för att möjliggöra en nedskrivning av bolagets anläggningar till 700 000 kronor i bokslut per den 30 september 1953. Beloppet, som beräknades komma att uppgå till 1 890 000 kronor, föreslogs skola maximeras till 2 miljoner kronor. Därvid förutsatte nämnden, som i frågan samrått med lantbruksstyrelsen och kommerskollegium, att bolagets aktieägare vid lik-

vidation icke skulle erhålla mer än hälften av sitt inbetalda aktiekapital samt att aktieägarna i samband med sådan nedskrivning av bolagets skulder skulle förbinda sig att ingå som stödjande medlemmar med belopp, motsvarande vad som kunde komma att tillskiftas dem för aktierna vid likvidationen. Vidare förutsattes, att man vid nedskrivningen skulle bortse från nyssnämnda likviditetsbidrag av 170 000 kronor.

Under förutsättning av att riksdagen bifaller nyssnämnda proposition, aktualiseras dessa frågor.

Vad först angår verket i Visby får jag erinra om att 1951 års riksdag beslöt, att verket skulle konsolideras på så sätt, att dess anläggningar skulle nedskrivas till ett värde av 700 000 kronor. För att nå detta mål krävdes en nedskrivning av statens fordran hos Aktiebolaget Hampberedning med 1 096 000 kronor. Emellertid har det visat sig, att det numera erfordras en nedskrivning med åtminstone 1 890 000 kronor för ändamålet. Jag föreslår, att Kungl. Maj:t skall bemyndigas att besluta om avskrivning av så stor del av ifrågavarande fordran, som erfordras för att bolagets anläggningar i bokslut per den 30 september 1953 skall kunna nedskrivas till 700 000 kronor, dock högst med 2 miljoner kronor. Jag finner mig även kunna biträda det av nämnden föreslagna villkoret för nedskrivningen. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att efter förslag av nämnden i övrigt meddela erforderliga föreskrifter för åtgärden.

Mot förslaget att av innevarande års anslag till hampodlingen ställa 170 000 kronor till visbyverkets förfogande såsom likviditetsbidrag har jag intet att erinra.

Beträffande verket i Värmbol föreligger ännu icke någon tillräckligt utlömmande utredning om vilka kostnader som blir förenade med nedläggandet av driften vid detta. Man måste till en början räkna med att en betydande del av verkets statslån icke kan gäldas. I den mån detta blir förhållandet, torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att avskriva de oguldna beloppen. Därvid torde i enlighet med vad som uttalats i propositionen nr 192/1951 frågan om förhållandet mellan statens fordran och medlemmarnas insatser böra lösas så, att statens fordran kan få avskrivas i den mån så behövs för att medlemmarna skall kunna återfå hälften av det av dem inbetalda insatskapitalet.

För övriga avvecklingsåtgärder erfordras enligt inhämtade upplysningar ett belopp av omkring 350 000 kronor. Detta torde få ställas till förfogande ur anslaget till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område för innevarande budgetår. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att efter förslag av nämnden meddela de föreskrifter, som kan befinnas erforderliga.

Riksdagens beslut år 1951 om det fortsatta stödet åt den svenska linodlingen innebar, bland annat, att viss del av det Föreningen Norrlandslin beviljade statslånet för linberedningsverket i Mellansel skulle förvandlas till ett ränte- och amorteringsfritt lån. Beslut om ifrågavarande förvandling av det föreningen beviljade lånet har nyligen meddelats av Kungl. Maj:t. Enligt vad som nu upplysts har föreningen under de senaste åren icke fullgjort

några räntebetalningar, varför den häftar i en betydande ränteskuld till staten. Såsom jordbruksnämnden framhållit skulle föreningen nödgas träda i likvidation omedelbart, om staten nu gjorde sitt räntekrav gällande. Riksförbundet Lin och hampa har hemställt, att förfallna räntor skall inräknas i föreningens kapitalskuld och därefter gäldas efter en särskild amorteringsplan. Nämnden har anfört, att bifall till förbundets framställning utgör en nödvändig förutsättning för att verket skall kunna fortsätta sin drift. Under sådana omständigheter har jag funnit det skäligt att, om riksdagen icke har något att erinra häremot, föreningens ränteskuld tillägges dess kapitalskuld och gäldas genom amorteringar i huvudsaklig överensstämmelse med vad förbundet föreslagit.

Äggregleringen.

I normkalkylen för innevarande regleringsår upptages medelproducentpriset för ägg till 3 kronor 30 öre per kilogram. Prisbildningen är emellertid i huvudsak fri. Producentnoteringen får sålunda fritt variera intill en övre gräns, som fastställts till 4 kronor 25 öre per kilogram. Därest noteringen tenderar att nå denna gräns bör import företagas, om sådan kan äga rum utan förlust för Sveriges export- och importförening för ägg, som omhänderhar handeln med utlandet. I en dylik situation får vidare export förekomma endast i undantagsfall.

Vad regleringsåret 1953/54 beträffar innebär jordbruksnämndens förslag, att äggpriset fortfarande skall vara i stort sett fritt. Rörande den närmare utformningen av äggregleringen har nämnden hemställt, att denna skall vara anordnad på i huvudsak samma sätt som för närvarande. Medelproducentpriset har dock beräknats till endast 3 kronor 10 öre. Med hänsyn till att exportutsikterna är ovissa och likviditeten hos nyssnämnda förening har försämrats, kan det emellertid bli förenat med betydande svårigheter att upprätthålla detta pris. På grund härav föreslår nämnden, att den övre prisgränsen skall bibehållas oförändrad. Vidare bör i vissa av nämnden närmare angivna situationer exportbidrag och restitution av införselavgift på fodermedel kunna komma i fråga.

Kungl. Maj:ts beslut i prisfrågan innebär ett bifall till nämndens förslag i denna del. Vad nämnden anfört angående riktlinjerna i övrigt i fråga om äggregleringen kan jag i huvudsak biträda. Dock torde, därest importpriserna på fodermedel skulle sjunka så mycket, att införselavgift kommer att uttagas, endast den del av de därigenom inflytande medlen, vilken beräknas falla på fodermedel, som använts för produktion av exporterade ägg, efter förslag av nämnden böra restitueras och överföras till föreningen.

Köttvaruregleringen m. m.

Jordbruksnämnden har i sin tidigare berörda redogörelse för försörjningsläget anfört, att tillgången på fläsk för närvarande är större än vad som motsvarar den löpande inhemska konsumtionen samt den kvantitet, som exporteras, men att den kan väntas minska under sommaren 1953. Med

hänsyn till den rika tillgången på foder beräknas fläskproduktionen bli av ungefär oförändrad storlek under nästa regleringsår. Produktionen av kött täcker däremot icke behovet utan måste utfyllas med en viss import, som anses komma att öka framdeles.

Den bristande jämvikt, som sålunda föreligger mellan tillgång och efterfrågan på kött- och fläskvaror, synes böra leda till att prisregleringen på sådana varor bibehålles jämväl under nästa regleringsår. Prisregleringen torde böra utformas efter i stort sett samma principer som under innevarande år. Sålunda torde prissättningen liksom för närvarande böra ordnas genom särskilt avtal mellan nämnden och Sveriges slakteriförbund samt avpassas så, att prisnivån — räknat för helt år — icke kommer att med mer än högst 1 procent överstiga den, som förutsetts av statsmakterna. Därvid bör — i vart fall så länge detaljhandelspriserna på styckade köttvaror och charkuterivaror regleras genom marginalöverenskommelser med kötthandelns branschorganisationer — såsom normalpriser i partihandelsledet gälla de av slakteriförbundet noterade partipriserna i Stockholm med vissa avdrag och tillägg såvitt angår de övriga delarna av landet.

I den föreliggande prisöverenskommelsen för regleringsåret 1953/54 förutsättes, att priserna på kött skall sänkas så, att jordbrukets inkomst av dessa varor nedgår med tillhopa 31,8 miljoner kronor, vilket motsvarar en sänkning av baspriserna med cirka 24 öre per kilogram. Häremot torde icke vara något att erinra. Såsom nämnden framhållit torde sänkningen genom den rörlighet i prissystemet, som för närvarande tillämpas, även taga sig uttryck i en nedgång i fläskpriserna, om marknadsförhållandena så påfordrar, men sistnämnda priser torde i huvudsak bibehållas oförändrade. Jag delar vidare nämndens uppfattning, att sänkningen icke obetingat skall göras lika för alla här avsedda varuslag utan efter föregånget samråd med slakteriförbundet bör avpassas till det faktiska prisläget.

Liksom för innevarande år bör av skäl, som nämnden anfört, garantipriset för smågrisar fastställas till 3 kronor per kilogram.

Vid nu angivna utformning av regleringen utav kött- och fläskvaror bör statligt stöd åt lagring av sådana varor för nästa regleringsår utgå efter huvudsakligen samma grunder, som nu gäller.

Vad nämnden föreslagit rörande Föreningen Svensk kötthandels verksamhet under nästa regleringsår har jag intet att erinra mot. Jag kan även biträda den föreslagna höjningen av de gällande högsta beloppen för slaktdjursavgifter.

I detta sammanhang torde jag slutligen få upptaga frågan om stöd åt ullproduktionen. I syfte att söka uppehålla en fårstam av ur beredskapssynpunkt lämplig storlek utgår sedan regleringsåret 1948/49 särskilt statsbidrag, vilket för innevarande år höjts från 1 krona till 1 krona 50 öre per kilogram ull. Enligt nämndens uppgift har det ökade bidraget medfört ett större intresse för klassificeringen av ull, och minskningen av fårstammen har avtagit. Då bidraget sålunda torde vara av viss betydelse för uppehållan-

det av fårstammen, biträder jag nämndens förslag, att sådant skall utgå med oförändrat belopp under nästa regleringsår.

För att täcka kostnaderna härför ävensom ett underskott å 40 000 kronor, som till följd av det ökade intresset uppstått under innevarande budgetår å det för ändamålet anvisade anslaget, torde enligt nämnden ett belopp av 250 000 kronor vara erforderligt. Mot denna beräkning har jag icke något att erinra.

Regleringen av handeln med mjölk och mejeriprodukter.

Under innevarande år utgår pristillägg för vid mejeri invägd mjölk i form av dels allmänt mjölkpristillägg, som gäller hela landet, dels extra mölkpristillägg, som avser endast vissa delar av landet, främst Norrland. Vidare utgår s. k. leveranstillägg för den del av den årliga leveransen till mejeri, som ligger mellan 4 000 och 10 000 kilogram.

Vid den prissättning på jordbrukets produkter, som ägde rum under våren 1951, sökte man stimulera till en produktionsomläggning i riktning mot ökad produktion av spannmål samt kött och fläsk. En viss nedgång i mjölkproduktionen blev följden av de åtgärder, som vidtogs. Sedermera har emellertid produktionen stabiliserats, och på senare tid har vissa tecken till en begynnande ökning av densamma framkommit.

Vid nu angivna förhållanden synes det vara riktigt, att mjölkproduktionen får bära en viss del av den prissänkning, som skall komma till stånd under nästa regleringår. I enlighet härmed innefattar Kungl. Maj:ts beslut i prisfrågorna, att — såsom föreslagits i prisöverenskommelsen — det allmänna mjölkpristillägget skall sänkas med 1 öre per kilogram invägd mjölk, varvid producentpriset på mejerimjölk beräknas nedgå med samma belopp. Det extra mjölkpristillägget och leveranstillägget avses däremot skola utgå efter oförändrade grunder.

För att begränsa sänkningen av mejeriavräkningspriset till 1 öre per kilogram måste enligt nämnden det allmänna mjölkpristillägget för nästa budgetår utgå med 74,4 öre per kilogram mjölkfett. Såsom framhållits i prisöverenskommelsen erfordras härför, att till kostnaderna för nämnda pristillägg anvisas 44,1 miljoner kronor utöver det belopp av 57 miljoner kronor, som preliminärt beräknats för ändamålet å riksstaten. Detta ytterligare belopp skall enligt överenskommelsen täckas på så sätt, att 37,6 miljoner kronor tages i anspråk från clearingkassan för fettvaror samt att den tidigare gjorda hemställan om anvisande av 6,5 miljoner kronor för Svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet återkallas.

I fråga om konsumtionsmjölken gäller fortfarande bestämmelsen, att sådan mjölk icke må saluhållas eller överlåtas, med mindre den standardiserats till en fetthalt av 3 procent, dock med undantag för skummjölk och kärnmjölk med en fetthalt understigande 0,1 respektive 1 procent. Efter bemyndigande av Kungl. Maj:t har jordbruksnämnden försöksvis medgivit försäljning i kapsylförsedd glasflaska av mjölk, som vid mejeri standardiserats till en fetthalt av 3,5 procent. Försäljningen har hittills haft ringa

omfattning. I anslutning till en framställning av lantbruksstyrelsen om upphävande av bestämmelserna om viss högsta fetthalt har nämnden förklarat sig dela styrelsens uppfattning, att tillräckliga skäl numera icke föreligger för att behålla dessa.

För min del har jag intet att erinra mot att bestämmelserna om viss högsta fetthalt upphäves såvitt angår skummjölk och kärnmjölk. I fråga om annan mjölk finner jag mig däremot icke kunna biträda nämndens förslag. Liksom under innevarande regleringsår bör det emellertid få ankomma på Kungl. Maj:t att besluta om de ändringar i regleringsåtgärderna, som kan anses påkallade.

Vad härefter angår handeln med s m ö r gäller för närvarande, att vinster, som uppkommit vid export av inhemska oljeväxtfröer och oljor under regleringsåret eller tidigare, skall få användas för att täcka förluster vid export av smör i den mån dessa överstiger ett belopp av 7,2 miljoner kronor, dock icke sådan förlust, som är att hänföra till en ökning av smörproduktionen.

Under nästa regleringsår beräknas överskottsproduktionen av smör stiga till icke fullt 19 000 ton. Med en beräknad genomsnittlig exportförlust av 50 öre per kilogram har den sammanlagda förlusten uppskattats till i runt tal 9,4 miljoner kronor. Det har förutsatts, att denna förlust liksom även förluster vid export av andra mejeriprodukter skall täckas av tillgängliga medel i Svenska mejeriernas riksförenings kassa för regleringsändamål. Vad sålunda anförts föranleder ingen erinran från min sida.

Jag finner mig vidare böra biträda, att den lagring av smör, som för närvarande äger rum med statligt stöd, skall från och med den 1 september 1953 övertagas av nyssnämnda förening, därvid kostnaderna för lagringen, vilka beräknas till 6 miljoner kronor, skall tillföras föreningen i form av en motsvarande ökning av medlen till mjölkpristillägg. Vid bifall härtill bör det särskilda anslaget till statlig lagerhållning, av jordbruksnämnden numera beräknat till 11 miljoner kronor, därest kostnaden för smörlagringen inbegripes, minskas med motsvarande summa. Såsom nämnden anfört, bör föreningen liksom hittills utan räntekostnad erhålla rörelsemedel till belopp, motsvarande det inlagrade smörets värde.

Vad i övrigt anförts rörande handeln med smör föranleder icke någon erinran från min sida.

Nämndens förslag i fråga om priserna på o s t under nästa regleringsår kan jag godtaga.

I detta sammanhang torde jag få upptaga frågan om ändrad lydelse av förordningen den 10 juli 1947 (nr 378) om viss avgift å mjölk, grädde och ost. Såsom nämnden framhållit är ifrågavarande avgift, vilken upptages i syfte att åstadkomma en utjämning av intäkterna från olika grenar av mejerirörelsen, fastställd med hänsyn till den mängd mjölkfett, varan innehåller. Följden härav blir, att ost med låg fetthalt kan beläggas med endast relativt obetydlig avgift. Detta förhållande kan uppenbarligen leda till en

icke önskvärd inriktning av ostproduktionen. Med hänsyn framför allt härtill anser jag mig böra biträda nämndens förslag, att en enhetlig avgift skall få uttagas för ost, oavsett dennas fetthalt. Denna avgift, som torde böra maximeras till 1 krona 25 öre per kilogram, bör dock begränsas till att avse ost med lägre fetthalt i torrsubstansen än 45 procent. I samband därmed synes den högsta avgiften, beräknad efter mjölkfettsinnehållet, böra höjas till 50 öre per 100 gram.

Förslag av nu angivet innehåll till *förordning om ändrad lydelse av 3 § förordningen den 10 juli 1947 (nr 378) om viss avgift å mjölk, grädde och ost* torde få föreläggas riksdagen till antagande.

Konstgödselregleringen.

Vad jordbruksnämnden anfört i fråga om konstgödselregleringen föranleder ingen erinran från min sida.

Regleringen av fettråvaror.

I propositionen nr 196 till innevarande års riksdag har Kungl. Maj:t föreslagit, att från och med nästa budgetår det nuvarande accis- och clearingförfarandet rörande fettvaror och fettråvaror skall ersättas med ett nytt system, som innebär att importen av utländska fettvaror och fettråvaror i princip skall släppas fri men beläggas med särskild avgift; dock skall accis även i fortsättningen utgå å fettemulsion. Möjlighet till restitution av avgiften skall införas beträffande sådana importerade varor, som användes till icke matnyttigt ändamål eller som återutföres. Vidare innebär förslaget, att regleringsbidrag, högst motsvarande restitutionsbeloppet, skall utgå för oljor och fetter av inhemskt ursprung, vilka exporteras eller användes för icke matnyttigt ändamål. Linfrö och härdad linolja avses skola falla utanför regleringssystemet.

De på importen belöpande avgiftsmedlen skall enligt förslaget direkt tillföras statskassan över riksstatens inkomstsida. I fråga om inkomsterna av de inhemska oljeväxtprodukterna föreslås däremot, att någon ändring icke skall ske tills vidare. Under en övergångstid föreslås importen skola ombesörjas av en för ändamålet särskilt bildad ekonomisk förening, i vilken oljefabriker, margarinfabriker, raffinaderier och andra industriella fettkonsumenter skall vara representerade.

Jordbruksnämnden har beräknat, att avgifterna på importerade fettvaror för nästa budgetår kommer att inbringa 72 miljoner kronor. Restitutioner och regleringsbidrag har uppskattats till sammanlagt 18 miljoner kronor. Det belopp, som direkt skall tillföras statskassan, uppgår alltså enligt denna beräkning till 54 miljoner kronor. Regleringsavgifterna å inhemska oljeväxtprodukter torde enligt nämnden under samma tid komma att uppgå till cirka 12 miljoner kronor, vilket belopp anses komma att gå åt för att täcka exportförluster på 1953 års inhemska oljeväxtskörd. Såsom nämnden framhållit är beräkningarna mycket osäkra.

Beträffande den fortsatta regleringen av fettråvaror anför nämnden, att dessa under de gångna åren inköpts med clearingkassan för fettvaror som garant. Vid övergången till det nya systemet avses, att industrien skall övertaga det vid budgetårsskiftet kvarvarande lagret av sådana varor till världsmarknadspris och i samband därmed erlägga regleringsavgift enligt den nya ordningen. Därvid torde varornas anskaffningsvärde böra nedskrivas till de aktuella världsmarknadspriserna. Likaså torde inköpsvärdet böra nedskrivas i fråga om de inhemska fettvaror, som lagrats under statens garanti. Mot den av nämnden beräknade kostnaden för dessa åtgärder, omkring 20 miljoner kronor, har jag intet att erinra. Beloppet torde få tagas i anspråk ur clearingkassan. Med hänsyn till att utvecklingen på fettvaruområdet är synnerligen osäker, anser jag mig även böra biträda nämndens förslag, att återstoden av kassans tillgångar, cirka 15 miljoner kronor, skall tills vidare reserveras för oförutsedda utgifter. För att förhindra oberättigade prisstegringsvinster i samband med omläggningen torde Kungl. Maj:t böra få befogenhet att uttaga en särskild avgift å vid budgetårsskiftet inneliggande lager av fettvaror.

Inlösningen av den inhemska oljeväxtskörden har tidigare finansierats med anlitande av medel ur nyssnämnda kassa. Under det sistförflutna året har 60 miljoner kronor tagits i anspråk för ändamålet. Då denna utväg icke kommer att stå öppen efter omläggningen av fettvaruregleringen, torde såsom nämnden föreslagit erforderliga medel böra ställas till förfogande genom anslag å riksstaten. Mot det yrkade beloppet, 50 miljoner kronor, har jag icke något att erinra.

Kostnader för Svenska spannmålsaktiebolaget.

I årets statsverksproposition har till kostnader för Svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet för budgetåret 1953/54 upptagits ett beräknat belopp av 6,5 miljoner kronor. Bolaget har i sin förut nämnda skrivelse uppskattat kostnaderna för verksamhetsåret 1953/54 till cirka 20 miljoner kronor. Därvid har bolaget utgått från att brödsädsregleringen skall få i stort sett samma utformning som under innevarande regleringsår, att import av brödsäd icke skall äga rum och att importen av fodervaror skall handhas av handelns organ. Vidare har förutsatts, att bolaget skall svara för viss beredskapslagring av oljekraftfoder och majs ävensom att liksom för närvarande fraktbidrag skall utgå vid försäljning av fodervaror till Norrland. Däremot har bolaget icke tagit hänsyn till den sänkning av priserna för brödsäd, vilken kommer att bli en följd av den föreslagna förmalningsavgiften på brödsäd. Sänkningen torde på grund av därav föranledda prisfallsersättningar m. m. enligt jordbruksnämndens beräkningar komma att för nästa regleringsår medföra ytterligare kostnader å 5 miljoner kronor, varjämte värdet av bolagets eget lager av brödsäd kommer att nedgå med 3 kronor per deciton.

Med hänsyn till storleken av den reservation å anslaget, som torde komma att föreligga vid utgången av innevarande regleringsår, synes någon ytterli-

gare medelsanvisning för här ifrågavarande ändamål icke vara nödig. Jag biträder sålunda nämndens förslag, att bolagets kostnader för nästa budgetår skall bestridas av nämnda reservation. Likaså vill jag förorda, att i enlighet med nämndens framställning den kostnad, som uppkommit genom att bolaget ej utfått ett beräknat bidrag om 7 680 670 kronor 84 öre från Aktiebolaget Sukab, skall inräknas i bolagets kostnader för regleringsåret 1952/53.

Kostnader i samband med lagring av jordbruksprodukter.

Såsom jordbruksnämnden framhållit har å kapitalbudgeten för budgetåret 1953/54 till Lagring av jordbruksprodukter anvisats ett investeringsanslag av 20 miljoner kronor.

Nämndens nu föreliggande framställning avser, bland annat, en ytterligare medelsanvisning på kapitalbudgeten av 85 miljoner kronor, därav 50 miljoner kronor till rörelsemedel för inlösen av inhemskt oljeväxtfrö och 35 miljoner kronor till ytterligare rörelsemedel för utjämnings- och beredskapslagring av andra jordbruksprodukter.

I enlighet med vad jag förut anfört tillstyrker jag, att i samband med omläggningen av systemet för fettvaruregleringen 50 miljoner kronor skall anvisas för inlösen av inhemskt oljeväxtfrö. Medlen torde böra anvisas under ett särskilt investeringsanslag, benämnt Inlösen av inhemskt oljeväxtfrö.

Likaså finner jag mig med hänsyn till tidigare beslutad lagring av andra jordbruksprodukter böra förorda, att 35 miljoner kronor anvisas för sådant ändamål. Även denna anvisning torde böra ske i form av ett investeringsanslag. Detta torde lämpligen benämnas Ytterligare lagring av jordbruksprodukter.

I årets statsverksproposition har, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Statlig lagerhållning: Omkostnader för statlig inköps- och försäljningsverksamhet för nästa budgetår beräknats ett förslagsanslag av 9 miljoner kronor. Därav avses 2 miljoner kronor till lagring av slaktvaror och 5 miljoner kronor till lagring av smör. Såsom förut anförts bör kostnaden för sistnämnda lagring icke längre belasta detta anslag. Däremot beräknas lagringen av slaktvaror under nästa regleringsår komma att draga en kostnad av 3 miljoner kronor. Anslaget synes sålunda kunna nedsättas till 5 miljoner kronor för nästa budgetår. Mot nämndens beräkning i övrigt har jag intet att erinra.

Vissa författningsändringar.

Vad först angår förslaget till förordning med vissa bestämmelser angående prisregleringen för råg och vete må framhållas, att detta icke innefattar några nya former av regleringsåtgärder. Beträffande den föreslagna förmalningsavgiften har i förhållande till nu gällande bestämmelser skett den utvidgningen, att avgift kan upptagas icke blott som nu — enligt förordningen den 7 juni 1935 (nr 280) — för vete utan även för råg. Prishöjningsavgift för brödsäd har tidigare uppburits i samband med prisändringar, senast enligt kungörelse den 23 maj 1952 (nr 250).

Det har tidigare visat sig erforderligt att i samband med prisändringar kunna förhindra att onormalt stora kvantiteter brödsäd förmales. I detta syfte utfärdades den 14 mars 1952 (nr 82) kungörelse om tillfällig inskränkning i rätten att förmala vete och råg. Denna kungörelse upphävdes genom kungörelse den 23 maj 1952 (nr 251). Genom stadgande i förevarande förordning har sådan tillfällig inskränkning av förmalning angivits kunna användas som ett led i prisregleringen. Rörande inmalnings- och inblandningstvång stadgas nu i förordningen den 13 juni 1930 (nr 249) om användande av svenskt vete och svensk råg vid framställning av mjöl m. m. samt kungörelsen den 22 juni 1950 (nr 397) med vissa bestämmelser om förmalning av vete och råg m. m.

Den föreslagna förordningen om slaktdjursavgift överensstämmer, utom i vad avser högsta beloppen för avgifterna, i allt väsentligt med tidigare gällande förordning den 7 juni 1935 (nr 279).

I fråga om de föreslagna författningsändringarna torde jag i övrigt få hänvisa till vad jag anfört under tidigare avsnitt.

I enlighet med det anförda torde förslag till dels *förordning med vissa bestämmelser angående prisregleringen för råg och vete,* dels *förordning angående slaktdjursavgift* få föreläggas riksdagen till godkännande.

Vad jordbruksnämnden anfört rörande ändring av bestämmelsen om säkerhet för lån ur hemslöjdslånefonden synes böra beaktas. Jag har därför för avsikt att föreslå Kungl. Maj:t en ändring av föreslaget innehåll, så att syftet med det av statsmakterna år 1952 fattade beslutet kan ernås.

Vad slutligen angår nämndens framställning om att vissa prisregleringsföreningar på jordbrukets och fiskets område skall komma i åtnjutande av skattefrihet för inkomster, som de uppbär i sin prisreglerande eller därmed jämförliga verksamhet, finner jag vad nämnden därvidlag anfört vara värt beaktande. Enligt vad jag inhämtat kommer chefen för finansdepartementet att begära Kungl. Maj:ts bemyndigande att tillkalla en särskilt utredningsman med uppdrag att utreda hithörande frågor. Enär eventuell skattebefrielse icke kan vinna tillämpning förrän tidigast vid 1954 års taxering, har jag för avsikt att undersöka möjligheterna att anslagsvägen bereda kompensation åt förening, som för tidigare år påförts skatt för sådan inkomst, som framdeles kan komma att undantagas från beskattning.

Anslagsäskanden.

Vid bifall till de förslag, som jag framlagt i det föregående, skulle kostnaderna för prisreglerande åtgärder för nästa regleringsår uppgå till i runt tal 201 miljoner kronor. Av detta belopp avser cirka 187 miljoner kronor allmänt mjölkpristillägg, extra mjölkpristillägg i vissa delar av landet samt leveranstillägg, 6 miljoner kronor kompensation för smörlagring, 2 miljoner kronor stöd åt odlingen av lin och hampa samt 6 miljoner kronor diverse kostnader i samband med jordbruksregleringen. Enligt vad jordbruksnämnden anfört, är sistnämnda belopp bland annat avsett att användas till ersätt-

ning åt Svenska mejeriernas riksförening för handhavandet av vissa med regleringen av mjölk och mejeriprodukter sammanhängande uppgifter samt för ersättning av förluster i samband med lagring och annat omhändertagande av animaliska produkter.

Såsom framgår av det föregående har jag emellertid tillstyrkt nämndens förslag, att av överskottet i clearingkassan för fettvaror ett belopp av 37,6 miljoner kronor skall disponeras för att nedbringa den eljest erforderliga medelsanvisningen under prisregleringsanslaget. Ifrågavarande anslag kan därför begränsas till ett belopp av i runt tal 164 miljoner kronor.

I enlighet med vad förut förordats bör till Statlig lagerhållning: Omkostnader för statlig inköps- och försäljningsverksamhet äskas ett förslagsanslag av 5 miljoner kronor. Däremot behövs icke för nästa budgetår någon medelsanvisning för att täcka Svenska spannmålsaktiebolagets kostnader.

Slutligen torde å kapitalbudgeten böra anvisas ett investeringsanslag av 50 miljoner kronor till inlösen av inhemskt oljeväxtfrö ävensom ett investeringsanslag av 35 miljoner kronor till ytterligare lagring av jordbruksprodukter.

Vad beträffar riksstatens inkomstsida synes såsom nämnden föreslagit ett belopp av 54 miljoner kronor böra tillföras denna såsom inkomst av införselavgifter för fettvaror.

Hemställan.

Under åberopande av det anförda hemställer jag

1) att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels medge Kungl. Maj:t att vidtaga erforderliga åtgärder för reglering under nästkommande regleringsår av produktions- och avsättningsförhållandena på jordbrukets område i huvudsaklig överensstämmelse med de riktlinjer, jag angivit i det föregående;

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att fastställa priser på brödsäd och oljeväxter av 1954 års skörd i huvudsaklig överensstämmelse med vad som förut angivits;

dels å riksstaten för budgetåret 1953/54 under nionde huvudtiteln anvisa

a) till *Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område* ett reservationsanslag av 164 000 000 kronor; och

b) till *Statlig lagerhållning: Omkostnader för statlig inköps- och försäljningsverksamhet* ett förslagsanslag av 5 000 000 kronor;

dels å kapitalbudgeten för budgetåret 1953/54 under Fonden för förlag till statsverket anvisa

a) till *Inlösen av inhemskt oljeväxtfrö* ett investeringsanslag av 50 000 000 kronor;

b) till *Ytterligare lagring av jordbruksprodukter* ett investeringsanslag av 35 000 000 kronor;

2) att förslagen till följande förordningar måtte genom proposition föreläggas riksdagen till antagande:

a) förordning med vissa bestämmelser angående prisregleringen för råg och vete;

b) förordning angående slaktdjursavgift; samt

c) förordning om ändrad lydelse av 3 § förordningen den 10 juli 1947 (nr 378) om viss avgift å mjölk, grädde och ost.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Maj:t Konungen bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Gunnar Eklund.

Bilaga 1.

PM
med översikt över hittills vidtagna regleringsåtgärder på jordbrukets område.

Beträffande de regleringsåtgärder, som från statsmakternas sida företagits till och med första kvartalet 1952, hänvisas, utöver vad i det följande anföres, till Kungl Maj:ts proposition nr 236/1952, bilaga 1. Nedanstående redogörelse omfattar regleringen av spannmål, fodermedel, lin- och hampodlingen, oljeväxter, fettvaror, potatis, socker, mjölk och mejeriprodukter, ägg samt köttvaror varjämte i de avslutande avsnitten redogörelse lämnas för stödet åt ullproduktionen samt en sammanfattning av utjämnings- och införselavgifter för varor inom jordbruksnämndens verksamhetsområde.

Spannmålsregleringen. De av jordbruksnämnden meddelade begränsningarna i fråga om rätten till yrkesmässig överlåtelse av *brödsäd,* för vilka redogörelse lämnats i propositionen nr 236/1952, upphörde med utgången av regleringsåret 1951/52, och för närvarande få alla slag av spannmål fritt överlåtas (cirkulär nr 74/1952).

Enligt kungörelse den 22 juni 1950 (nr 397) med vissa bestämmelser om förmalning av vete och råg m. m. äger jordbruksnämnden föreskriva, att i brödsäd, som användes vid handelsförmalning, skola ingå vissa myckenheter av olika slag av råg och vete. Någon föreskrift härom har icke utfärdats av nämnden. Enligt andra bestämmelser i samma kungörelse föreligger skyldighet för den som bedriver handelsförmalning av råg och vete att fullgöra viss anmälnings- och rapportskyldighet till nämnden. Rapportskyldighet föreligger även för vissa spannmålshandlare. Av nämnden lämnade föreskrifter för regleringsåret 1952/53 framgå av cirkulär nr 74/1952.

I kungörelse den 27 augusti 1951 (nr 608) om skyldighet att lämna uppgifter angående s. k. löneförmalning av vete och råg samt nämndens cirkulär nr 74/1952 har skyldighet föreskrivits för den som yrkesmässigt bedriver förmalning av brödsäd mot ersättning i form av lön eller tull att lämna uppgift om sådan förmalning under tiden 1 september 1951—31 augusti 1952.

Genom kungörelse den 14 mars 1952 (nr 82) och nämndens cirkulär nr 18/1952 om tillfällig inskränkning i rätten att förmala vete och råg bestämdes, att handelsförmalningen av råg och vete skulle kvoteras under tiden mars—augusti 1952. Kungörelsen föranleddes av den höjning av brödsädspriserna, som enligt riksdagens beslut skulle ske den 1 september 1952 och som i verkligheten genomfördes från och med 24 maj 1952. Förmalningskvoten utgjorde 115 procent av handelsförmalningen under tiden mars—augusti 1950. Bestämmelserna om förmalningskvotering upphävdes emellertid i samband med sistnämnda höjning av brödsädspriserna. Då förmalningskvoten icke var uppdelad på olika perioder, kom kvoteringen att sakna betydelse även för tiden 1 mars—24 maj. Förmalningen är för närvarande helt fri.

Bestämmelserna om priser m. m. för regleringsåret 1952/53 innebära i stort sett ett bibehållande av det för regleringsåret 1951/52 tillämpade systemet med garantipriser till odlare, vilket bl. a. innebär, att svenska spann-

målsaktiebolaget, på villkor, som godkänts av jordbruksnämnden, träffar avtal med spannmålshandlare och kvarnar om att dessa vid sina inköp av fullgod brödsäd skola betala sådana priser, att de minst motsvara de för vissa prisorter fastställda garantipriserna.

Vissa ändringar ha vidtagits beträffande den successiva prisstegringen, som föregående regleringsår var 10 öre var tionde dag, så att prisstegringen höjdes till 15 öre var tionde dag för tiden 1 september 1952—10 januari 1953. Från och med den 11 januari 1953 sänktes den åter till 10 öre var tionde dag (cirkulär nr 74 och 84/1952).

Liksom föregående regleringsår ha några bestämda priser icke fastställts vid spannmålshandlares försäljning till kvarnar eller andra handlande. Spannmålsbolaget har emellertid garanterat kvarnindustrien, att i mån av tillgång försälja brödsäd till priser, som med visst av jordbruksnämnden godkänt belopp överstiga garantipriserna till odlarna. Dessa priser baseras på leverans i vissa importhamnar. Fraktkostnaderna från närmaste importhamn belasta kvarnarna, oavsett varifrån leverans sker. Systemet medför viss begränsad rörelsefrihet i prisbildningen. Importhamnar för brödsäd äro Stockholm, Norrköping, Kalmar, Åhus, Malmö och Göteborg, varjämte från och med innevarande regleringsår tillkommit Landskrona, Hälsingborg och Halmstad. För brödsäd, som fraktas från Gotland till fastlandet, lämnar spannmålsbolaget under vissa förutsättningar fraktbidrag med 75 öre per deciton.

I samband med prishöjningarna den 24 maj 1952 föreskrev Kungl. Maj:t i kungörelse den 23 maj 1952 (nr 250) skyldighet för den, som bedrev handelsförmalning av vete eller råg eller yrkesmässig handel med spannmål, att till spannmålsbolaget erlägga prishöjningsavgift för det lager av vete och råg av 1951 års eller äldre skörd, som han innehade den 23 maj 1952. Avgiftens storlek utgjorde 9 kronor 40 öre för vete och 6 kronor 40 öre per deciton för råg, motsvarande prishöjningen den 24 maj 1952.

Garantipriserna gälla såsom ovan anförts brödsäd av normalkvalitet. För avvikande kvalitet sker prisreglering enligt särskilda regler. Till följd av föregående års synnerligen dåliga bärgningsväder uppstodo allvarliga kvalitetsskador på 1952 års brödsädsskörd, speciellt vårvete. Kvalitetsförsämringen yttrade sig framför allt i allvarliga mältningsskador. Spannmålens höga vattenhalt har dessutom medfört bland annat att rymdvikten blivit lägre än normalt. För att 1952 års brödsädsskörd trots dess nedsatta kvalitet i största möjliga omfattning skall komma till användning för förmalning av mjöl till människoföda, har jordbruksnämnden efter underhandlingar med bland annat representanter för jordbrukarna, handeln och kvarnarna, genomfört vissa ändringar i bestämmelserna om kvalitetsfordringar och prisregleringsskalor för brödsäd (cirkulär nr 104/52). Ändringarna innebära i stort sett att den högsta tillåtna groddhalten för såväl höst- som vårvete ändrats från 5 till 15 procent samt att den högsta tillåtna rymdvikten för vårvete sänkts från 75,5 till 74,5 kilogram per hektoliter. Prisreglering sker genom en direkt utbyggnad av avdragsskalorna för groddhalt. Därjämte har införts ett särskilt groddhaltsavdrag för vårvete med över 5 procent groddhalt. Dessa ändringar innebära, att spanmålsbolaget, om vetets kvalitet i övrigt är fullgod, inlöser vete med groddhalter upp till 15 procent.

För att bereda jordbrukarna kompensation för kostnadsstegringar under regleringsåret 1951/52 beslutade riksdagen den 24 maj 1952, att såsom ytterligare likvid för vete av 1951 års skörd skulle utgå ett särskilt *arealbidrag* med 15 kronor för varje 1/10 hektar, på vilket vete skördades år 1951. Till grund för jordbruksnämndens utbetalning av dessa bidrag, vilkas sammanlagda belopp beräknades till 48 miljoner kronor, ha lagts de uppgifter om

åkerjordens användning, som lämnades vid den allmänna jordbruksräkningen år 1951.

Prisbildningen på inhemsk *fodersäd* är i princip fri. Jordbruksnämnden fastställer emellertid priser att gälla vid spannmålsbolagets försäljning av importerad fodersäd, vilka priser i viss mån kunna påverka de svenska fodersädspriserna. 1952 års stora fodersädsskörd har gjort, att priserna på svensk fodersäd, trots den avsevärda höjningen av brödsädspriserna och de höga priserna på importerad fodersäd (majs), varit i stort sett oförändrade sedan föregående regleringsår.

Genom svenska spannmålsbolagets försorg utbetalas alltjämt fraktbidrag för fodersäd, som fraktas per järnväg eller fartyg från södra och mellersta Sverige till norra Sverige (cirkulär nr 74/52).

Fodermedelsregleringen. I fråga om fodermedelsregleringen hänvisas till den redogörelse, som i propositionen nr 236/1952 lämnats för bestämmelserna angående tillverkningen av och handeln med vissa fodermedel. Bestämmelserna, som äro oförändrade, innehålla bl. a. föreskrifter om högsta tillåtna inblandning av vissa fodermedel (huvudsakligen oljekraftfoder) i olika foderblandningar.

Några bestämmelser om normalpriser eller stoppriser för fodermedel gälla numera icke. Vid försäljning till handeln av oljekraftfoder och importerat vetekli håller dock spannmålsbolaget vissa av jordbruksnämnden fastställda priser. Vad beträffar oljekraftfoder ha dessa, frånsett smärre justeringar för kokoskakor, hållits oförändrade sedan hösten 1951. För vetekli ha priserna höjts vid flera tillfällen (jämför bilaga 3). Intill den 1 april 1952 fastställde jordbruksnämnden även de högsta priser, som vid försäljning i importhamn till förbrukare skulle gälla för nu nämnda varor. Importen av fiskmjöl, som till och med början av år 1953 verkställts av spannmålsbolaget, sker numera genom fodermedelshandlarna. Importen av oljekraftfoder, fodersäd och kli ombesörjes fortfarande av spanmålsbolaget.

Vid transport från södra och mellersta Sverige till norra Sverige av vetekli, rågkli, vetefodermjöl, oljekraftfoder samt foderblandningar för fjäderfän eller pälsdjur utgå fraktbidrag efter samma grunder som för fodersäd (cirkulär nr 74/1952).

Stödet åt lin- och hampodlingen. De tidigare statliga åtgärderna i fråga om lin- och hampodlingen omfattade dels lån och bidrag för uppförande av beredningsverk, dels ekonomiskt stöd åt odlarna genom s. k. arealbidrag till beredningsverken, som lämnade en garanti för ett odlarpris för halm av viss kvalitet. Detta garantipris motsvarade i fråga om linhalm 80 procent och i fråga om hamphalm 50 procent av rågpriset. Närmare redogörelse för de tidigare stödåtgärderna återfinnes i Kungl. Maj:ts proposition nr 192/1951.

I fråga om stödet åt lin- och hampodlingen från och med 1951 års skörd har Kungl. Maj:t, efter riksdagens godkännande, meddelat beslut den 11 januari 1952. För halmen fastställes före odlingens början det pris — r i k t p r i s — som odlarna anses böra erhålla per kilogram halm. Detta riktpris, som ej är att betrakta såsom garantipris, bestämmes med hänsynstagande till priserna på andra grödor och till önskvärdheten av att erhålla en odling av avsedd storleksordning. Riktpriset användes vid upprättandet av driftskalkyler för beredningsverken och blir härigenom grundläggande för storleken av de statsbidrag, som utgå till beredningsverken för dessas fiberproduktion. Storleken av bidragen baseras på de kalkylerade framställningskostnaderna respektive utförsäljningspriserna för fibern. För linfiber

lämnas dels ett allmänt pristillägg till alla beredningsverk, dels ett särskilt tillägg därutöver till vissa verk, vilka ha lägre kapacitet och till följd därav högre produktionskostnader. Pristillägg utgå i fråga om linfiber endast för spinnbart material. För hampfibern lämnas enhetligt pristillägg till de två beredningsverken.

Riktpriserna ha för såväl 1951 som 1952 års skörd varit för linhalm 27 öre och för hamphalm 15 öre för kilogram.

Det allmänna pristillägget för linfibrer av 1951 års skörd utgjorde för kilogram för leveranser till och med mars 1952 26 öre, för leveranser under tiden april—juni 1952 72 öre och för leveranser under tiden därefter 1 krona per kilogram. För linfiber av 1952 års skörd är det allmänna pristillägget tillsvidare fastställt till 84 öre per kilogram. Särskilt pristillägg enligt vad ovan sagts utgår för närvarande med för två verk 15 öre och för ett verk 55 öre per kilogram. Pristillägget för hampfiber har utgått med 45 öre per kilogram för leveranser till och med juni 1952 och därefter med 60 öre. Sistnämna belopp motsvarar av riksdagen fastställt maximitillägg (Kungl. Maj:ts beslut den 9 maj, den 12 september och den 12 december 1952).

Oljeväxtregleringen. Genom beslut den 25 april 1952 fastställde Kungl. Maj:t priser för frö av oljeväxter av 1952 års skörd. I förhållande till priserna på 1951 års skörd innebar beslutet en höjning för höstraps och höstrybs med 20 öre, för vårraps och vårrybs med 13 öre, för vitsenap med 5 öre och för oljelin med 23 öre, allt per kilogram. För frö av oljedådra av 1952 års skörd har icke fastställts något garantipris. (Priserna framgå av bilaga 3.)

Organisationen av oljeväxtodlingen har liksom tidigare uppdragits åt Sveriges oljeväxtodlares centralförening u. p. a., med rätt för denna att teckna odlingskontrakt med odlare på samma sätt som tidigare.

Det år 1951 bildade centralorganet för omhändertagande av den inhemska skörden av oljeväxter, Sveriges oljeväxtintressenter, förening u. p. a., har enligt avtal med jordbruksnämnden handhaft inköp och försäljning av oljeväxtfrö ävensom andra uppgifter, som stå i samband därmed, såsom lagring och torkning m. m.

Överskott, som kan komma att uppstå från intressentföreningens rörelse, skall inlevereras till den av Sveriges oljeväxtodlares centralförening förvaltade clearingfonden, vilken även skall täcka eventuellt uppkommande underskott.

Genom beslut av Kungl. Maj:t den 8 juni 1951 bemyndigades jordbruksnämnden bland annat att disponera vinst, som under regleringsåret 1951/52 kunde uppkomma vid export av svenska oljeväxtfröer eller därav beredda oljor, för att täcka förlust vid export av mejeriprodukter i den mån vinsten icke åtginge till löpande utgifter för nämndens clearingkassa för fettvaror.

Fettvaruregleringen. Fettvaruregleringen har i huvudsak fortgått efter samma linjer som under näst föregående regleringsår i avvaktan på beslut rörande det förslag till omläggning, som av kontrollstyrelsen och jordbruksnämnden framlagts med skrivelse till Kungl. Maj:t den 22 april 1952. Den inhemska oljeväxtskörden har sålunda, såsom ovan angivits, omhändertagits till av staten fastställda priser och i form av frö eller olja disponerats för inhemsk förbrukning och för export. Dessutom ha vissa partier fettråvaror och fettvaror importerats till landet.

Enligt särskilda avtal mellan å ena sidan jordbruksnämnden, samt å andra sidan AB Karlshamns Oljefabriker, AB Kalmar Oljefabrik, Linoljeslageriernas Försäljnings AB samt Svenska Fettindustriernas Råvaru- och Importförening u. p. a., ha de avtalsslutande företagen varit förpliktade att

inköpa svenskt oljeväxtfrö, importera utländska fettråvaror och fettvaror, bearbeta råvarorna samt lagra och försälja inköpta och vid bearbetningen framvunna produkter. Det ekonomiska mellanhavandet mellan staten och företagen har reglerats genom avräkning över nämndens clearingkassa för fettvaror i enlighet med i avtalet närmare angivna regler. Oljefabrikerna ha enligt egna åtaganden varit skyldiga att vid inköp av inhemska oljeväxtfröer betala av statsmakterna fastställt pris. För att få sluta avtal om import av fettråvaror och fettvaror ha företagen haft att inhämta jordbruksnämndens godkännande beräffande priset.

Jordbruksnämnden har fastställt de priser (clearingpriser), som tillämpats vid försäljning av inom landet framvunna oljor och fettsyror, och de utförsäljningspiser, vilka gällt för fodermedel, framvunna vid bearbetning inom landet av inhemska eller utländska fettråvaror. Likaledes har nämnden bestämt de clearingpriser, som tillämpats vid försäljning på den svenska marknaden av importerade fettvaror. Särkilda bestämmelser ha gällt i fråga om clearingförfarandet beträffande margarin samt tvätt- och rengöringsmedel. Enligt överenskommelse mellan margarinindustrien och de prisvårdande myndigheterna har vidare ett högsta pris varit fastställt för hushållsmargarin. Accisen på margarin, som slopades den 10 februari 1951, har icke heller utgått under nu ifrågavarande tidsperiod. (Cirkulär nr 116 för år 1951 samt nr 22, 33, 41, 56, 103, 106 och 116 för år 1952.)

Exporten av frö och olja har ägt rum till av jordbruksnämnden godkända priser och villkor i övrigt. Exportörer av varor, vid vilkas tillverkning fettvaror använts, ha vid sina inköp av fettvaror på den svenska marknaden haft att betala för fettvaran gällande clearingpris. Anpassning till världsmarknadsprisnivån har emellertid skett genom uttagande av en utjämningsavgift i fall, då clearingpriset på viss fettvara understigit världsmarknadspriset, samt genom utgivande av clearingbidrag, då varans clearingpris varit högre än världsmarknadspriset (cirkulär nr 116/1951).

Bestämmelser om beslag å och handelsreglering av fettråvaror gälla alltjämt för vissa feta oljor och andra fettämnen, som äro av särskild betydelse för tillverkningen av margarin samt tvätt- och rengöringsmedel (livsmedelskommissionens cirkulär nr 3347).

Potatisregleringen. I likhet med vad tidigare tillämpats har jordbruksnämnden för tillverkningsåret 1952/53 träffat ett av Kungl. Maj:t den 3 oktober 1952 godkänt avtal med Sveriges stärkelseproducenters förening u. p. a. angående föreningens inköp och försäljning av potatisstärkelse. I avtalet har jordbruksnämnden, under förutsättning av statsmakternas godkännande, åtagit sig att bereda föreningen möjlighet att erhålla minst 92 kronor 50 öre per deciton för vid tillverkningsårets slut inneliggande lager av potatismjöl med avdrag av viss kvantitet ävensom ersättning för ränte- och lagringskostnader i avseende på inneliggande lager. Denna del av avtalet har av Kungl. Maj:t, som för egen del godkänt avtalet den 3 oktober 1952, förelagts riksdagen för godkännande. I likhet med vad som tillämpats under tillverkningsåren 1950/51 och 1951/52 har i innevarande års avtal i syfte att främja rationaliseringssträvandena inom potatisstärkelseindustrien föreskrivits, att av den föreningen tillerkända handelsmarginalen ett belopp, motsvarande ett öre för kilogram under tillverkningsåret försåld stärkelse, skall avsättas till en särskild fond, benämnd rationaliseringsfonden. Medel ur denna fond må icke disponeras utan medgivande av jordbruksnämnden eller annan statlig myndighet.

Den kvantitativt tillfredsställande tillgången på potatis beräknas göra det möjligt för stärkelseföreningen att vid slutet av innevarande tillverkningsår

återföra sitt övergångslager av potatismjöl till en mera normal storleksordning än de två senaste åren. Den under föregående tillverkningsår tillämpade kvoteringen av försäljningen av potatismjöl till stärkelseföreningens kunder har som en följd härav upphävts från och med den 1 oktober 1952.

Tillverkningen av potatisbrännvin beräknas innevarande tillverkningsår uppgå till minst 25 miljoner liter råbrännvin av normalstyrka.

Sockerregleringen. Då sockerregleringen detta år liksom tidigare behandlas i särskild proposition, hänvisas beträffande vidtagna regleringsåtgärder på detta område till ifrågavarande proposition.

Regleringen av mjölk och mejeriprodukter. Sammanfattande bestämmelser rörande mejeriprodukter ha upptagits i livsmedelskommissionens cirkulär nr 3376, som utkom den 11 april 1950. Senaste tillägg till och ändringar i detta cirkulär återfinnas i jordbruksnämndens cirkulär nr 1 för år 1953.

Den redogörelse, som i propositionen nr 280/1947 lämnats beträffande förordningen den 28 juni 1941 (nr 488) angående *mjölkavgift* samt beträffande denna författnings tillämpning, äger alltjämt giltighet. Något förordnande om uttagande av mjölkavgift har alltså fortfarande icke meddelats.

Producent- och kontantbidrag till vissa innehavare av mindre jordbruk ha för tiden intill den 1 januari 1953 utgått enligt grunder, för vilka redogjorts i propositionen nr 212/1949. Från och med ingången av år 1953 ha de äldre bestämmelserna upphävts och i stället gälla nu bestämmelserna i kungörelse den 12 december 1952 (nr 787) om producentbidrag.

Ändringarna, vilka nämast framgå av propositionen nr 236/1952 och jordbruksutskottets utlåtande nr 48/1952, innebära i huvudsak följande. För att icke bidrag skall utgå i sådana fall då detta med hänsyn till brukarens ekonomiska förhållanden skulle te sig direkt stötande, har man infört en bestämmelse, enligt vilken bidrag icke skall utgå om det med hänsyn till brukarens inkomst- eller förmögenhetsförhållanden är uppenbart, att han ej är beroende av jordbruket på brukningsdelen för sin utkomst. Vissa justeringar av bidragsskalorna ha vidtagits, och man har infört den gemensamma benämningen producentbidrag såväl för bidrag, vilket bestämmes efter årlig mejerileverans som för bidrag, vilket bestämmes efter antalet kor på brukningsenheten. För att undvika att i förekommande fall mjölkleveransernas storlek skall påverkas av bidragsskalornas konstruktion har man bestämt att avgörande skall vara den genomsnittliga myckenhet mjölk och till mjölk omräknad grädde, som under tiden den 1 juli 1948—den 30 juni 1952 årligen levererats från brukningsenheten till mejeri.

Mjölkpristillägg till mejeri utgår enligt oförändrade grunder. En redogörelse härför har lämnats i propositionen nr 245/1950. Det allmänna mjölkpristillägget, vilket lämnas lika över hela landet med visst belopp per kilogram mjölkfett i den vid mejeri från producenter invägda mjölken och grädden, utgår sedan den 1 mars 1952 med 123 öre per kilogram. Enligt de bestämmelser, som gällde dessförinnan, utgick det allmänna mjölkpristillägget med 42,4 öre per kilogram mjölkfett. För tiden den 1 september 1951—den 29 februari 1952 infördes emellertid ett särskilt mjölkpristillägg av 3 öre per kilogram mjölk, motsvarande omkring 80,6 öre per kilogram mjölkfett (d. v. s. skillnaden mellan 123 och 42,4 öre). Extra mjölkpristillägg utgår liksom tidigare för Norrland och vissa delar av Svealand och Götaland. Beloppet varierar sedan den 1 mars 1952 mellan 180 öre (Norrbottens län och Västerbottens läns lappmark samt vissa delar av Jämlands och Västernorr-

lands län) och 30 öre per kilogram mjölkfett (Gästrikland samt vissa delar av Kopparbergs, Uppsala, Västmanlands, Värmlands, Örebro och Älvsborgs län). Jordbruksnämndens bestämmelser om mjölkpristillägg återfinnas i cirkulär nr 19 och 90 för år 1952.

För mjölk och till mjölk omräknad grädde, som under tiden från och med den 1 mars 1952 till och med den 31 augusti 1953 av mjölkproducent levereras till mejeri berättigat till allmänt mjölkpristillägg, utgår s. k. *leveranstillägg* enligt följande grunder. Berättigad att erhålla leveranstillägg är mjölkproducent, vars leverans av mjölk motsvarar en årlig kvantitet av lägst 4 000 kilogram. Vid en årlig leverans av mellan 4 000 och 10 000 kilogram utgör tillägget 5 öre per kilogram på den del av leveransen, som ligger mellan nämnda kvantiteter. Till producent, vars leverans överstiger 10 000 kilogram per år, utbetalas leveranstillägg beräknat efter ett belopp av 300 kronor för helt år (cirkulär nr 19 och 90 för år 1952).

Med stöd av förordningen den 10 juli 1947 (nr 378) om viss avgift å mjölk, grädde och ost (ändrad 1948: 428 och 1952: 364, förlängd 1950: 474) samt vederbörligt bemyndigande har jordbruksnämnden förordnat om uttagande i vissa fall av *utjämningsavgift* för grädde och ost. (Redogörelse för syftet med och innebörden av förordningen har lämnats i propositionerna nr 275/1948 och 212/1949.) För grädde, som för annat ändamål än framställning av torr- eller kondensmjölk från och med den 1 april 1952 levereras från mejeri till annan än mejeri eller som från och med sistnämnda dag av mejeri användes för tillverkning av andra varor än smör, grädde, ost, torrmjölk eller kondensmjölk skall utgå utjämningsavgift, nämligen för färsk grädde med en fetthalt understigande 40 procent med 32 öre per kilogram, för färsk grädde med en fetthalt av lägst 40 procent med 43 öre per kilogram samt för steriliserad grädde med en fetthalt av högst 15 procent 25 öre per kilogram. För svensk löpeost, som från och med den 1 april 1952 *tillverkas* av mejeri, skall utjämningsavgift utgå med 30 öre per kilogram. (Kungl. brev den 10 juli 1947.) Från och med den 1 april 1952 utgår ej utjämningsavgift för mjölk och ej heller för grädde, som för framställning av torr- och kondensmjölk levereras från mejeri eller av mejeri användes för sådant ändamål (cirkulär nr 29/1952). Avgiftsmedlen, som inflyta till Svenska mejeriernas riksförening, användas av riksföreningen för utbetalning av dels utjämningsbidrag enligt förordningen 1947: 378, dels leveranstillägg.

Enligt den av Kungl. Maj:t den 25 april 1952 godkända överenskommelsen angående grunderna för prissättningen på jordbrukets produkter under regleringsåret 1952/53, skulle prissättningen på ost vara fri under regleringsåret. Den prishöjning på ost, som beräknades bli en följd härav, skulle enligt överenskommelsen uttagas genom en avgift på ost att användas för utbetalande av statliga pristillägg på ost. Med anledning härav föreskrev jordbruksnämnden i cirkulär nr 77/1952 att utöver ovannämnda utjämningsavgift skulle för svensk löpeost utgå ytterligare en utjämningsavgift (försäljningsavgift) med 30 öre per kilogram. Avgiften utgår på försäljningen av sådan från mejeri levererad svensk löpeost med en fetthalt i torrsubstansen av minst 30 procent, som från och med den 25 augusti 1952 försäljes till annan än mejeri.

För att åstadkomma en med hänsyn till avsättningsläget för smör ändamålsenlig fördelning av tillverkningen av olika mejeriprodukter har jordbruksnämnden (cirkulär nr 1/1953) med stöd av kungörelsen den 26 augusti 1948 (nr 632) angående pristillägg för mjölk, m. m. och Kungl. Maj:ts beslut i anslutning till förordningen 1947: 378 om viss avgift å mjölk, grädde och ost, föreskrivit, att mejeri skall, utöver ovannämnda tillverknings-

och försäljningsavgifter på ost, inbetala 20 öre per kilogram ost (med undantag för skummjölks-, mes- och margarinost), som vid mejeriet tillverkats efter den 31 december 1952. Rörande användningen av ifrågavarande avgiftsmedel beslutar jordbruksnämnden efter samråd med riksföreningen. För ost, som exporteras, utgår ej någon av ovan nämnda avgifter.

Bestämmelserna om mjölkstandardisering (jfr propositionen nr 236/1952) äro oförändrade.

Normalpriser gälla fortfarande vid försäljning av mjölk, tunn grädde och steriliserad grädde till förbrukare, vid försäljning av skummjölk, kärnmjölk och smör till förbrukare och handlande ävensom vid all försäljning av tjock grädde (cirkulär nr 55/1950, nr 9, 62, 68 och 103/1951 samt nr 1, 19, 75 och 103/1952).

Prissättningen på såväl svensk som importerad ost har i enlighet med ovannämnda av statsmakterna godkända överenskommelse angående grunderna för prissättningen på jordbrukets produkter under regleringsåret 1952/53 lämnats helt fri från och med den 25 augusti 1952.

Kungl. Maj:t har den 30 maj 1952, i anslutning till att Kungl. Maj:t tilldelat Svenska smörprovningarna ett av riksdagen anvisat statsbidrag att under år 1952 användas till fortgående smörprovningar samt kvalitetskontroll av ost och ägg, bemyndigat jordbruksnämnden att utfärda närmare bestämmelser rörande utövandet av ifrågavarande smör-, ost- och äggkontroll, däribland reglemente för smörprovningarna och de närmare villkoren för begagnande av smörprovningarnas varumärke, ävensom övervaka smörprovningarna samt ost- och äggkontrollen. Med stöd av sagda bemyndigande har jordbruksnämnden, med giltighet från och med den 4 februari 1953, utfärdat reglemente för Svenska smörprovningarna. Enligt reglementet skall smörprovningarnas verksamhet hädanefter bedrivas under namnet *Svenska kontrollanstalten för mejeriprodukter och ägg* (cirkulär nr 9/1953).

Genom kungörelser den 6 juni 1952 (nr 449 och 451—453), vilka trätt i kraft den 1 juli 1952, har Kungl. Maj:t vidtagit ändringar i kungörelserna den 10 augusti 1926 (nr 404) angående bestämmelser att iakttagas vid införsel till riket av hönsägg, den 1 juli 1927 (nr 332) angående bestämmelser att iakttagas vid införsel till riket av samt handel med utländskt smör, den 18 oktober 1929 (nr 355) med vissa bestämmelser att lända till efterrättelse vid utförsel ur riket av hönsägg samt den 26 april 1935 (nr 122) med vissa bestämmelser rörande utförsel ur riket av smör. Ovannämnda kungabeslut och författningsändringar innebära bland annat, att lantbruksstyrelsens befattning med smörprovningarna och den kvalitetskontroll, som har samband med runmärkning av ägg, smör och ost, överflyttats till jordbruksnämnden. Vidare har i livsmedelsstadgan, som trätt i kraft den 1 juli 1952, uppdragits åt jordbruksnämnden att meddela närmare bestämmelser angående även annan märkning av ost.

Jordbruksnämnden har i anslutning härtill beslutat, att de föreskrifter som tidigare utfärdats av lantbruksstyrelsen eller eljest gälla för ifrågavarande kvalitetskontroll, tillsvidare skola tillämpas med de ändringar, som föranledas av ovannämnda reglementes ikraftträdande samt av att lantbruksstyrelsens uppgifter på detta område överflyttats till jordbruksnämnden (cirkulär nr 63/1952).

Som följd av Svenska smörprovningarnas namnändring har Kungl. Maj:t den 30 januari 1953 utfärdat kungörelser (nr 16 och 17) om ändrad lydelse i vissa delar av förenämnda kungörelser 1929: 355 respektive 1935: 122.

Äggregleringen. De bestämmelser angående märkning och kontroll av lagrade och konserverade ägg, som angivits i propositionen nr 303/1945, gälla alltjämt.

I samband med att överinseendet över Svenska smörprovningarnas verksamhet ävensom äggkontrollen överflyttats från lantbruksstyrelsen till jordbruksnämnden har nämnden förordnat, att lantbruksstyrelsens bestämmelser angående utförsel ur riket av hönsägg samt angående begagnande av rumärket på ägg tillsvidare skola gälla. (Angående ombildningen av Svenska smörprovningarna till Svenska kontrollanstalten för mejeriprodukter och ägg och om de ändringar som under året ägt rum i fråga om bestämmelserna för kvalitetskontrollen å ägg se ovan).

Export och import av ägg ha på samma allmänna villkor, för vilka redogjorts i propositionen nr 236/1952, med ensamrätt ombesörjts av Sveriges export- och importförening för ägg, förening u. p. a., och dess medlemmar. För regleringsåret 1952/53 har jordbruksnämnden meddelat föreningen närmare föreskrifter, vilka ansluta sig till de allmänna direktiv, som Kungl. Maj:t och riksdagen meddelat beträffande äggregleringen under detta regleringsår. Förhållanden, som motiverat uttagande av utjämningsavgift vid export av ägg, ha hittills icke förelegat.

Köttvaruregleringen. Den redogörelse, som i propositionen nr 267/1946 lämnats angående s. k. slaktdjursavgift, äger alltjämt giltighet. Sådan avgift har alltså ej utgått under det senaste året.

Med stöd av ett av Kungl. Maj:t den 6 april 1951 givet bemyndigande har jordbruksnämnden från och med den 8 december 1952 till Svensk kötthandel, förening u. p. a., på vissa villkor överlåtit ensamrätt till export och import av slaktdjur och de viktigaste köttvarorna. De allmänna bestämmelser, som gälla för föreningens verksamhet, framgå av jordbruksnämndens cirkulär nr 114/1952 och 4/1953. Jordbruksnämnden har vidare för föreningens verksamhet meddelat närmare föreskrifter, vilka ansluta sig till de allmänna direktiv, som Kungl. Maj:t och riksdagen meddelat beträffande köttvaruregleringen under regleringsåret 1952/53.

Statliga pristillägg för fläsk ha enligt kungörelsen den 21 mars 1952 (nr 105) angående pristillägg för fläsk utgått för tiden 1/9 1951—12/10 1952. Med stöd av nämnda kungörelse föreskrev jordbruksnämnden, att fläsk, som besiktigades efter den 6 april 1952, skulle vägas i samband med besiktningen. Pristillägget utgjorde 30 kronor för helt och 15 kronor för halvt svin för tiden 1/9 1951—2/6 1952 och sänktes därefter successivt ned till 5 kronor för helt och 2 kronor för halvt svin, med vilka belopp tillägget utgick för tiden 22/9—12/10 1952 (cirkulär nr 52, 54, 80, 89 och 96 för år 1952).

Det normalprissystem i fråga om hela, halva och fjärdedels kroppar av nötkreatur, häst och svin, för vilket redogörelse lämnats i propositionen nr 207/1951, tillämpas alltjämt. Detaljpriserna på köttvaror regleras sedan den 4 februari 1952 genom en marginalöverenskommelse mellan myndigheterna och handelns organisationer.

I fråga om klassificeringen av kött och fläsk ha från och med den 12 maj 1952 utfärdats nya bestämmelser, innebärande bättre anpassning till inträdda förändringar i marknadsförhållanden och konsumtionsvanor. Nu gällande bestämmelser återfinnas i jordbruksnämndens cirkulär nr 32/1952 och nr 7/1953.

Statsbidrag till ullproduktionen. Den i propositionen nr 212/1949 lämnade redogörelsen för bestämmelserna om statsbidrag till ullproduktionen äger alltjämt giltighet dock med den ändringen, att bidragsbeloppet höjts från

och med den 1 september 1950 från 50 öre till 1 krona per kilogram (cirkulär nr 13/1950) samt från och med den 1 september 1952 till 1 krona 50 öre per kilogram (cirkulär nr 82/1952).

Utjämningsavgifter enligt kungörelsen den 31 mars 1950 (nr 156) angående utjämningsavgift vid utförsel av vissa till livsmedelskommissionens verksamhetsområde hörande varor utgå för närvarande icke (redogörelse för kungörelsen har lämnats i propositionen nr 207/1951). Utjämningsavgiften för de varor, vilka voro avgiftsbelagda den 1 april 1952, slopades, för socker den 19 maj 1952, för spannmål, vissa spannmålsprodukter och oljeväxtfröer den 30 juli, för fläsk den 25 augusti samt för grädde, smör och vissa slag av ost den 1 september 1952. Utjämningsavgift för korn återinfördes den 5 augusti 1952 för att åter slopas den 1 februari 1953 (cirkulär nr 42, 68, 71, 78 och 83 för år 1952 samt nr 12 för år 1953).

Införselavgifter. I fråga om de allmänna bestämmelserna om införselavgifter hänvisas till redogörelse i propositionen 236/1952. Införselavgiften för *bruna bönor,* som med stöd av kungörelsen den 14 mars 1952 (nr 83) med ändrade bestämmelser angående införselavgift för bruna bönor höjdes den 1 maj 1952, slopades den 1 december 1952 efter att dessförinnan sänkts ned till 10 öre per kilogram (cirkulär nr 31, 107 och 110 för år 1952). Införselavgiften för *ost* (hård löpeost) har sedan den 1 april 1952 höjts vid olika tillfällen och utgör från och med den 6 mars 1953 70 öre per kilogram (cirkulär nr 27 och 95 för år 1952 samt nr 18 för år 1953). Avgiften för *salt hästkött* höjdes den 1 september 1952 men sänktes åter den 19 januari 1953, då den fastställdes till 70 öre per kilogram (cirkulär nr 79 för år 1952 och nr 3 för år 1953). Enligt beslut av Kungl. Maj:t den 30 december 1952 skola medel, som inflyta genom införselavgiften på ost, av jordbruksnämnden tillföras Svenska mejeriernas riksförening u. p. a. för att av föreningen användas enligt nämndens bestämmande till prisreglerande åtgärder beträffande mjölk och mejeriprodukter. Medel, som inflyta genom införselavgifter på salt hästkött skola av nämnden tillföras Svensk kötthandel, förening u. p. a. att användas av föreningen till ändamål, som nämnden bestämmer.

Sedan den 1 april 1952 har ytterligare ett antal varor belagts med införselavgift. Med stöd av kungörelse den 11 juli 1952 (nr 584) om införselavgift för ätbara, i tulltaxan ej särskilt nämnda delar av får, häst, nötkreatur och svin har jordbruksnämnden beslutat, att för *lever av häst, nötkreatur och svin,* som införes till riket från och med den 15 september 1952, införselavgift skall utgå med 70 öre per kilogram samt för *tunga av häst, nötkreatur och svin,* som införes från och med sistnämnda dag, en avgift av 50 öre per kilogram (cirkulär nr 79/1952). I ovannämnda beslut av den 30 december 1952 har Kungl. Maj:t föreskrivit, att medel, som influtit eller inflyta vid införselavgift för här avsedda varor skola tillföras föreningen Svensk kötthandel att användas för ändamål, som jordbruksnämnden bestämmer.

Med stöd av kungörelse den 23 januari 1953 (nr 11) om införselavgift för vissa slag av *köttkonserver* och *charkuterivaror* har jordbruksnämnden beslutat att för korv och andra till statistiskt nr 281 hänförliga varor av kött eller andra delar av får, häst, nötkreatur och svin (t. ex. blodpudding, leverpastej, sylta) samt till statistiskt nr 314 och 321: 3 hänförliga konserver av kött eller andra delar av nämnda djur med undantag av corned beef, vilka från och med den 18 februari 1953 införas till riket, införselavgift skall utgå med 25 öre per kilogram. Medel, som inflyta genom sistnämnda införselavgift, skola enligt beslut av Kungl. Maj:t den 23 januari 1953 tillföras Svensk

kötthandel för att täcka av nämnden konstaterade förluster vid föreningens export (cirkulär nr 15/1953).

Med stöd av kungörelse den 13 februari 1953 (nr 29) om införselavgift för *stärkelse* och *stärkelseprodukter* har jordbruksnämnden beslutat, att — utöver tull — införselavgift skall utgå med 15 öre per kilogram för potatismjöl och annan stärkelse, gryn tillverkade av stärkelse, druv- och stärkelsesocker samt stärkelsesirap, som införas till riket från och med den 2 mars 1953, och med 20 öre per kilogram för dextrin och stärkelseklister, ävensom appreturmedel, innehållande dextrin, stärkelse, glykos, växtslem och dylikt, som införas från och med nämnda dag. Införselavgift åvilar dock icke majsstärkelse i form av paketerad majsena eller risstärkelse, som användes vid tvättinrättning (cirkulär nr 16/1953).

Bilaga 2.

PM

med uppgifter angående produktionsutvecklingen på jordbrukets område.

Allmän översikt. Under senare hälften av 1930-talet gynnades Sverige av en rad goda skördeår, vilka medgåvo en som det sedermera skulle visa sig mycket värdefull beredskapslagring av såväl brödspannmål som vissa fodermedel. Mot bakgrunden av denna i produktionshänseende ovanligt gynnsamma period har skördeutfallet krigsåren 1940 och 1941 allmänt karakteriserats med ordet missväxt. De felslagna skördarna de båda nämnda åren hade som följd en kraftig nedskärning av landets husdjursstam.

Den efterföljande perioden fram till och med år 1950 har, om man bortser från år 1947, i stort sett inneburit en återhämtning för det svenska jordbruket, vilket bland annat kommit till synes däri, att den till följd av svaga skördar och otillräcklig fodermedelsimport starkt reducerade animalieproduktionen så småningom utökats. Det dåliga skördeutfallet år 1947 medförde ett tillfälligt avbrott i denna utveckling. Under efterföljande år återtog jordbruksproduktionen, som skall framgå av nedanstående översikt, sin uppåtgående trend. Under år 1951 gick dock produktionsvolymen tillbaka, till större delen beroende på 1951 års svaga brödsädsskörd men även på en nedgång i mjölkproduktionen. För år 1952 noteras en i stort sett oförändrad produktionsvolym. Minskningen av mjölkproduktionen har fortsatt under produktionsåret, men denna nedgång i produktionsvolymen kompenseras av en ökning av spannmåls- och fläskproduktionen. Vid en bedömning av försörjningsläget och dess förändringar sedan slutet av 1930-talet bör man hålla i minnet, att Sveriges folkmängd visat en oavbruten stegring och nu är ca 14 procent större än år 1939. Jämväl bör vid en dylik bedömning tagas i beaktande de betydande förskjutningar i vår utrikeshandel med jordbruksprodukter och jordbruksförnödenheter, som ägt rum sedan krigsutbrottet.

De tabeller, till vilka hänvisning i det följande sker, finnas intagna i en särskild tabellbilaga.[1]

Brödsädsmarknaden. (Jfr tabellerna 3 och 4.) Beträffande de från och med år 1938 skördade brödsädsarealerna hänvisas till följande sammanställning, som hämtats ur den officiella jordbruksstatistiken. Uppgifterna för 1952 äro preliminära.

I förhållande till 1947 års låga brödsädsareal, som var den lägsta som redovisats på mycket länge, medförde 1948 en arealökning med 17 procent. Åren 1949—1951 minskade återigen arealen och 1951 års areal, var den lägsta sedan 1947 och den näst lägsta under den redovisade perioden. Arealen för år 1952 visade dock en mindre ökning — 8 procent — jämfört med 1951 års ovanligt låga arealsiffra. Vad beträffar den inbördes fördelningen mellan de olika brödsädsslagen framgår att arealerna höstvete och råg i stort sett oavbrutet minskat sedan 1938, medan vårveteareal en ökat starkt.

Bestämmande för storleken av skördade arealer höstsådda grödor äro

[1] Införd sist i propositionen.

förutom såddens omfattning utvintringen under året. Storleken av denna senare kan direkt angivas. Från och med år 1940 ha nämligen arealinventeringar företagits såväl på sommaren som på hösten. Vid höstinventeringarna ha uppgifter bland annat lämnats om de arealer, som vid inventeringstillfället besåtts med brödsäd. Vid sommarinventeringarna ha uppgifter erhållits om skördad areal av olika växtslag. En jämförelse mellan en höstinventering och påföljande sommarinventering visar alltså den omfattning, i vilken utvintring förekommit.

År	Areal i hektar						
	Höstvete	Vårvete	Summa vete	Höstråg	Vårråg	Summa råg	Summa brödsäd
1938	240 460	68 014	308 474	181 569	6 558	188 127	496 601
1939	253 507	83 639	337 146	168 646	6 296	174 942	512 088
1940	216 770	91 998	308 768	163 735	7 196	170 931	479 699
1941	177 039	109 371	286 410	198 477	8 171	206 648	493 058
1942	164 009	114 535	278 544	241 236	8 263	249 499	528 043
1943	153 342	115 223	268 565	212 247	7 690	219 937	488 502
1944	190 296	83 137	273 433	195 383	6 006	201 389	474 822
1945	203 891	87 105	290 996	162 824	5 358	168 182	459 178
1946	212 323	90 477	302 800	152 595	4 143	156 738	459 538
1947	140 862	151 633	292 495	110 394	4 771	115 165	407 660
1948	172 792	142 859	315 651	155 561	4 279	159 840	475 491
1949	167 736	139 464	307 200	130 956	3 912	134 868	442 068
1950	178 219	160 940	339 159	126 697		126 697	465 856
1951	148 125	179 863	327 988	97 764		97 764	425 752
1952	160 545	171 636	332 181	126 031		126 031	458 212

De svåra vintrarna 1940/41 och 1941/42 orsakade en betydande utvintring av höstvete (23 resp. 14 procent), medan höstrågen klarade sig relativt bra (3 procent under båda åren). Under åren 1942/43—1945/46 var utvintringen låg och uppgick till högst 5 procent av den besådda arealen. De svåra väderleksförhållandena vintern 1946/47 medförde däremot, att ej mindre än 22 procent av höstvetearealen och 14 procent av höstrågarealen måste plöjas upp och sås om. Utvintringen 1947/48 utgjorde i fråga om höstvete 14 procent och i fråga om höstråg 6 procent av de besådda arealerna. För vintrarna 1948/49 och 1949/50 noteras återigen ganska låga procenttal, nämligen högst 5 procent för såväl vete som råg. Motsvarande procentsiffror för 1950/51 voro 10 och 12. Hösten 1950 nedgick den besådda arealen höstvete och höstråg starkt i jämförelse med närmast föregående år. Nedgången berodde huvudsakligen på den ovanligt starka nederbörden under höstmånaderna, vilken särskilt i västra delarna av landet praktiskt taget omöjliggjorde sådden av höstvete, och endast i mindre grad på ökad odling av oljeväxter. Beträffande höstvete fortsatte arealminskningen hösten 1951, vilket torde få sättas i samband med svartrostangreppen på 1951 års veteskörd. Enligt 1951 års höstinventering ökade däremot rågarealen ganska avsevärt, varför den sammanlagda arealen höstvete och höstråg kom att öka något i jämförelse med den 1950 höstsådda arealen. Någon nämnvärd utvintring för höstsäden förekom ej 1951/52. — För år 1952 ha de höstsådda arealerna av vete och råg kraftigt ökats jämfört med föregående år (33 resp. 17 procent), trots att den stora nederbörden gjort att höstsådden i vissa delar av landet i hög grad försvårats och försenats.

Beträffande skördeutbytet av brödsäd per hektar hänvisas till uppgifter i följande tablå ur statistiska centralbyråns skördestatistik (talen för år 1952 äro preliminära).

År	Skörd i kilogram per hektar			
	Höstvete	Vårvete	Höstråg	Vårråg
1938	2 740	2 010	2 010	1 440
1939	2 780	1 860	2 040	1 460
1940	1 250	1 630	1 570	1 200
1941	1 070	1 290	1 370	910
1942	1 780	1 580	1 820	1 120
1943	2 330	1 450	1 870	1 060
1944	2 180	1 480	1 780	1 100
1945	2 230	1 540	1 660	1 110
1946	2 470	1 740	1 860	1 190
1947	1 250	1 470	1 250	940
1948	2 480	1 920	2 040	1 140
1949	2 540	1 950	2 080	1 210
1950	2 440	1 890	1 950	1 180
1951	1 690	1 260	1 810	1 130
1952	2 830	1 910	2 340	1 260

För såväl 1948 som 1949 redovisas förhållandevis höga hektarskördar och utbytet per arealenhet ligger för båda åren genomsnittligt högre än något tidigare år under 1940-talet. Till de sista förkrigsårens höga hektarskördar hade man dock enligt dessa siffror ännu icke kommit. De låga veteskördarna år 1951 bero, som tidigare antytts, huvudsakligen på svartrostangreppen ifrågavarande år. I fråga om höstvete redovisas lägre skördar endast under åren 1940, 1941 och 1947. Hektaravkastningen för vårvete var den lägsta under de senaste 27 åren. Av de preliminära siffrorna för år 1952 framgår att hektarskördarna för höstvete samt höst- och vårråg varit de högsta under hela den redovisade perioden. Siffran för vårvete är hög men överträffas av 1948 och 1949 års skördar. Att ej årets vårveteskörd blev större beror på den sena mognaden och de ogynnsamma bärgningsförhållandena under hösten 1952.

I följande sammanställning redovisas den officiella skördestatistikens uppgifter rörande skördeutbytet av brödsäd från och med 1938. Uppgifterna för 1952 äro preliminära.

Den totala brödsädsskörden 1952 var 64 procent större än 1951 års skörd och den högsta sedan 1939, medan 1951 års brödsädsskörd med undantag för skörden 1947 var den lägsta, som erhållits sedan missväxtåret 1941.

År	Skörd i ton						
	Höst-vete	Vår-vete	Summa vete	Höstråg	Vårråg	Summa råg	Summa brödsäd
1938	667 532	136 600	804 132	365 231	9 422	374 653	1 178 785
1939	704 978	155 880	860 858	344 401	9 169	353 570	1 214 428
1940	270 669	150 060	420 729	257 290	8 603	265 893	686 622
1941	189 929	141 128	331 057	271 848	7 395	279 243	610 300
1942	291 486	180 545	472 031	438 841	9 248	448 089	920 120
1943	356 956	167 259	524 215	396 640	8 113	404 753	928 968
1944	418 512	124 202	542 714	350 108	6 674	356 782	899 496
1945	454 452	133 811	588 263	270 326	5 946	276 272	864 535
1946	523 695	157 157	680 852	284 222	4 949	289 171	970 023
1947	176 247	222 783	399 030	138 098	4 502	142 600	541 630
1948	427 976	274 361	702 337	317 062	4 878	321 940	1 024 277
1949	426 565	271 829	698 394	271 951	4 725	276 676	975 070
1950	434 610	304 260	738 870	243 670		243 670	982 540
1951	250 930	226 400	477 330	175 250		175 250	652 580
1952	454 130	328 520	782 650	290 070		290 070	1 072 720

Fodermedelsmarknaden. Beträffande den inhemska foderskörden kunna nedanstående sammanställningar vara av intresse. Uppgifterna ha hämtats ur den officiella skördestatistiken samt äro preliminära för år 1952.

År	Areal i hektar					
	Korn	Havre	Blandsäd	Summa fodersäd	Foderrot-frukter	Vall till slåtter[1]
1938.....	101 518	660 839	252 838	1 015 195	70 985	1 390 569
1939.....	104 240	660 030	252 037	1 016 307	67 600	1 375 732
1940.....	106 847	635 045	284 259	1 026 151	63 645	1 357 915
1941.....	99 184	629 266	290 627	1 019 077	67 695	1 315 882
1942.....	111 777	597 230	278 387	987 394	67 982	1 320 475
1943.....	113 162	574 834	276 804	964 800	64 566	1 329 394
1944.....	95 950	550 634	277 502	924 086	65 968	1 317 675
1945.....	93 286	542 727	277 378	913 391	65 582	1 342 671
1946.....	89 556	531 215	277 040	897 811	65 372	1 347 826
1947.....	100 033	529 156	287 610	916 799	60 933	1 352 230
1948.....	87 806	489 648	281 600	859 054	60 807	1 318 524
1949.....	86 084	501 794	309 377	897 255	53 959	1 297 499
1950.....	93 952	502 334	318 089	914 375	49 718	1 274 610
1951.....	109 875	500 453	325 240	935 568	46 466	1 261 223
1952.....	153 779	516 549	331 215	1 001 543	42 600	1 225 248

År	Skörd i kilogram per hektar					
	Korn	Havre	Blandsäd	Foderrot-frukter	Hö från odlad jord	Hö från naturlig äng
1938	2 370	2 080	2 480	39 740	3 950	1 290
1939	2 220	1 930	2 350	37 680	3 360	1 330
1940	1 770	1 480	1 680	36 860	2 250	980
1941	1 590	1 230	1 450	33 330	1 610	910
1942	1 970	1 550	1 900	33 760	3 000	1 100
1943	2 060	1 480	1 790	35 120	2 930	1 130
1944	1 840	1 310	1 690	29 660	3 770	1 270
1945	1 810	1 390	1 670	32 140	3 880	1 400
1946	2 040	1 470	1 860	32 550	4 000	1 380
1947	1 760	1 280	1 500	27 820	2 490	1 180
1948	2 200	1 620	2 030	34 210	3 260	1 200
1949	2 070	1 670	2 090	35 160	3 670	1 290
1950	2 230	1 610	2 060	35 350	3 630	1 320
1951	2 260	1 650	2 100	32 820	3 540	1 360
1952	2 230	1 660	2 180	31 440	3 760	1 350

Medan fodersädsskörden år 1952 utgjorde den största som redovisats sedan förkrigstiden, var skörden av foderrotfukter den minsta som noterats under samma tid. Höskörden det gångna året låg lägre än 1949—1950 års skördar och kom icke heller upp till 1944—1946 års skördetal.

Den inom 1942 års jordbrukskommitté och kalkylsakkunniga beräknade inhemska förbrukningen av oljekraftfoder och kli av såväl inhemskt som utländskt ursprung (jfr tabell 5) redovisas produktionsårsvis i tablån på följande sida.

[1] Arealen slåtteräng utgjorde enligt 1937 års jordbruksräkning 336 186 hektar och enligt 1944 års jordbruksräkning 239 052 hektar.

År	Skörd i ton					
	Korn	Havre	Blandsäd	Summa fodersäd	Foderrot-frukter	Hö [1]
1938	240 140	1 374 885	627 802	2 242 827	2 820 846	5 924 707
1939	231 723	1 271 083	591 373	2 094 179	2 547 143	5 072 968
1940	189 281	937 128	478 136	1 604 545	2 346 244	3 387 970
1941	157 697	775 733	420 966	1 354 396	2 256 312	2 424 970
1942	220 103	926 039	528 415	1 674 557	2 295 302	4 331 312
1943	232 621	850 306	494 682	1 577 609	2 267 356	4 272 643
1944	175 294	730 037	470 469	1 375 800	1 960 190	5 485 249
1945	168 750	754 895	462 660	1 386 305	2 107 809	5 537 352
1946	182 770	782 750	515 051	1 480 571	2 127 674	5 715 087
1947	175 967	678 181	432 069	1 286 217	1 695 293	3 644 045
1948	192 885	792 536	572 356	1 557 777	2 080 249	4 583 697
1949	177 900	840 216	647 981	1 666 097	1 897 428	5 067 750
1950	209 530	806 980	653 630	1 670 140	1 757 610	4 944 160
1951	248 430	828 000	682 530	1 758 960	1 525 050	4 789 080
1952	343 220	855 730	723 340	1 922 290	1 339 170	4 926 250

Produktionsår	Förbrukning i ton	
	Oljekraftfoder	Kli
1938/39	241 000	196 000
1939/40	205 000	203 000
1940/41	158 000	174 000
1941/42	125 000	151 000
1942/43	90 000	126 000
1943/44	105 000	158 000
1944/45	179 000	168 000
1945/46	175 000	199 000
1946/47	156 000	272 000
1947/48	183 000	247 000
1948/49	180 000	261 000
1949/50	216 300	263 050
1950/51	195 500	248 800
1951/52	123 600	227 600
1952/53 (prel.)	170 000	236 100

Den från år till år växlande tillgången på oljekraftfoder och kli under 1940-talet beror för flertalet år främst på fluktuationer i importen. Nedgången i oljekraftfoderförbrukningen under 1951/52 sammanhänger med minskningen av kostammen och de starkt stegrade priserna på oljekraftfoder. Den verkliga förbrukningen torde dock ha varit större än den redovisade, enär en viss upplagring hos jordbrukare och detaljhandel torde ha ägt rum inför de väntade prishöjningarna åren 1949/50 och 1950/51. En gynnsammare prisrelation mellan oljekraftfodret och mjölken har orsakat en stegring i förbrukningen 1952/53.

Potatismarknaden. Den inhemska skörden av potatis redovisas i följande sammanställning, som hämtats ur den officiella skördestatistiken. Uppgifterna för år 1952 äro preliminära.

Av tablån framgår, att 1952 års potatisskörd var något större än skördarna de närmast föregående åren.

[1] Inklusive hö från slåtteräng.

År	Areal, hektar	Skörd per hektar, kilogram	Skörd, ton
1938	133 142	13 950	1 857 554
1939	131 967	13 710	1 809 264
1940	134 816	17 020	2 294 417
1941	137 375	15 080	2 071 086
1942	142 096	12 950	1 840 136
1943	147 307	14 740	2 171 118
1944	138 174	10 340	1 434 574
1945	145 252	11 420	1 658 874
1946	143 297	13 550	1 941 019
1947	142 292	12 360	1 758 251
1948	147 875	15 390	2 276 511
1949	134 566	12 780	1 719 744
1950	130 492	13 290	1 734 170
1951	130 799	13 430	1 756 340
1952	136 292	13 660	1 862 060

Beträffande konsumtionen av matpotatis föreligga icke några direkta statistiska uppgifter. Med ledning av bland annat socialstyrelsens konsumtionsundersökningar ha dock inom 1942 års jordbrukskommitté och kalkylsakkunniga verkställts följande beräkningar rörande storleken av denna konsumtion.

1938/39	755 000 ton	1946/47	900 000 ton
1939/40	755 000 »	1947/48	900 000 »
1940/41	810 000 »	1948/49	875 000 »
1941/42	975 000 »	1949/50	825 000 »
1942/43	1 000 000 »	1950/51	825 000 »
1943/44	950 000 »	1951/52	825 000 »
1944/45	900 000 »	1952/53 (prel.)	825 000 »
1945/46	900 000 »		

Fram till och med 1942/43 redovisas en betydande konsumtionsökning främst orsakad av bristen på andra livsmedel. Därefter beräknas förbrukningen av matpotatis åter ha gått tillbaka och antages för närvarande per capita räknat ligga något under förkrigsnivån.

Förbrukningen av fabrikspotatis har från och med konsumtionsåret 1938/39 uppgått till följande kvantiteter.

1938/39	273 000 ton	1946/47	200 000 ton
1939/40	267 000 »	1947/48	169 000 »
1940/41	255 000 »	1948/49	319 000 »
1941/42	202 000 »	1949/50	198 000 »
1942/43	230 000 »	1950/51	197 000 »
1943/44	270 000 »	1951/52	210 000 »
1944/45	60 000 »	1952/53 (prel.)	272 000 »
1945/46	177 000 »		

Sockerbetsodlingen. (Jfr tabell 5.) Rörande areal, hektarskörd och totalskörd av sockerbetor samt råsockertillverkning från och med kampanjåret 1936/37 kunna följande uppgifter meddelas.

Den odlade arealen sockerbetor har, som framgår av tabellen, under perioden 1938/39—1946/47 varierat mellan 50 000 och 55 000 hektar. Under perioden 1947/48—1949/50 var den lägre än 50 000 hektar för att kampanjåret 1950/51 d. v. s. skördeåret 1950 åter avsevärt ökas.

Kampanjår	Betareal för hela riket	Skörderesultat			Tillverkat råsocker, ton
		Betskörd, inköpt vikt		Sockerhalt, %	
		Hela riket, ton	Deciton per hektar		
1938/39	50 760	1 834 081	361	17·58	292 359
1939/40	50 750	1 902 212	375	17·69	308 411
1940/41	54 439	1 859 635	341	17·82	300 263
1941/42	53 403	1 843 680	345	18·07	308 162
1942/43	53 255	1 733 660	325	16·89	263 983
1943/44	50 335	1 868 260	371	17·10	290 907
1944/45	54 979	1 803 350	328	17·04	278 668
1945/46	54 586	1 814 414	332	17·51	294 405
1946/47	54 664	1 777 062	325	17·50	289 130
1947/48	48 203	1 493 143	310	17·80	242 706
1948/49	47 544	1 808 162	380	17·47	291 136
1949/50	49 287	1 770 050	359	17·69	290 154
1950/51	54 427	1 978 404	363	16·92	304 100
1951/52	54 080	1 732 241	320	18·01	286 300
1952/53 (prel.)	[1] 53 850	1 598 400	297	16·40	234 700

Skördeåret 1952 minskades dock arealen, enligt preliminära uppgifter, något i jämförelse med 1950 och 1951.

De ovanligt låga hektarskördarna 1947 i förening med den begränsade betarealen resulterade i en utomordentligt låg totalskörd, den lägsta under den i tabellen redovisade perioden, medan däremot 1950 års skörd var den största under den redovisade perioden. Betskörden år 1951 minskades med 13 procent i jämförelse med 1950 års skörd, trots att arealerna voro ungefär lika stora. Sockerhalten i 1951 års skörd var däremot osedvanligt hög. Av de preliminära uppgifterna framgår att 1952 års betskörd blev ovanligt låg och med undantag för år 1947 den lägsta under de senaste 15 åren. Skördeminskningen och den låga sockerhalten orsakades av det regniga och kyliga vädret.

Oljeväxtodlingen. Nedanstående tablåer utvisa utvecklingen på oljeväxtodlingens område.

Skördade arealer, hektar.

År	Höstraps	Höstrybs	Vårraps	Vårrybs	Vitsenap	Oljelin	Övriga	Summa
1941	931	—	—		5 119	926	1 003	7 979
1942	1 377	—	205		13 985	1 733	799	18 099
1943	4 844	—	7 065		12 995	2 656	1 941	29 501
1944	11 946	—	8 655		7 709	13 258	2 783	44 351
1945	7 230	390	7 962		4 549	15 468	2 120	37 719
1946	5 393	429	6 906		5 240	8 729	299	26 996
1947	2 577	409	9 935		13 666	15 964	111	42 662
1948	14 310	1 020	23 592		18 019	21 669	119	78 729
1949	36 466	3 326	39 391	1 417	14 613	46 960	—	142 173
1950	61 400	5 900	51 940	7 260	6 700	35 600	—	168 800
1951	88 750	15 200	36 750	12 150	12 475	23 475	1 200	190 000
1952 (prel.)	64 900	20 800	18 700	4 000	18 700	20 500	—	147 600
1953	[2] 56 033	[2] 27 660						

[1] Därav 296 ha betor, som på grund upptagningssvårigheter ej ha levererats till sockerbruk.
[2] Besådd areal enligt arealinventeringen i oktober 1952. Normalt kan förutsättas en utvintring av ca 10 procent.

Skörd per hektar av oljeväxtfrö, exklusive utsäde, 18 % vattenhalt, kilogram.

År	Höstraps	Höstrybs	Vårraps	Vårrybs	Vitsenap	Oljelin
1942	1 820	—	1 395	—	1 315	.
1943	2 375	—	1 315	—	1 145	.
1944	1 490	—	1 005	—	915	1 040
1945	1 430	770	1 070	—	870	1 210
1946	1 725	775	975	—	955	760
1947	1 035	805	1 305	—	1 175	1 040
1948	2 100	995	1 160	—	1 140	1 190
1949	2 025	1 085	1 250	835	1 060	1 230
1950	1 800	1 075	1 310	880	955	1 305
1951	1 830	1 165	1 165	720	1 160	1 025
1952 (prel.)	2 140	1 575	820	625	1 090	660
Medeltal 1942/52	1 795	[1] 1 030	1 160	—	1 070	[2] 1 050
» 1948/52	1 980	1 180	1 140	[3] 765	1 080	1 080

Skörd av oljeväxtfrö exklusive utsäde, 9 % vattenhalt, ton.

År	Höst-raps	Höst-rybs	Vår-raps	Vår-rybs	Vit-senap	Summa matnyttiga[4]	Olje- och spånadslin	Total-summa
1941	[5] 181				4 969	5 570	1 022	6 592
1942	[5] 2 518				16 552	19 567	1 725	21 292
1943	[5] 18 743				13 423	33 286	5 380	38 666
1944	16 029	.	7 822		6 370	32 030	13 597	45 627
1945	9 305	271	7 678		3 556	21 734	18 294	40 028
1946	8 379	300	6 055		4 515	19 261	6 883	26 144
1947	2 408	297	11 680		14 458	28 860	16 523	45 383
1948	27 095	916	24 636		18 470	71 185	24 701	95 886
1949	65 297	3 201	44 282	1 066	13 665	127 511	50 791	178 302
1950	99 554	5 722	61 268	5 757	5 760	178 061	43 768	221 829
1951	[5] 201 500				12 600	214 100	23 200	[6] 238 200
1952 (prel.)	125 000	29 600	13 800	2 200	18 400	189 000	13 600	202 600

Oljeväxtarealen har som synes, med undantag för åren 1945 och 1946 ökats i snabb takt fram t. o. m. år 1951, varefter den minskades med 22 procent år 1952. Den starka nedgången av oljeväxtarealen 1952 berodde på den skedda prisförskjutningen till förmån för en ökad spannmålsodling. Arealnedgången har hårdast gått ut över odlingarna av vårraps och vårrybs. Nedgången i vårrapsarealen under de senaste åren sammanhänger dock även med svåra angrepp av vissa sjukdomar och skadedjur, vilka i hög grad försvårat vårrapsodlingen.

Hektarskördarna av de olika redovisade oljeväxtslagen visa med undantag för höstrybs ingen utpräglad tendens. Variationerna synas vara i huvudsak betingade av tillfälliga orsaker. Det gångna årets regniga och kyliga höst har medfört låga hektarskördar för de vårsådda oljeväxterna.

Den totala skörden av oljeväxtfrö har fram t. o. m. år 1951 ökats avsevärt. Nedgången i totalskörden från 1951 till 1952 sammanhänger med den minskade totalarealen.

[1] Medeltal för 1945—52.
[2] » » 1944—52.
[3] » » 1949—52.
[4] För vissa år inkluderas här vissa ej specificerade fröer.
[5] Specificerade uppgifter föreligga ej för åren 1941—1943 och 1951.
[6] Inklusive 900 ton oljedådra.

Marknaden för mjölk och mejeriprodukter. (Jfr tabellerna 7—10.) Inom kalkylsakkunniga utförda beräkningar rörande mjölkproduktionen ha sammanställts i efterföljande tablå.

1938/39	4 714 000 ton	1946/47	4 636 000 ton
1939/40	4 628 000 »	1947/48	4 367 000 »
1940/41	4 151 000 »	1948/49	4 546 000 »
1941/42	3 668 000 »	1949/50	4 908 000 »
1942/43	3 834 000 »	1950/51	4 833 000 »
1943/44	4 229 000 »	1951/52	4 622 000 »
1944/45	4 385 000 »	1952/53 (prognos)	4 544 000 »
1945/46	4 656 000 »		

Mjölkproduktionen, som med undantag för åren 1946/47 och 1947/48 oavbrutet stigit under perioden 1941/42—1949/50, har under de senaste åren åter visat sjunkande tendens. Medan 1949/50 års produktion — den högsta som redovisats sedan förkrigstiden — var 4 procent högre än produktionen under år 1938/39, beräknas produktionen under år 1952/53 bli nära 4 procent lägre. Medelkoantalet år 1952/53 uppskattas till omkring 1 566 000 djur mot 1 920 000 år 1938/39. Detta innebär att kostammen minskat med närmare en femtedel sedan förkrigstiden. Samtidigt som kostammen sålunda sjunkit avsevärt har produktionen per ko sedan förkrigsåret 1938/39 beräknats öka med inemot 20 procent.

Under kalenderåret 1952 har mjölkinvägningen vid mejerierna uppgått till 3 627 milj. kg mot 3 806 milj. kg år 1951. Minskningen utgör 5 procent av 1951 års invägning. I förhållande till 1939 föreligger en uppgång med 13 procent, vilket främst beror på att antalet mejerileverantörer betydligt ökat (jfr tabell 8). Invägningen år 1950, som var den högsta hittills redovisade, låg 22 procent över 1939 års. Jämsides med ökningen av mjölkinvägningen vid mejerierna har försäljningen av mjölk från producent direkt till förbrukare successivt minskat liksom tillverkningen och försäljningen av lantsmör.

Av följande uppställning framgår den vid mejerierna invägda mjölkens relativa andel av den totala mjölkproduktionen.

År	Invägning i % av totalproduktionen	År	Invägning i % av totalproduktionen
1938/39	66·4	1946/47	76·0
1939/40	67·2	1947/48	75·9
1940/41	66·2	1948/49	77·9
1941/42	68·8	1949/50	79·9
1942/43	70·9	1950/51	79·8
1943/44	72·5	1951/52	79·4
1944/45	74·4	1952/53 (prognos)	79·8
1945/46	75·5		

Den vid mejerierna invägda mjölkens användning redovisas i följande två tablåer.

Av tablåerna framgår, att användningen av mjölk för produktberedning absolut sett nådde ett minimum år 1942. I förhållande till invägningen nåddes minimum under 1943, varefter i stort sett skett en successiv ökning som kulminerade år 1950. År 1952 var kvantiteten produktmjölk 2 603 milj. kg eller 9 procent högre än motsvarande tal år 1939 men 9 procent lägre än rekordåret 1950. Ser man på utvecklingen för försåld konsumtionsmjölk finner man, att denna tidigare visat en mycket kraftig stegring fram till år 1943,

År	Invägd mjölk ton	D ä r a v		
		använd för produktberedning ton	försåld såsom konsumtionsmjölk [1] ton	försåld grädde (omräknad till mjölk) samt svinn ton
1939	3 205 688	2 395 153	494 367	316 168
1940	2 988 933	2 202 644	519 500	266 789
1941	2 659 251	1 940 169	610 512	122 850
1942	2 517 931	1 740 033	855 273	63 421
1943	2 852 031	1 963 235	963 192	72 381
1944	3 107 561	2 183 544	940 625	138 213
1945	3 375 019	2 421 439	939 628	170 025
1946	3 520 348	2 564 015	939 908	183 730
1947	3 422 935	2 449 500	954 365	189 848
1948	3 361 485	2 359 026	978 588	195 247
1949	3 679 434	2 662 618	965 229	226 477
1950	3 912 727	2 860 730	943 277	290 653
1951	3 805 941	2 797 369	931 709	261 971
1952	3 626 839	2 602 998	938 264	273 003

År	Produktmjölk		Konsumtionsmjölk [2]		Grädde (i mjölk) samt svinn		Summa k-mjölk o. grädde	
	1939 = 100	i % av invägn.	1939 = 100	i % av invägn.	1939 = 100	i % av invägn.	1939 = 100	i % av invägn.
1939	100·0	74·7	100·0	15·4	100·0	9·9	100·0	25·3
1940	92·0	73·7	105·1	17·4	84·4	8·9	97·0	26·3
1941	81·0	73·0	120·6	22·4	38·9	4·6	88·7	27·0
1942	72·6	69·1	144·5	28·4	20·1	2·5	96·0	30·9
1943	82·0	68·8	165·1	28·6	22·9	2·5	109·7	31·2
1944	91·2	70·3	159·0	25·3	43·7	4·4	114·0	29·7
1945	101·1	71·7	158·5	23·2	53·8	5·0	117·6	28·3
1946	107·1	72·8	156·3	21·9	58·1	5·2	118·0	27·2
1947	102·3	71·6	158·5	22·9	60·0	5·5	120·1	28·4
1948	98·5	70·2	163·3	24·0	61·8	5·8	123·7	29·8
1949	111·2	72·4	159·9	21·5	71·6	6·2	125·4	27·6
1950	119·4	73·1	154·0	19·5	91·9	7·4	129·8	26·9
1951	116·8	73·5	151·0	19·6	82·9	6·9	124·4	25·5
1952	108·7	71·8	151·9	20·7	86·3	7·5	126·3	23·2

då ett maximum nåddes. Under de följande åren höll sig försäljningen vid ca 940 milj. kg för att år 1947 stiga till 954 milj. kg. År 1948 nåddes den hittills högsta siffran, 979 milj. kg, medan försäljningen därefter i stort sett successivt sjunkit för att 1952 utgöra 938 milj. kg. Det bör anmärkas, att den sedan november 1941 från mejerier försålda mjölken har varit standardiserad och hållit en fetthalt av ca 3 mot tidigare omkring 3,5 procent. Sedan november 1951 är på vissa villkor försäljning av mjölk som standardiserats till minst 3,5 procents fetthalt tillåten. Försäljningen av sådan mjölk har under 1952 uppgått till 18 milj. kg eller 1,9 procent av mejeriernas försäljning av konsumtionsmjölk. Den ökning av försäljningen av konsumtionsmjölk, som förekommit, motsvaras endast delvis av en verklig konsumtionsstegring, enär som förut påpekats samtidigt ägt rum en nedgång i försäljningen av mjölk från producent direkt till konsument. Av betydelse är

[1] Fr. o. m. november 1941 standardiserad mjölk.
[2] Mjölk av verklig medelfetthalt.

vidare att jordbruksbefolkningens konsumtion har avtagit i samband med befolkningsomflyttningen. Med stöd av kalkylsakkunnigas uppskattningar kan sålunda den totala förbrukningen av konsumtionsmjölk i riket beräknas ha ökat med omkring 25 procent sedan 1939. Per invånare räknat stannar ökningen vid 9 procent.

Den i november 1940 genomförda sänkningen av konsumtionsgräddens fetthalt (liksom den under tiden 20/11 1941—31/1 1944 gällande ransoneringen av grädde) medförde, att för gräddförsäljning togs i anspråk en betydligt mindre kvantitet helmjölk än före kriget. Detta tillika med mjölkstandardiseringen har medfört att den sammanlagda mjölk- och gräddförsäljningen räknad i oskummad mjölk kommit att ligga lägre än den eljest skulle ha gjort. Sedan försäljning av tjock grädde från den 12 juli 1949 åter medgavs, inträdde under åren 1949 och 1950 en ökning av mjölkanvändningen för produktion av konsumtionsgrädde. Ökningen var något större än den förut påvisade minskningen av konsumtionsmjölksförsäljningen. År 1952 nådde mjölkanvändningen för gräddframställning räknat i procent av invägningen sitt högsta värde sedan år 1940. Mejeriernas totala försäljning av mjölk och grädde, räknad i oskummad mjölk, minskade med ca 43 000 ton mellan åren 1950 och 1951. Från år 1951 till år 1952 ökade emellertid konsumtionen med ca 15 000 ton.

Mejeriernas produktion av smör och ost framgår av följande sammanställning.

År	Produktion, ton	
	Smör	Ost
1939	83 735	43 653
1940	80 760	35 328
1941	77 687	22 383
1942	71 926	14 991
1943	79 263	21 296
1944	87 304	29 924
1945	94 058	38 102
1946	99 622	44 412
1947	94 954	47 690
1948	89 687	51 695
1949	98 051	65 515
1950	108 571	51 517
1951	106 288	54 435
1952	93 585	59 975

Smörproduktionen år 1952 var 12 procent lägre än föregående års produktion men översteg ändå 1939 års produktion med 9 800 ton. Lantsmörsproduktionen beräknas emellertid samtidigt ha sjunkit från 16 200 till 2 100 ton, varför totalproduktionen av smör visar en nedgång med 4 200 ton. Det bör här anmärkas, att år 1939 förekom en smörexport av i runt tal 26 200 ton mot 13 000 ton år 1952 och 26 500 ton år 1951. Den stora smörexporten under 1951 sammanhängde med att smörkonsumtionen inom landet efter den betydande prishöjning på smör och margarin, som företogs från och med den 1 januari 1951, minskades rätt väsentligt. Smörkonsumtionen per capita åren 1951 och 1952 låg sålunda endast 5—6 procent över förkrigsnivån, medan motsvarande tal för 1950 var 23 procent.

År 1949 uppnåddes den största ostproduktion, som hittills förekommit. Genom olika regleringsåtgärder och export sökte man under år 1950 ernå bättre balans på ostmarknaden och vinna avsättning för de onormalt stora

lagren. En ökning av ostkonsumtionen och -exporten kom också till stånd, samtidigt som produktionen reducerades till endast 79 procent av 1949 års produktion. Härigenom nedbringades lagren till lämplig storlek. Åren 1951 och 1952 ökade produktionen åter och antog en med hänsyn till det inhemska konsumtionsutrymmet mera normal omfattning. Produktionsökningen under 1952 medförde dock att lagren vid årsskiftet 1952/53 voro rätt stora.

Margarinet är vid sidan av smöret det viktigaste matfettet i folkhushållet. I följande tabell lämnas några uppgifter om produktionen härav.

År	Hushålls-margarin ton	Bageri-margarin ton	Summa ton
1939	51 390	8 609	59 999
1940	29 174	9 548	38 722
1941	18 263	7 947	26 210
1942	34 848	5 391	40 239
1943	30 830	5 424	36 254
1944	29 800	8 378	38 178
1945	35 601	12 343	47 944
1946	14 034	9 556	23 590
1947	21 942	9 983	31 925
1948	36 905	12 730	49 635
1949	47 050	22 355	69 405
1950	54 271	24 747	79 018
1951	65 039	20 865	85 904
1952	71 484	21 413	92 897

Som synes har margarintillverkningen (av såväl importerad som inhemsk råvara) år 1952 varit 7 000 ton högre än år 1951.

Slaktdjursmarknaden. (Jfr tabellerna 11 och 12.) I nedanstående tablå har sammanställts uppgifter om den totala slakten (såväl marknadsförd slakt som hemslakt) av nötkreatur, svin, får och getter samt häst enligt inom livsmedelskommissionen respektive jordbruksnämnden utförda beräkningar. Slakten av nötkreatur år 1952/53 väntas som synes minska med ca 9 procent i förhållande till år 1951/52 medan svinslakten samtidigt beräknas öka ungefär lika mycket. Totala slakten år 1952/53 väntas därför bli ungefär lika stor som närmast föregående år.

År	Total slakt, milj. kg								
	Stor-boskap	Större kalv	Mindre kalv	Summa nöt-kreatur	Svin	Summa nötkreatur och svin	Får och getter	Häst	Samtliga djurslag
1937/39 ..	89·7	33·0	12·9	135·6	151·2	286·8	3·1	11·0	300·9
1941/42 ..	77·2	15·8	12·0	105·0	99·1	204·1	2·0	11·2	217·3
1942/43 ..	47·8	11·0	14·1	72·9	[1]101·3	174·2	2·0	6·3	182·5
1943/44 ..	67·9	13·7	16·8	98·4	[1]143·7	242·1	4·0	9·1	255·2
1944/45 ..	68·6	14·0	14·3	96·9	[1]131·5	228·4	3·8	9·6	241·8
1945/46 ..	74·7	18·4	13·6	106·7	[1]130·2	236·9	4·0	11·3	252·2
1946/47 ..	85·2	19·2	14·2	118·6	[1]124·5	243·1	3·9	15·9	262·9
1947/48 ..	88·0	16·7	14·7	119·4	[1]138·4	257·8	3·8	13·2	274·8
1948/49 ..	75·4	19·1	16·4	110·9	[1]158·9	269·8	2·8	12·8	285·4
1949/50 ..	78·7	21·9	13·0	113·6	[1]169·5	283·1	2·7	13·4	299·2
1950/51 ..	88·7	23·4	13·4	125·5	[1]169·8	295·3	2·3	11·8	309·4
1951/52 ..	[2] 103·1	23·1	12·6	138·8	[1 2]173·4	312·2	2·2	14·5	328·9
1952/53 (prognos)	91·6	22·3	12·6	126·5	[1]188·1	314·6	2·1	11·7	328·4

[1] Den i angivna kvantiteter ingående hemslakten av svin beräknad med utgång från antalet behållna icke besiktade hemslaktade svin och en medelslaktvikt av 90 kg/st.

[2] Exklusive de i anledning av mul- och klövsjukan nedslaktade och nedgrävda djuren.

Importen av kött och fläsk — räknad i vara med ben — har under 1952 uppgått till 4 300 ton, vilket är 15 300 ton mindre än 1951. Någon nämnvärd export av kött och fläsk har ej förekommit under de båda senaste åren. Från årsskiftet 1952/53 har emellertid baconexporten till Storbritannien återupptagits. Export av fläsk förekommer numera även till Västtyskland. Åren 1937—1939 hade landet ett exportöverskott av kött och fläsk av i medeltal 8 900 ton. I de senaste årens import har nötköttet dominerat men icke obetydliga kvantiteter fläsk ha också importerats. Förkrigsexporten omfattade till huvudsaklig del fläsk.

Äggmarknaden. De inom 1942 års jordbrukskommitté och kalkylsakkunniga verkställda beräkningarna rörande äggproduktionen redovisas i följande tablå.

År	Äggproduktion ton	År	Äggproduktion ton
1938/39	60 860	1946/47	62 000
1939/40	60 026	1947/48	65 500
1940/41	51 910	1948/49	75 000
1941/42	37 530	1949/50	83 000
1942/43	35 579	1950/51	83 000
1943/44	43 943	1951/52	80 000
1944/45	50 220	1952/53 (prognos)	81 000
1945/46	59 640		

Produktionen av ägg steg som synes snabbt efter nedgången i krigets början och kulminerade under åren 1949/50 och 1950/51, varefter den år 1951/52 gick tillbaka för att nu åter befinna sig i stigande. Den beräknade produktionen under innevarande år är 33 procent högre än under sista förkrigsåret. Vad utrikeshandeln beträffar redovisades för åren 1938 och 1939 en nettoexport av 5 300 respektive 4 700 ton ägg, medan åren 1947 och 1948 uppnåddes en nettoimport av 1 700 respektive 1 900 ton. Den inhemska marknaden har på senare år absorberat en betydligt större kvantitet ägg än före kriget. Sedan hösten 1948 har emellertid den inhemska efterfrågan ökat obetydligt eller icke alls, varför överskott uppkommit. Dessa ha kunnat avsättas på utlandsmarknaden. År 1949 medförde sålunda en nettoexport av 5 400 ton ägg, medan exporten 1950 uppgick till 12 400 ton, 1951 till 9 000 ton och 1952 till 8 600 ton.

Till belysande av ägghandelns utveckling meddelas i följande tablå uppgifter om partihandelns invägning av ägg under åren 1938—1952.

År	Invägning		År	Invägning	
	absoluta tal ton	index 1938 = 100		absoluta tal ton	index 1938 = 100
1938	27 570	100·0	1946	27 440	99·5
1939	28 025	101·7	1947	26 875	97·5
1940	26 658	96·7	1948	31 176	113·1
1941	18 960	68·8	1949	37 679	136·7
1942	10 538	38·2	1950	42 845	155·4
1943	11 767	42·7	1951	38 826	140·8
1944	17 205	62·4	1952	39 111	141·9
1945	22 397	81·2			

Av sammanställningen framgår, att partihandelns invägning av ägg under 1951 och 1952 varit ca 9 procent lägre än under 1950. Partihandelns inköp under de båda senaste åren äro dock, med undantag för år 1950, de största som förekommit under den period, som redovisas i tabellen.

Bilaga 3.

PM

med redogörelse för priser på jordbruksprodukter samt på vissa förnödenheter för jordbrukets behov.

Efterföljande redogörelse för priser på jordbruksprodukter samt på vissa förnödenheter för jordbrukets behov begränsas beträffande en del varuslag till innevarande regleringsår men avser i övrigt i huvudsak den tid, som förflutit sedan inom jordbruksnämnden våren 1952 upprättades motsvarande sammanställning.[1] De tabeller, till vilka hänvisning i det följande sker, finnas intagna i en särskild tabellbilaga.[2]

Brödsäd. (Jfr tabell 2.) Liksom föregående regleringsår gäller under regleringsåret 1952/53 garantipriser för odlarnas försäljning av fullgod brödsäd. Vissa ändringar ha vidtagits beträffande den successiva prisstegringen, vilken under tiden 1 september 1952—10 januari 1953 varit större än föregående år och varit så genomförd att den per den 1, 11 och 21 i varje månad ökat med 15 öre fram till den 10 januari 1953, varefter den åter sänkts till 10 öre var tionde dag.

Leveranstid	Priser i kronor per 100 kg för vara av normalkvalitet med 16·5 % vattenhalt		
	Vårvete	Höstvete	Råg
1—10 augusti 1952	54: 80	52: 80	48: 30
11—20 » 1952	54: 90	52: 90	48: 40
21—31 » 1952	55: 00	53: 00	48: 50
1—10 september 1952	55: 10	53: 10	48: 60
11—20 » 1952	55: 25	53: 25	48: 75
1—10 januari 1953	56: 90	54: 90	50: 40
11—20 » 1953	57: 00	55: 00	50: 50
o. s. v. fram till och med den 21 maj 1953, då priserna bli	58: 30	56: 30	51: 80

Vid leverans till prisort äro garantipriserna de ovan angivna. Vid leverans till annan ort än prisort minskas garantipriset med kostnaderna för transport från mottagningsorten till närmaste prisort. I fråga om Gotland reduceras fraktavdraget med 75 öre per deciton, som lämnas i form av fraktbidrag från spannmålsbolaget.

Samtliga angivna priser avse fullgod vara av normalkvalitet. För fullgod vara av annan kvalitet verkställes prisreglering enligt vissa regler.

På grund av den kvalitetsförsämring, som kunnat konstateras speciellt på 1952 års vårveteskörd till följd av de dåliga bärgningsförhållandena har jordbruksnämnden genomfört vissa tillfälliga ändringar i bestämmelserna för kvalitets- och prisregleringsskalorna för vårvete av 1952 års skörd.

[1] Se Kungl. Maj:ts prop. nr 236/1952.
[2] Införd sist i propositionen.

Fodermedel. (Jfr tabell 2.) Prisbildningen på fodersäd är fortfarande fri. Vid försäljning från Svenska spannmålsaktiebolaget gälla dock vissa av jordbruksnämnden fastställda priser. Fram till den 1 april 1952 voro dessa fastställda som högsta priser vid försäljning till förbrukare. Därefter ha endast priser vid försäljning från spannmålsbolaget fastställts och inga föreskrifter lämnats om storleken av handelsmarginalerna. Försäljningarna från spannmålsbolaget avse uteslutande importerad vara. Denna utgöres huvudsakligen av majs, men under första halvåret 1952 saluförde sig även rätt betydande kvantiteter sorghum. Importen av denna vara har numera upphört och spannmålsbolagets lager därav äro obetydliga. Vidare ha smärre kvantiteter korn saluförts av bolaget. Medelpriserna för vithavre och korn till producenter enligt gällande noteringar från och med februari 1952 framgå av efterföljande sammanställning. Uppgifterna avse kronor per deciton.

		Vithavre	Korn
1952	Februari	33: 38	34: 84
	Mars	33: 13	34: 92
	April	33: 67	36: 10
	Maj	35: 48	38: 57
	Juni	—	—
	Juli	—	—
	Augusti	—	—
	September	33: 14	36: 11
	Oktober	33: 28	35: 55
	November	34: 45	36: 56
	December	34: 66	36: 38
1953	Januari	34: 59	36: 40
	Februari	33: 69	36: 28

Priset på majs var vid 1952 års början 37 kronor 50 öre per deciton och från och med den 19 februari samma år 38 kronor 50 öre per deciton, i båda fallen fastställt som förbrukarpris. Bestämmelserna om högsta förbrukarpris slopades den 1 april 1952. Spannmålsbolagets nettoutförsäljningspris utgjorde då, liksom dessförinnan, 37 kronor 20 öre per deciton. Detta pris höjdes den 1 maj till 40 kronor 20 öre och den 1 juni till 43 kronor 50 öre. Från och med den 11 augusti 1952 är priset 45 kronor 50 öre per deciton. Till dessa priser komma således handelsmarginalerna, innan förbrukarpriset erhålles. Priset på sorghum har vid samtliga här nämnda tillfällen varit 3 kronor lägre än priset på majs. Även priserna på annan av spannmålsbolaget importerad fodersäd ha undergått successiva höjningar.

Liksom i fråga om fodersäd gäller vid spannmålsbolagets försäljningar av oljekraftfoder, utländskt kli och fiskfodermjöl vissa av jordbruksnämnden fastställda priser. Även för dessa varor — vad fiskmjöl beträffar från och med den 7 februari 1952, och för de båda andra varorna från och med den 1 april 1952 — ha bestämmelserna om högsta förbrukarpris slopats. För alla andra fodermedel är prisbildningen numera helt fri, sedan prisstoppsbestämmelserna för foderjäst och dinatriumfosfat slopats under 1952. Importen av fiskmjöl har numera lämnats helt fri, sedan spannmålsbolagets medverkan vid denna icke längre är behövlig.

Spannmålsbolagets nettopris vid försäljning av oljekraftfoderblandning var vid ingången av år 1952 48 kronor 30 öre per deciton. Intill den 1 april 1952 har även fastställts högsta pris vid försäljning till förbrukare, nämligen 50 kronor per deciton. Efter nu nämnda datum är förbrukarpriset fritt men det nettopris om 48 kronor 30 öre per deciton för spannmålsbolagets försäljningar, som gällde vid 1952 års ingång, gäller tillsvidare oförändrat

även efter den 1 april 1952. Fri försäljning är numera medgiven även för linfrödodermedel, extraherat rapsmjöl samt kokoskakor. För linkaksmjöl var spannmålsbolagets nettopris vid ingången av år 1952 54 kronor 30 öre per deciton och för rapsmjöl 40 kronor 30 öre per deciton. Motsvarande högsta förbrukarpriser utgjorde intill den 1 april 1952 respektive 56 och 42 kronor per deciton. Efter nu nämnda datum är förbrukarpriset fritt och de nämnda nettopriserna gälla tills vidare. Priset på kokoskakor, av vilka den fria försäljningen började i januari 1952, överensstämmer med priset på oljekraftfoderblandningen. Förbrukarpriset på utländskt vetekli, som den 1 januari 1952 utgjorde 33 kronor per deciton, har ävenledes höjts vid upprepade tillfällen. Det höjdes sålunda den 19 februari 1952 till 33 kronor 50 öre per deciton. Sistnämnda pris svarade mot spannmålsbolagets nettopris 31 kronor 70 öre per deciton. Efter den 1 april 1952 ha inga förbrukarpriser fastställts. Bolagets nettopris höjdes den 1 maj samma år till 33 kronor 70 öre per deciton och har sedan den 1 juni utgjort 35 kronor 50 öre per deciton.

Priserna på svenskt kli av vete och råg ha undergått höjningar i samband med prishöjningarna på importerat kli. Priset på svenskt havrekli har däremot sjunkit rätt avsevärt, vilket beror på att tillgången på andra mera högvärdiga fodermedel under det sistförflutna året varit god. De av lantbruksförbundet sedan februari 1952 noterade priserna framgå av följande sammanställning. Uppgifterna avse medelpriser i kronor per deciton vid kvarnar.

	Svenskt vetekli	Svenskt rågkli	Svenskt havrekli
1952 Februari	34: 30	32: 92	21: 33
Mars	34: 48	32: 96	21: 17
April	35: 58	33: 19	19: 47
Maj	37: 53	33: 82	18: 83
Juni	38: 81	34: 45	18: 67
Juli	38: 90	34: 53	18: 52
Augusti	38: 96	34: 63	18: 42
September	38: 23	33: 38	17: 28
Oktober	37: 17	32: 23	16: 50
November	38: 38	32: 90	15: 63
December	38: 95	33: 56	15: 50
1953 Januari	39: 54	34: 25	15: 50
Februari	40: 00	34: 67	15: 50

Sedan februari 1952 utvisa priserna på hö och halm enligt lantbruksförbundets noteringar följande utveckling. Uppgifterna avse medelpriser i kronor per deciton på pressad vara till producent, på station i Mellansverige.

	Vallhö	Höstsädshalm
1952 Februari	16: 28	6: 00
Mars	16: 22	5: 88
April	16: 25	5: 83
Maj	—	—
Juni	—	—
Juli	—	—
Augusti	—	—
September	13: 50	5: 00
Oktober	13: 50	5: 00
November	13: 88	5: 25
December	15: 03	6: 00
1953 Januari	15: 06	6: 13
Februari	14: 63	5: 75

Potatis. Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande har jordbruksnämnden för tillverkningsåret 1952/53 fastställt de priser, som tillverkare av potatisstärkelse eller potatisbrännvin ha att vid inköp av potatis av normalkvalitet för fabriksändamål erlägga till leverantören. Priserna ha varit följande: Under tiden från kampanjens början till och med den 31 oktober 1952 49 öre, 1 november—31 december 1952 50 öre, 1—31 januari 1953 51 öre samt från och med den 1 februari till kampanjens slut 52 öre, allt räknat per hektoliter och stärkelseprocent fritt fabrik.

Sockerbetor. (Jfr tabell 2.) För sockerbetor av 1952 års skörd ha odlare erhållit ett grundpris av 7 kronor 35 öre per deciton vid 16 procents sockerhalt. Härav var 30 öre att anse såsom ett för året utgående stimulanstillägg, som skulle inräknas i jordbrukskalkylen. Något av odlingens omfattning beroende stimulanstillägg har ej utgått under året. För varje tiondels procent, varmed sockerhalten överstigit 16 procent, har som vanligt utgått ett tillägg med 1/160 av grundpriset. Det för 1952 års skörd utbetalda genomsnittspriset blev med här angivna och vissa andra tillägg och ersättningar 7 kronor 67 öre per deciton.

Oljeväxter. För oljeväxtfröer av 1952 års skörd erhålla odlare vid leverans av vara med en vattenhalt av 18 procent och en renhetsgrad av 96 procent följande grundpriser:

för höstraps och höstrybsfrö	90	öre per kilogram
» vårraps och vårrybsfrö	83	» » »
» vitsenapsfrö	80	» » »
» oljelinfrö	103	» » »

För oljeväxtfröer med annan vattenhalt och renhetsgrad verkställes prisreglering enligt särskilda regler. Producent, som ej tecknat odlingskontrakt, erhåller ett grundpris, som ligger 2 öre lägre än de angivna priserna.

Spånadsväxter. För såväl 1951 som 1952 års skörd ha såsom riktpriser gällt i fråga om linhalm 27 öre per kilogram och i fråga om hamphalm 15 öre per kilogram. Priserna avse halm av grundkvalitet med 15 procents vattenhalt. För avvikande kvalitet sker prisreglering enligt särskilda bestämmelser.

Mjölk- och mejeriprodukter m. m. (Jfr tabellerna 1 och 2.) Den genomsnittliga likviden för mejerimjölk under 1951/52 uppgick enligt kalkylsakkunnigas beräkningar till 35,56 öre per kilogram, varav 5,66 öre statliga bidrag. För år 1952/53 har preliminärt upptagits 37,27 öre per kilogram, varav 6,14 öre i bidrag.

Riksnoteringen på runmärkt smör, som sedan den 1 januari 1951 stått oförändrad i 5 kronor 70 öre, höjdes från och med den 17 mars 1952 med 30 öre till 6 kronor per kilogram. Samtidigt höjdes normalpriset på mejerismör och lantsmör vid försäljning till detaljhandlare från 5 kronor 85 öre till 6 kronor 15 öre per kilogram och vid försäljning till förbrukare från 6 kronor 45 öre till 6 kronor 85 öre per kilogram. Den 24 maj 1952 genomfördes en sänkning av smörpriset med 15 öre per kilogram såsom kompensation åt konsumenterna för höjda priser på mjöl och bröd. Sedan konsumenterna beräknats ha erhållit den avsedda kompensationen, höjdes smörpriserna den 10 november med 15 öre till samma nivå som före den 24 maj. Under tiden 24 maj—9 november har sålunda riksnoteringen på runmärkt smör stått i 5 kronor 85 öre per kilogram, medan normalpriserna på mejerismör och lantsmör varit 6 kronor per kilogram vid försäljning till detalj-

handlare och 6 kronor 70 öre per kilogram vid försäljning till förbrukare. Priserna på osaltat smör ligga 10 öre över nyss angivna priser.

Partipriserna (priset från mejeri) på runmärkt ost av sveciatyp höjdes från och med den 17 mars 1952 med 30 öre per kilogram till 365 och 295 öre per kilogram helfet respektive halvfet vara. Konsumentpriserna höjdes samtidigt med 50 öre per kilogram till 500 respektive 420 öre per kilogram. Enligt överenskommelsen angående grunderna för prissättningen på jordbrukets produkter under regleringsåret 1952/53 skall prissättningen på ost vara fri under regleringsåret. Till följd härav upphävdes från och med den 25 augusti 1952 alla av jordbruksnämnden eller livsmedelskommissionen utfärdade bestämmelser angående normalpriser på svensk och importerad ost. Partipriserna på runmärkt ost av sveciatyp höjdes enligt Riksosts prislista, gällande från och med den 25 augusti 1952, med ca 30 öre per kilogram. Priserna på helfet och halvfet ost av minst 2 månaders ålder blevo därvid 395 respektive 325 öre per kilogram. Priserna vid försäljning till detaljhandlare höjdes likaledes med 30 öre per kilogram och utgöra enligt nämnda prislista för klassad och runmärkt helfet och halvfet ost av minst 2 månaders ålder 420 respektive 350 öre per kilogram.

Normalpriserna på konsumtionsmjölk, som från och med den 14 januari 1952 höjdes med 3 öre per liter, ha sedan dess varit oförändrade. För konsumtionsmjölk, som vid mejeri standardiserats till en fetthalt av lägst 3,5 procent och som försäljes i tillsluten glasflaska, har normalpriset enligt jordbruksnämndens beslut den 13 november 1951 bestämts till 5 öre per liter utöver det för 3-procentig mjölk gällande priset.

Normalpriserna på färsk grädde vid försäljning till förbrukare utgöra sedan den 1 september 1951 flerstädes i riket 250 öre per liter för tunn och 580 öre per liter för tjock grädde (i Stockholm 600 öre och i Göteborg 590 öre).

Kött och fläsk. (Jfr tabell 2.) Prissättningen på hela, halva och fjärdedels kroppar av nötkreatur, häst och svin regleras genom normalpriser. Som normalpriser gälla de partipriser, som av Sveriges slakteriförbund noteras i Stockholm (tolfte prisområdet) med vissa avdrag och tillägg i öre per kilogram för övriga prisområden. Normalpriserna äro rörliga i anslutning till marknadsläget. Genom ett avtal med jordbruksnämnden har slakteriförbundet utfäst sig att söka reglera prissättningen så att på helt år medelpriset för samtliga köttvaror överensstämmer med den av Kungl. Maj:t och riksdagen för regleringsåret 1952/53 angivna medelprisnivån. De priser, som ansluta sig till denna medelprisnivå, kallas baspriser. Rörligheten i prisbildningen har begränsats genom att det aktuella priset icke för någon varugrupp vid något tillfälle får överstiga basprisnivån med mer än 20 procent. De baspriser, som den 1 mars 1953 gälla för tolfte prisområdet, återges här nedan (putsad vara i öre per kilogram).

Klass	Ko, oxe	Kviga, stut, ungtjur	Tjur	Gräskalv	Gödkalv	Spädkalv	Häst
I	317	332	314	338	438	298	232
III	287	292	292	313	363	278	222

Klass	Hel eller halv kropp av gödsvin med huvud och fötter	suggfläsk, renskuret
Extra prima.....	—	337
Prima.....	368	—

Priserna på styckade köttvaror av nötkreatur, häst och svin samt charkuterivaror vid försäljning till förbrukare äro sedan februari 1952 fria. Genom en överenskommelse mellan jordbruksnämnden och priskontrollnämnden, å ena, och handelns organisationer å andra sidan, har ett avtal emellertid träffats om handelsmarginalernas storlek.

För fårkött är prisbildningen helt fri i samtliga handelsled.

Ägg. (Jfr tabell 2.) Prisbildningen på ägg är sedan april 1948 fri inom ramen för de av statsmakterna fastställda riktlinjerna. För regleringsåret 1952/53 innebära dessa bl. a. att äggpriset skall vara fritt intill en övre gräns, som fastställts till 4 kronor 25 öre per kilogram till producenter i södra Sverige. Vid denna gräns gäller att Sveriges export- och importförening för ägg skall vara skyldig att importera i den mån så är möjligt utan förlust och att export icke får ske utan särskilt tillstånd av jordbruksnämnden. Medelpriset för regleringsåret 1952/53 har beräknats till 3 kronor 30 öre per kilogram. För att uppnå detta medelpris äger föreningen utbetala bidrag vid export av ägg, då utlandspriserna ligga under motsvarande svenska priser. Bidragen finansieras i huvudsak genom medel, som influtit genom avgifter vid export av ägg, då de utländska priserna legat högre än motsvarande svenska priser.

Svensk äggnotering (= producentpris i öre per kilogram på ägg i de viktigaste produktionsområdena i Götaland) har från och med februari 1952 utvecklats på följande sätt.

1952	Februari	263	
	Mars	270	
	April	270	
	Maj	270	
	Juni	298	
	Juli	315	
	Augusti	351	
1952	September	372	
	Oktober	375	
	November	372	
	December	337	
1953	Januari	297	
	Februari	300	

Handelsgödsel. (Jfr tabell 2.) Förbrukarpriserna på de inom landet tillverkade gödselmedlen (kalkkväve, kalkammonsalpeter, ammoniumsulfat, superfosfat och thomasfosfat) fastställas efter överenskommelse mellan myndigheterna och tillverkarna. Prissättningen på importgödselmedlen (kalksalpeter, chilesalpeter och kali) är fri. För år 1952/53 gälla följande priser.

Varuslag	Kronor per deciton vid leverans under tiden			Priset avser leverans banfritt å följande platser
	1/6—30/9 1952 1:a perioden betaln. per 1/10 1952	1/10 1952—31/1 1953 2:a perioden betaln. per 1/2 1953	1/2—31/5 1953 3:e perioden betaln. per 1/6 1953	
Chilesalpeter, 16 %	—	—	37: 40	importhamn
Kalksalpeter, 15·5 %	24: 60	25: 30	26: 00	tariffhamn
Kalkkväve, 18 %	31: 65	31: 65	32: 50	Svartvik
Ammoniumsulfat, 20·8 %	—	31: 80	32: 65	Ljungaverk
Kalkammonsalpeter, 20·5 %	28: 90	29: 55	30: 40	fabrik
Kali, 40 %	16: 85	17: 45	18: 05	tariffhamn
Superfosfat, pulvr., 19·5 %	15: 70	16: 20	16: 70	fabrikshamn
» kornad, 19·5 %	16: 60	17: 10	17: 60	»
Thomasfosfat, 17 %	13: 50	14: 00	14: 50	Domnarvet

Bilaga 4.

PM

angående jordbrukarnas kontanta inkomster och utgifter år 1951.

I Kungl. Maj:ts proposition 319/1942 lämnades en redogörelse för jordbrukarnas kontanta inkomster och utgifter under dels åren 1932, 1935 och 1937, dels åren 1938 och 1940, grundad på bearbetningar av självdeklarationer, vilka beträffande de tre förstnämnda åren verkställts av 1938 års jordbruksutredning och beträffande åren 1938 och 1940 av statens livsmedelskommission. Denna redogörelse har sedermera i Kungl. Maj:ts propositioner 246/1943, 253/1944, 303/1945, 267/1946, 280/1947, 275/1948, 212/1949, 245/1950, 207/1951 och 236/1952 kompletterats med liknande undersökningar för åren 1941—49, verkställda av statens livsmedelskommission respektive statens jordbruksnämnd och för år 1950 av statistiska centralbyrån. Genom Kungl. Maj:ts beslut den 31 mars 1951 överflyttades bl. a. denna arbetsuppgift från jordbruksnämnden till statistiska centralbyrån. Efter särskilt bemyndigande den 29 augusti 1952 har centralbyrån nu utfört en motsvarande bearbetning av självdeklarationer, avseende inkomståret 1951, och i det följande framlägges en sammanfattande redogörelse för de härvid erhållna resultaten.

Material och metod.

Såsom framgår av tabell 1 har för undersökningen av jordbrukarnas kontanta inkomster och utgifter år 1951 kunnat utnyttjas sammanlagt 8 490 av jordbrukare avgivna självdeklarationer för av ägaren själv brukade gårdar. Samtliga dessa härröra, liksom fallet varit vid föregående deklarationsundersökningar, från brukningsenheter, som deltogo i den av 1938 års jordbruksutredning verkställda undersökningen av jordbrukets driftsförhållanden. Sedan föregående år har antalet undersökta gårdar minskats med 257, vilka fördela sig på alla områden och inom dessa på samtliga storleksgrupper. Minskningen har orsakats dels av att länsstyrelserna av olika skäl ej kunnat avstå vissa deklarationer, dels av att gårdar bytt ägare eller utlämnats på arrende, på grund varav brukningsenheterna måst uteslutas vid denna bearbetning. Det skulle kräva omfattande undersökningar för att nu i detalj bedöma verkningarna av dessa förändringar i primärmaterialets omfattning; de synas dock icke nämnvärt inverka på jämförbarheten med föregående års resultat. Deklarationsmaterialets relativa fördelning på olika storleksgrupper inom vart och ett av de tre huvudområdena har, såsom framgår av tabell 2, endast obetydligt förändrats sedan föregående år.

I detta sammanhang vill centralbyrån meddela, att det är ämbetsverkets avsikt, att med hjälp av primärmaterialet till 1951 års allmänna jordbruksräkning inom den närmaste tiden göra ett aktuellt, på modern samplingsmetodik grundat urval av jordbruk, vilket i fortsättningen skall ligga till grund för undersökningar av detta slag. I samband härmed ämnar centralbyrån även i övrigt ompröva metoden för dessa undersökningar.

Beträffande sättet för materialets bearbetning ha utförliga redogörelser lämnats i de ovan nämnda sammanfattningarna av de föregående deklara-

Tab. 1. Antal i deklarationsundersökningarna ingående brukningsenheter.

	Storleksgrupper, hektar åker							Samtliga
	2—5	5—10	10—20	20—30	30—50	50—100	Över 100	
Livsmedelskommissionens undersökning för år 1946.								
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	199	605	1 207	607	490	244	104	3 456
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	874	1 683	1 086	213	124	48	14	4 042
Norra Sverige	1 111	1 143	368	27	—	—	—	2 649
Hela riket	**2 184**	**3 431**	**2 661**	**847**	**614**	**292**	**118**	**10 147**
Jordbruksnämndens undersökning för år 1949.								
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	173	539	1 067	527	427	228	92	3 053
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	838	1 541	957	197	94	43	12	3 682
Norra Sverige	952	1 039	329	30	—	—	—	2 350
Hela riket	**1 963**	**3 119**	**2 353**	**754**	**521**	**271**	**104**	**9 085**
Statistiska centralbyråns undersökning för år 1950.								
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	174	513	1 061	523	417	230	97	3 015
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	785	1 469	940	199	95	44	12	3 544
Norra Sverige	890	969	303	26	—	—	—	2 188
Hela riket	**1 849**	**2 951**	**2 304**	**748**	**512**	**274**	**109**	**8 747**
Statistiska centralbyråns undersökning för år 1951.								
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	172	505	1 051	517	397	228	90	2 960
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	762	1 445	907	168	85	39	10	3 416
Norra Sverige	862	940	291	21	—	—	—	2 114
Hela riket	**1 796**	**2 890**	**2 249**	**706**	**482**	**267**	**100**	**8 490**

tionsundersökningarna. Såsom däri framhållits ha de ur självdeklarationernas A-bilaga erhållna uppgifterna rörande jordbrukarnas kontanta inkomster och utgifter omräknats dels till totalsiffror för riket, dels till siffror per hektar jordbruksjord. Vid beräkningen av arealen jordbruksjord har arealen ängsmark omräknats till åker med ledning av den officiella statistikens uppgifter om avkastningen på åker och äng. Beräkningen av totalsiffrorna för riket grundar sig på en för varje särskild storleksgrupp och varje produktionsområde enligt den officiella jordbruksstatistikens indelning verkställd uppräkning av självdeklarationernas uppgifter. Härvid har förhållandet mellan å ena sidan den totala åkerarealen enligt 1944 års jordbruksräkning vid samtliga brukningsenheter inom respektive storleksgrupp och område samt å andra sidan åkerarealen vid de undersökta brukningsenheterna inom samma storleksgrupp och område tagits till utgångspunkt för omräkningen.

Vid bedömningen av undersökningens resultat i vad avser kontanta inkomster och kostnader får beaktas, att den icke med säkerhet klargör den ekonomiska utvecklingen inom jordbruket, om man företager en jämförel-

Tab. 2. Procentuell fördelning av antalet brukningsenheter på olika storleksgrupper.

	Storleksgrupper, hektar åker							Samtliga
	2—5	5—10	10—20	20—30	30—50	50—100	Över 100	
Samtliga brukningsenheter med över 2 hektar åker enligt 1944 års jordbruksräkning.								
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	19	25	30	12	8	4	2	100
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	40	37	17	3	2	1	0	100
Norra Sverige	57	34	8	1	0	0	0	100
De i livsmedelskommissionens deklarationsundersökning för år 1946 ingående brukningsenheterna.								
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	6	17	35	18	14	7	3	100
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	22	42	27	5	3	1	0	100
Norra Sverige	42	43	14	1	—	—	—	100
De i jordbruksnämndens deklarationsundersökning för år 1949 ingående brukningsenheterna.								
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	6	18	35	17	14	7	3	100
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	23	42	26	5	3	1	0	100
Norra Sverige	41	44	14	1	—	—	—	100
De i statistiska centralbyråns deklarationsundersökning för år 1950 ingående brukningsenheterna.								
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	6	17	35	17	14	8	3	100
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	22	41	27	6	3	1	0	100
Norra Sverige	41	44	14	1	—	—	—	100
De i statistiska centralbyråns deklarationsundersökning för år 1951 ingående brukningsenheterna.								
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	6	17	36	17	13	8	3	100
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	23	42	27	5	3	0	0	100
Norra Sverige	41	44	14	1	—	—	—	100

se över en längre tidsperiod. Nu anfört förhållande beror på vissa inom jordbruket under senare tid försiggångna strukturella förändringar. För det första märkes här, att försäljningsinkomsternas andel av totalinkomsterna successivt ökats i samband med övergången från natura- till penninghushållning. Samtidigt har deklarationen av försäljningsinkomster blivit fullständigare. Denna utveckling har varit särskilt markant i norra Sverige. I samband med utflyttningen av arbetskraft från jordbruket har vidare kontantlönernas andel av de totala arbetskostnaderna (om i dessa senare även inräknas lön till brukarna själva) undergått en minskning. Så har framför allt varit fallet inom det större och medelstora jordbruket. Ifrågavarande förhållanden medföra, att sedan förkrigstiden dels skett en raskare stegring av jordbrukets kontanta inkomster än av dess totala inkomster, dels skett en långsammare uppgång av kontantlönerna i jordbru-

ket än av de totala arbetskostnaderna. Undersökningsresultaten ge på grund härav icke en riktig bild av den totala inkomst- och kostnadsutvecklingen inom jordbruket på längre sikt. Deklarationsundersökningarnas brister i berörda hänseende hindra emellertid icke, att resultat av desamma komma till användning för många ändamål, såsom specialundersökningar av olika slag för jordbrukskalkylen, nämligen i fråga om vissa kostnadsposter, vilka äro av den natur, att de icke i nämnvärd grad influeras av förutnämnda strukturella förändringar inom jordbruket. Vid studium av resultaten från dessa undersökningar bör man vidare observera, att deklarationsundersökningarna avse kalenderår och att skogsbruket ingår däri, under det att den s. k. totalkalkylen för jordbruket avser produktionsår och ej tar hänsyn till skogsbruket.

Ytterligare bör vid bedömningen av undersökningsresultaten hänsyn tagas till att de i undersökningen ingående egendomarna genomsnittligt taget torde representera en något högre produktionsförmåga och mera rationella driftsförhållanden än genomsnittsjordbruket. Till följd härav torde de vid undersökningen erhållna totalbeloppen för såväl inkomster som utgifter vara något för höga. Deras huvudsakliga uppgift är emellertid att avspegla de från år till år inträffade förändringarna i jordbrukarnas kontanta inkomster och utgifter och icke att ange dessa posters absoluta storlek.

Det bör ytterligare beaktas, att brukningsenheter med mindre än 2 hektar åker icke ingå i det bearbetade materialet. Likaså bör framhållas, att vid upprättande av självdeklaration inom jordbruket den s. k. kontantprincipen tillämpas. Då hänsyn sålunda icke tages till eventuella lagerbehållningar vid beskattningsårets början och slut, kan nettointäkten av jordbruksfastighet enligt deklarationsuppgifterna växla mera från år till år än vad som eljest skulle varit förhållandet.

I tidigare års redogörelser har 1938 använts som basår. De ovan nämnda strukturella förändringarna ha emellertid nödvändiggjort valet av ett senare jämförelseår. I avvaktan på att nytt basår skulle fastställas för jordbrukskalkylen, ansågs det lämpligt, att år 1946 tillsvidare i tabellerna användes som utgångspunkt för jämförelserna. Detta system har använts vid undersökningarna för åren 1949—1951. I samband med kommande omläggning av dessa undersökningar torde år 1950 i fortsättningen bli basår i anslutning till att produktionsåret 1950/1951 användes i jordbrukskalkylen. Tabellerna i föreliggande redogörelse lämna uppgifter för åren 1946 och 1949—1951. Textframställningen behandlar emellertid i det stora hela endast utvecklingen mellan åren 1950 och 1951.

Jordbrukets kontanta inkomster.

Resultaten av den beräkning av jordbrukarnas sammanlagda kontanta inkomster under år 1951, som verkställts på grundval av de på självdeklarationernas A-bilaga lämnade uppgifterna, redovisas i tabellerna 3 och 4. I tabell 3 återgivas för hela riket och de tre stora huvudområdena — södra och mellersta Sveriges slättbygder samt skogs- och dalbygder och norra Sverige — de till totalsiffror uppräknade inkomstbeloppen, och i tabell 4 ha dessa omräknats till indextal med 1946 och 1950 som basår. I anslutning till A-bilagans uppställning ha inkomsterna fördelats på följande poster: spannmål och frövaror; sockerbetor; potatis jämte rotfrukter, grönsaker och trädgårdsprodukter; hö jämte halm och grönfoder; hästar och nötkreatur; svin och grisar; fjäderfä och ägg; mjölk och produkter därav, dels vid leverans till mejeri, dels vid annan försäljning; diverse produkter (får och get-

Tab. 3. Jordbrukets kontanta inkomster åren 1946 och 1949—1951, miljoner kronor.

	1946	1949	1950	1951
Södra och mellersta Sveriges slättbygder.				
Inkomster av försålda produkter				
därav spannmål och frövaror	304·3	483·2	504·9	508·4
sockerbetor	94·1	110·9	121·2	117·5
potatis m. m.	68·6	68·7	66·8	77·4
hö, halm och grönfoder	12·6	7·0	5·9	5·9
Summa vegetabiliska produkter	*479·6*	*669·8*	*698·8*	*709·2*
hästar och nötkreatur	191·3	206·2	240·3	281·0
svin och grisar	162·4	238·6	261·3	304·4
fjäderfä och ägg	50·4	70·5	79·1	83·1
mjölk till mejeri	469·3	561·3	600·4	616·4
mjölk till enskilda	18·9	21·0	20·3	19·7
Summa animaliska produkter	*892·3*	*1 097·6*	*1 201·4*	*1 304·6*
diverse produkter	10·1	11·8	9·7	11·4
Summa inkomster av försålda produkter	**1 382·0**	**1 779·2**	**1 909·9**	**2 025·2**
Diverse inkomster	26·0	29·7	32·7	38·2
därav för körslor	15·5	14·1	13·7	18·5
Inkomster av skogsbruk	90·0	81·2	80·0	184·7
Arrenden och avgälder	19·0	21·8	21·6	21·5
Samtliga kontanta inkomster	**1 517·0**	**1 911·9**	**2 044·2**	**2 269·6**
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder.				
Inkomster av försålda produkter				
därav spannmål och frövaror	45·1	68·9	71·9	61·5
sockerbetor	1·8	1·9	2·5	2·7
potatis m. m.	30·9	41·0	42·2	47·5
hö, halm och grönfoder	4·5	3·2	3·7	4·2
Summa vegetabiliska produkter	*82·3*	*115·0*	*120·3*	*115·9*
hästar och nötkreatur	125·6	148·6	173·2	209·5
svin och grisar	87·9	120·0	131·1	154·9
fjäderfä och ägg	30·6	43·3	48·1	50·6
mjölk till mejeri	292·7	381·3	412·3	432·9
mjölk till enskilda	16·3	19·4	17·8	17·7
Summa animaliska produkter	*553·1*	*712·6*	*782·5*	*865·6*
diverse produkter	5·3	4·8	4·2	5·3
Summa inkomster av försålda produkter	**640·7**	**832·4**	**907·0**	**986·8**
Diverse inkomster	36·9	31·9	30·1	39·4
därav för körslor	30·5	23·4	20·9	29·1
Inkomster av skogsbruk	260·8	215·8	228·1	468·0
Arrenden och avgälder	9·1	11·0	12·3	13·8
Samtliga kontanta inkomster	**947·5**	**1 091·1**	**1 177·5**	**1 508·0**
Norra Sverige.				
Inkomster av försålda produkter				
därav spannmål och frövaror	1·2	3·0	3·5	3·6
sockerbetor	—	—	—	—
potatis m. m.	5·1	5·8	6·8	6·8
hö, halm och grönfoder	5·7	7·1	4·9	7·3
Summa vegetabiliska produkter	*12·0*	*15·9*	*15·2*	*17·7*

Tab. 3 (forts.). **Jordbrukets kontanta inkomster åren 1946 och 1949—1951, miljoner kronor.**

	1946	1949	1950	1951
hästar och nötkreatur	36·6	45·3	45·6	60·7
svin och grisar	9·2	14·5	16·2	19·0
fjäderfä och ägg	1·8	4·7	5·8	7·3
mjölk till mejeri	135·3	182·0	204·1	207·3
mjölk till enskilda	9·6	10·5	11·0	10·4
Summa animaliska produkter	*192·5*	*257·0*	*282·7*	*304·7*
diverse produkter	3·9	3·3	2·7	3·4
Summa inkomster av försålda produkter	**208·4**	**276·2**	**300·6**	**325·8**
Diverse inkomster	67·7	53·8	41·3	53·3
därav för körslor	63·9	49·8	36·5	48·1
Inkomster av skogsbruk	236·3	185·1	167·7	324·5
Arrenden och avgälder	5·2	5·5	5·7	5·4
Samtliga kontanta inkomster	**517·6**	**520·6**	**515·3**	**709·0**
Hela riket.				
Inkomster av försålda produkter				
därav spannmål och frövaror	350·6	555·1	580·3	573·4
sockerbetor	95·9	112·8	123·7	120·3
potatis m. m.	104·6	115·5	115·8	131·6
hö, halm och grönfoder	22·8	17·3	14·5	17·5
Summa vegetabiliska produkter	*573·9*	*800·7*	*834·3*	*842·8*
hästar och nötkreatur	353·5	400·1	459·1	551·2
svin och grisar	259·5	373·1	408·6	478·3
fjäderfä och ägg	82·8	118·5	133·0	140·9
mjölk till mejeri	897·3	1 124·6	1 216·8	1 256·6
mjölk till enskilda	44·8	50·9	49·1	47·9
Summa animaliska produkter	*1 637·9*	*2 067·2*	*2 266·6*	*2 474·9*
diverse produkter	19·3	19·9	16·6	20·2
Summa inkomster av försålda produkter	**2 231·1**	**2 887·8**	**3 117·5**	**3 337·9**
Diverse inkomster	130·6	115·4	104·1	130·9
därav för körslor	109·9	87·3	71·1	95·8
Inkomster av skogsbruk	587·1	482·1	475·8	977·2
Arrenden och avgälder	33·3	38·3	39·6	40·6
Samtliga kontanta inkomster	**2 982·1**	**3 523·6**	**3 737·0**	**4 486·6**

ter, fisk och vilt, ull, hudar och skinn m. m.), inkomster av skogsbruk; arrenden och avgälder; diverse inkomster (körslor, uthyrning av maskiner och dragare; försäljning av döda yttre inventarier samt av sten, grus, torv m. m., ersättning för vägunderhåll och andra ej annorstädes upptagna inkomstposter).

Såsom framgår av tabell 3 ha jordbrukarnas sammanlagda kontanta inkomster år 1951 beräknats till 4 486,6 milj. kronor. Inkomstsumman för år 1950 uppskattades till 3 737,0 milj. kronor. I jämförelse med år 1950 föreligger sålunda en ökning med 749,6 milj. kronor eller med 20,1 procent.

Av den sammanlagda inkomstsumman härrör över hälften eller 2 474,9 milj. kronor (55,1 procent) från försäljning av animaliska produkter, medan inkomsterna av vegetabiliska produkter uppgå till 842,8 milj. kronor (18,8 procent). Inkomsterna av skogsbruk ha för år 1951 beräknats till 977,2 milj. kronor (21,8 procent). Dessa tre grupper av inkomster omfatta nära 96 procent av samtliga inkomster.

Tab. 4. Jordbrukets kontanta inkomster åren 1946 och 1949—1951. Indextal.

	År 1946 = 100			År 1950 = 100
	1949	1950	1951	1951
Södra och mellersta Sveriges slättbygder.				
Vegetabiliska produkter	139·7	145·7	147·9	101·5
Animaliska produkter	123·0	134·6	146·2	108·6
Samtliga jordbruksprodukter	128·7	138·2	146·5	106·0
Diverse inkomster	113·9	125·5	146·4	116·7
Skogsbruk	90·2	88·8	205·2	231·0
Samtliga kontanta inkomster	**126·0**	**134·8**	**149·6**	**111·0**
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder.				
Vegetabiliska produkter	139·8	146·3	140·9	96·3
Animaliska produkter	128·9	141·5	156·5	110·6
Samtliga jordbruksprodukter	129·9	141·6	154·0	108·8
Diverse inkomster	86·5	81·6	106·9	130·9
Skogsbruk	82·8	87·5	179·5	205·2
Samtliga kontanta inkomster	**115·2**	**124·3**	**159·1**	**128·1**
Norra Sverige.				
Vegetabiliska produkter	132·6	126·4	147·5	116·7
Animaliska produkter	133·5	146·8	158·3	107·8
Samtliga jordbruksprodukter	132·5	144·2	156·4	108·4
Diverse inkomster	79·5	61·0	78·7	129·1
Skogsbruk	78·4	71·0	137·3	193·4
Samtliga kontanta inkomster	**100·6**	**99·6**	**137·0**	**137·6**
Hela riket.				
Vegetabiliska produkter	139·5	145·4	146·9	101·0
Animaliska produkter	126·2	138·4	151·1	109·2
Samtliga jordbruksprodukter	129·4	139·7	149·6	107·1
Diverse inkomster	88·3	79·7	100·2	125·7
Skogsbruk	82·1	81·0	166·5	205·4
Samtliga kontanta inkomster	**118·2**	**125·3**	**150·5**	**120·1**

I förhållande till år 1950 ökade inkomsterna av försålda jordbruksprodukter med 220,4 milj. kronor eller 7,1 procent. Härav kommer största delen på animaliska produkter, nämligen 208,3 milj. kronor (ökning 9,2 procent) och på vegetabiliska produkter endast 8,5 milj. kronor (ökning 1,0 procent). Skogsinkomsterna ha under år 1951 ökat med ej mindre än 501,4 milj. kronor, motsvarande 105,4 procent.

Ökningen mellan åren 1950 och 1951 i försäljningen av animaliska produkter, 208,3 milj. kronor, fördelar sig med 92,1 milj. kronor på posten »hästar och nötkreatur», 69,7 milj. kronor på posten »svin och grisar», 7,9 milj. kronor på posten »fjäderfä och ägg» samt 38,6 milj. kronor på posten »mjölk».

Relativt sett innebära dessa tal en ökning i fråga om samtliga animaliska produkter med som förut nämnts 9,2 procent samt i fråga om hästar och nötkreatur 20,1 procent, svin och grisar 17,1 procent, fjäderfä och ägg 5,9 procent samt mjölk 3,0 procent.

Ökningarna under år 1951 i inkomsterna av animalier äro i första hand ett resultat av under året inträffade mer eller mindre starka prishöjningar på de olika produkterna. Endast i fråga om slakten märktes en ökning av

Tab. 5. Jordbrukets kontanta inkomster av vegetabiliska respektive animaliska produkter i procent av kontanta inkomster av samtliga försålda produkter inom olika storleksgrupper och områden åren 1946 och 1949—1951.

	År	Storleksgrupper, hektar åker							Samtliga
		2—5	5—10	10—20	20—30	30—50	50—100	Över 100	
Södra och mellersta Sveriges slättbygder.									
Vegetabiliska produkter.....	1946	12·6	17·4	25·5	34·3	40·9	46·2	50·2	34·7
	1949	12·0	18·9	27·2	37·3	44·4	51·8	55·8	37·6
	1950	10·7	18·1	26·6	35·7	42·8	52·0	54·2	36·6
	1951	10·3	15·4	23·7	34·4	42·0	51·0	54·5	35·0
Animaliska produkter	1946	86·6	81·3	73·8	65·1	58·4	53·1	49·2	64·6
	1949	87·4	80·5	72·2	61·8	54·9	47·8	43·6	61·7
	1950	88·8	81·3	73·1	63·7	56·5	47·6	45·2	62·9
	1951	89·0	83·9	75·9	64·9	57·4	48·4	45·1	64·4
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder.									
Vegetabiliska produkter.....	1946	4·8	7·4	12·2	16·6	22·6	34·7	47·0	12·8
	1949	7·0	7·6	12·7	18·2	24·1	31·0	48·7	13·8
	1950	5·4	6·9	12·1	17·7	25·1	33·1	49·6	13·3
	1951	5·7	6·7	10·1	13·5	20·3	31·0	50·1	11·7
Animaliska produkter	1946	94·3	91·8	87·2	82·4	76·4	62·9	52·7	86·3
	1949	92·5	91·8	86·9	81·2	75·1	68·3	50·4	85·6
	1950	94·2	92·6	87·6	81·4	74·1	66·4	50·0	86·3
	1951	94·0	92·6	89·6	85·6	79·3	68·4	49·2	87·7
Norra Sverige.									
Vegetabiliska produkter.....	1946	3·6	4·9	8·9	17·4	.	.	.	5·8
	1949	3·6	5·0	8·6	20·8	.	.	.	5·8
	1950	2·9	4·6	7·9	17·9	.	.	.	5·0
	1951	3·2	4·7	7·5	24·2	.	.	.	5·4
Animaliska produkter	1946	94·4	93·6	88·9	79·5	.	.	.	92·4
	1949	95·3	94·1	89·9	75·9	.	.	.	93·0
	1950	96·6	94·5	90·5	79·1	.	.	.	94·0
	1951	96·3	94·4	91·1	70·2	.	.	.	93·5

produktionen. Sålunda var slakten av storboskap betydligt större än under år 1950, men även för andra djurslag, utom svin och får, förelåg en ökning.

Beträffande inkomsterna från försålda vegetabiliska produkter märkes ökning främst för posten »potatis m. m.», som stigit med 15,8 milj. kronor (13,6 procent), men även posten »hö, halm och grönfoder» har ökat, nämligen med 3,0 milj. kronor (20,7 procent). Däremot ha inkomsterna av spannmål och frövaror samt sockerbetor minskat under året. Sålunda redovisas en nedgång för spannmål och frövaror med 6,9 milj. kronor (1,2 procent) och för sockerbetor med 3,4 milj. kronor (2,7 procent).

Inkomstminskningen av spannmål och frövaror samt sockerbetor sammanhänger med det under år 1951 försämrade skördeutfallet för brödsäd och sockerbetor. I detta sammanhang må erinras om de svåra svartrostskadorna på vetet. Prishöjningar förekommo under år 1951 även för olika vegetabilier. Starkast synes prishöjningen ha varit för potatisen, som trots obetydligt större skörd än år 1950, gav den största ökningen i inkomsterna.

Inkomsterna av skogsbruk ha efter år 1946 årligen undergått viss minskning. Såsom i föregående års redogörelser framhållits, kännetecknades nämnda år av ett toppläge i fråga om skogsinkomster, orsakat av prisstoppets upphävande den 1 juli 1946 och i samband därmed ökning av avverkning-

arna; omläggningen av taxeringsförfarandet torde även ha medverkat. Nedgången från år 1947 till år 1948 berodde främst på en minskning av de avverkade kvantiteterna, föranledd av avverkningspliktens upphävande sommaren 1948. Den fortsatta minskningen under åren 1949 och 1950 torde i första hand sammanhänga med de prissänkningar på massaved, som förekommo under år 1949 och som blevo bestående under större delen av år 1950.

Under år 1951 ha skogsinkomterna åter starkt ökat och i jämförelse med år 1950 mer än fördubblats. Skogsinkomsternas utveckling under de senaste åren framgår av nedanstående sammanställning.

Inkomster av skogsbruk.

År	Milj. kronor	Index
1946	587·1	100
1949	482·1	82·1
1950	475·8	81·0
1951	977·2	166·4

Orsaken till den starka ökningen av skogsinkomsterna under år 1951 är de kraftiga prisstegringar på skogsprodukter, främst massaved men även brännved och sågtimmer, som ägde rum särskilt under årets senare hälft och som stimulerade till ovanligt stora avverkningar. Under detta år synas även ovanligt stora skogsposter ha försålts på rot.

De nu anförda siffrorna avse riket i dess helhet. Mellan de olika områdena föreligga vissa olikheter. I jämförelse med år 1950 har norra Sverige den största ökningen av jordbrukets samtliga kontanta inkomster, nämligen 37,6 procent, under det att inkomstökningen i södra och mellersta Sverige är 28,1 procent för skogs- och dalbygderna och 11,0 procent för slättbygderna. Enligt tabell 4 förklaras den gynnsamma utvecklingen inom samtliga områden främst av starkt ökade skogsinkomster. Inkomsterna av försålda vegetabiliska produkter ha ökat med 16,7 procent i norra Sverige, under det att södra och mellersta Sveriges slättbygder visa obetydlig ökning samt skogs- och dalbygderna 3,7 procent minskning. Inkomsterna av animaliska produkter däremot ha ökat i ungefär samma omfattning i hela landet.

Förskjutningarna i de viktigaste inkomstposternas inbördes betydelse belysas närmare av följande sammanställning av deras procentuella andel av jordbrukets sammanlagda kontanta inkomster enligt självdeklarationerna.

	1946	1949	1950	1951
Vegetabiliska produkter	19·3	22·7	22·3	18·8
Animaliska produkter	54·9	58·7	60·7	55·1
Skogsbruk	19·7	13·7	12·7	21·8
Diverse inkomster	6·1	4·9	4·3	4·3
Samtliga kontanta inkomster	100·0	100·0	100·0	100·0

Den starka ökningen av skogsinkomsterna sätter sin prägel på denna fördelning för år 1951; den visar likhet med motsvarande siffror för år 1946 med dess relativt stora skogsinkomster.

De vegetabiliska respektive animaliska produkternas andel storleksgruppsvis i inkomsterna av samtliga försålda jordbruksprodukter belyses i tabell 5. I denna framträder tydligt det kända förhållandet, att de vegetabiliska produkternas relativa betydelse ökar starkt med stigande egendomsstorlek

samt att den genomgående är större inom slättbygderna i södra och mellersta Sverige än i skogs- och dalbygderna och i norra Sverige.

Göres en uppdelning av samtliga kontanta inkomster och av försäljningsinkomsterna på rikets tre huvudområden erhålles följande procentuella fördelning.

Samtliga kontanta inkomster	1946	1949	1950	1951
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	50·9	54·2	54·7	50·6
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	31·8	31·0	31·5	33·6
Norra Sverige	17·3	14·8	13·8	15·8
Hela riket	100·0	100·0	100·0	100·0
Inkomster av försålda jordbruksprodukter				
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	62·0	61·6	61·3	60·7
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	28·7	28·8	29·1	29·6
Norra Sverige	9·3	9·6	9·6	9·7
Hela riket	100·0	100·0	100·0	100·0

Tablån visar, att andelen av jordbrukets samtliga kontanta inkomster år 1951 ökat något för södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder och norra Sverige men minskat för slättbygderna i södra och mellersta Sverige. Beträffande inkomsterna av försålda jordbruksprodukter har fördelningen på de olika områdena ej undergått några nämnvärda förändringar under de två senaste undersökta åren.

Jordbrukets kontanta utgifter.

De på självdeklarationernas A-bilaga redovisade kontanta utgifterna ha vid bearbetningen sammanförts i följande grupper: arrenden och kontanta undantagsförmåner; arbetslöner; inköp av spannmål och frövaror; kraftfoder och betmassa; potatis och rotfrukter; hö, halm m. fl. fodermedel; gödselmedel och torvströ; inköp av levande inventarier med fördelning på hästar och nötkreatur, svin och grisar samt får, getter och fjäderfä; inköp av döda inventarier; underhåll av dels inventarier, dels byggnader; diverse driftskostnader (bl. a. elektrisk kraft samt bränn- och smörjolja) jämte räntor. Dessutom ha även uppgifterna rörande kostnaderna för nyuppsättning av yttre inventarier samt för ny-, till- eller ombyggnad bearbetats. Beträffande dessa sistnämnda uppgifter bör emellertid nämnas, att dessa kostnader icke berättiga till avdrag vid taxeringen, varför de kunna antagas vara mindre fullständigt redovisade i deklarationerna. Av de vid bearbetningen av dessa poster erhållna resultaten torde därför icke alltför bestämda slutsatser böra dragas.

Resultaten av beräkningarna redovisas i tabellerna 6 och 7.

För hela riket beräknas jordbrukarnas samtliga kontanta utgifter år 1951 ha uppgått till sammanlagt 3 003,8 milj. kronor, vartill komma ytterligare 88,7 milj. kronor för nyuppsättning av inventarier och 87,3 milj. kronor för ny-, till- och ombyggnader. Motsvarande utgifter år 1950 utgjorde respektive 2 605,7, 69,8 och 79,6 milj. kronor. I jämförelse med år 1950 ökade således samtliga kontanta utgifter år 1951 med 398,1 milj. kronor eller 15,3 procent.

Tab. 6. Jordbrukets kontanta utgifter åren 1946 och 1949—1951, miljoner kronor.

	1946	1949	1950	1951
Södra och mellersta Sveriges slättbygder.				
Arrenden och kontanta undantagsförmåner	10·6	13·4	14·4	15·0
Arbetslöner	356·7	401·9	405·0	440·6
Inköp av förnödenheter				
därav spannmål och frövaror	51·5	70·9	71·4	80·2
kraftfoder och betmassa	91·4	128·9	142·5	154·4
potatis och rotfrukter	6·4	7·3	6·7	7·1
hö, halm m. fl. fodermedel	23·6	32·7	34·5	39·2
gödselmedel och torvströ	96·8	126·8	148·3	167·7
Inköp av levande inventarier	82·1	94·8	106·1	119·2
Inköp av döda inventarier	41·5	86·2	90·3	103·2
Underhåll av inventarier	56·5	75·6	77·2	86·2
Underhåll av byggnader	78·3	112·9	120·2	134·2
Diverse driftskostnader	145·7	208·1	229·7	262·4
Räntor	54·4	59·2	61·4	66·7
Samtliga kontanta utgifter	**1 095·5**	**1 418·7**	**1 507·7**	**1 676·1**
Nyuppsättning av inventarier	15·6	36·2	46·3	51·0
Ny-, till- eller ombyggnad	32·3	39·2	39·1	37·5
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder.				
Arrenden och kontanta undantagsförmåner	4·7	5·7	6·2	7·1
Arbetslöner	173·5	193·2	194·2	227·7
Inköp av förnödenheter				
därav spannmål och frövaror	28·8	34·1	34·2	42·0
kraftfoder och betmassa	48·4	73·4	82·0	101·3
potatis och rotfrukter	3·7	3·9	3·9	3·9
hö, halm m. fl. fodermedel	12·6	16·2	17·2	23·4
gödselmedel och torvströ	53·5	66·7	72·5	81·7
Inköp av levande inventarier	59·7	70·5	79·7	87·6
Inköp av döda inventarier	26·4	38·1	41·0	50·4
Underhåll av inventarier	26·7	34·0	35·8	40·9
Underhåll av byggnader	51·3	76·3	86·0	119·0
Diverse driftskostnader	71·2	98·3	110·1	129·1
Räntor	23·0	25·5	27·0	29·7
Samtliga kontanta utgifter	**583·5**	**735·9**	**789·8**	**943·8**
Nyuppsättning av inventarier	9·4	19·6	18·9	31·4
Ny-, till- eller ombyggnad	26·8	24·7	28·7	37·0
Norra Sverige.				
Arrenden och kontanta undantagsförmåner	2·2	2·4	2·5	3·0
Arbetslöner	103·4	92·8	82·5	113·9
Inköp av förnödenheter				
därav spannmål och frövaror	10·7	12·5	13·2	13·9
kraftfoder och betmassa	15·2	20·2	23·1	26·7
potatis och rotfrukter	1·0	1·1	1·0	1·0
hö, halm m. fl. fodermedel	13·7	20·2	19·7	22·3
gödselmedel och torvströ	15·8	20·9	21·3	22·6
Inköp av levande inventarier	26·3	25·7	26·0	31·6
Inköp av döda inventarier	12·3	16·0	16·8	21·5
Underhåll av inventarier	7·8	10·3	10·0	12·2
Underhåll av byggnader	22·3	37·8	34·9	47·7
Diverse driftskostnader	33·4	45·3	48·5	57·9
Räntor	8·4	8·4	8·7	9·6
Samtliga kontanta utgifter	**272·5**	**313·6**	**308·2**	**388·9**
Nyuppsättning av inventarier	3·6	4·4	4·7	6·3
Ny-, till- eller ombyggnad	9·7	16·0	11·9	12·9

Tab. 6 (forts.). **Jordbrukets kontanta utgifter åren 1946 och 1949—1951, miljoner kronor.**

Hela riket.	1946	1949	1950	1951
Arrenden och kontanta undantagsförmåner	17·5	21·5	23·0	25·1
Arbetslöner	633·6	687·9	681·7	782·2
Inköp av förnödenheter				
därav spannmål och frövaror	91·0	117·5	118·8	136·2
kraftfoder och betmassa	155·0	222·5	247·7	282·4
potatis och rotfrukter	11·1	12·3	11·6	12·0
hö, halm m. fl. fodermedel	49·9	69·1	71·4	84·9
gödselmedel och torvströ	166·1	214·4	242·1	272·0
Inköp av levande inventarier	168·1	191·0	211·8	238·4
Inköp av döda inventarier	80·2	140·3	148·1	175·1
Underhåll av inventarier	91·0	119·9	123·0	139·3
Underhåll av byggnader	151·9	227·0	241·1	300·9
Diverse driftskostnader	250·3	351·7	388·3	449·4
Räntor	85·8	93·1	97·1	105·9
Samtliga kontanta utgifter	**1 951·5**	**2 468·2**	**2 605·7**	**3 003·8**
Nyuppsättning av inventarier	28·6	60·2	69·8	88·7
Ny-, till- eller ombyggnad	68·8	79·9	79·6	87·3

Som framgår av tabell 7 ha de relativa utgiftsökningarna för hela riket i förhållande till år 1950 varit av ungefär samma storleksordning för posterna »arbetslöner», »inköp av förnödenheter», »inköp av levande och döda inventarier» samt »diverse driftskostnader», som stigit med 13,9—15,7 procent. Orsaken till ökningen av kostnaderna för arbetslöner äro dels de under året höjda timlönerna för lantarbetarna, dels lönerna i samband med de starkt ökade skogsavverkningarna. Posterna »underhåll av inventarier och byggnader» samt »räntor» ha ökat med 20,9 respektive 9,1 procent. Dessa ökningar ha i första hand orsakats av de under året starkt stegrade kostnaderna för underhåll och förbättringar av byggnadsbeståndet men även av höjda kostnader, på grund av att maskinbeståndet alltmer utökats.

Om man närmare undersöker kostnadsutvecklingen för de i tabell 6 angivna delposterna, framträder stark stegring för fyra av de under rubriken »inköp av förnödenheter» ingående varugrupperna, nämligen »kraftfoder och betmassa», »gödselmedel och torvströ», »spannmål och frövaror» samt »hö, halm m. fl. fodermedel», som stigit med respektive 12,4, 14,0, 14,6 och 18,9 procent. Denna stegring förklaras främst av de under året ökade priserna på dessa förnödenheter. Delposten »potatis och rotfrukter» har undergått obetydlig ökning.

De hittills anförda siffrorna för kontanta utgifter avse riket i dess helhet. Av tabell 7 framgår den procentuella kostnadsförändringen beträffande huvudposterna inom de 3 huvudområdena i förhållande till åren 1946 och 1950. Samtliga kontanta utgifter ha ökat med 11,2 procent i södra och mellersta Sveriges slättbygder, 19,5 procent i skogs- och dalbygderna samt 24,6 procent i norra Sverige. Liksom i fråga om utvecklingen av de totala kontanta inkomsterna har alltså ökningen även i fråga om utgifterna varit störst i norra Sverige. Beträffande kostnaderna för arbetslöner föreligger ökning inom alla tre områdena, uppgående till respektive 8,8, 17,3 och 38,1 procent. Som förut nämnts ha timlönerna höjts under år 1951 men den starka uppgången särskilt för skogs- och dalbygderna och norra Sverige sammanhänger med den under år 1951 ökade omfattningen av skogsbruket. För norra Sverige har skogsbruket större relativ betydelse än för de båda

Tab. 7. Jordbrukets kontanta utgifter åren 1946 och 1949—1951. Indextal.

	År 1946 = 100			År 1950 = 100
	1949	1950	1951	1951
Södra och mellersta Sveriges slättbygder.				
Arbetslöner	112·7	113·5	123·5	108·8
Inköp av förnödenheter	136·0	149·6	166·4	111·2
Inköp av levande och döda inventarier	146·4	158·9	179·9	113·3
Underhåll av inventarier och byggnader	139·7	146·4	163·4	111·6
Diverse driftskostnader	142·9	157·7	180·1	114·2
Räntor	108·8	112·9	122·5	108·5
Samtliga kontanta utgifter	**129·5**	**137·6**	**153·0**	**111·2**
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder.				
Arbetslöner	111·4	111·9	131·2	117·3
Inköp av förnödenheter	132·0	142·7	171·6	120·2
Inköp av levande och döda inventarier	126·2	140·3	160·3	114·3
Underhåll av inventarier och byggnader	141·6	156·3	205·2	131·3
Diverse driftskostnader	138·0	154·6	181·3	117·3
Räntor	111·2	117·2	129·2	110·2
Samtliga kontanta utgifter	**126·1**	**135·4**	**161·7**	**119·5**
Norra Sverige.				
Arbetslöner	89·7	79·8	110·2	138·1
Inköp av förnödenheter	133·1	139·0	153·6	110·5
Inköp av levande och döda inventarier	108·0	110·7	137·5	124·2
Underhåll av inventarier och byggnader	159·4	148·7	198·4	133·4
Diverse driftskostnader	135·6	145·3	173·3	119·2
Räntor	99·1	103·6	113·4	109·4
Samtliga kontanta utgifter	**115·1**	**118·1**	**140·9**	**124·6**
Hela riket.				
Arbetslöner	108·6	107·6	123·5	114·7
Inköp av förnödenheter	134·4	146·2	166·5	113·9
Inköp av levande och döda inventarier	133·4	144·9	166·5	114·9
Underhåll av inventarier och byggnader	142·8	149·9	181·2	120·9
Diverse driftskostnader	140·5	155·1	179·5	115·7
Räntor	108·5	113·1	123·4	109·1
Samtliga kontanta utgifter	**126·5**	**133·5**	**153·9**	**115·3**

övriga områdena. De under år 1951 starkt ökade avverkningarna och de därmed ökade möjligheterna till skogskörslor ha medfört, att lejd arbetskraft måst anlitas i betydligt ökad omfattning. För tidigare år med mindre omfattning av skogsbruket ha lönekostnaderna för norra Sverige legat lägre än för de övriga områdena, beroende av att en proportionellt stor del av arbetet i såväl jordbruket som skogsbruket där utföres av jordbrukarna själva och deras familjemedlemmar. Kostnaderna för underhåll av inventarier och byggnader ha under året ökat inom samtliga områden; i södra och mellersta delarna av landet med 11,6 respektive 31,3 procent och i norra Sverige med 33,4 procent. Denna allmänna stegring tyder på att en icke ringa del av de under året ökade skogsinkomsterna använts för underhåll och förbättringar av främst byggnadsbeståndet. Större regionala olikheter framträda ej beträffande övriga delposter (jfr tab. 7).

Av följande sammanställning framgår de viktigaste utgiftsposternas procentuella andel av jordbrukets totala kontanta utgifter under åren 1946 och 1949—1951.

	1946	1949	1950	1951
Arbetslöner	32·5	27·9	26·2	26·0
Inköp av förnödenheter	24·2	25·8	26·5	26·2
Inköp av levande och döda inventarier	12·7	13·4	13·8	13·8
Underhåll av inventarier och byggnader	12·5	14·0	14·0	14·7
Diverse driftskostnader	13·7	15·1	15·8	15·8
Räntor	4·4	3·8	3·7	3·5
Samtliga kontanta utgifter	100·0	100·0	100·0	100·0

Tablån visar, att arbetslönernas andel av samtliga kontanta utgifter efter en tidigare fortgående minskning hållit sig nära oförändrad under de två sista åren. Kostnaderna för inköp av förnödenheter ha efter tidigare ökning något minskat, medan underhållskostnadernas andel däremot ökat. Kostnaderna för inköp av inventarier av olika slag och diverse driftskostnader visa oförändrade andelar under de två sista åren. Uppgifter om arbetslönernas och ränteutgifternas betydelse vid olika egendomsstorlek finnas angivna i tabell 8.

Inkomster och utgifter per hektar jordbruksjord. Inkomst- och utgiftsutvecklingen inom olika storleksgrupper av jordbruk.

Olikheterna mellan olika storleksgrupper belysas genom den beräkning av de kontanta inkomsterna och utgifterna per hektar jordbruksjord, vars resultat återgivas i tabell 9. Genom detta material erhålles också en ytterligare belysning av förskjutningarna från år till år liksom nya möjligheter till jämförelser mellan de tre huvudområdena.

Det framgår av indextalen i tabell 10, att de kontanta inkomsterna per hektar jordbruksjord mellan åren 1950 och 1951 relativt sett ökat i ungefär samma omfattning i flertalet storleksgrupper inom södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder och norra Sverige. För slättbygderna är ökningen av något mindre storleksordning. Beträffande utgifterna per arealenhet föreligger liksom för inkomsterna ungefär lika stor ökning för skogs- och dalbygderna som för norra Sverige, medan ökningen är något mindre för slättbygderna.

Att de kontanta inkomsterna per hektar jordbruksjord under år 1951 liksom tidigare i regel varit högre i norra Sverige än i södra och mellersta delarna av landet beror framförallt därpå, att vanligen jämförelsevis stora skogsarealer ingå i brukningsenheterna i norra Sverige, medan till desamma hörande åkerareal är förhållandevis liten. Det har således varit inkomsterna av skogsbruket, som verkat höjande på dessa siffror. Under år 1950, då skogsinkomsterna voro särskilt låga i norra Sverige, voro även de kontanta inkomsterna per hektar jordbruksjord lägre.

De viktigaste inkomstposternas ekonomiska betydelse vid brukningsenheter av olika storlek och inom olika områden belyses närmare av tabell 11, i vilken inkomsterna i kronor per hektar jordbruksjord av vegetabiliska och animaliska produkter samt av skogsbruk redovisas. På motsvarande sätt redovisas i tabell 12 jordbrukarnas kontanta utgifter, likaledes beräknade per hektar jordbruksjord, för arbetskraft, kraftfoder och betmassa, gödselmedel och torvströ samt för räntor.

Beträffande den relativa betydelsen av jordbrukarnas olika inkomstkällor föreligga markanta olikheter såväl mellan olika områden som mellan olika storleksgrupper. De vegetabiliska produkternas betydelse stiger med växande

Tab. 8. Arbetslönernas och ränteutgifternas procentuella andel av jordbrukets kontanta utgifter inom olika storleksgrupper och områden åren 1946 och 1949—1951.

	År	Storleksgrupper, hektar åker							Samtliga
		2—5	5—10	10—20	20—30	30—50	50—100	Över 100	
Södra och mellersta Sveriges slättbygder.									
Arbetslöner	1946	12·2	16·1	25·1	30·8	35·6	40·7	46·2	32·6
	1949	9·3	13·9	20·7	26·5	32·3	36·4	40·9	28·3
	1950	8·3	13·1	19·6	24·8	30·5	34·9	39·4	26·9
	1951	9·2	13·0	18·9	24·7	29·5	34·2	39·2	26·3
Räntor	1946	3·9	5·2	4·5	4·9	5·1	5·3	5·2	5·0
	1949	3·0	4·0	3·8	3·9	4·3	4·7	4·7	4·2
	1950	2·6	3·8	3·6	3·9	4·4	4·5	4·6	4·1
	1951	2·7	3·7	3·6	3·9	4·2	4·4	4·5	4·0
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder.									
Arbetslöner	1946	20·2	25·5	31·8	34·5	39·5	44·5	43·5	29·7
	1949	17·3	21·6	26·8	31·1	38·3	40·8	41·7	26·3
	1950	16·0	20·3	25·3	29·7	36·0	37·5	38·8	24·6
	1951	16·9	20·7	24·6	28·3	34·0	36·3	35·5	24·1
Räntor	1946	3·0	3·3	4·0	4·5	4·8	6·4	6·0	3·9
	1949	2·5	3·0	3·5	4·0	4·2	6·1	4·4	3·5
	1950	2·5	2·9	3·6	3·8	4·4	6·0	4·5	3·4
	1951	2·1	2·7	3·2	3·8	3·9	5·4	4·9	3·1
Norra Sverige.									
Arbetslöner	1946	35·4	36·5	42·5	55·2	.	.	.	37·9
	1949	25·0	28·8	37·3	46·4	.	.	.	29·6
	1950	22·0	26·5	34·5	41·0	.	.	.	26·8
	1951	25·8	29·5	34·9	44·1	.	.	.	29·7
Räntor	1946	3·0	3·2	3·1	2·4	.	.	.	3·1
	1949	2·7	2·8	2·8	1·6	.	.	.	2·7
	1950	2·9	2·8	3·0	1·7	.	.	.	2·8
	1951	2·5	2·6	2·4	1·9	.	.	.	2·5
Hela riket.									
Arbetslöner	1946	25·2	25·9	29·2	32·5	36·5	41·5	45·9	32·5
	1949	18·7	21·2	24·4	28·0	33·5	37·2	41·1	27·9
	1950	16·7	19·6	22·9	26·3	31·6	35·4	39·3	26·2
	1951	18·9	20·6	22·5	26·1	30·5	34·7	38·7	26·0
Räntor	1946	3·2	3·8	4·2	4·8	5·0	5·5	5·3	4·4
	1949	2·7	3·2	3·6	3·9	4·2	4·9	4·6	3·8
	1950	2·7	3·1	3·6	3·8	4·3	4·7	4·6	3·7
	1951	2·4	2·9	3·3	3·8	4·1	4·5	4·6	3·5

egendomsstorlek; den är störst inom slättbygderna samt avsevärt mindre inom skogs- och dalbygderna och i norra Sverige. De animaliska produkternas ekonomiska betydelse avtager däremot med stigande areal; den visar obetydlig avvikelse mellan de båda områdena i södra och mellersta delen av landet och inom varje storleksgrupp av dessa områden är den större än i norra Sverige. Inkomsterna av skogsbruk äro givetvis störst i norra Sverige och minst inom slättbygderna i södra och mellersta Sverige.

I jämförelse med år 1950 ha arbetskostnaderna per hektar jordbruksjord under år 1951 ökat inom alla tre områdena och inom samtliga storleksgrupper; ökningen är starkast i norra Sverige. Såsom förut nämnts sammanhänger denna genomgående ökning med dels de höjda timlönerna, dels,

Tab. 9. Kontanta inkomster och utgifter i kronor per hektar jordbruksjord vid jordbruksfastighet inom olika storleksgrupper och områden åren 1946 och 1949—1951.

	År	Storleksgrupper, hektar åker							Samtliga
		2—5	5—10	10—20	20—30	30—50	50—100	Över 100	
Samtliga kontanta inkomster.									
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	1946	828	744	718	699	709	704	693	714
	1949	1 122	947	904	904	897	869	842	900
	1950	1 196	1 022	972	967	959	917	902	963
	1951	1 395	1 168	1 100	1 076	1 052	1 011	952	1 069
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	1946	995	897	775	679	675	606	594	816
	1949	1 137	1 007	891	808	793	681	907	943
	1950	1 219	1 084	973	866	846	792	921	1 018
	1951	1 660	1 413	1 229	1 043	1 074	937	1 006	1 304
Norra Sverige	1946	1 190	1 016	909	987	.	.	.	1 056
	1949	1 208	1 033	902	1 017	.	.	.	1 070
	1950	1 203	1 003	918	1 098	.	.	.	1 063
	1951	1 733	1 371	1 242	1 305	.	.	.	1 471
Samtliga kontanta utgifter.									
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	1946	579	478	469	487	524	553	578	516
	1949	784	627	610	654	675	708	722	668
	1950	833	677	657	692	717	727	775	710
	1951	940	771	739	773	798	815	824	790
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	1946	571	502	471	455	499	508	521	502
	1949	702	630	601	572	620	586	822	636
	1950	754	681	647	613	657	671	804	683
	1951	901	821	775	727	816	783	904	816
Norra Sverige	1946	655	502	485	574	.	.	.	556
	1949	731	598	580	663	.	.	.	645
	1950	726	578	575	699	.	.	.	636
	1951	921	715	731	844	.	.	.	797

och till större delen, med de under år 1951 starkt ökade skogsavverkningarna. De avsevärt större kontanta arbetskostnaderna per hektar jordbruksjord i norra Sverige förklaras av skogsbrukets stora betydelse för brukningsenheter av olika storlekar i denna del av landet. Ett närmare studium av tabellmaterialet visar även en viss samvariation mellan å ena sidan inkomsterna av skogsbruk och å andra sidan löneutgifterna. Det bör emellertid härvid observeras, att löneutgifterna ej i sin helhet höra samman med jordbrukarnas försäljning och avverkning av egen skog. En del av arbetskostnaderna äro avlöningar till skogsarbetare, som jordbrukarna anställa vid avverkningar åt skogsbolagen.

Jordbrukarnas taxerade nettointäkter och jordbrukarfamiljens arbetsinkomster.

Den i det föregående lämnade redogörelsen för utvecklingen av jordbrukarnas kontanta inkomster och utgifter grundar sig på en bearbetning av motsvarande uppgifter i den s. k. A-bilagan till självdeklarationerna. Härutöver ha även deklarationernas uppgifter rörande jordbrukarnas taxerade nettointäkter statistiskt bearbetats, varvid desamma dels uppräknats till totalsiffror för hela riket och tre huvudområden, dels beräknats per hektar

Tab. 10. Kontanta inkomster och utgifter per hektar jordbruksjord vid jordbruksfastighet inom olika storleksgrupper och områden åren 1946 och 1949—1951. Indextal: 1946 = 100.

	År	Storleksgrupper, hektar åker							Samtliga
		2—5	5—10	10—20	20—30	30—50	50—100	Över 100	
Samtliga kontanta inkomster.									
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	1949	135·5	127·3	126·0	129·3	126·5	123·5	121·5	126·1
	1950	144·4	137·3	135·5	138·2	135·2	130·3	130·2	134·9
	1951	168·5	156·9	153·3	153·8	148·3	143·6	137·5	149·7
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	1949	114·2	112·2	115·0	119·0	117·5	112·2	152·8	115·6
	1950	122·4	120·8	125·5	127·7	125·5	130·6	155·1	124·8
	1951	166·8	157·5	158·5	153·6	159·2	154·6	169·4	159·8
Norra Sverige	1949	101·5	101·6	99·2	103·1	.	.	.	101·3
	1950	101·1	98·7	101·0	111·3	.	.	.	100·6
	1951	145·6	134·9	136·6	132·3	.	.	.	139·3
Samtliga kontanta utgifter.									
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	1949	135·4	131·1	130·1	134·2	128·9	128·0	124·8	129·6
	1950	143·8	141·6	140·1	142·0	136·9	131·4	134·0	137·7
	1951	162·3	161·1	157·8	158·7	152·5	147·4	142·4	153·1
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	1949	122·8	125·6	127·7	125·9	124·2	115·4	157·9	126·6
	1950	132·0	135·8	137·4	134·8	131·6	132·2	154·4	135·9
	1951	157·7	163·8	164·6	159·9	163·5	154·1	173·6	162·4
Norra Sverige	1949	111·6	119·1	119·5	115·5	.	.	.	115·9
	1950	110·9	115·2	118·6	121·8	.	.	.	114·3
	1951	140·7	142·4	150·8	147·0	.	.	.	143·2

jordbruksjord och per brukningsenhet. Huvudresultaten av denna del av undersökningen redovisas i tabell 13. Det bör observeras, att vad förut anförts om deklarationsundersökningarnas brister vid jämförelser över längre tidsperioder icke gäller i fråga om de taxerade nettointäkterna.

De taxerade nettointäkterna av jordbruksfastighet ha i genomsnitt för riket stigit med 27,8 procent i jämförelse med år 1950. I överensstämmelse med förändringarna i förhållandet mellan kontanta inkomster och kontanta utgifter visa även nettointäkterna, att år 1951 varit gynnsammare för norra Sverige och för skogs- och dalbygderna i södra och mellersta Sverige. Nettointäkterna av jordbruksfastighet ha nämligen där ökat med 45,4 respektive 38,0 procent, medan södra och mellersta Sveriges slättbygder visa en ökning med blott 11,5 procent. Beträffande övriga slag av nettointäkter konstateras även en allmän höjning i förhållande till år 1950.

För att ytterligare belysa jordbrukarnas ekonomiska förhållanden ha beräkningar utförts rörande storleken av den arbetsinkomst, som enligt självdeklarationerna kommit jordbrukarfamiljen till godo. Dessa beräkningar ha verkställts på så sätt, att till nettointäkterna av jordbruksfastighet lagts skuldräntorna, varefter den därvid erhållna summan minskats med ett belopp, som ansetts motsvara »normala ränteanspråk». Detta sistnämnda belopp utgör förräntningen av det i självdeklarationen såsom tillgång redovisade värdet av jordbruksfastigheten, av levande och döda inventarier samt av inneliggande lager. Vid beräkningen av detsamma har man vid de sex senast utförda undersökningarna utgått från en räntefot av 3 procent för fastighetsvärdet och 4 procent för värdet av inventarier och lager. Resultaten av denna beräkning redovisas i tabell 14.

Tab. 11. Kontanta inkomster i kronor per hektar jordbruksjord vid jordbruksfastighet inom olika storleksgrupper och områden åren 1946 och 1949—1951.

	År	Storleksgrupper, hektar åker							Samtliga
		2—5	5—10	10—20	20—30	30—50	50—100	Över 100	
Inkomster av försålda vegetabiliska produkter.									
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	1946	94	118	168	221	270	293	307	226
	1949	123	167	232	319	378	415	417	315
	1950	121	172	245	326	387	439	444	329
	1951	123	158	233	333	399	458	464	334
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	1946	30	43	66	81	111	159	225	71
	1949	56	57	87	118	154	177	374	99
	1950	47	57	93	123	174	212	394	104
	1951	55	61	85	99	158	205	380	100
Norra Sverige	1946	15	22	38	69	.	.	.	25
	1949	22	29	44	103	.	.	.	33
	1950	20	28	43	95	.	.	.	31
	1951	23	32	45	142	.	.	.	37
Inkomster av försålda animaliska produkter.									
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	1946	647	548	488	420	385	336	301	420
	1949	893	710	616	529	466	383	326	517
	1950	1 004	772	671	582	511	402	371	566
	1951	1 064	863	745	628	546	435	385	615
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	1946	576	539	473	404	374	287	253	476
	1949	750	693	597	527	480	389	387	616
	1950	830	758	669	565	513	425	397	676
	1951	896	838	757	631	616	451	373	748
Norra Sverige	1946	387	413	379	317	.	.	.	393
	1949	567	543	460	376	.	.	.	528
	1950	661	579	487	419	.	.	.	583
	1951	709	631	547	413	.	.	.	632
Inkomster av skogsbruk.									
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	1946	46	50	43	41	34	44	45	42
	1949	49	42	36	32	25	39	56	38
	1950	24	48	36	34	29	43	45	38
	1951	145	113	95	87	74	83	64	87
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	1946	328	268	202	162	143	112	78	225
	1949	273	214	175	130	120	78	99	187
	1950	292	230	178	145	118	118	70	197
	1951	644	463	346	274	248	231	187	405
Norra Sverige	1946	532	467	413	512	.	.	.	482
	1949	420	358	332	473	.	.	.	381
	1950	367	318	323	511	.	.	.	346
	1951	799	614	570	664	.	.	.	673

Tab. 12. Kontanta utgifter i kronor per hektar jordbruksjord vid jordbruksfastighet inom olika storleksgrupper och områden åren 1946 och 1949—1951.

	År	Storleksgrupper, hektar åker							Samtliga
		2—5	5—10	10—20	20—30	30—50	50—100	Över 100	
Arbetslöner.									
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	1946	71	77	118	150	186	225	267	168
	1949	73	87	126	173	218	258	295	189
	1950	69	89	129	171	219	253	305	191
	1951	87	100	140	191	236	279	323	208
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	1946	116	128	150	157	197	226	226	149
	1949	122	136	161	178	238	239	343	167
	1950	121	138	164	182	237	252	312	168
	1951	152	170	191	206	277	284	321	197
Norra Sverige	1946	232	183	206	317	.	.	.	211
	1949	182	172	216	308	.	.	.	191
	1950	160	153	198	287	.	.	.	170
	1951	238	211	255	372	.	.	.	236
Inköp av kraftfoder och betmassa.									
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	1946	74	57	47	42	39	36	33	43
	1949	113	84	69	62	53	47	41	61
	1950	157	98	76	67	54	48	45	67
	1951	158	113	84	68	61	53	46	73
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	1946	57	45	40	32	31	28	28	42
	1949	83	68	62	49	46	36	59	63
	1950	95	77	71	55	49	40	45	71
	1951	118	95	85	68	67	50	60	88
Norra Sverige	1946	38	28	25	22	.	.	.	31
	1949	52	39	31	26	.	.	.	42
	1950	61	45	35	28	.	.	.	48
	1951	74	49	41	33	.	.	.	55
Inköp av gödselmedel och torvströ.									
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	1946	48	44	45	46	46	46	46	46
	1949	65	56	56	61	61	64	61	60
	1950	67	62	65	71	74	77	72	70
	1951	70	65	73	81	86	88	82	79
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	1946	55	48	44	43	41	39	40	46
	1949	67	59	54	53	47	45	79	58
	1950	69	64	58	57	61	57	76	63
	1951	77	71	68	66	70	59	85	71
Norra Sverige	1946	39	30	25	26	.	.	.	32
	1949	51	41	34	34	.	.	.	43
	1950	54	41	34	35	.	.	.	44
	1951	57	44	36	39	.	.	.	47
Räntor.									
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	1946	23	25	21	24	27	30	30	26
	1949	23	25	23	26	29	34	34	28
	1950	22	26	24	27	31	33	36	29
	1951	26	28	27	30	33	36	37	31
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	1946	17	17	19	20	24	32	31	20
	1949	18	19	21	23	26	35	36	22
	1950	19	20	23	23	29	40	36	23
	1951	19	22	25	28	32	43	44	26
Norra Sverige	1946	20	16	15	14	.	.	.	17
	1949	20	16	16	11	.	.	.	17
	1950	21	16	17	12	.	.	.	18
	1951	23	19	18	16	.	.	.	20

Tab. 13. Jordbrukets taxerade nettointäkter inom olika områden åren 1946 och 1949—1951.

	År	Nettointäkter av				Samtliga nettointäkter
		jordbruksfastighet	tjänst och tillfällig förvärksverksamhet	kapital	övriga förvärvskällor	
Absoluta tal, milj. kronor.						
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	1946	508·0	39·8	23·4	12·8	584·0
	1949	605·0	61·4	25·6	8·3	700·3
	1950	648·6	59·0	26·4	6·2	740·2
	1951	723·0	69·0	29·2	7·9	829·1
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	1946	475·9	43·3	18·0	15·0	552·2
	1949	489·8	66·4	21·6	11·7	589·5
	1950	527·3	67·6	21·9	17·4	634·2
	1951	727·6	77·5	26·9	18·8	850·8
Norra Sverige	1946	321·7	55·8	8·1	10·8	396·4
	1949	295·9	66·9	10·0	11·0	383·8
	1950	296·1	67·1	10·3	8·9	382·4
	1951	430·3	83·5	11·6	9·8	535·2
Hela riket	1946	1 305·6	138·9	49·5	38·6	1 532·6
	1949	1 390·7	194·7	57·2	31·0	1 673·6
	1950	1 472·0	193·7	58·6	32·5	1 756·8
	1951	1 881·0	230·1	67·6	36·4	2 215·1
Indextal. År 1946 = 100.						
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	1949	119·1	154·0	109·6	64·6	119·9
	1950	127·7	148·0	113·0	48·4	126·7
	1951	142·3	173·2	124·8	61·3	142·0
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	1949	102·9	153·5	119·5	78·1	106·7
	1950	110·8	156·2	121·6	116·2	114·8
	1951	152·9	179·2	149·0	125·3	154·1
Norra Sverige	1949	92·0	119·8	123·3	102·1	96·8
	1950	92·0	120·2	126·8	83·1	96·5
	1951	133·8	149·6	142·7	91·0	135·0
Hela riket	1949	106·5	140·1	115·4	80·3	109·2
	1950	112·7	139·4	118·4	84·4	114·6
	1951	144·1	165·6	136·6	94·4	144·5
Indextal. År 1950 = 100.						
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	1951	111·5	117·0	110·5	126·7	112·0
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	1951	138·0	114·7	122·5	107·8	134·2
Norra Sverige	1951	145·4	124·4	112·5	109·5	140·0
Hela riket	1951	127·8	118·8	115·4	111·9	126·1

Tab. 14. Jordbrukarfamiljens arbetsinkomst i kronor per brukningsenhet åren 1946 och 1949—1951.

Områden	År	Storleksgrupper, hektar åker						
		2—5	5—10	10—20	20—30	30—50	50—100	Över 100
Södra och mellersta Sveriges slättbygder	1946	1 653	2 746	3 907	5 001	6 327	8 516	14 831
	1949	2 187	3 377	4 823	6 184	8 083	10 110	14 805
	1950	2 275	3 630	5 164	6 779	8 842	11 260	17 095
	1951	2 784	4 219	6 018	7 740	9 691	12 061	16 120
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	1946	2 455	3 664	4 564	5 345	6 049	4 979	.
	1949	2 617	3 701	4 485	5 457	5 896	5 776	.
	1950	2 773	3 961	5 094	5 972	6 949	7 199	.
	1951	4 215	5 736	7 043	7 737	9 453	9 762	.
Norra Sverige	1946	2 953	4 660	6 149	10 275	.	.	.
	1949	2 868	4 179	4 941	8 221	.	.	.
	1950	2 823	4 134	5 291	9 915	.	.	.
	1951	4 550	6 179	7 803	11 655	.	.	.

Mellan åren 1950 och 1951 framträder en markerad ökning av arbetsinkomsten inom alla tre områdena. Vid bedömandet av dessa tal bör beaktas, att det här är fråga om en uppskattande beräkning av den samlade arbetsinkomsten för hela jordbrukarfamiljen. Till denna inkomst kommer — åtminstone vid de större egendomarna — icke obetydliga belopp i form av ränta å det egna lantbrukskapitalet. Stockholm den 21 mars 1953.

Kungl. statistiska centralbyrån

KARIN KOCK

Otto Zetterberg *Tage Zander*

Bilaga 5.

PM

med beräkningar rörande jordbrukets inkomster och kostnader under produktionsåren 1950/51—1952/53 jämte en förkalkyl för produktionsåret 1953/54.[1]

Grunderna för den för produktionsåret 1953/54 upprättade förkalkylen.

De beräkningar av jordbrukets inkomster och kostnader, som kalkylsakkunniga framlägga i denna promemoria avse liksom förra årets normkalkyl att ge ett mått på den procentuella förändring, som jordbrukets sammanlagda inkomster och kostnader undergått sedan produktionsåret 1950/51.

Beräkningarna äro begränsade till att avse enbart den egentliga jordbruksdriften. Jordbrukarnas inkomster av och kostnader för skogsbruk falla sålunda utanför kalkylen. Ej heller ha jordbrukarnas inkomster av körslor utanför jordbruket medtagits. Sådana kostnader, som icke beröra den egentliga jordbruksdriften, ha så långt möjligt frånskiljts. Helt har dock en dylik uppdelning icke kunnat genomföras, exempelvis i fråga om kostnaderna för jordbrukets hästar och traktorer. Inkomsterna och kostnaderna äro i övrigt ej fullständigt redovisade, och åtskilliga poster äro dessutom omgivna av betydande felmarginaler. De absoluta talen för inkomster och kostnader kunna därför icke direkt jämföras med varandra. En jämförelse mellan inkomster och kostnader måste i stället grunda sig på indextal för inkomster respektive kostnader. Enär de ojämförligt största inkomst- och kostnadsposterna inom den egentliga jordbruksdriften ingå i beräkningarna, torde sådana indextal giva en tämligen god ledning för att bedöma de verkliga förändringarna från år till år i de sammanlagda inkomst- och kostnadssummorna.

Den nu framlagda förkalkylen för 1953/54 har karaktären av en normkalkyl såtillvida, att den avser att belysa inkomst- och kostnadsläget under det kommande produktionsåret under förutsättning av normala väderleksförhållanden, oförändrade löner och räntesatser samt oförändrade priser på jordbrukets produkter och förnödenheter utom i de fall, där vid kalkylens upprättande prisförändringar med hänsyn till marknadsläget eller andra omständigheter kunnat förutses med en viss grad av säkerhet.

Särskild uppmärksamhet har i samband med upprättandet av förkalkylen ägnats vissa poster på såväl inkomst- som kostnadssidan. De närmare detaljerna redovisas under de olika posterna. Här må endast nämnas, att beräkningen av producentpriset på matpotatis delvis omlagts efter förslag av en särskild expertkommitté och att beräkningen av inkomsterna av mejerimjölk varit föremål för speciell undersökning, varvid mejerikostnaderna särskilt uppmärksammats. Anledning till speciella undersökningar och övervägande har även funnits i fråga om utvecklingen av jordbrukets arbets-

[1] Föreliggande inkomst- och kostnadskalkyl justerades av kalkylsakkunniga den 2 mars 1953.

volym, vilken belysts med material från bl. a. den jordbruksekonomiska undersökningen och befolkningsstatistiken. Kostnadsberäkningarna för driv- och smörjmedel ha varit föremål för revision i anslutning till uppgifter om traktorbestånd samt förbrukning av driv- och smörjmedel enligt den särskilda undersökning för 1951, som verkställts i samband med 1952 års arealinventering. Vid beräkningen av kostnaderna för ekonomibyggnader har vidare ansetts motiverat att — med hänsyn till att förhållandena på trävarumarknaden ännu icke synas ha normaliserats — i år liksom i fjol göra avsteg från gängse beräkningsmetodik. I fråga om skördegarn, hösalt, AIV-syra och andra foderkonserveringsmedel samt växtskydds- och ogräsbekämpningsmedel m. m. beräknar man i den nu upprättade kalkylen — för att liksom tidigare i fråga om handelsgödsel erhålla bättre korrespondens mellan kostnader och intäkter — kostnaderna under ett visst produktionsår med utgång från priser och förbrukade kvantiteter under närmast föregående år.

I samband med upprättandet av förkalkylen för 1953/54 har även en översyn av inkomst- och kostnadsberäkningarna för 1952/53 företagits. Härvid ha i allmänhet statistiska uppgifter funnits tillgängliga t. o. m. januari 1953.

Jordbrukets inkomster.

Skörden.

Till grund för inkomstkalkylen har som vanligt lagts en beräkning av skörden, verkställd med utgångspunkt från vissa antaganden om arealerna av olika grödor samt hektaravkastningen.

I tabell 1 ha sammanställts uppgifter om åkerjordens användning åren 1936—40 (medeltal), 1948—52 samt prognos för 1953. Uppgifterna avse t. o. m. 1952 de enligt jordbruksstatistiken *skördade* arealerna. De för 1953 angivna arealerna ha i fråga om höstvete och höstråg beräknats med ledning av arealinventeringen i oktober 1952, varvid från de enligt denna inventering besådda arealerna gjorts avdrag för »normal utvintring». De för 1953 (höstsådden 1952) gjorda avdragen för normal utvintring utgöra liksom i tidigare kalkyler för vete 8 procent och för råg 4 procent av de höstsådda arealerna.

Beträffande arealerna av de olika växtslagen 1953 må i övrigt följande framhållas. I förhållande till närmast föregående år räkna de sakkunniga som synes med en ökning av brödsädsarealen med ca 72 000 hektar, nämligen från 458 100 hektar 1952 (skördad areal) till 530 000 hektar 1953. Fodersädsarealen upptages till ungefär oförändrat 1 000 000 hektar. Ökningen av brödsädsarealen från 1952 beror på den uppgång i odlingen av höstvete och höstråg, som kunde konstateras vid arealinventeringen i oktober 1952. Även i fråga om vårvete ha de sakkunniga bl. a. med hänsyn till den senaste prisutvecklingen och till följd av den sannolika tillbakagången av oljeväxtodlingen räknat med en ökad areal.

Arealerna för sockerbetor och foderrotfrukter beräknas däremot minska något. I fråga om sockerbetor ha de sakkunniga beaktat de dåliga erfarenheterna av 1952 års odling och ha därför reducerat arealen. Kalkylsakkunniga utesluta icke möjligheten av en ytterligare minskning. Det får emellertid beaktas, att en minskad sockerbetsareal kommer att motvägas av annan avsalugröda. Arealerna av bl. a. vall till slåtter samt säd till grönfoder antagas gå ned med ca 29 000 hektar. Oljeväxtarealen beräknas minska med icke mindre än närmare 43 000 hektar eller med nästan 30 procent och för spånadsväxter antages en arealminskning av 500 hektar. Den totala skördade arealen har antagits bli praktiskt taget oförändrad från 1952.

Tabell 1. Åkerjordens användning nedanstående år.

	År 1936/40 hektar	År 1948 hektar	År 1949 hektar	År 1950 hektar	År 1951 hektar	År 1952 (Prel.) hektar	År 1953 (Prognos) hektar
Höstvete	231 297	172 792	167 736	178 219	148 125	160 500	190 000
Vårvete	75 644	142 859	139 464	160 940	179 863	171 600	200 000
Höstråg	181 193	155 561	130 956	126 697	97 764	126 000	140 000
Vårråg	8 020	4 279	3 912				
Summa brödsäd	*496 154*	*475 491*	*442 068*	*465 856*	*425 752*	*458 100*	*530 000*
Korn	102 344	87 806	86 084	93 952	109 875	153 800	155 000
Havre	656 769	489 648	501 794	502 334	500 453	516 600	515 000
Blandsäd	259 793	281 600	309 377	318 089	325 240	331 200	330 000
Summa fodersäd	*1 018 906*	*859 054*	*897 255*	*914 375*	*935 568*	*1 001 600*	*1 000 000*
Kokärter	19 727	14 638	14 279	12 051	12 264	11 500	12 000
Foderärter		6 562	8 521	11 032	12 222	10 600	11 000
Vicker	4 777	3 521	5 280				
Summa trindsäd	*24 504*	*24 721*	*28 080*	*23 083*	*24 486*	*22 100*	*23 000*
Summa säd	**1 539 564**	**1 359 266**	**1 367 403**	**1 403 314**	**1 385 806**	**1 481 800**	**1 553 000**
Potatis	132 847	147 875	134 566	130 492	130 799	136 300	137 000
Sockerbetor	52 514	47 551	49 287	54 428	54 080	54 200	50 000
Foderrotfrukter	69 684	60 807	53 959	49 718	46 466	42 500	40 000
Summa potatis och rotfrukter	**255 045**	**256 233**	**237 812**	**234 638**	**231 345**	**233 000**	**227 000**
Grönfoder av säd o. baljväxter	98 752	134 126	118 654	105 680	105 348	90 500	85 000
Vall till hö och ensilage	1 379 444	1 318 524	1 297 499	1 274 610	1 261 223	1 225 200	1 200 000
Vall till fröskörd		37 466	40 044	37 247	39 199	40 800	41 000
Vall till grönfoder och avbetning	231 191	333 166	316 560	144 676	134 262	131 100	130 000
Permanent betesvall				161 221	181 512	182 500	185 000
Summa foderväxter	**1 709 387**	**1 823 282**	**1 772 757**	**1 723 434**	**1 721 544**	**1 670 100**	**1 641 000**
Oljeväxter	10 311	78 731	141 836	168 808	190 051	147 600	105 000
Spånadsväxter		5 743	6 499	6 788	5 451	5 000	4 500
Köksväxter		8 727	10 090	9 834	9 674	8 900	10 000
Andra växtslag		10 686	12 946	9 464	9 022	9 600	9 500
Summa	**10 311**	**103 887**	**171 371**	**194 894**	**214 198**	**171 100**	**129 000**
Summa skördad areal	**3 514 807**	**3 542 668**	**3 549 343**	**3 556 280**	**3 552 893**	**3 556 000**	**3 550 000**
Träda och obrukad åkerjord	**223 040**	**181 830**	**177 405**	**172 172**	**177 496**	**174 400**	**180 000**
Summa åkerjord	**3 737 347**	**3 724 498**	**3 726 748**	**3 728 452**	**3 730 389**	**3 730 400**	**3 730 000**

Uppskattningen av det kommande årets hektarskördar har verkställts på samma sätt som i fjol. De vid uppgörandet av prognoser använda hektarskördeuppgifterna ha sammanställts i tabell 2.

Den tillämpade prognosmetoden innebär i korthet, att de observerade hektarskördarna med tillhjälp av de s. k. allmänna skördeomdömena omräknas till normerade hektarskördar. De normerade hektarskördarna böra i stort sett vara befriade från de årliga skördefluktuationerna till följd av väderleksförhållandena, varför de på ett mera tillförlitligt sätt än de observerade återge sekulära förändringar i avkastningen, exempelvis till följd av

Tabell 2. Observerade och normerade skördar i kilogram per hektar 1921—1952 samt antagna normskördar 1950—1953.

Växtslag	Observerade hektarskördar							Normerade hektarskördar [1]							Antagna normskördar		
	1921/30	1931/40	1948	1949	1950	1951	[2]1952	1921/30	1931/40	1948	1949	1950	1951	1952	1950	1951 och 1952	1953
Höstvete	2 190	2 350	2 480	2 540	2 440	1 690	2 830	2 180	2 360	2 320	2 380	2 440	2 410	2 500	2 450	2 500	2 500
Vårvete	1 480	1 820	1 920	1 950	1 890	1 260	1 910	1 430	1 750	1 920	1 950	2 100	1 990	2 050	1 950	1 950	2 000
Höstråg	1 640	1 880	2 040	2 080	1 950	1 810	2 340	1 620	1 820	1 970	2 010	2 090	2 170	2 190	2 000	2 030	2 100
Vårråg	1 140	1 340	1 140	1 210	1 180	1 130	1 260	1 100	1 320	1 320	1 340	1 360	1 300	1 450	1 350	1 350	1 350
Korn	1 760	2 020	2 200	2 070	2 230	2 260	2 230	1 760	2 010	2 060	2 140	2 160	2 190	2 570	2 150	2 200	2 250
Havre	1 590	1 800	1 620	1 670	1 610	1 650	1 660	1 580	1 790	1 680	1 730	1 790	1 770	1 840	1 750	1 750	1 750
Blandsäd	1 940	2 130	2 030	2 090	2 060	2 100	2 180	1 910	2 140	1 960	2 020	2 130	2 100	2 180	2 050	2 075	2 075
Ärter	1 420	1 510	1 650	1 420	1 570	1 480	[3] 1 460	1 430	1 530	1 650	1 700	1 680	1 590	1 560	1 650	1 650	1 650
Potatis	11 400	14 300	15 390	12 780	13 290	13 430	[3]13 660	12 900	13 900	14 430	14 740	14 770	14 390	14 130	14 500	14 500	14 500
Sockerbetor	28 000	35 300	38 030	35 910	36 350	32 030	32 190	28 900	33 900	32 600	35 910	34 080	34 320	35 770	35 000	35 500	35 000
Foderrotfrukter	32 200	37 700	34 210	35 160	35 350	32 820	[3]31 440	33 400	37 100	33 100	36 370	35 350	35 160	34 930	34 000	34 000	35 000
Hö från odlad jord	3 520	3 480	3 260	3 670	3 630	3 540	3 760	3 310	3 610	3 620	3 670	3 630	3 790	3 530	3 600	3 625	3 650

[1] För åren 1941—1952 ha de observerade skördarna omräknats efter skördesiffran 3·0. Under åren 1921—1940 har omräkningen skett efter de genomsnittliga skördesiffrorna för perioden 1913—1940, vilka obetydligt avvika från värdet 3·0.

[2] Preliminära uppgifter enligt statistiska centralbyråns publikation Årsväxten 1952.

[3] För ärter, potatis och foderrotfrukter föreligga ännu ej direkta uppgifter om hektarskördarnas storlek. Skörden av nämnda växtslag har av statistiska centralbyrån i år beräknats genom att multiplicera kvoten mellan tioårsmedeltalet av hektarskörden och tioårsmedeltalet av siffervärdena för skördeomdömena inom varje län med de i oktober angivna siffervärdena för skördeomdömena. Om tioårsmedeltalet för hektarskörden och för skördeomdömena antages vara 1 500 kg resp. 2·6 och årets skördeomdöme 2·5 blir den beräknade skörden per hektar $\frac{1\,500}{2{\cdot}6} \cdot 2{\cdot}5$.

växtförädlingens landvinningar, förbättrad gödsling etc. En framskrivning till 1953 av de medelst minsta kvadratmetoden utjämnade värdena för de normerade hektarskördarna fr. o. m. 1921 enligt olika alternativ har företagits.

Vid sina överväganden av frågan om de normskördar, vilka böra upptagas i inkomstkalkylen för 1953/54, ha de sakkunniga ansett, att normskördarna för vissa växtslag med hänsyn till utvecklingen på längre sikt böra höjas något i förhållande till de i normkalkylen för 1952/53 begagnade. Med beaktande av de aktuella utvecklingstendenserna ha normskördarna för vårvete och korn höjts med 50 kg, för höstråg med 70 kg samt för hö från odlad jord med 25 kg, medan normskörden för sockerbetor har sänkts med 500 kg.

Vegetabilier.

Brödsäd.

År 1951/52. I nedanstående tablå redovisas saluöverskott och löneförmalning av brödsäd av 1951 års skörd. Saluöverskottet utgöres av jordbrukarnas försäljning till spannmålshandeln och kvarnarna, reducerad för försäljningen av utsäde samt försäljningen av brödsäd för utfodring. Den totala löneförmalningen av vete — 46 milj. kg — antages liksom tidigare fördela sig på höst- och vårvete i samma proportion som saluöverskottet.

	Saluöverskott, milj. kg	Löneförmalning, milj. kg	Summa, milj. kg
Höstvete	179	26	205
Vårvete	137	20	157
Råg	104	20	124
Summa brödsäd	420	66	486

Genomsnittspriserna på brödsäd under 1951/52 ha beräknats med användning av de av kvarnarna erlagda priserna för mottagna kvantiteter under månaderna september, december, mars och juni (nämligen de månader, för vilka prisuppgifter inhämtas) samt jordbrukarnas faktiska försäljningar under augusti—september, oktober—december, januari—mars, april—augusti enligt Svenska spannmålsaktiebolagets leveransstatistik. Efter avdrag från kvarnpriserna för handelsmarginaler och frakter ha producentpriserna för höstvete, vårvete och råg beräknats till respektive 40,95, 43,45 och 39,75 kr/dt.

År 1952/53. Under tiden t. o. m. december 1952 ha följande kvantiteter brödsäd av 1952 års skörd levererats till spannmålshandeln (inklusive utsädeshandeln) och kvarnarna: höstvete 317 milj. kg, vårvete 177 milj. kg och råg 185 milj. kg, sammanlagt 679 milj. kg.

Med ledning av leveransernas fördelning på olika delar av året under tidigare år samt efter avdrag för beräknade leveranser till utsädeshandeln och beräknade kvantiteter icke kvarnduglig vara till utfodring kan det sammanlagda saluöverskottet av kvarnduglig brödsäd beräknas till 326 milj. kg höstvete och 202 milj. kg råg. Beräkningarna rörande vårvetet måste bli synnerligen approximativa, eftersom verkningarna av skördeskadorna på vårvetets kvalitet ännu inte kunna överblickas. På grundval av gjorda bedömanden upptages i kalkylen ett saluöverskott om 173 milj. kg kvarnduglig vara och 10 milj. kg fodervete för export.

Eftersom inga löpande uppgifter föreligga antages löneförmalningen bli av samma omfattning som under 1951/52. Sammanställas uppgifterna om

saluöverskott och löneförmalning erhållas följande kvantiteter brödsäd att upptagas i kalkylen.

	Saluöverskott, milj. kg	Löneförmalning, milj. kg	Summa milj. kg
Höstvete	326	26	352
Vårvete.....	183[1]	20	203
Råg.....	202	20	222
Summa brödsäd	711	66	777

Genomsnittspriserna på brödsäd av normalkvalitet (månadsmedeltal av de fastställda garantipriserna vägda med fördelningen av brödsädsleveranserna på olika månader) utgöra 1952/53 för höstvete 53,80 kr/dt, för vårvete 56,05 kr/dt och för råg 49,35 kr/dt. Med användning av de av kvarnarna erlagda priserna för mottagna kvantiteter under september och december 1952 (justerade för handelsmarginal, frakter och kvalitet) samt med hänsyn till den under året stigande prisskalan ha priserna på höstvete, vårvete och råg preliminärt beräknats till respektive 53,70, 56,25 och 48,95 kr/dt. I fråga om vårvete gäller dock att kvarnarna icke torde vara villiga att inköpa hela avsalukvantiteten, utan att Svenska spannmålsaktiebolaget enligt Kungl. Maj:ts bestämmelser kommer att inlösa ganska betydande kvantiteter. De angivna priserna tyda för övrigt på att kvarnarna koncentrerat sina inköp av vårvete till de högre kvaliteterna. Det antages att spannmålsbolaget kommer att inlösa 50 milj. kg till ett genomsnittspris av 48 kr/dt. För fodervete till export antages priset bli 40 kr/dt. Sammanvägas de sålunda antagna priserna erhålles ett medelpris för vårvete om 53,40 kr/dt.

Torkningskostnader för brödsäd.

Åren 1951/52—1953/54. Kalkylsakkunniga har med hänsyn till den höga vattenhalten i 1952 års brödsädsskörd och de sedan basåret höjda taxorna för artificiell torkning funnit det nödvändigt att göra beräkningar av torkningskostnaderna för brödsäd. Beräkningarna, vilka grunda sig på uppgifter från centralföreningarna, äro mycket ungefärliga och visa jämfört med basåret en uppgång i torkningskostnaderna 1952/53 av 6,0 milj. kr. För 1953/54 beräknas ökningen med hänsyn till de ökade taxorna till 2,1 milj. kr. Nu nämnda belopp ha i översikts- och sammandragstabellerna införts som en avdragspost för brödsäd.

År 1953/54. På grundval av de i tabellerna 1 och 2 anförda uppgifterna rörande arealer och antagna normskördar per hektar har skörden av brödsäd beräknats till 1 166 milj. kg, varav 475 milj. kg höstvete, 400 milj. kg vårvete och 291 milj. kg råg.

Den erhållna totalskörden har på vanligt sätt reducerats för lagringsförluster (2 procent), avrens och utfodring samt utsäde. Avrens och utfodring har antagits utgöra för vete 10 procent och för råg 15 procent av skörden. Vid beräkningen av utsädet (för sådden 1953/54) har räknats med samma besådda arealer som för 1953 års skörd samt med en utsädeskvantitet per hektar av 220 kg för höstvete, 225 kg för vårvete och 200 kg för råg (utsädeskvantiteterna per hektar enligt statistiska centralbyråns undersökning av utsädesmängderna 1946). Beräkningen av den till försäljning och löneförmalning disponibla kvantiteten brödsäd redovisas i följande sammanställning.

[1] Härav 10 milj. kg fodervete för export.

	Höstvete, milj. kg	Vårvete, milj. kg	Summa vete, milj. kg	Råg, milj. kg	Summa brödsäd, milj. kg
Skörd	475·0	400·0	875·0	291·0	1 166·0
Avgår: lagringsförlust	9·5	8·0	17·5	5·8	23·3
avrens o. utfodring	47·5	40·0	87·5	43·6	131·1
utsäde	45·6	45·0	90·6	28·0	118·6
Kvarstår till försäljning och lönemalning	372·4	307·0	679·4	213·6	893·0

De sakkunniga ha räknat med en sänkning av höstvetepriset med 3 kr/dt och med samma sänkning av priset på vårvete, medan däremot ingen sänkning här beräknats för råg. Med utgångspunkt från de vägda genomsnittspriserna på brödsäd av normalkvalitet 1952/53 erhållas följande genomsnittspriser 1953/54 för brödsäd av normalkvalitet: höstvete 50,80 kr/dt, vårvete 53,05 kr/dt och råg 49,35 kr/dt. Efter justering för »normal» kvalitetsavvikelse (jfr Kungl. Maj:ts prop. 76/1951, sid. 45 och 207/1951, sid. 158) kunna följande priser insättas i kalkylen: höstvete 50,65 kr/dt, vårvete 52,40 kr/dt och råg 48,60 kr/dt.

Till närmare belysning av de här verkställda kalkylerna meddelas följande sammanställningar av skördar samt saluöverskott inklusive lönemalning under senare år.

Skörd av brödsäd, milj. kg.

	1950	1951	1952 (prel.)	1953 (prognos)
Höstvete	435	254	454	475
Vårvete	304	230	329	400
Råg	244	176	290	291
Summa brödsäd	**983**	**660**	**1 073**	**1 166**

Saluöverskott och lönemalning, milj. kg.

	1950/51	1951/52	1952/53 (prel.)	1953/54 (prognos)
Höstvete	322	205	352	372
Vårvete	215	157	203	307
Råg	159	124	222	214
Summa brödsäd	**696**	**486**	**777**	**893**

Arealbidrag för vete.

År 1951/52. För varje hektar av den areal, varå vete odlats under 1951, utgår ett arealbidrag med 150 kr. Totalbeloppet har beräknats till 48 milj. kr.

Korn.

Åren 1951/52—1953/54. Förbrukningen av korn (för andra ändamål än utfodring och utsäde), vilken beräknats efter samråd med jordbruksnämndens vegetabiliebyrå, framgår av följande tablå. På grund av en omläggning av statistiken tillämpas nu för såväl basåret som 1951/52 de vid bryggerier, mälterier och brännerier använda kvantiteterna korn enligt kontrollstyrelsens beräkningar. Eventuella lagerförändringar bli härvid icke be-

aktade. Husbehovsförmalningen i Norrland har liksom tidigare upptagits till 25 milj. kg per år. (Kvantiteterna i tablån i milj. kg.)

	1950/51	1951/52	1952/53 (prel.)	1953/54 (prognos)
Grynkvarnar	4	5	5	5
Bryggerier och mälterier	37	38	42	43
Brännerier	3	3	5	5
Export	1	2	40	30
Husbehovsförmalning i Norrland	25	25	25	25
Summa korn	**70**	**73**	**117**	**108**

Genomsnittspriset på korn har beräknats som ett vägt medeltal av priserna på malt- och foderkorn enligt lantbruksförbundets noteringar, varvid maltkornet tilldelats vikten 2 och foderkornet vikten 1. Under 1951/52 erhölls ett medelpris om 37,60 kr/dt, medan medelpriset för 1952/53 med ledning av hittills föreliggande noteringar beräknats till 39,25 kr/dt. För 1953/54 upptages priset till 39 kr/dt.

Havre.

Åren 1951/52—1953/54. Den beräknade försäljningen av havre framgår av följande tablå, som uppgjorts efter samråd med jordbruksnämndens vegetabiliebyrå. (Uppgifterna i tablån i milj. kg.)

	1950/51	1951/52	1952/53 (prel.)	1953/54 (prognos)
Grynkvarnar	18	20	33	38
Armén	9	6	6	6
Export	4	1	2	2
Summa havre	**31**	**27**	**41**	**46**

Priset på havre — priset på vithavre enligt Lantbruksförbundets noteringar — utgjorde under 1951/52 33,56 kr/dt. Priset för 1952/53 har med utgång från föreliggande noteringar beräknats till 34,30 kr/dt. För 1953/54 upptas priset till 34 kr/dt.

Kokärter.

Åren 1951/52—1953/54. De för försäljning och hemmaförbrukning disponibla kvantiteterna kokärter ha beräknats med tillämpning av tidigare använda metoder. Skörden 1953/54 har erhållits på grundval av de i tabellerna 1 och 2 anförda uppgifterna om areal och antagen normskörd per hektar. Beräkningen framgår av fölande tablå (milj. kg).

	1950/51	1951/52	1952/53 (prel.)	1953/54 (prognos)
Skörd	18·4	18·2	16·8	19·8
Avgår: lagringsförlust, 1 %	0·2	0·2	0·2	0·2
avrens, 7 %	1·3	1·3	1·2	1·4
utsäde	2·9	2·8	2 9	2·9
Kvarstår till försäljning och hemmaförbrukning	**14·0**	**13·9**	**12·5**	**15·3**

Genomsnittspriset på kokärter 1951/52 har på grundval av Lantbruksförbundets noteringar beräknats till 56,58 kr/dt. För 1952/53 har priset med ledning av hittills gjorda noteringar beräknats till 65,90 kr/dt. Priset för 1953/54 upptages till 66 kr/dt.

Matpotatis.

Åren 1951/52—1953/54. Förbrukningen av inhemsk matpotatis upptages för alla tre åren till oförändrat 825 milj. kg. Någon mer betydande export av potatis har icke ägt rum under de senaste åren och beräknas för närvarande ej heller för 1953/54.

Föregående år hemställde kalkylsakkunniga till jordbruksnämnden om en utredning dels av frågan om principerna för noteringen av engrospriserna, dels på vilket sätt man skulle kunna komma fram till en bättre metod för beräkning av producentpriset på matpotatis. Jordbruksnämnden har påbörjat en sådan utredning genom en särskild kommitté bestående av representanter från nämnden, Lantbruksförbundet, Stockholms stads slakthus- och saluhallsstyrelse samt potatishandeln.

I skrivelse till jordbruksnämnden har kommittén påpekat att prisnoteringen bygger på uppgifter från ett förhållandevis litet antal uppgiftslämnare. Kommittén har därför undersökt, huruvida man skulle ernå ett mera rättvisande resultat genom utökning av antalet uppgiftslämnare men har icke funnit anledning föreslå en sådan utökning. Ej heller i övrigt har kommittén gjort erinran mot det sätt varpå Lantbruksförbundet handhar ifrågavarande notering.

Kommittén framhåller att beteckningen »prima välsorterad potatis» kan inrymma ett flertal rätt varierande kvalitetsklasser. Följden härav har blivit att den noterade potatisen icke alltid är av samma kvalitet. Vid riklig tillgång på potatis skärpas kvalitetskraven regelmässigt, medan vid knapphet ett motsatt förhållande inträder. Detta medför i sin tur att vid jämförelse av noteringspriset för olika perioder detta pris det ena året kan avse en genomgående bättre kvalitet än jämförelseårets notering. En annan följd av den vaga kvalitetsbestämningen har blivit att de mest högklassiga potatissorterna numera noteras till ett högre pris. Kommittén har emellertid ansett sig böra avvakta resultatet av nu pågående arbete på en ny potatisklassificering, innan den framlägger något slutligt förslag rörande eventuellt nya principer för potatisnoteringen. I avvaktan på detta förslag vilja de sakkunniga endast understryka vikten av att man fortsättningsvis följer proportionerna mellan försäljningarna för olika kvalitetsklasser.

Vad beträffar beräkningen av producentpriset har kommittén behandlat frågan om den vid sammanvägningen antagna fördelningen av leveranserna på olika perioder. På grundval av dels material rörande potatishandelns omfattning under olika delar av året, dels särskilda överväganden har kommittén föreslagit att tidigare tillämpat viktsystem (jfr Kungl. Maj:t prop. 246/1943, sid. 105) ersättes med följande system.

September—december	37 %
Januari—mars	23 %
April—juni	26 %
Juli	8 %
Augusti	6 %
	100 %

I Stockholm försäljas mycket små kvantiteter gammal potatis under juli månad, men med hänsyn till förhållandena inom landet i övrigt föreslår kommittén att den i kalkylen tillämpade julinoteringen skall vara beräknad som om försäljningen till lika delar avsåge gammal och ny potatis. Kommittén har i övrigt icke gjort någon erinran mot det tillämpade beräkningssättet.

För såväl basåret som senare år tillämpas det av kommittén föreslagna systemet för prisberäkningen. För 1950/51 och 1951/52 erhålles ett pris på matpotatis om 17,92 respektive 18,13 kr/dt. För 1952/53 beräknas priset med ledning av hittills föreliggande noteringar till 20,50 kr/dt. Även för 1953/54 räknas med ett pris om 20,50 kr/dt.

Fabrikspotatis.

Åren 1951/52—1953/54. Förbrukningen av fabrikspotatis har beräknats efter samråd med jordbruksnämndens vegetabiliebyrå, vilken även införskaffat uppgifter om stärkelsehalten. Beräkningen för 1953/54 utgår från normal skörd av potatis samt normal stärkelsehalt (jfr Kungl. Maj:ts prop. 236/1952, sid. 60*). Priset per hl och stärkelseprocent 1953/54 har upptagits till oförändrat 50 öre.

Kvantitets- och prisberäkningarna sammanfattas i följande tablå.

	1950/51	1951/52	1952/53 (prel.)	1953/54 (prognos)
Potatisstärkelse, milj. kg	20·4	22·1	25·0	22·5
Potatisbrännvin, milj. normalliter	17·9	19·1	30·0	30·0
Stärkelsepotatis, milj. kg	116	124	140	125
Bränneripotatis, milj. kg	81	86	132	130
Summa fabrikspotatis, milj. kg	**197**	**210**	**272**	**255**
Stärkelsehalt, %	16·50	17·24	16·50	17·25
Pris per hl och stärkelseprocent, öre	35	42	50	50
Pris per dt, vid angiven stärkelsehalt, kr.	8·25	10·34	11·79	12·32

Sockerbetor.

Åren 1951/52—1953/54. Uppgifter om skörd, sockerhalt, råsockerproduktion och priser för 1951/52 och 1952/53 ha erhållits från Svenska sockerfabriksaktiebolaget. Skörden av sockerbetor 1953/54 har beräknats på grundval av de i tabellerna 1 och 2 anförda uppgifterna om areal och antagen normskörd per hektar. Sockerhalten har liksom tidigare antagits bli 17,5 procent. Grundpriset har förutsatts bli detsamma som för 1952 års odling, varjämte principerna för pristilläggen antagits bli oförändrade. Beräkningarna framgå av följande tablå.

	1950/51	1951/52	1952/53 (prel.)	1953/54 (prognos)
Sockerbetsskörd, milj. kg	**1 978**	**1 732**	**1 598**	**1 750**
Sockerhalt, %	16·92	18·01	16·4	17·5
Råsockerproduktion, milj. kg	304	286	235	280
Grundpris, kr/dt	5·55	6·25	7·35	7·35
Genomsnittligt tilläggspris för sockerhalt över 16 %, kr/dt	0·32	0·78	9·18	0·69
Arealtillägg, utslaget på hela betskörden, kr/dt	0·01	0·01	0·01	0·01
Täckningskostnader, utslagna på hela betskörden, kr/dt	0·13	0·12	0·12	0·12
Tillägg för 63-dagarsregeln, kr/dt	0·01	0·01	0·01	0·01
Summa betpris, kr/dt	6·02	7·17	7·67	8·18

Vissa tillägg — stenbundenhetstillägg, tillägg för reskostnader för betarbetare m. m. — ha inte inkluderats i prisberäkningen. De ha varit helt obetydliga samtliga år utom 1952 och ha icke utgått till odlarna utan till betarbetarna. År 1952 motsvarade dessa tillägg sammanlagt 4 öre/dt.

Oljeväxter.

År 1951/52. Från Oljeväxtintressentföreningen ha uppgifter erhållits om de till odlare utbetalda beloppen för oljeväxtfrö av 1951 års skörd. Beloppen — efter avdrag för kostnaderna för försålt utsäde — återfinnas i följande tablå, vilken även upptager preliminära uppgifter om de kvantiteter oljeväxtfrö av 1951 års skörd, som levererats till fabrik eller exporterats (räknade i 18 % vattenhalt).

Fröslag	Frökvantitet, (18 % vattenhalt) milj. kg	Värde, milj. kr
Höstraps	223·6	115·8
Höstrybs		12·5
Vårraps		28·4
Vårrybs		5·8
Vitsenap	14·5	11·2
Summa	**238·1**	**173·7**
Oljedådra	1·0	0·6
Oljelin	[1] 25·7	20·4
Totalt	**264·8**	**194·7**

År 1952/53. I följande tablå ha sammanställts uppgifter om oljeväxtskörden 1952/53 (exkl. utsäde). Arealuppgifterna ha erhållits från arealinventeringen den 3 juni 1952, varvid den redovisade arealen rybs fördelats på höstrybs och vårrybs med ledning av uppgifter från Oljeväxtintressentföreningen. Den i arealinventeringen uppgivna arealen »övriga oljeväxter» har antagits i sin helhet hänföra sig till senapsodlingen. Preliminära uppgifter om totalskörden av olika oljeväxter ha erhållits från Oljeväxtintressentföreningen. Hektarskördarna ha beräknats på grundval härav.

Fröslag	Areal, ha	Skörd,[2] kg/ha	Skörd,[2] totalt, milj. kg	Pris,[2] öre/kg	Värde, milj. kr
Höstraps	64 900	2 140	138·8	90	124·9
Höstrybs	20 800	1 575	32·8	90	29·5
Vårraps	18 700	820	15·3	83	12·7
Vårrybs	4 000	625	2·5	83	2·1
Vitsenap	18 700	1 090	20·4	80	16·3
Summa	**127 100**		**209·8**		**185·5**
Oljelin	20 500	660	13·5	103	13·9
Totalt	**147 600**		**223·3**		**199·4**

Renhetsgraden i de från odlarna levererade oljeväxtfröerna har regelmässigt visat sig överstiga den renhetsgrad, på vilken grundpriset baserats. Med hänsyn härtill samt till att i basåret upptagits faktiskt utbetalda belopp

[1] Inkl. 1·7 milj. kg spånadslinfrö (ej medtaget vid fastställandet av produktvärdet).
[2] Avser vara med 18 % vattenhalt; kvantiteter exkl. utsäde.

(inkluderande även ersättning för högre renhetsgrad) ha de sakkunniga beslutat liksom tidigare göra ett tillägg till ovan anförda inkomstbelopp. Tilläggets storlek har varit föremål för omprövning baserad på uppgifter rörande renhetsgraden under de fyra åren 1948—51 och har fastställts till oförändrat 2 procent. Det totala inkomstbeloppet för oljeväxter att upptagas i kalkylen blir sålunda 203,4 milj. kr.

År 1953/54. Beträffande arealen oljeväxter av 1953 års skörd föreligga uppgifter om höstraps och höstrybs, av vilka vid den i oktober 1952 företagna arealinventeringen redovisades 56 033 respektive 27 660 hektar. Dessa arealer ha före beräkningen av skörden och värdet av denna reducerats för utvintring med i runt tal 10 procent. Arealerna vårsådda oljeväxter ha uppskattats med ledning av rådande förhållanden och utvecklingstendenser. Avkastningen per hektar har beräknats efter samma grunder som i den på våren 1952 upprättade normkalkylen för 1952/53.

Fröslag	Areal, ha	Skörd,[1] kg/ha	Skörd,[1] totalt, milj. kg	Pris,[1] öre/kg	Värde, milj. kr
Höstraps	50 000	1 900	95·0	85	80·8
Höstrybs	25 000	1 150	28·8	85	24·5
Vårraps	12 000	1 200	14·4	75	10·8
Vårrybs	3 000	800	2·4	75	1·8
Vitsenap	10 000	1 100	11·0	70	7·7
Summa	**100 000**		**151·6**		**125 6**
Oljelin	5 000	1 200	6·0	80	4·8
Totalt	**105 000**		**157·6**		**130·4**

Priserna för höstraps och höstrybs av 1953 års skörd äro de av Kungl. Maj:t fastställda. I fråga om vårsådda oljeväxter ha de preliminärt överenskomna priserna insatts.

Liksom för 1952/53 har för 1953/54 med hänsyn till den normala renhetsgraden gjorts ett tillägg av 2 procent eller 2,6 milj. kr till ovan beräknade värde. Jordbrukets totala inkomster av oljeväxter beräknas sålunda till 133,0 milj. kr.

Olje- och spånadsväxtskördarnas sammanlagda oljeinnehåll och foderinnehåll framgå av följande tablå (milj kg).

	1950/51	1951/52 (prel.)	1952/53 (prel.)	1953/54 (prognos)
Olja	89·5	94·1	82·5	58·6
Foder	125·6	135·1	114·5	80·2

Spånadsväxter.

Åren 1951/52—1953/54. Jordbrukets inkomster av spånadsväxter (efter avdrag för utsädeskostnader) ha för 1951/52 och 1952/53 beräknats med ledning av uppgifter från Riksförbundet Lin och hampa.

Arealerna lin och hampa beräknas 1953 komma att uppgå till 3 500 respektive 1 200 hektar. Avkastningen per hektar har fastställts med hänsyn till de senaste årens skördar. Beräkningen av inkomsterna från spånadsväxtodlingen framgår av följande sammanställning.

[1] Avser vara med 18 % vattenhalt; kvantiteter exkl. utsäde.

För linfrö tillämpas det nya priset på frö av oljelin och för hampfrö priset för 1952 års odling minskat med 10 öre/kg. Priserna på halm antagas bli oförändrade. Följande tablå avser 1953 års skörd.

		Areal, ha	Hektarskörd, kg	Kvantitet, milj. kg	Pris, öre/kg	Värde, milj. kr
Lin	Halm.....	3 500	3 000	10 5	27	2·8
	Frö	3 500	350	1·2	80	1·0
Hampa	Halm.....	1 200	4 000	4·8	15	0·7
	Frö	1 200	75	0·1	90	0·1
					Summa	4·6

Uppgifterna om jordbrukets beräknade inkomster av spånadsväxter under 1951/52—1953/54 ha sammanställts i följande tablå (milj. kr).

		1950/51	1951/52	1952/53 (prel.)	1953/54 (prognos)
Lin	Halm	2·5	3·1	1·4	2·8
	Frö[1]	1·7	1·5	1·6	1·0
	Summa	4·2	4·6	3·0	3·8
Hampa	Halm	0·7	1·0	0·4	0·7
	Frö[1]	0·1	0·2	−0·2	5·1
	Summa	0·8	1·2	0·2	0·8
	Summa spånadsväxter	5·0	5·8	3·2	4·6

Fältmässigt odlade köksväxter.

Arealer. Vid upprättandet av vårkalkylen 1952 var arealen känd enligt arealinventeringen 1951. Vid nu utförd beräkning har funnits uppgifter från arealinventeringen 1952. Totalarealen fältmässigt odlade köksväxter uppgick 1951 till 9 700 ha. Härav upptog odlingen av bruna bönor 2 200 ha, varför den totala arealen av andra köksväxter i fältmässiga odlingar stannade vid 7 500 ha. Under 1952 uppgick den totala arealen enligt arealinventeringen till 8 900 ha, varav endast 700 ha upptogos av bruna bönor och 8 200 ha av övriga köksväxter. Arealen bruna bönor 1952 var alltså 1 500 ha mindre än föregående år, medan arealen för övriga köksväxter hade ökat med 700 ha.

Förutom den här omnämnda förändringen i arealen bruna bönor är ingenting känt angående eventuella förskjutningar i fråga om totalarealens fördelning på olika slag av köksväxter. Den starka minskningen av arealen bruna bönor under 1952 torde stå i samband med att garantipriserna upphävdes för detta år. Trots upphävandet av garantipriserna har emellertid prisläget varit stabilt, varför en ökad odling under 1953 ånyo bör kunna förväntas. Kalkylsakkunniga ha nu räknat med 1 200 ha bruna bönor under 1953.

Hektarskördar. Uppgifter för bedömning av hektarskördarnas storlek ha som vanligt inhämtats från konservfabrikerna (om skörden per hektar på kontraktsodlade arealer) samt från trädgårdskonsulenterna i de län, inom vilka fältmässig köksväxtodling bedrives i större omfattning. Därjämte har nu liksom till vårkalkylen 1952 inhämtats uppgifter över hektarskördarnas storlek för olika köksväxter hos ett 60-tal odlare i Malmöhus län. Därigenom

[1] Exkl. utsäde. På grund av skördeskador beräknas jordbrukets försäljningar av hampfrö under 1952/53 komma att bli mindre än inköpen av utsäde.

torde ha erhållits relativt tillförlitliga uppgifter för det län, som har den största betydelsen på detta område. Vidare må omnämnas, att skörden per hektar av konservärter, som upptager ca 15 procent av den totala arealen av fältmässigt odlade köksväxter, är i det närmaste exakt känd. I övrigt äro uppgifterna om hektarskördarnas storlek osäkra.

På grund av den säregna väderleken under 1952 har skörden för de olika köksväxterna varit synnerligen växlande. För de växtslag, som kunde tolerera den kyliga väderleken, var skörden normal eller t. o. m. god. För de växtslag däremot, som för sin utveckling äro beroende av värme och solljus i normal omfattning, blev skörden mycket dålig. Detta gäller i synnerhet gurkor och bönor. Även skörden av rödbetor har genomsnittligt varit svag. För flera växtslag gäller, att sena sorter eller andra odlingen under sommaren icke hunnit utvecklas. Vissa arealer av exempelvis rotsaker ha icke kunnat skördas.

Priser. De i kalkylen använda priserna bygga som vanligt på uppgifter från följande uppgiftslämnare, nämligen Stockholms stads slakthus- och saluhallsstyrelse (noteringar sammanvägda enligt månadskvantiteter från Konsum i Stockholm och reducerade till producentpriser), konservfabrikerna (priser till producent vid fabrik), Konsums Grönsakscentral i Stockholm (vägda inköpspriser reducerade till producentpriser) samt Grönsakscentralen i Malmö (vägda inköpspriser reducerade till producentpriser).

Priserna för hela 1951/52 voro kända redan vid upprättandet av höstkalkylen 1952. För 1952/53 äro priserna från vissa uppgiftslämnare nu kända t. o. m. januari 1953 samt för andra t. o. m. december 1952.

Priserna för 1952 års skörd ha, så långt dessa äro kända, jämförts med priserna för 1951 års skörd under motsvarande tid. Med tillämpning av härvid erhållna relationstal ha priser för 1952/53 preliminärt framräknats. Härvid erhållna priser äro i regel något lägre än för 1951 års skörd.

Beräknade inkomstsummor. År 1951/52. I vårkalkylen 1952 beräknades inkomsten av fältmässigt odlade köksväxter till 53,3 milj. kr för 1951/52. Den slutgiltiga omräkningen i samband med höstkalkylen 1952, då priserna voro definitivt kända, resulterade i en beräknad inkomstsumma av 55,7 milj. kr.

År 1952/53. I vårkalkylen 1952 upptogs för 1952/53 en inkomstsumma av 60,0 milj. kr. Beloppet beräknades under förutsättning av normal skörd samt med hänsyn till den då sannolika prisutvecklingen. I höstkalkylen 1952 beräknades på grund av den då kända prisutvecklingen fram till september 1952 inkomstbeloppet till 56,0 milj. kr. Vid detta beräkningstillfälle var emellertid skördens storlek och beskaffenhet icke känd. I föreliggande kalkyl har inkomstbeloppet beräknats till 46,2 milj. kr. Enbart den dåliga skörden av gröna gurkor har medfört en minskning av inkomstbeloppet med 2,5 milj. kr i jämförelse med 1951/52. Inkomstsumman för vitkål beräknas ca 2,0 milj. kr lägre än 1951/52. Nedgången i arealen bruna bönor medför en inkomstminskning med 2,5 milj. kr.

År 1953/54. Som förut nämnts, har för detta år räknats med en viss återhämtning i fråga om odlingen av bruna bönor. I övrigt har räknats med samma arealer som de i arealinventeringen 1952 observerade. Vidare har genomgående förutsatts normal skörd samt samma priser som de nu för 1952/53 preliminärt beräknade. Under dessa förutsättningar har inkomstsumman för 1953/54 beräknats till 50,5 milj. kr. Den så erhållna prognossumman ligger 4,3 milj. kr högre än den nu preliminärt beräknade inkomstsumman för 1952/53. Inkomstbeloppen redovisas i följande tablå:

År	Milj. kr	Index
1950/51	42·1	100·0
1951/52	55·7	132·3
1952/53	46·2	109·7
1953/54	50 5	120·0

Tobak.

Åren 1951/52—1953/54. Jordbrukets inkomster av tobaksodlingen ha liksom tidigare beräknats med ledning av uppgifter från Tobaksmonopolet. Inkomsterna framgår av följande tablå.

År	Antal odlare	Areal, ha	Av tobaksmonopolet inköpt kvantitet tobaksblad, ton	Pris, öre/kg	Värde, milj. kr
1950/51	804	186	343	295	1·0
1951/52	762	170	326	343	1·1
1952/53 (prel.)	762	166	280	387	1·1
1053/54 (prognos)	·	165	275	400	1·1

Animalier.

Mjölk.

År 1951/52. Mjölkinvägningen vid mejerierna har under produktionsåret 1951/52 uppgått till 3 670 milj. kg, vilken kvantitet med 4,9 procent understiger invägningen under 1950/51. Försäljningen av konsumtionsmjölk utanför mejeri har antagits minska från 1950/51 med 2 procent eller 3 milj. kg. Hemmaförbrukningen av konsumtionsmjölk har beräknats sjunka i takt med minskningen av arbetsvolymen eller ca 3 procent per år. Kvantiteten mjölk för beredning av lantsmör har liksom tidigare beräknats minska med 5 milj. kg per år. Förbrukningen av fodermjölk har beräknats med utgång från antalet liv-, göd- och spädkalvar och en helmjölksgiva per kalv och år av respektive 200, 360 och 10 kg samt en uppskattad mindre kvantitet helmjölk till smågrisar. Räknat per ko erhålles för 1951/52 en mjölkproduktion av 2 867 kg, vilket är 1,3 procent mindre än under 1950/51. Nedgången i avkastningen per ko får ses mot bakgrunden av bl. a. den starka reduktion av kostammen, som synes ha ägt rum i områden och vid gårdar med relativt högt avkastande kor, samt den minskning av oljekraftfoderanvändningen, som då ägde rum.

År 1952/53. För en bedömning av mjölkproduktionens utveckling under 1952/53 föreligga bland annat uppgifter om mjölkinvägningen vid mejerierna t. o. m. januari 1953. Under tiden september 1952—januari 1953 har mjölkinvägningen uppgått till 1 323 milj. kg mot 1 364 milj. kg samma tid 1951/52, vilket innebär en nedgång med 3,0 procent. Minskningen faller till två tredjedelar på oktober 1952, då en exceptionellt låg mjölkinvägning förelåg. För återstående del av 1952/53 ha de sakkunniga räknat med nästan samma mjölkinvägning som under motsvarande tid 1951/52. Med utgång från dessa överväganden har den totala mjölkinvägningen under 1952/53 beräknats till 3 625 milj. kg. — Försäljningen av konsumtionsmjölk utanför mejeri, hemmaförbrukningen av konsumtionsmjölk och förbrukningen av lantsmörmjölk har liksom för 1951/52 antagits minska med respektive 3 milj. kg, ca 3 procent och 5 milj. kg.

Den totala mjölkproduktionen under 1952/53 blir under angivna förutsättningar 4 544 milj. kg. Räknat per ko erhålles en mjölkproduktion av

2 902 kg, vilket är 1,2 procent mer än under 1951/52. Återhämtningen i avkastningen per ko får ses mot bakgrunden av bland annat den ökning av oljekraftfoderanvändningen, som skett.

År 1953/54. Av beräkningarna rörande slakten och kreatursantalet (se under rubriken Köttproduktionen) framgår att de sakkunniga räknat med en betydligt mindre nedgång i koantalet under 1953/54 än under 1952/53. Enär förutsättningen för kalkylen för 1953/54 är normal tillgång på foder till mjölkkorna, ha de sakkunniga funnit det rimligt att antaga att den på längre sikt fortgående ökningen av avkastningen per ko (till följd av förbättrad utfodring och förbättrat djurmaterial m. m.) åter skall komma till synes i riksgenomsnittet för produktionen per ko. Avkastningsökningen från 1952/53 har uppskattats till 1,5 procent. (Som jämförelse kan nämnas, att den genomsnittliga stegringstakten under mellankrigstiden beräknats till 1,5 procent per år.)

Beräkningarna rörande mjölkproduktionen sammanfattas i följande tablå, vilken även belyser mjölkinvägningen vid mejerierna.

	1938/39	1948/49	1949/50	1950/51	1951/52	1952/53	1953/54
Medelkoantal, 1 000-tal	1 920	1 726	1 690	1 664	1 612	1 566	1 548
Procentuell förändring sedan föregående år	—	— 3·8	— 2·1	— 1·5	— 3·1	— 2·9	— 1·1
Produktion per ko, kg ...	2 455	2 634	2 904	2 904	2 867	2 902	2 946
Procentuell förändring sedan föregående år.....	—	+ 8·3	+10·3	± 0·0	— 1·3	+ 1·2	+ 1·5
Total mjölkproduktion, milj. kg.....	4 714	4 546	4 908	4 833	4 622	4 544	4 560
Procentuell förändring sedan föregående år.....	—	+ 4·1	+ 8·0	— 1·5	— 4·4	— 1·7	+ 0·4
Invägning vid mejerier, milj. kg	3 129	3 541	3 923	3 858	3 670	3 625	3 663
Procentuell förändring sedan föregående år.....	+ 3·6	+ 6·8	+ 10·8	— 1·7	— 4·9	— 1·2	+ 1·0

Förändringen i användningen av mjölk till lantsmör, försäljningen av konsumtionsmjölk utanför mejeri, hemmaförbrukningen av konsumtionsmjölk samt förbrukningen av fodermjölk har beräknats på samma sätt som tidigare.

Beräkningarna rörande mjölkproduktionens användning sammanfattas i följande tablå (milj. kg).

	1938/39	1948/49	1949/50	1950/51	1951/52	1952/53	1953/54
Invägning vid mejerierna.....	3 129	3 541	3 923	3 858	3 670	3 625	3 663
Konsumtionsmjölk utanför mejeri	240	153	153	153	150	147	144
Konsumtionsmjölk för hemmaförbrukning.....	537	532	522	512	497	482	468
Mjölk till lantsmör.....	420	105	65	60	55	50	45
Fodermjölk	388	215	245	250	250	240	240
Total mjölkproduktion	**4 714**	**4 546**	**4 908**	**4 833**	**4 622**	**4 544**	**4 560**

Inkomster av mejerimjölk.

Beräkningen av *jordbrukets inkomster av vid mejerierna invägd mjölk* har utförts enligt samma metod som i vårkalkylen 1952. Inkomsterna av mejerimjölken utgöras av dels inkomster genom försäljning av mejeriprodukter (försäljningsinkomster), dels statliga bidrag.

Vid beräkning av *försäljningsinkomsterna* för de enskilda produktslagen har för åren t. o. m. 1951/52 använts försålda kvantiteter för mjölk och grädde respektive tillverkade kvantiteter för smör och ost (ostkvantiteten med avdrag för lagringsförlust) enligt mejeristatistiken. För 1952/53 och 1953/54 ha ifrågavarande kvantiteter beräknats med hänsyn till hittillsvarande utvecklingstendenser.

De helmjölkskvantiteter, som svara mot de beräknade kvantiteterna färdiga produkter, framgå av följande tablå (milj. kg).

	1950/51	1951/52	1952/53	1953/54
Fetthalt, procent	3·72	3·74	3·75	3·76
Helmjölk till:				
Stand. mjölk	747	750	749	747
Grädde	258	253	261	260
Ost	397	428	404	411
Torrmjölk m. m.....	48	108	70	70
Smör.....	2 394	2 118	2 127	2 161
Svinn	14	13	14	14
Summa	3 858	3 670	3 625	3 663

I fråga om priserna har t. o. m. 1951/52 använts föreliggande minut- eller partipriser med avdrag för handelsmarginaler. Vid beräkning av medelpriserna för 1952/53 och 1953/54 har tillämpats de priser, som gällt från 1 september 1952.

Från mejeriernas beräknade bruttoinkomster för de olika produkterna ha *mejerikostnaderna* avdragits. I föreliggande kalkyl ha tillämpats mejerikostnader grundade på en nu företagen undersökning över 1950 och 1951 års kostnader per kilogram mjölk för olika produktslag. För prognosåren sker framskrivning av kostnaderna med hjälp av en mejerikostnadsindex. Kostnaderna ha i undersökningen beräknats enligt följande metodik.

Smörmjölkskostnad. Kostnaden per kg smörmjölk har hämtats ur driftsanalysens[1]) beräkningar över normalkostnad för smör vid medelinvägning inom landet.

Ystmjölkskostnad. Merkostnaden för ystmjölken (i jämförelse med smörmjölken) har erhållits från en i driftsanalysen utförd regressionsberäkning.

K-mjölkskostnad. Kostnaden för k-mjölk har beräknats enligt saldoprincipen, d. v. s. mejeriernas totalkostnader ha minskats med kostnaderna för smör- och osttillverkning samt övriga speciella kostnader. Det så erhållna saldot har slagits ut på antalet kg k-mjölk och till k-mjölk omräknad grädde.

Den tidigare tillämpade mejerikostnadsindexen med 1938 som basår har nu ersatts med en ny index, grundad på mejerikostnadernas sammansättning 1950. Beräkningen av mejerikostnadsindex har liksom tidigare utförts av Svenska Mejeriernas Riksförening.

I fråga om de statliga bidragen ha de utbetalda beloppen införts t. o. m. 1951/52. För 1952/53 ha upptagits bidragsbelopp beräknade enligt de grunder, som gälla för utbetalning av dylika bidrag. Det allmänna mjölkpristillägget, vilket för 1952/53 uppgår till 123,0 öre per kg smörfett, har för pro-

[1] Den av SMR bedrivna årliga driftsanalysen för svenska mejerier.

gnosåret upptagits till 42,4 öre per kg smörfett, d. v. s. till samma belopp, som utgick före den höjning av pristillägget, som infördes fr. o. m. produktionsåret 1951/52. Det extra tillägget i norra Sverige liksom leveranstillägget har för 1953/54 upptagits till samma belopp som för 1952/53. Pristillägg har upptagits även för de kvantiteter smör och ost, som beräknas bli exporterade.

De på ovan angivet sätt beräknade inkomsterna ha kompletterats dels för vissa speciella inkomster, som inte komma fram vare sig vid beräkningen av försäljningsinkomsterna eller pristilläggen, dels för förluster, som sammanhänga med prissänkningar och underpris vid export. Dessa kompletteringar ha sammanförts i en post för respektive år.

De sålunda beräknade mejeriinkomsterna jämföras med verkligt utbetalda mjölklikvider, vilka senare användas i kalkylen så långt de äro kända. Jämförelsen har därför endast till syfte att för prognosåren åstadkomma en korrektion av beräkningarna, så att kalkylsummorna så nära som möjligt ansluta sig till jordbrukarnas faktiska inkomst av mejerimjölken. För prognosåren göres därför ett tillägg med ledning av den genomsnittliga skillnaden under några av de senaste åren. Tidigare användes härvid ett femårsmedeltal. Genom att en ny kostnadsundersökning nu företagits och tillämpas från 1950/51 har det emellertid ansetts riktigast att begränsa jämförelsen till perioden 1949/50—1951/52. I den mån prisregleringarna i form av avgifter och pristillägg handhafts på ett sådant sätt, att de på visst år belöpande inkomsterna också utgått i form av bidrag eller ersättningar samma år, erbjuder jämförelsen inga svårigheter. Beräknade inkomster av mejerimjölk kunna då direkt jämföras med redovisade mjölklikvider. Emellertid uppkommer ofta tidsförskjutning, så att belopp, vilka upptagits som inkomst ett år, delvis icke bli utbetalda förrän ett följande år. Under senare år ha dessa förskjutningar fått en vidgad omfattning. En undersökning har gjorts för att i möjligaste mån eliminera verkan av denna tidsförskjutning, så att de beräknade mejeriinkomsterna och de verkliga mejerilikviderna bli mera direkt jämförbara. Resultatet av denna undersökning framgår av nedanstående sammanställning. I medeltal för de tre åren framkommer där en skillnad på 20,2 milj. kr per produktionsår, vilken summa tillagts de beräknade inkomsterna för 1952/53 och 1953/54. För 1951/52 upptages en särskild tilläggspost motsvarande saldobeloppet å det anslag, som förra året ställdes till mejeriorganisationens förfogande för prisregleringsändamål.

Jämförelse mellan beräknade inkomster av mejerimjölk och redovisade mjölklikvider, milj. kr.

	1949/50	1950/51	1951/52
I kalkylen beräknade inkomster	1 122·3	1 128 9	1 318·2
Justeringsposter	— 4·0	+ 3·2	— 22·2
Justerade inkomster	1 118·3	1 132·1	1 296·0
Mejeriernas mjölklikvider	1 134·9	1 167·1	1 304·9
Skillnad mellan mjölklikvider och justerade inkomster	16·6	35·0	8·9
Medeltal		20·2	

I tabell 3 har jordbrukets inkomster av mejerimjölk sammanställts. Som framgår av tabellen beräknas dessa uppgå till 1 351,1 milj. kr för 1952/53 och 1 281,0 milj. kr för 1953/54. I det senare året ingå statliga bidrag med omkring 80 milj. kr lägre belopp än 1952/53.

Tabell 3. Jordbrukets inkomster av mejerimjölk, milj. kr.

Beräknade inkomster	1950/51	1951/52	1952/53	1953/54
Försäljningsinkomster				
K-mjölk	232·8	248·3	253·8	253·9
Grädde	107·4	111·3	113·7	113·7
Ost	120·0	157·3	180·1	183·4
Torrmjölk m. m.	13·3	32·1	21·9	22·0
Smör	554·5	527·5	544·9	555·2
Prisstegringsvinster, exportförluster, import- resp. exportavgifter m. m., saldo	— 3·0	16·5	— 6·2	— 10·2
Summa	**1 025·0**	**1 093·0**	**1 108·2**	**1 118·0**
Statliga bidrag				
Allmänt mjölkpristillägg	78·6	168·4	167·1	58·4
Extra tillägg i norra Sverige	23·5	27·7	31·4	31·4
Leveranstillägg		[1]11·7	[2]24·2	53·0
Körlinjebidrag	1·7	—	—	—
Merfrakttillägg	0·1	—	—	—
Medel för regleringsändamål	—	17·4	—	—
Summa	**103·9**	**225·2**	**222·7**	**142·8**
Summa beräknade inkomster	**1 128·9**	**1 318·2**	**1 330·9**	**1 260·8**
Mejeriernas mjölklikvider[3]	**1 167·1**	**1 304·9**		
Tillkomma medel för regleringsändamål		17·4		
Tillägg i prognosberäkningen med stöd av särskild undersökning			20·2	20·2
Kalkylsummor	**1 167·1**	**1 322·3**	**1 351·1**	**1 281·0**

För ytterligare belysning av sammansättningen av jordbrukets inkomster av mejerimjölk har i följande översikt anförts hur likviden, räknad i öre per kg invägd mjölk, fördelar sig på försäljningsinkomster respektive statliga bidrag.

Likvider i öre per kilogram mjölk 1950/51—1953/54.

	1950/51	1951/52	1952/53	1953/54
Försäljningsinkomster	27·56	29·90	31·13	31·07
Statliga bidrag	2·69	[4] 5·66	6·14	3·90
Summa	**30·25**	**35·56**	**37·27**	**34·97**

Priset på den *utanför mejeri försålda konsumtionsmjölken* har liksom tidigare beräknats med utgång från de priser på ostandardiserad mjölk vid försäljning direkt till konsument, som jordbruksnämnden efter särskild ansökan fastställt. Genomsnittspriset för riket har erhållits genom att väga genomsnittspriserna i varje län med den i länen försålda kvantiteten enligt den representativa undersökningen av mjölkproduktionen och dess användning 1949.

[1] Härutöver har som clearingtillägg och leveranstillägg utbetalts 27·5 milj. kr genom överföring av medel från ovan redovisade försäljningsinkomster.

[2] Härutöver utgår som leveranstillägg 28·8 milj. kr dels ur statliga medel från föregående regleringsår (17·4 milj. kr), dels medel överförda från ovan redovisade försäljningsinkomster samt från SMR.

[3] Enligt mejeriernas avräkningspriser jämte efterlikvid och leveranstillägg, fritt mejeri, vid årets medelfetthalt, exkl. värdet av återlevererad skummjölk. Producentbidrag ej medräknade.

[4] Detta bidrag per kg framkommer, när de reserverade medlen, 17·4 milj. kr, ej medräknas. Medtagas dessa blir bidraget 6·14 öre per kg.

De beräknade priserna på den utanför mejeri försålda konsumtionsmjölken framgå av följande sammanställning (öre/kg).

1950/51	1951/52	1952/53	1953/54
36·60	39·40	40·50	40·50

Priset på den *hemmaförbrukade konsumtionsmjölken* (förbrukad i hushållet m. m. samt försäljning till arbetare och övriga anställda) har liksom tidigare beräknats på grundval av gällande normalpris på konsumtionsmjölk vid utminutering för varje län (»länet i övrigt»). Enligt lantarbetaravtalet skall detta pris uttagas vid försäljning av mjölk till lantarbetare. Vid medeltalsberäkningen ha som vikter använts uppgifter om jordbruksbefolkningens storlek i olika län enligt 1945 års folkräkning.

De beräknade priserna på hemmaförbrukad konsumtionsmjölk framgå av följande sammanställning (öre/kg).

1950/51	1951/52	1952/53	1953/54
33·42	36·55	37·65	37·65

Priset på *mjölk till lantsmör* har för 1952/53 liksom tidigare beräknats med utgång från riksnoteringen på mejerismör. Det vid beräkningen av värdet av lantsmörmjölken använda smörpriset har emellertid ansetts vara ca 3 procent (f. n. 18 öre/kg) lägre än gällande riksnotering. Till grund för denna reduktion har legat förhållandet mellan riksnoteringen och lantsmörpriset före kriget. Fr. o. m. 1953/54 kommer priset på omärkt mejerismör att bli 50 öre/kg lägre än priset på runmärkt mejerismör. Med hänsyn härtill har priset på lantsmör beräknats bli detsamma som på omärkt mejerismör fr. o. m. 1953/54.

De beräknade priserna på lantsmörmjölk framgå av följande sammanställning (öre/kg).

1950/51	1951/52	1952/53	1953/54
21·15	22·50	23·20	22·00

Producent- och kontantbidrag för mjölk.

Åren 1951/52—1953/54. Enligt uppgift från Svenska mejeriernas riksförening har producent- och kontantbidragen under 1951/52 utgått med 59,2 respektive 8,4 milj. kr eller sammanlagt 67,6 milj. kr. För 1952/53 och 1953/54 beräknas det sammanlagda beloppet till 63 respektive 57 milj. kr.

Ägg och slaktfjäderfä.

Åren 1951/52 och 1953/54. För en bedömning av äggproduktionens utveckling föreligger bl. a. dels resultaten av hönsräkningen i Svea- och Götaland den 21 april 1952, dels uppgifter om partihandelns inköp av ägg t. o. m. januari månad 1953. I syfte att erhålla ett underlag för bedömning av den aktuella utvecklingen ha de sakkunniga liksom tidigare från hushållningssällskap och äggcentraler genom en cirkulärskrivelse införskaffat uppgifter om troliga förändringar under senare år i olika landsdelar av antalet värphöns och påläggets storlek m. m. De erhållna upplysningarna jämte statistiken över partihandelns ägginköp ha givit anledning att ändra den tidigare gjorda uppskattningen av produktionen för 1952/53 till 81 milj. kg. För 1953/54 har i kalkylen upptagits en produktion av 82 milj. kg.

Äggpriset (svensk äggnotering med partihandelns månadsinköp som vägningstal) utgjorde 304 öre/kg 1951/52. För 1952/53 har priset med ledning

av hittillsvarande noteringar och en bedömning av den sannolika utvecklingen under återstoden av året uppskattats till 325 öre/kg. För 1953/54 ha de sakkunniga räknat med ett pris av 320 öre/kg.

Värdet av fjäderfäslakten har liksom tidigare beräknats med utgång från värdet under 1949/50 samt prisutvecklingen för slakthöns enligt Svenska ägghandelsförbundets noteringar. För 1953/54 har upptagits ett oförändrat inkomstbelopp.

Jordbrukets andel av äggproduktionen och fjäderfäslakten har med ledning av hönsräkningarna upptagits till 83 procent för 1950/51, 84 procent för 1951/52 samt 85 procent för 1952/53 och 1953/54.

Beräkningarna av äggproduktion och fjäderfäslakt sammanfattas i följande tablå.

År	Äggproduktion, milj. kg		Pris, öre/kg	Värde, milj. kr		Fjäderfäslaktens värde för jordbruket, milj. kr
	Totalt	Jordbruket		Totalt	Jordbruket	
1950/51	83·0	68·9	272	225·8	187·4	16·9
1951/52	80·0	67·2	304	243·2	204·3	18·5
1952/53	81·0	68·8	325	263·2	223·6	20·0
1953/54	82·0	69·7	320	262·4	223·0	20·0

Köttproduktionen.

År 1951/52. Den marknadsförda slakten har liksom tidigare beräknats med utgång från totalantalet marknadsförda slaktdjur och medelslaktvikter under det senaste år, då fullständiga uppgifter härom förelågo (i livsmedelskommissionens ransoneringsstatistik) samt de därefter inträdda relativa förändringarna i antalet besiktigade slaktdjur enligt veterinärstyrelsens statistik och i medelvikterna av slaktade kroppar inom slakteriföreningarna.

I fråga om hemslakten 1951/52 finnas inga insamlade uppgifter. Hemslakten av storboskap, får och häst har antagits vara lika stor som under 1950 enligt då verkställd särskild undersökning.[1] Hemslakten av kalv har erhållits som restpost vid de utförda beräkningarna av nötkreatursantalet och dess förändringar under 1951/52. Hemslakten av kalv har antagits fördela sig på större och mindre kalv i samma proportioner som under 1950 enligt nyssnämnda undersökning. — Medelslaktvikterna på hemslaktade djur ha upptagits oförändrade från 1950/51.

Resultaten av beräkningarna över slakten under 1951/52 framgå av tabell 4. Inkomsterna av slakten ha beräknats på grundval av de i tabell 4 angivna kvantiteterna samt de på vanligt sätt beräknade producentpriserna på slaktdjur.

Den storboskap, som i anledning av mul- och klövsjukan nedslaktats (nedslaktningen av kalv och får har varit relativt obetydlig), har vid inkomstberäkningen behandlats särskilt. Anledningen härtill är att jordbrukarna för dessa icke fått slaktdjurspriser utan erhållit ersättning av statsmedel till aktuella livdjurspriset. Med hänsyn härtill ha de i kalkylen upptagits till samma värde som i beräkningarna över kreaturskapitalets förändringar.

Av den i tabell 4 redovisade storboskapsslakten utgöres ca 6 000 st av djur, som nedslaktats i anledning av mul- och klövsjukan och tillvaratagits. Skillnaden mellan livdjursvärde enligt kreaturskapitalberäkningen och slaktvärde för storboskap utgör 75 kr/st eller totalt 0,4 milj. kr. Antalet i anledning av mul- och klövsjukan nedslaktade och nedgrävda djur beräknas till ca 6 000 st. Livdjursvärdet enligt kreaturskapitalberäkningen utgör 750 kr/st

[1] Se prop. 176/1952 s. 60—61.

Tabell 4. Köttproduktionen 1951/52.

Djurslag	Antal djur	Medelslaktvikt, kg	Total slaktvikt, ton
Storboskap			
Marknadsförd slakt	486 100	211·1	102 599
Hemslakt	3 100	150·0	465
Summa	**489 200**	**210·7**	**103 064**
Större kalv			
Marknadsförd slakt	412 100	53·6	22 106
Hemslakt	20 400	50·0	1 020
Summa	**432 500**	**53·5**	**23 126**
Mindre kalv			
Marknadsförd slakt	559 300	20·6	11 549
Hemslakt	57 600	19·0	1 094
Summa	**616 900**	**20·5**	**12 643**
Får och getter			
Marknadsförd slakt	115 300	17·2	1 986
Hemslakt	17 000	15·0	255
Summa	**132 300**	**16·9**	**2 241**
Häst			
Marknadsförd slakt	41 000	352·7	14 462
Hemslakt	200	330·0	66
Summa	**41 200**	**352·6**	**14 528**

eller totalt 4,5 milj. kr. Dessa belopp (0,4 resp. 4,5 milj. kr) ha i sammandragstabellen inräknats i värdet av storboskapsslakten.

År 1952/53. Med ledning av de preliminära resultaten av den representativa husdjursräkningen den 3 juni 1952, den för tiden 3 juni—15 september 1952 beräknade slakten av kor samt en under samma tid antagen rekrytering har koantalet beräknats till 1 580 000 djur vid början av 1952/53 eller 20 000 djur mera än vad som antogs i normkalkylen. Det totala antalet storboskap (oxar, tjurar, kor och ungnöt) har beräknats till 2 119 000 djur.

Rekryteringen av ungnötsgruppen under 1952/53 har med beaktande av hsudjursräkningens uppgifter om antalet kalvar avsedda för pålägg beräknats till 390 000 djur mot 445 000 djur under 1951/52. Slakten av storboskap har liksom i förra vårkalkylen bedömts komma att uppgå till 430 000 djur. Antalet storboskap vid 1952/53 års slut beräknas sålunda sjunka med 40 000 djur till 2 079 000 djur. Härav beräknas 1 551 000 st utgöra kor.

Kalvantalet i september 1953 antages bli detsamma som i september 1952 eller 443 000 djur. Antalet under 1952/53 födda kalvar beräknas med ledning av medelkoantalet och kalvprocenten (91 procent)[1] till 1 425 000 st. Härav beräknas 1 035 000 st komma att slaktas. Slakten av mindre kalv 1952/53 antages med ledning av hittills föreliggande uppgifter bli ungefär lika stor som under 1951/52, medan slakten av större kalv beräknas minska.

Slakten av får har uppskattats till 130 000 djur. Fårstammen minskar härvid ytterligare något. Antalet slaktade hästar beräknas till 33 000 under 1952/53.

[1] Procenttalet 91 har framkommit genom jämförelse mellan antalet kalvar, som kommit till nyttig användning, och medelkoantalet under 1950/51.

Vid beräkningen av köttproduktionens storlek under 1952/53 ha använts medelslaktvikter, som beräknats med ledning av medelslaktvikterna för 1951/52 samt förändringar i dessa mellan september—december 1951 och 1952.

Vid beräkningen av producentpriserna på slaktdjur av nötkreatur, häst och svin 1952/53 har man utgått från de för 1951/52 erhållna avräkningspriserna. Dessa ha justerats för de över- och underskridanden av baspriserna för kött och fläsk, som förekommit den 31 december 1951 och den 31 augusti 1952. Priserna ha vidare minskats med anledning av den kostnadsökning för slakterierna, som har uppkommit under loppet av 1951/52 genom höjda löner och järnvägsfrakter samt ökade bilfrakter. Till de så erhållna priserna ha lagts de höjningar av baspriserna på kött och fläsk i partihandelsledet, som ägt rum mellan 1951/52 och 1952/53. Dessutom ha förändringarna mellan 1951/52 och 1952/53 i priserna på hudar samt organ, inälvor och slakterifett beaktats. De i mitten av februari 1953 gällande priserna på dessa produkter ha antagits gälla under återstoden av 1952/53. De efter anförda tillägg och avdrag erhållna priserna ha använts för beräkning av totalvärdet å kött av nötkreatur och häst samt fläsk i kalkylen för 1952/53. Då de faktiska priserna för varje enskilt djurslag kunna avvika och i verkligheten också avvika från baspriserna, ha de för varje djurslag beräknade priserna icke anförts i kalkylen.

De sakkunniga ha vid beräkningen utgått från det mellan jordbruksnämnden och Sveriges slakteriförbund gällande avtalet om priserna på kött och fläsk. Av den särskilda prishöjning på kött och fläsk om sammanlagt 10 milj. kr, som enligt statsmakternas beslut skulle ske under tiden september—december 1952 och som icke ingår i förevarande beräkningar, har kunnat uttagas 2 milj. kr (jfr i det följande under rubriken Särskild prishöjning på kött och fläsk m. m.).

I fråga om fårkött har priset under 1952/53 med hänsyn till den hittillsvarande och sannolika framtida prisutvecklingen antagits bli 425 öre/kg, vilket i jämförelse med år 1951/52 innebär en ökning med 13 öre/kg.

Resultaten av kvantitets- och värdeberäkningarna för slaktdjur ha sammanställts i en tablå, som följer efter avsnittet om fläskproduktionen.

År 1953/54. Slakten av storboskap under 1953/54 har uppskattats till 420 000 djur. Rekryteringen av ungnötsgruppen har bedömts komma att uppgå till 410 000 djur, varvid storboskapsantalet minskar med 10 000 djur till 2 069 000 st vid 1953/54 års slut. Hälften av nedgången har beräknats komma på koantalet, som minskar till 1 546 000 st och hälften på ungdjursgruppen, som minskar till 505 000 st.

Kalvantalet i september 1954 antages oförändrat från september 1953 eller 443 000 djur. Antalet under 1953/54 födda kalvar beräknas med ledning av medelkoantalet och kalvprocenten (91 procent) till 1 409 000 st. Härav beräknas 1 000 000 st till slakt. Relationen mellan större och mindre kalv antages 1953/54 bli densamma som 1952/53 eller 40,5 : 59,5.

Slakten av får har uppskattats till 130 000 djur. Antalet slaktade hästar uppskattas till 30 000 djur.

Vid beräkningen av köttproduktionens storlek under 1953/54 ha använts samma medelslaktvikter, som tidigare angivits för 1952/53.

Producentpriserna 1953/54 på slaktdjur av nötkreatur, häst och svin ha beräknats på samma sätt som priserna för 1952/53. Man har därvid utgått från de i mitten av februari 1953 gällande baspriserna på kött och fläsk i partihandelsledet samt de vid samma tid gällande priserna på hudar samt organ, inälvor och slakterifett.

I fråga om fårkött har priset antagits bli detsamma som under 1952/53 eller 425 öre/kg.

Resultaten av kvantitets- och värdeberäkningarna för slaktdjur ha sammanställts i en tablå, som följer efter avsnittet om fläskproduktionen.

Fläskproduktionen.

År 1951/52. Antalet slaktsvin och medelslaktvikten för de marknadsförda svinen 1951/52 har beräknats på samma sätt som slakten av övriga djurslag (jfr under rubriken Köttproduktionen). Hemslakten av svin har beräknats med utgång från antalet enligt särskild undersökning för 1951, vilket verkställts i samband med 1952 års arealinventering.[1] Antalet har dock liksom i novemberkalkylen 1952 reducerats för beräknad slakt av hushållssvin under sommaren 1952, enär det förutsatts, att en stor del av hushållsvinen under denna tid besiktigats på grund av tillkomsten av de statliga pristilläggen på fläsk. — Medelslaktvikten för de hemslaktade icke veterinärbesiktigade svinen har liksom tidigare upptagits till 90 kg.

Resultatet av beräkningarna framgår av följande tablå.

	Antal djur	Medelslaktvikt, kg	Total slaktvikt, ton
Marknadsförd slakt...	1 840 800	81·0	149 074
Hemslakt	270 000	90·0	24 300
Summa	**2 110 800**	**82·1**	**173 374**

Åren 1952/53 och 1953/54. Kvoten mellan totalantalet producerade svin 1950/51 och antalet suggbetäckningar ca 11 månader tidigare utgjorde 9,27. Med hänsyn till den ökning av slaktåldern, som inträdde under 1950/51, var denna kvot något för låg. Beaktades den under 1950/51 inträffade ökningen av slaktåldern, erhölls kvoten 9,42. — Kvoten mellan totalantalet producerade svin 1951/52 och antalet suggbetäckningar ca 11 månader tidigare utgör 10,08. Beaktas emellertid den minskning av slaktåldern, som inträtt under 1951/52, erhålles kvoten 10,04.

Kvoten mellan slakt och betäckningar har ökat med ca 6,5 procent från 1950/51 till 1951/52. Detta visar, liksom jämförelserna mellan svinräkningarna och betäckningsstatistiken i normkalkylen 1952 (jfr prop. 236/1952 s. 72*), att betäckningsstatistiken blivit ofullständigare mellan 1949/50 och 1950/51. En jämförelse mellan antalet grisar under 3 månader enligt svinräkningarna i april och oktober 1951 och 1952 och häremot svarande antal betäckta suggor antyder, att suggbetäckningsstatistiken under 1951/52 försämrats ytterligare. Försämringen synes emellertid ha varit något mindre än under närmast föregående år, motsvarande en ökning av ovannämnda kvot om 10,04 med ca 5 procent.

Medelslaktvikten på gödsvin har under 1952/53 gått ned rätt avsevärt och beräknas vid slutet av året bli 71 kg. Nedgången i slaktvikten avspeglar en minskning av slaktåldern. Beräkningar visa att intervallet mellan betäckning och slakt till följd härav minskat med drygt en halv månad i genomsnitt. Detta innebär, att antalet under 1952/53 slaktade svin härrör från drygt $12^1/_2$ månaders betäckningar. Till grund för beräkningen av 1952/53 års svinproduktion har också lagts det i statistiken redovisade antalet suggbetäckningar för tiden oktober 1951 — drygt halva oktober 1952. Utbytestalet har med hänsyn till vad som sagts ovan beräknats bli ca 5 procent större än under närmast föregående år. Med utgång härifrån har antalet slaktsvin under 1952/53 beräknats till 2 448 000 st. Medelslakt-

[1] Undersökningen har utförts på samma sätt som en motsvarande undersökning för 1950. Jfr prop. 176/1952 s. 60—61.

vikten har beräknats till 76,8 kg (medeltal för gödsvin, suggor och galtar samt hemslaktade svin). Hänsyn har härvid tagits till att nedgången i medelslaktvikten på gödsvin i stort sett ägt rum under hösten 1952. — Totalproduktionen har beräknats till 188,1 milj. kg. Som jämförelse kan nämnas att en beräkning med utgång från 12 månaders betäckningar och under året oförändrad medelslaktvikt ger en kvantitet av 190,6 milj. kg.

Svinslakten under 1953/54 ha de sakkunniga med hänsyn till bl. a. fodertillgångarna och marknadsutsikterna för fläsk bedömt komma att uppgå till 187 milj. kg. Denna produktion är drygt 0,5 procent lägre än 1952/53 års. Beräkningen förutsätter en ökning av antalet betäckta suggor 1952/53 (oktober—september) av ca 3 procent jämfört med motsvarande tid 1951/52.

Medelpriset för 1951/52 har på vanligt sätt beräknats med ledning av slakteriföreningarnas avräkningspriser (exkl. pristillägg på fläsk). Beträffande prisberäkningen för 1952/53 och 1953/54 hänvisas till ovan angivna beräkning av priserna på nötkreatur och häst, vilka tillsammans med priserna för svin, ingå i avtalet mellan jordbruksnämnden och slakteriförbundet.

Beräkningarna av svinslaktens storlek under 1951/52—1953/54 ha sammanställts i nedanstående tablå över slakten.

Statliga pristillägg på fläsk.

År 1951/52. Jämlikt statsmakternas beslut har under 1951/52 utgått statliga pristillägg på fläsk. Det sammanlagda beloppet för pristillägg beräknas till 52,4 milj. kr. Häri ingår en besparing av 3,4 milj. kr, vilken användes för bidrag till vissa jordbrukare, som drabbats av skördeskador hösten 1952. Totalbeloppet upptages som särskild post i översiktstabellen.

Sammandrag av slaktberäkningarna

	Antal slaktdjur	Medelslaktvikt, kg	Köttproduktion, milj. kg	Pris, öre/kg	Värde, milj. kr
1951/52					
Storboskap	489 200	210·7	103·1	319	[1] 333·8
Större kalv	432 500	52·5	23·1	428	98·9
Mindre kalv	616 900	20·5	12·6	340	42·8
Häst	41 200	352·6	14·5	223	32·3
Svin	2 110 800	82·1	173·4	[2] 347	601·7
Summa			**326·7**	340	**1 109·5**
Får	132 300	16·9	2·2	412	9·1
Totalt			**328·9**		**1 118·6**
1952/53					
Storboskap	430 000	213·0	91·6		
Större kalv	420 000	53·0	22·3		
Mindre kalv	615 000	20·5	12·6		
Häst	33 000	355·0	11·7		
Svin	2 448 000	76·8	188·1		
Summa			**326·3**	353	**1 153·2**
Får	130 000	16·5	2·1	425	8·9
Totalt			**328·4**		**1 162·1**

[1] Inkl. värdet av de i anledning av mul- och klövsjukan nedslaktade djuren (4·9 milj kr).
[2] Exkl. subventioner.

	Antal slaktdjur	Medelslaktvikt, kg	Köttproduktion, milj. kg	Pris, öre/kg	Värde, milj. kr
1953/54					
Storboskap	420 000	213·0	89·5		
Större kalv	405 000	53·0	21·5		
Mindre kalv	595 000	20·5	12·2		
Häst	30 000	355·0	10·6		
Svin	2 445 000	76·5	187·0		
Summa			**320·8**	353	**1 133·0**
Får	130 000	16·5	2·1	425	8·9
Totalt			**322·9**		**1 141·9**

Särskild prishöjning på kött och fläsk m. m.

År 1952/53. Enligt statsmakternas beslut våren 1952 skulle priserna på kött och fläsk för perioden september—december 1952 höjas med belopp, som skulle tillföra jordbruket 10 milj. kr. Hela den häremot svarande höjningen av marknadspriserna har emellertid icke kunnat ske. Den höjning, som kunnat äga rum motsvarar ett belopp av 2 milj. kr, vilket också upptagits i översikts- och sammandragstabellerna.

Åren 1952/53 och 1953/54. Det under 1951/52 utgående statliga pristillägget på fläsk skulle under 1952/53 avlösas av höjningar av baspriserna på kött och fläsk, som skulle tillföra jordbruket ett belopp, som beräknades till 60,9 milj. kr. Höjningar av baspriserna motsvarande 57 milj. kr ha hittills skett. Av det för höjning av baspriserna på kött och fläsk beräknade beloppet återstår sålunda (60,9 — 57,0 =) 3,9 milj. kr, vilket belopp upptagits som en särskild post för åren 1952/53 och 1953/54 i översiktstabellen.

Försäljning av militärhästar.

Åren 1952/53 och 1953/54. I samband med beräkningar om husdjursantalets förändringar ha uppgifter inhämtats från militärmyndigheterna angående beräknad försäljning och inköp av militärhästar. Resultatet av beräkningarna, vilka utförts på samma sätt som tidigare (se Kungl. Maj:ts prop. 267/1946, s. 116), framgår av följande sammanställning.

	1951/52			1952/53			1953/54		
	Antal	Milj. kr		Antal	Milj. kr		Antal	Milj. kr	
Militärens inköp									
Remonter	600	1·3		600	1·3		600	1·3	
Övriga hästar	721	1·2	2·5	437	0·7	2·0	468	0·8	2·1
Avgår									
Slakt av militärhästar	1 377	1·0		610	0·5		610	0·5	
Försäljning till jordbrukare	153	0·2	1·2	200	0·2	0·7	200	0·2	0·7
Nettoinkomst för jordbruket			1·3			1·3			1·4

Tabell 5. Husdjursantalet den 15 september åren 1950—54, 1000-tal djur.

	1950	1951	1952	1953	1954
Hästar					
3 år och däröver	**388**	**363**	**330**	**306**	**282**
Unghästar	26	25	24	22	20
Föl	15	13	13	11	10
Summa unghästar och föl	**41**	**38**	**37**	**33**	**30**
Summa hästar exkl. militärhästar	**424**	**401**	**367**	**339**	**312**
Nötkreatur					
Oxar	1	1	1	1	1
Tjurar, 2 år och däröver	17	17	17	17	17
Kor	1 684	1 643	1 580	1 551	1 546
Summa oxar, tjurar och kor	**1 702**	**1 661**	**1 598**	**1 569**	**1 564**
Ungnöt	493	509	521	510	505
Kalvar under 1 år	483	485	443	443	443
Summa nötkreatur	**2 678**	**2 655**	**2 562**	**2 522**	**2 512**
Svin					
Fargaltar	4	4	4	4	4
Modersuggor	131	131	158	158	158
Summa	**135**	**135**	**162**	**162**	**162**

Tabell 6. Husdjursbeståndets värde den 15 september åren 1950—54.

	Pris kronor per st	Värde i milj. kr			Pris kronor per st	Värde i milj. kr		
		1950	1951	1952		1952	1953	1954
Hästar[1]								
3 år och däröver	1 150	440·4	417·4	379·5	1 300	429·0	397·8	366·6
Unghästar	1 150	29·9	28·8	27·6	1 300	31·2	28·6	26·0
Föl	500	7·5	6·5	6·5	500	6·5	5·5	5·0
Summa		**477·8**	**452·7**	**413·6**		**466·7**	**431·9**	**397·6**
Nötkreatur								
Kor, tjurar och oxar	750	1 276·5	1 245·8	1 198·5	900	1 438·2	1 412·1	1 407·6
Ungnöt	650	320·4	330·8	338·6	750	390·8	382·5	378·8
Kalvar	200	96·6	97·0	88·6	250	110·8	110·8	110·8
Summa		**1 693·5**	**1 673·6**	**1 625·7**		**1 939·8**	**1 905·4**	**1 897·2**
Svin								
Fargaltar och modersuggor	350	47·2	47·2	56·7	400	64·8	64·8	64·8
Totalsumma		**2 218·5**	**2 178·5**	**2 096·0**		**2 471·3**	**2 402·1**	**2 359·6**
Värdeförändring från närmast föregående år		—	— 45·0	— 77·5		—	— 69·2	— 42·5

[1] Exkl. militärhästar.

Tabell 7. Översikt över jordbrukets inkomster åren 1950/51—1953/54.

Varuslag m. m.	1950/51			1951/52			1952/53			1953/54			Värdeförändring 1952/53—1953/54 beroende på förändring av (milj. kr)		
	Kvant. milj. kg	Pris öre/kg	Värde milj. kr	Kvant. milj. kr	Pris öre/kg	Värde milj. kr	Kvant. milj. kr	Pris öre/kg	Värde milj. kr	Kvant milj. kg	Pris öre/kg	Värde milj. kr	kvantiteter	priser	summa
Höstvete	322	30·00	96·6	205	40·95	83·9	352	53·70	189·0	372	50·65	188·4	+ 10·8	— 11·4	— 0·6
Vårvete	215	33·15	71·3	157	43·45	68·2	203	53·40	108·4	307	52·40	160·9	+ 55·5	— 3·0	+ 52·5
Råg	159	28·70	45·6	124	39·75	49·3	222	48·95	108·7	214	48·60	104·0	— 3·9	— 0·8	— 4·7
Torkningskostnader	—	—	—	—	—	—	—	—	— 6·0	—	—	— 2·1	— 2·7	+ 6·6	+ 3·9
Arealbidrag för vete	—	—	—	—	—	48·0	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Korn	70	29·67	20·8	73	37·60	27·4	117	39·25	45·9	108	39·00	42·1	— 3·5	— 0·8	— 3·8
Havre	31	27·38	8·5	27	33·56	9·1	41	34·30	14·1	46	34·00	15·6	+ 1·7	— 0·2	+ 1·5
Kokärter	14·0	47·78	6·7	13·9	56·58	7·9	12·5	65·90	8·2	15·8	66·00	10·1	+ 1·9	+ 0·0	+ 1·9
Potatis, mat-	825	17·92	147·8	825	18·18	149·6	825	20·50	169·1	825	20·50	169·1	—	—	—
Potatis, fabriks-	197	8·25	16·3	210	10·34	21·7	272	11·79	32·1	255	12·32	31·4	— 0·7	—	— 0·7
Sockerbetor	1 978	6·02	119·1	1 732	7·17	124·2	1 598	7·67	122·6	1 750	8·18	143·2	+ 20·6	—	+ 20·6
Oljeväxter	—	—	188·2	—	—	194·7	—	—	203·4	—	—	133·0	— 59·1	— 11·3	— 70·4
Spånadsväxter	—	—	5·0	—	—	5·8	—	—	3·2	—	—	4·6	+ 1·6	— 0·2	+ 1·4
Köksväxter	—	—	42·1	—	—	55·7	—	—	46·2	—	—	50·5	+ 4·3	—	+ 4·3
Tobak	0·3	295	1·0	0·3	343	1·1	0·3	387	1·1	0·3	400	1·1	— 0·0	+ 0·0	—
Mejerimjölk	3 858	30·25	1 167·1	3 670	36·03	1 322·3	3 625	37·27	1 351·1	3 663	34·97	1 281·0	+ 14·1	— 84·2	— 70·1
K-mjölk utanför mejeri	153	36·60	56·0	150	39·40	59·1	147	40·50	59·5	144	40·50	58·3	— 1·2	—	— 1·2
K-mjölk till hemmaförbrukning	512	33·42	171·1	497	36·55	181·7	482	37·65	181·5	468	37·65	176·2	— 5·3	—	— 5·3
Lantsmörmjölk	60	21·15	12·7	55	22·50	12·4	50	23·20	11·6	45	22·00	9·9	— 1·2	— 0·5	— 1·7
Producent- och kontantbidrag för mjölk	—	—	70·4	—	—	67·6	—	—	63·0	—	—	57·0	—	— 6·0	— 6·0

Varuslag m. m.	1950/51			1951/52			1952/53			1953/54			Värdeförändring 1952/53—1953/54 beroende på förändring av (milj. kr)		
	Kvant. milj. kg	Pris öre/kg	Värde milj. kr	Kvant. milj. kr	Pris öre/kg	Värde milj. kr	Kvant. milj. kg	Pris öre/kg	Värde milj. kr	Kvant. milj. kg	Pris öre/kg	Värde milj. kr	kvantiteter	priser	summa
Ägg	68·9	272	187·4	67·2	304	204·3	68·8	325	223·6	69·7	320	223·0	+ 2·9	— 3·5	— 0·6
Slakt av fjäderfä	—	—	16·9	—	—	18·5	—	—	20·0	—	—	20·0	—	—	—
Storboskap	88·7	286	253·7	103·1	319	333·8	91·6			89·5					
Kalv, större	23·4	371	86·8	23·1	428	98·9	22·3			21·5					
Kalv, mindre	13·4	295	39·5	12·6	340	42·8	12·6	353	1 153·2	12·2	353	1 133·0	— 20·2	—	— 20·2
Häst	11·8	151	17·8	14·5	223	32·3	11·7			10·6					
Svin	169·8	281	477·1	173·4	347	601·7	188·1			187·0					
Får	2·3	334	7·7	2·2	412	9·1	2·1	425	8·9	2·1	425	8·9	—	—	—
Statliga pristillägg på fläsk	—	—	—	—	—	52·4	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Särsk. prishöjning på kött och fläsk[1]	—	—	—	—	—	—	—	—	5·9	—	—	3·9	—	— 2·0	— 2·0
Militärhästar	—	—	1·3	—	—	1·3	—	—	1·3	—	—	1·4	+ 0·1	—	+ 0·1
Ull	0·5	940	4·6	0·4	574	2·3	0·4	531	2·1	0·4	529	2·1	—	— 0·0	— 0·0
Export av levande djur	—	—	1·8	—	—	0·5	—	—	1·0	—	—	1·0	—	—	—
Summa inkomster	—	—	**3 340·9**	—	—	**3 887·6**	—	—	**4 128·7**	—	—	**4 027·6**	+ **15·7**	— **116·8**	— **101·1**
Index	—	—	100·0	—	—	116·4	—	—	123·6	—	—	120·6			
Förändringar i kreaturskapitalet	—	—	— 45·0	—	—	— 77·5	—	—	— 69·2	—	—	— 42·5	+ 26·7	—	+ 26·7
Summa	—	—	**3 295·9**	—	—	**3 810·1**	—	—	**4 059·5**	—	—	**3 985·1**	+ **42·4**	— **116·8**	— **74·4**
Index	—	—	100·0	—	—	115·6	—	—	123·2	—	—	120·9			

[1] Inkl. för höjning av baspriserna på kött och fläsk kvarstående belopp (jfr texten).

Tabell 8. Sammandrag av jordbrukets inkomster åren 1950/51—1953/54, milj. kr.

	1950/51	1951/52	1952/53	1953/54	Värdeförändring 1952/53 — 1953/54 beroende på förändring av (milj. kr)		
					kvantiteter	priser	summa
Brödsäd	213·5	249·4	400·1	451·2	+ 59·7	— 8·6	+ 51·1
Övrig spannmål	36·0	44·4	68·2	67·8	+ 0·1	— 0·5	— 0·4
Potatis och sockerbetor	283·2	295·5	323·8	343·7	+ 19·9	—	+ 19·9
Olje- och spånadsväxter	193·2	200·5	206·6	137·6	— 57·5	— 11·5	— 69·0
Köksväxter och tobak	43·1	56·8	47·3	51·6	+ 4·3	+ 0·0	+ 4·3
Summa vegetabiliska produkter	**769·0**	**846·6**	**1 046·0**	**1 051·9**	**+ 26·5**	**— 20·6**	**+ 5·9**
Index	100·0	110·1	136·0	136 8			
Mjölk och mejeriprodukter	1 477·3	1 643·1	1 666·7	1 582·4	+ 6·4	— 90·7	— 84·3
Ägg och slaktfjäderfä	204·3	222·8	243·6	243·0	+ 2·9	— 3·5	— 0·6
Slaktdjur	882·6	1 171·0	1 168·0	1 145·8	— 20·2	— 2·0	— 22·2
Övrigt	7·7	4·1	4·4	4·5	+ 0·1	— 0·0	+ 0·1
Summa animaliska produkter	**2 571·9**	**3 041·0**	**3 082·7**	**2 975·7**	**— 10·8**	**— 96·2**	**— 107·0**
Index	100·0	118·2	119·9	115·7			
Samtliga inkomster	**3 340·9**	**3 887·6**	**4 128·7**	**4 027·6**	**+ 15·7**	**— 116·8**	**— 101·1**
Index	100·0	116·4	123·6	120·6			
Förändringar i kreaturskapitalet	— 45·0	— 77·5	— 69·2	— 42·5	+ 26·7	—	+ 26·7
Summa	**3 295·9**	**3 810·1**	**4 059·5**	**3 985·1**	**+ 42·4**	**— 116·8**	**— 74·4**
Index	100·0	115·6	123·2	120·9			

Export av levande djur.

Åren 1952/53 och 1953/54. Enligt uppgifter från lantbruksförbundet torde man såväl under 1952/53 som under 1953/54 kunna räkna med en djurexport till ett värde av 1,0 milj. kr.

Ull.

Åren 1951/52—1953/54. Kvantiteterna ull ha liksom tidigare med ledning av antalet tackor beräknats till 0,4 milj. kg under 1951/52—1953/54. Medelpriset på ull inklusive statligt pristillägg (100 öre/kg) har med utgång från föreliggande noteringar för 1951/52 beräknats till 574 öre/kg. För 1952/53 och 1953/54 har räknats med ett medelpris av 531 respektive 529 öre/kg inklusive statligt pristillägg (150 öre/kg). Vid kalkyltillfället rådande priser ha härvid antagits bestå under resten av 1952/53 och under hela 1953/54.

Förändringar i kreaturskapitalet.

Åren 1951/52—1953/54. Antalet djur vid slutet av 1951/52 har beräknats med utgång från resultaten av den representativa husdjursräkningen den 3 juni 1952 samt de sedvanliga korrigeringar, som erfordras för att erhålla djur vid produktionsårets slut.

Hästantalet har beräknats med ledning av uppgifterna från kreatursräkningarna kompletterade med dels uppgifter från betäcknings- och slaktstatistiken, dels uppgifter om antalet militärhästar, dels även approximativa beräkningar rörande antalet självdöda djur.

Förändringarna i nötkreatursantalet har beträffande kor, ungnöt och kalvar behandlats i samband med beräkningarna rörande köttproduktionen. Antalet oxar och tjurar i september 1953 och 1954 har bibehållits oförändrat i förhållande till antalet i september 1952.

Antalet fargaltar och modersuggor i september 1953 och 1954 antages bli detsamma som i september 1952.

Våren 1952 användes vid beräkningen av förändringarna i kreaturskapitalet djurpriser, vilka voro hänförliga till 1951 års prisförhållanden. I den nu föreliggande kalkylen ha kalkylsakkkunniga för 1952/53 och 1953/54 insatt priser, som anknyta till det aktuella prisläget men som äro, liksom tidigare, försiktigt uppskattade.

Jordbrukets kostnader.

Arbetskostnader.

Lönestatistik och avtal. Vid upprättandet av vårkalkylen 1952 för bl. a. produktionsåren 1951/52 och 1952/53 beaktades lönehöjningen till lantarbetare enligt avtal i mars 1952 för tiden januari—december samma år. Lönehöjningen var något olika för olika grupper av arbetare, men en vägning med de vägningstal, som tillämpas i jordbrukskalkylen, gav till resultat en genomsnittlig höjning med 50,51 öre per timme för ordinarie tid.

Löneutvecklingen enligt de senaste årens avtal framgår av följande översikt.

Lön för ordinarie tid enligt avtal; vägd timlön för manliga arbetare, som fyllt 20 år.

Avtalsperiod	Timlön, öre
$^{1}/_{11}$ — $^{31}/_{12}$ 1949	171·19
$^{1}/_{1}$ — $^{28}/_{2}$ 1950	173 19
$^{1}/_{3}$ — $^{31}/_{12}$ 1950	177·17
$^{1}/_{1}$ — $^{31}/_{12}$ 1951	202·17
$^{1}/_{1}$ — 1952	252 68

Avtalet innebar vissa ändringar i fråga om ersättartjänstgöring, ersättning för vissa speciella arbetsuppgifter, ackordslöner etc. samt dessutom förändrade ersättningar för s. k. förberedelse- och avslutningsarbeten samt ersättartjänstgöring. Vidare innebar avtalet, att manliga arbetare mellan 18 och 20 år erhöllo 5 öre lägre höjning av timlönen än de äldre manliga arbetarna. I samband med löneavtalet borttogs den extra ersättning med 60 öre per dag, som tidigare utgått, då »egentlig lantarbetare» tillfälligt kört traktor. Antalet fridagar per år beräknades öka för omkring 25 procent av djurskötarna från 39 till 52 fr. o. m. juni månad 1952.

Dessa i olika riktning verkande förändringar, vilkas effekt svårligen kan beräknas, behandlas närmare i Kungl. Maj:ts prop. nr 236/1952, sid. 77*—78*. Kalkylsakkunniga ansågo rimligt att mot varandra kvitta verkningarna av de nämnda mindre justeringarna i avtalet.

Avtalet innehöll emellertid även nya bestämmelser i fråga om tid för arbetets igångsättande m. m. Ehuru exakta beräkningar över de ekonomiska verkningarna av nämnda förändring icke kunde åstadkommas, ansågs vid utarbetandet av vårkalkylen 1952, att förändringen borde beaktas. Detta gjordes med utgångspunkt från överslagsberäkningar på så sätt, att den

beräknade arbetskostnadssumman minskades med 20 milj. kr för helt år, vilket för 1951/52 motsvarade 13,3 milj. kr. I övrigt hänvisas till Kungl. Maj:ts prop. nr 236/1952.

I fråga om lantarbetarnas löner fr. o. m. januari 1953 pågingo ännu förhandlingar vid avslutandet av föreliggande kalkyl. Kalkylsakkunniga ha därför icke kunnat beakta eventuella förändringar i det nya avtalet.

Arbetsvolymen. Till höstkalkylen 1951 (Kungl. Maj:ts prop. 176/1952) framlade kalkylsakkunniga reviderade beräkningar över förändringarna i jordbrukets arbetsvolym sedan 1945/46. På grundval av dessa minskades arbetsvolymen i kalkylen med 2,94 procent per år fr. o. m. 1946/47. Då inget nytt material fanns tillgängligt, användes samma faktor i vårkalkylen 1952 för framräkning av arbetsvolymen för 1952/53.

Till föreliggande kalkyl finnes däremot åtskilligt nytt material. Preliminära resultat från 1950 års folkräkning ha blivit tillgängliga och ge möjlighet till jämförelser med folkräkningen 1945. Det visar sig att den totala yrkesverksamma befolkningen i jordbruk med binäringar sjunkit 12,7 procent under denna 5-årsperiod. Uppgifterna för kvinnliga yrkesverksamma äro dock ej fullt jämförbara för de båda senaste folkräkningarna. För yrkesverksamma män enbart blir minskningen 14,9 procent, medan man i kalkylen för 1945/46—1950/51 beräknar arbetsvolymens minskning till 13,9 procent. Minskningen för män, som äro yrkesverksamma enbart inom jordbruk och boskapsskötsel, blir enligt folkräkningarna 15,1 procent. För män i åldern 15—65 år tillhörande yrkesgrupp I (jordbruk med binäringar), är minskningen 16 procent. Taxeringsstatistiken ger en minskning av hela antalet inkomsttagare i jordbruket på 13 procent från 1945 till 1950.

För bedömning av förändringarna i antalet sysselsatta inom jordbruket efter 1950 finnes viss avflyttningsstatistik för landsbygdskommuner för 1951. Den antyder ungefär samma utflyttning som under 1948—1950.

Direkta uppgifter om jordbrukets arbetskraft ha lämnats av omkring 28 000 jordbrukare i samband med arealinventeringarna 1951 och 1952. Uppgifterna avse dock bara en enda dag respektive år. Minskningen för familjemedlemmar är 3 procent, för fast anställd lejd arbetskraft nära 9 procent och för tillfällig arbetskraft väsentligt större.

Anförda siffror tyda på, att den höjning som gjordes hösten 1951 av reduktionsfaktorn i kalkylen från 1,5 till 2,94 procent var motiverad och icke överdrev minskningstakten.

Kalkylsakkunnigas beräkningar byggde den gången liksom tidigare helt på uppgifterna i den jordbruksekonomiska undersökningen. Då det kunde befaras, att den starka ökningen av antalet bokföringsgårdar under senare år kunnat påverka arbetsvolymens förändringar i materialet, har utom en beräkning av samma slag som tidigare också en annan bearbetning av materialet blivit utförd. Den senare går så till att man år efter år undersöker arbetsvolymens förändring enbart hos de gårdar, som lämnat uppgifter två på varandra följande år. Man erhåller en serie procenttal, som kan sammankedjas. Den genomsnittliga årliga minskningen beräknas med hjälp av en regressionsberäkning. Enligt den med uppgifter för 1951/52 kompletterade äldre beräkningen blir den årliga minskningen från 1945/46 nu 3,04 procent i stället för 2,94 procent. Kedjeberäkningen ger betydligt större minskning eller 3,30 procent. Båda beräkningsmetoderna lida av vissa principiella svagheter, och medelfelen äro så pass stora att skillnaderna dem emellan icke äro statistiskt säkerställda. Sakkunniga ha ansett lämpligt att inte ändra arbetsvolymen i det nya basåret 1950/51 men antaga en årlig minskning för 1951/52 och 1952/53 med 3,3 procent. Med hänsyn till den avtagande flyttning från jordbruket, som måste vara att vänta på grund av

den långt gångna uttömningen av de yngre årsklasserna på landsbygden och de vikande konjunkturerna för vissa delar av näringslivet har arbetsvolymens minskning från 1952/53 till 1953/54 antagits stanna vid 3,0 procent. Härigenom blir arbetsvolymen — frånsett de korrigeringar som omnämnes nedan — för 1951/52 minskad med 3,50 miljoner timmar och för 1952/53 med 6,79 miljoner timmar i förhållande till uppgifterna i vårkalkylen 1952. För 1953/54 uppgår skillnaden mellan äldre och nyare beräkningssätt till 7,14 miljoner timmar.

På samma sätt som de närmast föregående båda åren har arbetsvolymen för 1953/54 ökats med 0,76 procent på grund av den ännu kvarstående förändring i lönerelationen mellan män och kvinnor som gjordes i 1951 års lantarbetsavtal. Denna förändring beaktas nämligen icke vid beräkningarna av arbetsvolymen på grundval av den jordbruksekonomiska undersökningen.

1952 års lantarbetsavtal innehöll bl. a. ändrade bestämmelser ifråga om tiden för arbetets början. Arbetstiden räknas enligt det nya avtalet i vissa fall först från den tid, då det egentliga arbetet igångsättes. Förflyttning till arbetsplatsen får i dessa fall ske på arbetarens egen tid. I vårkalkylen 1952 gjordes med anledning härav och i avvaktan på närmare utredning ett avdrag på kostnadssumman för 1951/52 med 13,3 milj. kr och för 1952/53 med 20 milj. kr. Sistnämnda belopp motsvarar 0,8 procent av hela kostnadssumman. Material för en exakt bedömning av avtalsändringens ekonomiska verkan saknas fortfarande och synes ej kunna erhållas utan omfattande specialundersökningar. En förnyad uppskattning ger till resultat att avtalsändringens verkan troligen överskattades i vårkalkylen 1952 med 2 à 3 milj. kr. Med hänsyn till osäkerheten i skattningen upptas dock posten fortfarande avrundat till 20 milj. kr.

Kalkylsakkunniga anse att verkan av avtalsförändringen bör läggas på arbetsvolymen. 20 milj. kr motsvarar vid 1952/53 års timlön 7,39 miljoner timmar. Detta timantal har avdragits från arbetsvolymen nyssnämnda år, och framskrivningen bör fr. o. m. 1953/54 ske på den sålunda reducerade volymen.

Ännu har det förändrade avtalet ingen verkan på prognosen för arbetsvolymen. För att undvika en dubblering av avtalsändringens effekt bör därför i kommande regressionsberäkningar den lejda arbetskraftens timantal i bokföringsmaterialet uppräknas för de år, då ändringen varit gällande. Uppräkningen bör procentuellt motsvara den ovan angivna korrektionen i arbetsvolym i kalkylen.

Timlöner. Före vårkalkylen 1952 beräknades arbetskostnaderna som en produkt av antalet manstimmar och genomsnittliga timförtjänster till manliga lantarbetare enligt socialstyrelsens lönestatistik. Förfarandet förenklades efter hand, i det att avtalslönen för de aktuella åren framskrevs med en faktor, den s. k. »överbetalningsfaktorn», vilken uttryckte förhållandet mellan observerade timförtjänster enligt lönestatistiken och avtalslöner för ordinarie tid under en följd av år.

I samband med vårkalkylen 1951 gjordes en undersökning angående relationerna mellan observerade timförtjänster och avtalslöner. Det föreslogs samtidigt, att arbetskostnadsberäkningarna i samband med övergång till nytt basår fr. o. m. det nya basåret skulle grundas på avtalslöner. Förslaget genomfördes i samband med övergången till nytt basår i vårkalkylen 1952. Det nya beräkningssättet, som närmare behandlas i Kungl. Maj:ts prop. 207/1951, sid. 183—189, innebär, att semesterersättning och vissa andra avtalsstipulerade extra förtjänster läggas till avtalslönen för ordinarie tid. Emellertid beaktas endast de avtalsstipulerade tillägg, vilkas effekt med tillräcklig

säkerhet kan beräknas, nämligen semesterersättning och övertidsersättningar. Semesterersättningens inverkan beräknas i form av ett tillägg med 4,2 procent av avtalslönen för samtliga arbetare t. o. m. 1950/51 samt därefter med 6,4 procent. Tillägget göres på den genomsnittliga lönen efter hopvägningen.

Övertidsersättningen (tillägget utöver ordinarie lön vid övertidsarbete) beräknas med utgångspunkt från uppgifter om övertid i procent av arbetad tid för arbetare med kollektivavtal enligt socialstyrelsens lönestatistik. I vårkalkylen 1952 tillämpades övertidsprocent omfattande såväl egentlig övertid som tid för rykt och ersättartjänstgöring. Fr. o. m. 1950 avser emellertid de av socialstyrelsen angivna procenttalen för övertid endast den egentliga övertiden. I fortsättningen kommer redovisningen att avse endast denna tid. Kalkylsakkunniga ha därför nu tillämpat den nya övertidsstatistiken fr. o. m. 1950. Den genomsnittliga övertidsersättningen per timme beräknas genom sammanvägning av avtalsmässig extra ersättning i öre per timme vid övertidsarbete under å ena sidan vardagar samt å andra sidan lördagar och helgdagsaftnar samt vid nattarbete. Härvid tillämpas viktstalet 1 för den sistnämnda gruppen av övertidsarbete, medan övertidsersättningen under vardagar ges viktstalet 6. Övertidsprocenten för verklig övertid har under de senaste åren varit följande.

1950	1·6
1951	1·8
Medeltal	1·7

Övertidsersättningen i öre per timme har varit följande.

År	Lördagar och helgdagsaftnar samt vid nattarbete	Vardagar
1948	90	60
1949	90	60
1950	90	60
1951	110	70
1952	140	90

Med utgångspunkt från övertiden i procent av arbetad tid och extra ersättning per timme beräknas övertidsersättningen utslagen på all arbetad tid. Den i vårkalkylen 1952 redovisade beräkningen över timlönerna införes i följande tablå jämte komplettering för produktionsåret 1953/54.

Sammanställning rörande arbetsförtjänst per timme för lantarbetare 1950/51—1953/54 enligt avtalslön inklusive vissa avtalsstipulerade tillägg. Samtliga värden öre/tim.

År	Avtalslön för ordinarie tid	Övertidsprocent	Extra övertidsers. öre/övertidstim.	Extra övertidsers. utslagen på all arbetad tid $\frac{b \times c}{100}$	Semesterersättning	Summa kalkylerad timlön inkl. tillägg a+d+e
	a	b	c	d	e	f
1950/51	193·84	1·7	71·9	1·22	8·14	203·20
1951/52	235·82	1·7	90·0	1·53	15·09	252·44
1952/53	252·68	1·7	97·1	1·65	16·17	270·50
1953/54	252·68	1·7	97·1	1·65	16·17	270·50

Kostnadssummor. I tabell 9 redovisas beräkningen av jordbrukets arbetskostnader.

Tabell 9. Beräkning av jordbrukets arbetskostnader.

År	Arbetsvolym milj. mt och rmt	Avdrag för avtalsändring enl. texten milj. mt	Återstår milj. mt	Avtalslön inkl. avtalsstipulerade tillägg öre/tim.	Kalkylbelopp	
					milj. kr	Index 1950/51 = 100
1950/51	972·49			203·20	1 976·1	100·0
1951/52	947·55			252·44	[1] 2 378·7	120·4
1952/53	916·28	7·39	908·89	270·50	2 458·5	124·4
1953/54			881·62	270·50	2 384·8	120·7

Kapitalkostnader.

Grundförbättringar, avskrivning och underhåll.

Kostnaderna för grundförbättringar ha alltsedan vårkalkylen 1947 redovisats enligt grunder, som angivits av de sakkunniga för utredning om rationaliserings inverkan på jordbrukets arbetskostnader m. m. Senaste vårkalkyl har nu justerats med hänsyn till prisutvecklingen för tegelrör samt förändringen i de från staten utbetalade bidragen. I fråga om lönerna hade vid kalkylens avslutande icke träffats något avtal för 1953, varför beräkningarna äro utförda med utgångspunkt från 1952 års lantarbetaravtal.

I vårkalkylen 1952 framhölls, att grävningsarbetet vid täckdikning numera sannolikt i betydande grad utföres maskinellt och att den verkliga kostnadsutvecklingen därför kunde avvika från den under förutsättning av handgrävning beräknade. De sakkunniga ha nu inhämtat uppgifter från lantbruksnämnderna om den maskinella täckdikningens omfattning under 1952 samt om kostnaderna vid olika grävningsmetoder. Dessa kostnadsuppgifter överensstämma relativt väl med de för samma tid enligt den använda metodiken beräknade kostnaderna. De sakkunniga ha därför använt samma beräkningsmetod som i tidigare kalkyler. Den fortsatta utvecklingen av den maskinella täckdikningen kan endast följas genom speciella undersökningar. Någon löpande statistik förekommer icke.

Täckdikningskostnader. Mellan vårkalkylen och höstkalkylen 1952 inträffade en prisstegring på tegelrör, medan priset efter höstkalkylen undergått en sänkning. Kostnaderna för underhåll och avskrivning av täckdiken, som för 1952/53 i förra årets vårkalkyl uppgingo till 14,34 milj. kr, beräknas nu för nämnda år till 14,66 milj. kr. För prognosåret beräknas en kostnad av 14,60 milj. kr.

De under 1951/52 utbetalda statliga bidragen för täckdikning uppgingo till 1,02 milj. kr. Då någon ledning för bedömandet av täckdikningsverksamhetens kommande omfattning knappast kan fås genom de av lantbruksstyrelsen beviljade bidragsbeloppen, ha de sakkunniga tillämpat den konstaterade summan för utbetalda statliga bidrag under 1951/52 även för 1952/53 och 1953/54.

Kostnader för underhåll av större öppna diken. Längden av underhållskrävande öppna avloppsdiken har liksom i de närmast föregående kalkylerna hållits oförändrad. Kostnaderna äro oförändrade sedan vårkalkylen 1952, emedan någon förändring i lönerna icke är känd.

[1] Avdrag har här gjorts med hänsyn till ändrad tid för arbetets början (13·3 milj. kr).

Sammandrag över jordbrukets kostnader för grundförbättringar redovisas i tabell 10, där även avdrag gjorts för de statliga bidragen.

Tabell 10. Jordbrukets kostnader för grundförbättringar. Värdetal i milj. kr.

År	Täckdikningskostnader	Kostnader för underhåll av större öppna diken	Avgår statsbidrag	Nettosumma = jordbrukets kostnader	Index 1950/51 = 100
1950/51	11·24	8·46	0·58	19·12	100·0
1951/52	14·00	10·54	1·02	23·52	123·0
1952/53	14·66	11·33	1·02	24·97	130·6
1953/54	14·60	11·33	1·02	24·91	130·3

Ekonomibyggnader, avskrivning och underhåll.

Kostnaderna för avskrivning och underhåll av ekonomibyggnader ha beräknats enligt samma metodik som tidigare. Beräkningen består av en framskrivning av en för 1946 fastslagen kostnadssumma med hjälp av ett riksindex för ekonomibyggnadskostnader utarbetat inom Statens forskningsanstalt för lantmannabyggnader (SFL). Från 1951 till 1952 har detta index stigit med 3,0 enheter till 319,8 (1935/37 = 100). Detta tal framskrives sedan i sin tur enligt utvecklingen av lantbruksförbundets månadsindex för byggnadskostnader. Detta senare index, som i sig innefattar utvecklingen av såväl arbetslöner som materialpriser, har sedan höstkalkylen 1952 enbart påverkats av sänkta priser på en del byggnadsmaterial, vilket gjort att delindex för material med 1946 som bas från medeltalet för 1952 till januari 1953 enligt beräkningarna sjunkit från 208,3 till 201,3. Träpriset har dock varit oförändrat sedan juli 1952.

I höstkalkylen 1951 och i vår- och höstkalkylerna 1952 ha de sakkunniga av skäl, som närmare redovisas i Kungl. Maj:ts prop. nr 176/1952, lämnat utvecklingen av priserna på trävaror obeaktad fr. o. m. januari 1950. Prisutvecklingen för byggnadsmaterialier har i stället i beräkningen från nämnda tidpunkt fått helt följa utvecklingen för andra materialier än trävaror.

I följande översikt visas lantbruksförbundets (SL:s) prisindex med 1946 som bas, dels för trävaror, dels för allt byggnadsmaterial såväl med som utan full inverkan av prisutvecklingen på trävaror.

SL:s prisindex för byggnadsmaterial.

År	Trävaror	Allt byggnadsmaterial med full inverkan av prisutvecklingen på trävaror	Allt byggnadsmaterial med samma prisutveckling för trävaror som för övrigt material fr. o. m. 1 jan. 1950
1946	100·0	100·0	100·0
1949	128·9	117·2	117·2
1950	159·8	134·2	118·8
1951	277·8	207·6	146·0
1952	269·6	208·3	158·1
1953	261·4	201·3	151·7
1954	261·4	201·3	151·7

Som framgår av anförda indextal äro priserna på trävaror alltjämt mycket höga i jämförelse med priserna på övrigt byggnadsmaterial. Sålunda kvarstå alltjämt de skäl, som tidigare föranlett ett tillfälligt uteslutande av trävarorna ur indexberäkningen. Kalkylsakkunniga ha därför ansett lämpligt att tills vidare avvakta prisutvecklingen på trävarumarknaden och även i denna kalkyl tillämpa den indexserie för priser på byggnadsmaterial, i vilken prisutvecklingen på trävaror fr. o. m. 1950 icke tillfullo beaktats. Det har dessutom ansetts erforderligt att undersöka byggnadskostnadernas utveckling med hänsyn till förändringar i materialsammansättningen och utförandet.

Den gängse framskrivningen av SFL:s index enligt utvecklingen av lantbruksförbundets månadsindex för byggnadskostnader framgår av följande översikt.

Framskrivning av SFL:s index med SL:s index.

År	SFL:s index 1935/37 = 100	SL:s index 1949 = 100	SFL:s index framskriven med SL:s index
1949	204·7	100·0	204·7
1950	218·9	101·5	207·8
1951	316·8	122·2	250·1
1952	319·8	138·7	283·9
1953		136·2	278·8
1954		136·2	278·8

Framskrivning av kostnaderna. På vanligt sätt har verkställts framskrivning av den kostnadssumma, som genom inventering och särskilda beräkningar fastställts för 1946.

Tabell 11. Framskrivning av 1946 års kostnadssumma med SFL:s index.

År	SFL:s index 1946 = 100	Kalenderår milj. kr	Produktionsår milj. kr	Index 1950/51 = 100
1949 (1948/49)	112·7	139·2		
1950 (1949/50)	114·4	141·3	140·6	
1951 (1950/51)	137·7	170·1	160·5	100·0
1952 (1951/52)	156·3	193·0	185·4	115·5
1953 (1952/53)	153·5	189·6	190·7	118·8
1954 (1953/54)	153·5	189·6	189·6	118·1

Maskiner och redskap, avskrivning och underhåll.

Åren 1948/49—1953/54. Beräkningarna av kostnaderna för avskrivning och underhåll av maskiner och redskap ha fr. o. m. vårkalkylen 1948 utförts enligt de principer, som utarbetats av de sakkunniga för utredning rörande frågan om rationaliseringens inverkan på jordbrukets arbetskostnader m. m. Detta innebär, att avskrivningskostnaderna beräknas med utgångspunkt från kända årliga inköpskostnader enligt en 15-årig avskrivningsplan samt med tillämpning av återanskaffningsvärdeprincipen. Vad underhållskostnaderna beträffar, innebär de sakkunnigas metod kostnadsberäkning genom framskrivning av senaste kända kostnadssumma enligt deklarationsundersökningen.

Avskrivningskostnader. Vid upprättandet av vårkalkylen 1952 tillämpades för avskrivningsberäkningen resultaten av undersökningar över jordbrukets inköp av nya maskiner och redskap under 1951. Dessa undersökningar voro i fråga om traktorerna definitiva men för övriga maskiner och redskap preliminära. Undersökningen över jordbrukets anskaffning av andra maskiner och redskap än traktorer under 1951 har emellertid sedermera slutförts, och definitiva siffror kunde tillämpas i höstkalkylen 1952.

Till de nu utförda beräkningarna av avskrivningssummornas storlek ha företagits undersökningar rörande *dels* jordbrukarnas inköp av traktorer under 1952, som i det föregående omnämnts, *dels* inköpen av övriga i avskrivningsberäkningen medtagna grupper av maskiner och redskap under samma år. Dessa undersökningar ha utförts enligt samma principer som under de närmast föregående åren. Uppgifter ha sålunda inhämtats från kända tillverkare och importörer av lantbruksmaskiner och redskap om värdet (beräknat i bruttopriser) av försäljningen 1952. Undersökningen över traktorinköpens storlek har kunnat definitivt slutföras, under det att inköpen av övriga maskiner och redskap ännu endast preliminärt kunnat fastställas.

Liksom vid tidigare undersökningar har nu konstaterats ett antal nya tillverkare och importörer, vilka påbörjat sin verksamhet under 1951 och 1952 eller som tidigare icke varit kända.

I samband med undersökningen över jordbrukets maskinanskaffning är det icke alltid möjligt att erhålla kännedom om nya tillverkare eller importörer redan under det första år, då leveranser till jordbruket inträffat. I sådana fall har tidigare den sammanlagda försäljningen redovisats på det år, under vilket vederbörande företag först kommit med i undersökningen och någon ändring för bakomliggande år har icke vidtagits vid bearbetningen av det insamlade materialet. För 1951 verkställdes emellertid en fullständig korrigering, vilken fullföljts vid bearbetningen av de för 1952 inkomna uppgifterna. Sålunda ha för samtliga företag försäljningsbeloppen genomgående påförts leveransåret. Detta medför en obetydlig omfördelning av inköpssummorna under tidigare år.

I de undersökningar om jordbrukets inköpskostnader för maskiner och redskap, som här omnämnts, ingår icke värdet av mjölktransportkärl. Inköpskostnaderna för dessa undersökas separat, varvid uppgifter inhämtas från tillverkare och importörer, varefter borträknas den del av inköpskostnaderna, som bestritts av andra än jordbruket (främst mejeriföreningarna). Denna undersökning har för 1952 liksom tidigare utförts i samarbete med Svenska mejeriernas riksförening.

Beträffande de utförda undersökningarna om maskininköpen skall i det följande lämnas vissa uppgifter.

Traktorer. Undersökningen angående inköpen av traktorer 1952 har liksom föregående års undersökning omfattat traktorförsäljningen till å ena sidan jordbrukare samt å andra sidan armén, industrien, väg- och gatuförvaltningar, rena skogsbruk m. m. Beträffande de mindre traktorerna, vilka delvis användas i trädgårdsbruk, har begärts och erhållits särskild redovisning över försäljningar till jordbrukare respektive trädgårdsodlare. Denna utökade redovisning begäres för att undvika, att avskrivningsberäkningen belastas med traktorer, försålda till andra ändamål än jordbruk.

Jordbrukets inköp av traktorer har under 1952 nått sin hittills största omfattning vad beträffar såväl antal som inköpssummornas storlek. Totalt har enligt ingångna uppgifter under 1952 försålts 14 788 traktorer till jordbrukare, däri icke inräknat ett antal mindre s. k. trädgårdstraktorer (ca 30 st),

vilka även försålts till jordbrukare. I följande tablå redovisas jordbrukarnas inköp av traktorer under de sju senaste åren (exkl. trädgårdstraktorer).

1946	3 891
1947	7 332
1948	11 309
1949	11 173
1950	12 490
1951	13 858
1952	14 788

Jordbrukarnas inköpskostnader för traktorer, som 1951 utgjorde 141,7 milj. kr (exkl. dragbilar) stego under 1952 till 164,8 milj. kr. I detta belopp inkluderas även det trettiotal småtraktorer, som försålts till jordbrukare, men som icke ingå i tablån. Någon anskaffning av dragbilar har icke räknats med under senare år.

För prognosberäkningen har som vanligt måst göras en uppskattning av traktorinköpen under ett år, i detta fall kalenderåret 1953. Det har räknats med att antalet nyinköpta traktorer under detta år skall stanna vid 11 000, vilket skulle innebära en minskning med omkring 3 800 jämfört med 1952.

På grund av den allt rikligare tillgången på traktorer i marknaden har en avsevärd förändring inträtt i fråga om försäljningsmöjligheterna. Detta har icke i någon större omfattning påverkat bruttopriserna, men enligt uppgifter har det nya marknadsläget medfört vissa rabatter, som under tidigare år med knapphet på traktorer icke förekommit. I större utsträckning synas sådana rabatter ha lämnats fr. o. m. slutet av 1952 och början av 1953. Dessutom förekommer vid byten numera dold rabattering genom uppvärdering av bytesobjekten. Kalkylsakkunniga ha efter överläggningar med Statens priskontrollnämnd räknat med en genomsnittlig rabatt av 5 procent på bruttopriserna fr. o. m. början av produktionsåret 1952/53. Detta har beaktats vid beräkningen av avskrivningskostnader för traktorer. I tablån över jordbrukets inköp av maskiner och redskap redovisas däremot inköpssummorna för traktorer, sådana dessa framkommit vid företagens beräkningar med utgångspunkt från bruttopriserna.

Övriga maskiner och redskap. Beträffande övriga maskiner och redskap har i det föregående omnämnts, att undersökningen av inköpens storlek 1952 ännu icke slutförts. Uppgifter ha emellertid hittills ingått från företag, som 1951 representerade 92 procent av den totala försäljningssumman. I avskrivningsberäkningen ha nu upptagits jordbrukets inköpskostnader för maskiner och redskap enligt aktuella uppgifter så långt dylika föreligga samt för de återstående firmorna samma belopp, som dessa redovisade 1951. Inköpssummorna äro följande.

Enligt hittills ingångna uppgifter för 1952	142·7	milj. kr
Försäljning under 1951 från företag, som hittills icke lämnat uppgifter för 1952	12·2	» »
Preliminär summa för 1952	154·9	» »

Den totala redovisade inköpssumman för maskiner och redskap exklusive traktorer under 1951 var 158,1 milj. kr. Det förefaller alltså som om jordbrukets anskaffning av andra maskiner än traktorer skulle ha varit något mindre 1952 än närmast föregående år.

För 1953 har analogt med principerna vid tidigare kalkyltillfällen räknats med inköp av andra maskiner och redskap än traktorer till samma volym, som nu preliminärt beräknats för 1952.

Mjölktransportkärl. Inköpskostnaderna för mjölktransportkärl under 1952 äro avsevärt lägre än under 1951.

I följande tablå anges de i det föregående diskuterade resultaten av olika undersökningar av jordbrukets inköpskostnader för traktorer, andra maskiner och redskap samt mjölktransportkärl. Liksom i de tidigare årens undersökningar saknas uppgifter i fråga om jordbrukets inköp av vagnar, kälkar och seldon, pumpar och hydroforer, elektriska motorer, äggkläckningsmaskiner och andra utrustningsdetaljer till hönshus m. m. Här nämnda inventarier ha hittills icke kunnat redovisas i enkätundersökningarna och ligga för samtliga år utanför avskrivningsberäkningarna.

Jordbrukets inköp av maskiner och redskap m. m., redovisade i enkätundersökningarna, tusental kr.

År	I enkätundersökningen medtagna grupper	Mjölktransportflaskor enl. särskild undersökning	S:a redovisat exkl. traktorer	Traktorer enl. särsk. undersökning	Totalsumma inkl. traktorer	Index 1938 = 100
1938	40 383	1 503	41 886	20 971	62 857	100·0
1946	92 111	2 563	94 674	29 787	124 461	198·0
1947	102 475	2 387	104 862	53 965	158 827	252·7
1948	121 927	2 418	124 345	90 192	214 537	341·3
1949	125 465	3 213	128 678	102 156	230 834	367·2
1950	133 164	4 362	137 526	[2] 120 874	258 400	411·1
1951	158 147	3 255	161 402	141 698	303 100	482·2
1952	[1] 154 907	1 875	156 782	164 819	321 601	511·6

I följande tablå anges inköpssummorna under de fem senaste åren, reducerade till 1938 års prisläge; i jämförelse med de redovisade inköpssummorna för 1938 (värdetal i tusental kronor).

År	Traktorer	Övriga maskiner och redskap samt mjölktransportkärl	Summa	Index
1938	20 971	41 886	62 857	100·0
1948	51 391	89 650	141 041	224·4
1949	57 683	88 621	146 304	232·8
1950	72 522	94 455	166 977	265·6
1951	74 735	97 465	172 200	274·0
1952	83 242	83 350	166 592	265·0

Inköpssummorna omräknade till 1938 års prisläge visa en avsevärd uppgång under 1952 för traktorerna (8,5 milj. kr), medan inköpsvolymen för andra maskiner och redskap visar betydande nedgång (14,1 milj. kr). Totalt visa siffrorna en återgång till 1950 års inköpsvolym.

På grundval av nu tillgängliga, delvis preliminära uppgifter om maskininköpens storlek under 1952 samt med hänsyn till omnämnda uppskattningar av inköpen under 1953 har avskrivningsberäkningen justerats och framförts t. o. m. 1953/54. Avskrivningskostnaderna redovisas för vissa år i följande tablå.

[1] Preliminärt — [2] Exkl. dragbilar, som betingat 5·75 milj. kr.

Beräknade avskrivningskostnader för i enkätundersökningarna redovisade maskiner och redskap, tusental kr.

År	Avskrivningskostnader beräknade på återanskaffningsvärde för traktorer	övriga redovisade maskiner och redskap m. m.	samtliga redovisade maskiner och redskap m. m.	Relativa tal 1950/51 = 100		
	A	B	C	A	B	C
1950/51	40 824	95 141	135 965	100·0	100·0	100·0
1951/52	52 013	114 945	166 958	127·4	120·8	122·8
1952/53	58 129	126 240	184 369	142·4	132·7	135·6
1953/54	63 174	132 627	195 801	154·7	139·4	144·0

För produktionsåret 1952/53 uppgå de nu beräknade avskrivningskostnaderna till 184,4 milj. kr mot 178,0 milj. kr enligt vårkalkylen 1952. För produktionsåret 1953/54 uppgå avskrivningskostnaderna till 195,8 milj. kr.

Underhållskostnader. Kostnaderna för underhåll av maskiner och redskap beräknas genom framskrivning med utgångspunkt från storleken av dessa kostnader för hela jordbruket enligt deklarationsundersökningen samt med beräknat tillägg för kostnaderna vid jordbruk med mindre än 2 ha åkerjord. Vid beräknandet av detta tillägg har liksom tidigare räknats med samma kostnad per ha för de minsta brukningsdelarna som vid gårdar inom storleksgruppen 2—5 ha.

Vid upprättandet av vårkalkylen 1952 funnos uppgifter enligt deklarationsundersökningen t. o. m. 1950. Uppgifterna för nämnda år voro emellertid preliminära.

I samband med nu utförd beräkning ha funnits tillgängliga dels definitiva siffror enligt bearbetningen av deklarationsmaterialet för 1950, dels preliminära siffror för 1951.

Framskrivning av kostnadssummorna enligt deklarationsundersökningen för de aktuella kalkylåren har sedan höstkalkylen 1951 gjorts med hänsyn till verkstadstaxornas utveckling enligt de av priskontrollnämnden medgivna ändringarna samt liksom tidigare även med hänsyn till utvecklingen av priserna på reservdelar. I fråga om taxorna för reparationsverkstäder har från priskontrollnämnden uppgivits, att anledning nu icke föreligger till någon ändring av de i vårkalkylen 1952 gjorda beräkningarna. Priserna på reservdelar äro praktiskt taget oförändrade sedan vårkalkylen 1952.

Framskrivningen av kostnadssumman för 1951 med hjälp av indextalen för reservdelspriser och verkstadstaxor redovisas i följande översikt, där de framräknade kostnadssummorna för kalenderår även omräknats till produktionsår (värdetal i milj. kr).

År	Underhållskostnader enligt dekl.-undersökningen	Kostnadssummor efter uppräkning med 1·9 % per år å 1951 års summa (volymökning)	Index för verkst.-taxor och reservdelspriser, 1951 = 100	Kostnadssummorna fr. o. m. 1952 framräknade med prisindex	Omräknat till produktionsår	Index, 1950/51 = 100
1950 (1949/50)	127·5	—	—	—	126·4	
1951 (1950/51)	142·9	—	100·0	—	137·8	100·0
1952 (1951/52)	—	145·6	112·5	163·8	156·8	113·8
1953 (1952/53)	—	148·4	113·6	168·6	167·0	121·2
1954		151·2	113·6	171·8	170·7	123·9

Införandet av den preliminära kostnadssumman för 1951 enligt deklarationsundersökningen medför sänkning av kostnadssumman för underhåll av maskiner och redskap såväl i basåret som för de aktuella åren.

Sammandrag. Totalkostnaderna för avskrivning och underhåll av maskiner och redskap redovisas i tabell 12.

Tabell 12. Sammandrag av avskrivnings- och underhållskostnader för maskiner och redskap, milj. kr.

År	Avskrivningskostnader	Underhållskostnader	Summa	Index 1950/51 = 100
1950/51	136·0	137·8	273·8	100·0
1951/52	167·0	156·8	323·8	118·3
1952/53	184·4	167·0	351·4	128·3
1953/54	195·8	170·7	366·5	133·9

De totala kostnaderna för maskiner och redskap uppgå enligt beräkningarna till 351,4 milj. kr 1952/53 samt 366,5 milj. kr 1953/54. Kostnadssumman för prognosåret är alltså 15,1 milj. kr högre än den nu beräknade kostnaden för 1952/53.

Elektricitet.

Åren 1950/51—1953/54. Beräkningen av jordbrukets kostnader för elektricitet har under senare år utförts genom framskrivning av senaste kända kostnadssumma enligt deklarationsundersökningen med hjälp av en faktor, som representerat den genomsnittliga procentuella stegringen av dessa kostnader under de tre senaste år, för vilka uppgifter funnits tillgängliga. I vårkalkylen 1952 räknades med den stegring, som erhölls i medeltal för 1948—1950. Den så erhållna kostnadssumman justerades med hänsyn till vissa taxeförändringar m. m.

I samband med nu upprättad kalkyl ha definitiva uppgifter enligt deklarationsundersökningen kunnat erhållas för 1950 samt preliminära uppgifter enligt samma undersökning för 1951. Den definitiva uppgiften för 1950 avviker obetydligt från den tidigare angivna preliminära. För 1951 visar deklarationsundersökningen en ökning av elektricitetskostnaderna med 6,5 milj. kr. Denna stod till huvudsaklig del i samband med *dels* införandet av elskatt under budgetåret 1951/52, *dels* höjning av energiavgiften fr. o. m. 1 april 1951 samt slutligen höjning av grundavgiften fr. o. m. 1 juli samma år. Elskatten utgick med 10 procent på såväl energi- som grundavgiften och de båda taxehöjningarna beräknades sammanlagt höja elkostnaderna med 15 procent, sedan båda höjningarna trätt i kraft. På grund av dessa betydande engångshöjningar samt vidare med hänsyn till att elskatten uttogs endast under ett budgetår, ha de sakkunniga nu liksom i förra årets vårkalkyl icke ansett lämpligt att utan vidare verkställa framräkning av elkostnaderna enligt deklarationsundersökningen med ett beräknat treårigt medeltal för kostnadsstegringen. I stället har förfarits så, att den enligt deklarationsundersökningen för 1951 konstaterade kostnaden först har reducerats för inverkan av elskatt och taxehöjningar. Därefter har ett treårigt medeltal för den procentuella kostnadsstegringen beräknats, vilket kan anses återge endast den kostnadshöjning, som står i samband med ökad användning av elkraft. Framskrivning har därefter gjorts med utgångspunkt från kostnadssumman under kalenderåret 1951 reducerad för elskatt och taxe-

höjningar med sammanlagt 6,54 milj. kr. Genom denna framskrivning har erhållits kostnadssummor t. o. m. kalenderåret 1954, vilka inkludera de sannolika kostnadsförändringarna i 1950 års prisläge. Efter omräkning av dessa kostnadssummor till produktionsår har slutligen tillägg gjorts för prismässiga förändringar enligt följande.

1. höjning av energiavgiften motsvarande 9 procents stegring av den totala elkostnaden fr. o. m. 1 april 1951,
2. höjning av grundavgiften motsvarande ytterligare 5 procents höjning av den totala elkostnaden fr. o. m. 1 juli samma år,
3. 10 procents elskatt under tiden 1 juli 1951—30 juni 1952,
4. ytterligare höjning av eltaxorna, som beräknas motsvara 12,5 procents höjning av den totala elkostnaden fr. o. m. 1 april 1953.

Verkningarna av elskatten samt de under 1951 genomförda taxehöjningarna ha behandlats i Kungl. Maj:ts prop. nr 236/1952 sid. 90*. I fråga om den ovan nämnda taxehöjningen från 1 april 1953 lämnas i det följande närmare kommentarer.

Prissättningen på elström är numera fri. Fr. o. m. 1 januari 1953 har Kungl. Vattenfallsstyrelsen genomfört tariffhöjningar, som för en genomsnittsabonnent på landsbygden beräknas medföra en höjning av elkostnaderna med 12—13 procent. Taxehöjningen tillämpades för alla nya abonnenter redan fr. o. m. 17 november 1952 samt för förutvarande abonnenter fr. o. m. 1 januari 1953. Taxehöjningen kan emellertid för de förutvarande abonnenterna icke effektueras fortare än i den mån mätarna hinna avläsas efter årsskiftet 1952/53. Höjningar av elkostnaderna inträffade sålunda för Kungl. Vattenfallsstyrelsens abonnenter icke genomgående den 1 januari 1953. Sydsvenska Kraftaktiebolaget har genomfört taxeändringar analogt med de av vattenfallsstyrelsen tillämpade. I fråga om övriga företag räknas med, att höjningar av motsvarande storleksordning komma att slå igenom vid något varierande tidpunkter. Med hänsyn till vad som är känt i fråga om kraftleverantörernas tillämpande av taxehöjningarna ha kalkylsakkunniga räknat med, att taxehöjningarna medföra en genomgående fördyring av jordbrukets elström med 12,5 procent fr. o. m. 1 april 1953.

De totala elkostnaderna efter justering med hänsyn till taxehöjningar och elskatt redovisas i tabell 13.

Tabell 13. Jordbrukets kostnader för elektricitet inkl. elskatt och taxehöjningar.

År	Elkostnader enl. dekl.-unders. i 1950 års prisläge, milj. kr	Kostnadsökning på grund av		Summa elkostnad, milj. kr	Index
		taxehöjningar milj. kr	elskatt milj. kr		
1950/51	42·21	1·96	0·81	44·98	100·0
1951/52	43·97	6·60	4·22	54·79	121·8
1952/53	46·75	9·81	—	56·56	125·7
1953/54	49·69	14·61	—	64·30	143·0

Räntekostnader.

Åren 1950/51—1953/54. Beräkningarna av jordbrukets räntekostnader ha skett liksom tidigare med tillämpning av den metod, som på sin tid föreslogs av de sakkunniga för utredning av frågan om rationaliserings inver-

kan på jordbrukets arbetskostnader m. m. (SOU 1950: 29, s. 92 ff och 290 ff). Metoden innebär bl. a. ett beaktande av den kostnadsstegring, som är en följd av ökningen av kapitalvolymens värde.

I vårkalkylen 1952 kom vid beräkningen av fastighetskapitalet för 1952/53 preliminära resultat från beredningsnämndernas förslag vid 1952 års fastighetstaxering till användning. Av det då ännu ofullständiga materialet framgick, att taxeringsvärdena i förhållande till 1945 års fastighetstaxering höjts med i genomsnitt 55 procent. Den bearbetning av beredningsnämndernas förslag, som statistiska centralbyrån företagit på hela materialet visar nu en höjning med 54,3 procent. Denna höjning har tillämpats vid de aktuella beräkningarna. Enligt statistiska centralbyråns bearbetningar uppgår jordbruksfastigheternas taxeringsvärde (exkl. skogsvärde) vid 1952 års fastighetstaxering sålunda till 8 227 milj. kr (8 265 milj. kr enligt de våren 1952 företagna preliminära beräkningarna). I detta belopp ingår även värdet av bostäder, vilket icke skall upptagas i jordbrukskalkylen.

Reduktionen för bostadsvärdet har skett på samma sätt som i vårkalkylen 1952. Vid framskrivning av bostadsvärdet för 1946 enligt undersökningar av Statens forskningsanstalt för lantmannabyggnader (SFL) (2 817 milj. kr) har sålunda samma förfaringssätt tillämpats, som de sakkunniga använt vid beräkningen av avskrivnings- och underhållskostnaderna för ekonomibyggnader. (Härvid tages ej full hänsyn till de sedan januari 1950 inträffade prishöjningarna på trävaror.) Framskrives det tidigare angivna bostadsvärdet, erhålles för 1951 ett bostadsvärde av 3 871 milj. kr (3 879 milj. kr enligt vårkalkylen 1952). Det med utgångspunkt från statistiska centralbyråns överprisstatistik för 1951 framräknade saluvärdet för jordbruksfastigheterna utgör samtidigt 11 229 milj. kr (10 984 milj. kr enligt beräkningar våren 1952). Bostädernas värde i procent av jordbruksfastigheternas saluvärde är sålunda enligt de nu redovisade beräkningarna 34,5 procent (35,3 procent enligt vårkalkylen 1952). Motsvarande procenttal var 1945, enligt beräkningarna i det tidigare nämnda betänkandet, 35,4.

Medeltalet för jordbruksfastigheternas taxeringsvärde (exkl. skogsvärde) enligt 1945 års fastighetstaxering och motsvarande värde enligt nu verkställda beräkningar för 1952 års taxering är 6 780 milj. kr (6 798 milj. kr enligt vårkalkylen 1952). Detta medeltal har reducerats för bostadsvärdet med 34,5 procent, och det fastighetskapital, som nu har upptagits i kalkylen för 1952/53 och 1953/54 uppgår sålunda till 4 441 milj. kr mot tidigare 4 398 milj. kr.

Värderingen av kreaturskapitalet vid beräkningen av jordbrukets räntekostnader har hittills skett genom framskrivning av priserna 1938/39 medelst en produktionskostnadsindex för djuruppfödningen och en prisindex för kött. Därvid har man förutsatt att djuruppfödningen skulle innehålla samma kostnadselement som hela jordbruksdriften och att dessa element skulle väga lika mycket i de båda fallen. Så är emellertid knappast förhållandet.

De sakkunniga för utredning av frågan om rationaliseringens inverkan på jordbrukets arbetskostnader m. m. ha med anledning härav övervägt huruvida man skulle kunna använda livdjursstatistiken för att följa djurvärdenas utveckling. Den ansågs emellertid då icke kunna användas för detta ändamål på grund av att den icke hade haft samma karaktär och omfattning under hela den tidsperiod, som man avsåg att följa. Framförallt saknades möjlighet att följa utvecklingen bakåt till det gamla basåret 1938/39 på ett tillfredsställande sätt.

I samband med nu upprättad kalkyl ha kalkylsakkunniga funnit det lämpligt att övergå till livdjursstatistiken vid värderingen av kreaturskapitalet. Därvid har Sveriges slakteriförbunds och Skandinaviska Kreatursförsäkringsbolagets statistik kommit till användning.

Resultaten av beräkningarna om jordbrukets räntekostnader redovisas i tabell 14.

Tabell 14. Beräkning av jordbrukets räntekostnader. Lantbrukskapitalet med fördelning på fastighets- och driftskapital, milj. kr.

	1950/51	1951/52	1952/53	1953/54
Fastighetskapital	**3 168**	**3 168**	**4 441**	**4 441**
Driftskapital				
Kreaturskapital	2 659	2 795	2 879	2 815
Maskin- och redskapskapital	1 024	1 201	1 376	1 491
Förrådskapital	730	846	1 011	999
Fältinventariekapital	461	529	579	557
Därav:				
Arbete	241	290	300	291
Utsäde	155	168	204	189
Konstgödsel	65	71	75	77
Summa	**4 874**	**5 371**	**5 845**	**5 862**
Summa lantbrukskapital	**8 042**	**8 539**	**10 286**	**10 303**
Index	100·0	106·2	127·9	128·1
Vid beräkningarna tillämpade räntesatser.				
Hypoteksränta	3·22	3·25	3·27	3·27
Hypoteksränta plus 0·5 procentenheter	3·72	3·75	3·77	3·77
Ränta å borgenslån m. m.	4·35	4·53	4·52	4·52
Medelränta	**3·76**	**3·84**	**3·85**	**3·85**
Räntekostnader.				
Milj. kr.	**302·4**	**327·9**	**396·0**	**396·7**
Index	100·0	108·4	131·0	131·2

Kostnader för förnödenheter.

Driv- och smörjmedelskostnader.

I anslutning till arealinventeringen den 3 juni 1952 inhämtades uppgifter om innehav av traktorer i jordbruket den 3 juni 1951 och den 3 juni 1952 samt om förbrukningen av driv- och smörjmedel vid traktordrift och om antalet traktortimmar under 1951. Uppgifterna avsågo endast egentliga traktorer och således ej dragbilar och jeepar. Resultaten av denna undersökning äro nu tillgängliga, och de sakkunniga ha därför utgått från dessa vid beräkningen av driv- och smörjmedelsförbrukningen för egentliga traktorer.

Antalet traktorer, dragbilar och jeepar i drift.

I närmast föregående kalkyler har beräkningen av antalet traktorer i drift baserats på Arméförvaltningens undersökning hösten 1950, enligt vilken 59 750 egentliga jordbrukstraktorer funnos i landet i september—oktober 1950. Utgångspunkten i föreliggande kalkyl har i stället varit antalet den 3 juni 1951 och den 3 juni 1952 enligt förut nämnda undersökning i samband med arealinventeringen 1952. Dessa antal, som voro 65 625 respektive 76 366, ha här ansetts gälla som genomsnittliga antal traktorer i drift under kalenderåren 1951 respektive 1952. För båda åren har tillagts dels ett

mindre antal på grund av ofullständig redovisning till undersökningen från mindre gårdar, dels 1 000 st traktorer, vilket är det ungefärliga antal, som enligt pågående undersökningar inom Jordbrukets Utredningsinstitut innehas av maskinstationsägare och maskinhållare, vilka ej äro jordbrukare och vilkas traktorer ej redovisades i undersökningen i samband med arealinventeringen 1952. Efter dessa tillägg blir totalantalet egentliga traktorer i drift i genomsnitt under kalenderåren 1951 och 1952 67 000 respektive 77 750.

Traktorantalet 1950 samt 1953 och 1954 ha sedan beräknats med utgångspunkt från ovan angivna antal åren 1951 och 1952 och med ledning av jordbrukets nyanskaffning av traktorer samt med hänsyn tagen till en uppskattad nedskrotning av äldre traktorer. Eftersom såväl totalbeståndets förändring som nyinköpen mellan mitten av 1951 och mitten av 1952 kunna anses kända, kan skrotningen under samma tid beräknas. Vid såväl denna som andra beräkningar har dock det antagandet måst göras, att nyinköpen av traktorer äro jämnt fördelade under året.

Jordbrukets anskaffning av nya traktorer under 1952.

En utförd undersökning om jordbrukets traktoranskaffning under 1952 visar ett inköp under året av 14 788 nya traktorer, vilket är den hittills största årsanskaffningen av traktorer till jordbruket. Antalet överstiger 1951 års siffra med 930 st. Den i höstkalkylen 1952 preliminärt beräknade anskaffningen av 13 500 traktorer under 1952 har alltså betydligt överskridits. För 1953 och 1954 ha de sakkunniga antagit en nyanskaffning av 11 000 respektive 10 000 traktorer.

Anskaffningen av nya traktorer till jordbruket under olika kalender- och produktionsår framgår av följande tablå.

	Kalenderår (enligt undersökningar)		Produktionsår (beräknat)	
Enligt undersökning...	1947	7 332		
» » ...	1948	11 309	1947/48	9 983
» » ...	1949	11 173	1948/49	11 218
» » ...	1950	12 490	1949/50	12 051
» » ...	1951	13 858	1950/51	13 402
» » ...	1952	14 788	1951/52	14 478
Uppskattat antal	1953	11 000	1952/53	12 263
» »	1954	10 000	1953/54	10 333

Beräkning av antalet traktorer i drift under olika år.

Nedskrotningen av gamla traktorer mellan mitten av 1951 och mitten av 1952 har med ledning av traktorräkningarna vid dessa båda tidpunkter och nyanskaffningen av traktorer under samma tidrymd kunnat beräknas till 3 570 traktorer. Med ledning av detta antal ha de övriga skrotningssiffror uppskattats, vilka återfinnas i nedanstående beräkning över antalet i drift varande egentliga traktorer vid mitten av olika kalenderår, vilket antal beräknas motsvara det genomsnittliga antalet i drift under respektive år.

Tidpunkt	Antal i drift ett år tidigare	Tillkommer inköp	Avgår skrotning	Antal i drift
1.7.1950.....				57 225
1.7.1951.....	57 225	13 175	3 400	67 000
1.7.1952.....	67 000	14 320	3 570	77 750
1.7.1953.....	77 750	12 900	3 800	86 850
1.7.1954.....	86 850	10 500	4 000	93 350

Antalet dragbilar.

Något nytt användbart material för bedömandet av detta antal föreligger ej. I beräkningarna har därför för samtliga år fortfarande förutsatts ett antal av 8 500 dragbilar i jordbruket enligt Arméförvaltningens undersökning hösten 1950.

Antalet jeepar.

Antalet jeepar i jordbruket är föremål för en fortlöpande beräkning med ledning av uppgifter om försäljningen till jordbrukare. Vid beräkningstillfället ha dock fullständiga uppgifter om jordbrukets inköp av jeepar under 1952 icke kunnat erhållas, varigenom den i beräkningarna använda inköpssiffran för 1952 troligen är för låg. Antalet jeepar i drift under olika år framgår av tabell 15.

Fördelning med hänsyn till olika drivmedel.

Undersökningen i samband med arealinventeringen 1952 ger ingen ledning vid fördelning av det totala beståndet av egentliga traktorer med hänsyn till olika drivmedel. Traktorantalet den 3 juni 1951 enligt nämnda undersökning har därför fördelats efter samma procentsatser, som gälla för den förut i jordbrukskalkylen konstaterade fördelningen, applicerad på samma tidpunkt. Denna senare fördelning bygger på Arméförvaltningens undersökning hösten 1950 samt på fördelningen av nyinköpen av traktorer från denna tidpunkt till juni 1951.

Den på ovan angivet sätt beräknade fördelningen av traktorantalet den 3 juni 1951 har ansetts gälla för genomsnittsantalet i drift 1951. Motsvarande fördelning för övriga kalenderår har erhållits med utgångspunkt från 1951 års fördelning samt med ledning av inköpen av traktorer för olika drivmedel mellan mitten av 1951 och mitten av vart och ett av de övriga åren.

Fördelningen av dragbilar med hänsyn till olika drivmedel är oförändrad mot tidigare kalkyler.

Här beskrivna fördelning av traktorer och dragbilar redovisas i tabell 15, där omräkning även gjorts till produktionsår.

Tabell 15. Egentliga traktorer, dragbilar och jeepar fördelade med hänsyn till drivmedelsslag.

	1950/51	1951/52	1952/53	1953/54
Egentliga traktorer.				
Bensindrivna	4 950	5 475	5 950	6 325
Brännoljedrivna med startbensin	2 775	2 800	2 825	2 825
D:o utan startbensin	8 500	10 500	12 550	14 200
Motorfotogendrivna	47 525	55 490	62 500	67 825
Summa	**63 750**	**74 175**	**83 825**	**91 175**
Ökning sedan föregående år		10 425	9 650	7 350
Dragbilar.				
Bensindrivna	3 900	3 900	3 900	3 900
Motorfotogendrivna	4 600	4 600	4 600	4 600
Summa	**8 500**	**8 500**	**8 500**	**8 500**
Jeepar, bensindrivna	**530**	**600**	**630**	**660**

Förbrukning av driv- och smörjmedel per maskin och år.

Egentliga traktorer. Beräkningarna ha baserats på uppgifter om driv- och smörjmedelsförbrukningen per traktor och år under 1951 enligt undersökningen i samband med 1952 års arealinventering. Dessa uppgifter grunda sig dock på material från ett särskilt urval av de brukningsenheter, vilka deltagit i undersökningen. De sakkunniga ha fördenskull verkställt kontrollberäkningar, varvid den totalförbrukning per år, som de angivna kvantiterna per traktor motsvara, jämförts med den totalförbrukning, som konstaterats i undersökningen med ledning av uppgifter från samtliga deltagande brukningsenheter. Det har därvid visat sig, att överensstämmelsen är relativt god och att de ur det begränsade materialet erhållna driv- och smörjmedelskvantiteterna per traktor och år kunna användas för det antal traktorer, vilket enligt undersökningen i genomsnitt fanns i drift under 1951.

För de traktorer (1 000 st), vilka tillagts det i undersökningen för 1951 uppgivna antalet och vilka tillhöra maskinstationsägare och maskinhållare, som ej äro jordbrukare, ha dock högre förbrukningssiffror per traktor och år använts. Dessa senare kvantiteter ha beräknats med ledning av preliminära resultat från en pågående undersökning vid Jordbrukets Utredningsinstitut.

Liksom i tidigare kalkyler ha de sakkunniga även nu förutsatt, att den starka utökningen av traktorbeståndet till största delen torde gälla relativt små brukningsenheter, där den årliga driftstiden och driv- och smörjmedelsförbrukningen per traktor är lägre än den genomsnittliga. Med hänsyn härtill har för de traktorer, som tillkommit utöver det antal, som genomsnittligt var i drift under 1951, förutsatts en lägre driv- och smörjmedelsförbrukning per traktor. Man har härvid använt de kvantiteter, som genom bearbetning av det förut nämnda särskilt utvalda materialet från 1952 års undersökning erhållits för traktorer vid brukningsenheter i storleksgruppen 10—20 ha. Dessa kvantiteter ha för kontrolländamål uppräknats till totalsiffror för storleksgruppen 10—20 ha, vilka sedan jämförts med den med ledning av hela undersökningsmaterialet konstaterade totalförbrukningen för samma storleksgrupp. Överensstämmelsen har vid denna jämförelse varit relativt god.

I följande översikt redovisas i

kol. 1. tillämpad driv- och smörjmedelsförbrukning per traktor och år för det antal traktorer, som genomsnittligt fanns i drift 1951,

och i

kol. 2. tillämpad driv- och smörjmedelsförbrukning per traktor och år för de traktorer, som tillkommit utöver genomsnittsantalet i drift 1951.

I kolumnerna 3—5 redovisas den erhållna genomsnittliga driv- och smörjmedelsförbrukningen per traktor och år för genomsnittsantalet i drift under de följande åren.

Driv- och smörjmedelsförbrukning, liter respektive kg per traktor och år.

	1951		1952	1953	1954
	1	2	3	4	5
Drivmedel, liter					
Bensindrivna	1 630	1 390	1 610	1 590	1 580
Brännoljedrivna med startbensin	3 740	1 440	3 700	3 700	3 690
D:o utan startbensin	3 220	1 520	2 900	2 690	2 570
Fotogendrivna	3 350	1 680	3 120	2 970	2 880

	1951		1952	1953	1954
	1	2	3	4	5
Startbensin, liter					
Brännoljedrivna med startbensin..	125	135	125	125	125
Fotogendrivna	215	155	205	200	200
Smörjmedel, kg					
Bensindrivna.....	60	50	60	60	60
Brännoljedrivna med startbensin..	160	100	160	160	160
D:o utan startbensin.....	190	105	175	165	160
Fotogendrivna	120	70	115	110	105

Dragbilar och jeepar. Då något nytt material för bedömandet av dragbilarnas och jeeparnas driv- och smörjmedelsförbrukning ej föreligger, ha samma kvantiteter tillämpats som i tidigare kalkyler. Förbrukningen per maskin och år förutsättes vara densamma under samtliga aktuella år.

	Förbrukning per maskin och år av		
	drivmedel, liter	startbensin, liter	smörjmedel, kg
Dragbilar			
Bensindrivna.....	520		15
Fotogendrivna	850	135	25
Jeepar	3 300		85

Prisutvecklingen för driv- och smörjmedel.

Sedan tiden för vårkalkylen 1952 ha såväl prisstegringar som prissänkningar förekommit. Den 1 maj 1952 steg priset på samtliga traktordrivmedel — för motorfotogen och bensin med 1 öre/liter och för motorbrännolja med 0,5 öre. Den 25 juli 1952 inträffade en sänkning med 0,5 öre av priset på motorfotogen och den 29 september 1952 en sänkning med 0,5 öre av priset på motorbrännolja och med 2 öre av priset på bensin. Priset på smörjolja har varit oförändrat.

Liksom vid tidigare beräkningar har förutsatts, att förbrukningen av driv- och smörjmedel är jämnt fördelad över produktionsåret. Under denna förutsättning erhållas följande årsmedelpriser inkl. zontillägg, öre/liter för drivmedel samt öre/kg för smörjolja.

	Motorfotogen	Motorbrännolja	Bensin	Smörjolja
1950/51	25·68	23·85	62·33	186·63
1951/52	26·97	25 05	57·09	200·00
1952/53	27·25	24·79	55·90	200·00
1953/54	27·25	24·75	55·75	200·00

Kostnadsberäkningar.

Med utgångspunkt från i det föregående redovisade beräkningar över kvantiteter och priser ha kalkylsakkunniga beräknat kostnaderna för driv- och smörjmedel enligt följande översikt.

	1950/51		1951/52	
	Kvantitet, m³ resp. ton	Milj. kr	Kvantitet, m³ resp. ton	Milj. kr
Motorfotogen, m³	163 108	41·89	180 564	48·70
Motorbrännolja, m³	37 716	9·00	41 824	10·48
Bensin, m³	23 046	14·36	25 319	14·45
Summa drivmedel	223 870	65·25	247 707	73·63
Smörjolja, ton	8 278	15·45	9 338	18·68
Totalsumma		80·70		92·31
	1952/53		1953/54	
Motorfotogen, m³	192 395	52·43	201 163	54·82
Motorbrännolja, m³	45 015	11·16	47 513	11·76
Bensin, m³	27 173	15·19	28 751	16·03
Summa drivmedel	264 583	78·78	277 427	82·61
Smörjolja, ton	10 117	20·23	10 587	21·17
Totalsumma		99·01		103·78

Avdrag från drivmedelskostnaderna för restitution av bensinskatt.

Principerna för beräkningen av restituerad bensinskatt äro oförändrade. En översikt över dessa lämnades i vårkalkylen 1952. Restitutionen upphörde fr. o. m. 1 januari 1951.

Beräkningarnas slutresultat.

I tabell 16 lämnas ett sammandrag av kostnaderna för driv- och smörjmedel för produktionsåren 1950/51—1953/54.

Kostnaderna för basåret 1950/51 uppgå nu till 79,79 milj. kr, vilket är 10,90 mij. kr mer än enligt vårkalkylen 1952. För 1952/53 är nu beräknad kostnad, 99,01 milj. kr, 13,86 milj. kr högre än motsvarande kostnad enligt förra vårkalkylen. Kostnaden för prognosåret 1953/54 uppgår till 103,78 milj. kr och överstiger nu beräknad kostnad för 1952/53 med 4,77 milj. kr.

Tabell 16. Jordbrukets kostnader för driv- och smörjmedel i sammandrag, milj. kr.

År	Drivmedel			Smörjmedel	Totalsumma	Index 1950/51 = 100
	Motorfotogen, motorbrännolja, bensin	Avgår restitution	Nettosumma för drivmedel			
1950/51	65·25	0·91	64·34	15·45	79·79	100·0
1951/52	73·63	—	73·63	18·68	92·31	115·7
1952/53	78·78	—	78·78	20·23	99·01	124·1
1953/54	82·61	—	82·61	21·17	103·78	130·1

Jämförelse med uppgifter över oljebolagens drivmedelsförsäljning till jordbruket.

Från oljebolagen ha inhämtats ungefärliga uppgifter över försäljningen av motorfotogen och motorbrännolja till traktordriften inom jordbruket under 1952. En jämförelse har i följande tablå gjorts mellan oljebolagens uppgifter för kalenderåren 1950—1952 och de kvantiteter motorfotogen och motorbrännolja, som enligt förut behandlad beräkning erhållits för samma år.

År	Motorfotogen, milj. liter		Motorbrännolja, milj. liter		Summa, milj. liter	
	enl. oljebolagen	enl. kalkylen	enl. oljebolagen	enl. kalkylen	enl. oljebolagen	enl. kalkylen
1950	149·6	146·6	44·8	33·8	194·4	180·4
1951	164·1	171·4	49·4	39·7	213·5	211·1
1952	165·4	185·2	54·7	42·9	220·1	228·1

Jämförelse med uppgifter enligt deklarationsundersökningen.

Uppgift föreligger nu enligt deklarationsundersökningen om jordbrukets totalkostnad för bränn- och smörjoljor under kalenderåret 1951 vid gårdar över 2 ha. Sedan ett tillägg gjorts för gårdar under 2 ha, har en kostnadssumma för produktionsåret 1950/51 framräknats. Denna blir 79,40 milj. kr och är alltså av samma storlek som den i förut behandlad beräkning för 1950/51 erhållna kostnadssumman 79,79 milj. kr.

Handelsgödsel och kalk.

Handelsgödsel. Åren 1951/52—1953/54. Den handelsgödsel, som förbrukas under ett visst produktionsår, kommer i realiteten den i kalkylen för nästa produktionsår ingående skörden till godo. Därför beräknas numera de kostnader för handelsgödsel, som skola anses belasta ett visst produktionsår, med utgångspunkt från förbrukade kvantiteter och priser under närmast föregående år (1 juli—30 juni).

Definitiva uppgifter föreligga nu fram t. o. m. förbrukningsåret 1951/52 (som i beräkningarna motsvarar produktionsåret 1952/53). Uppgifterna för förbrukningsåret 1952/53 ha fastställts på basis av en inom jordbruksnämndens vegetabiliebyrå uppgjord prognos. Priserna avse stockholmsområdet och äro beräknade som ovägda medeltal av månadspriserna. Under 1952 genomfördes en omläggning av prissystemet, och de priser som tillämpats efter omläggningen, ha därför korrigerats på sådant sätt att full jämförbarhet erhållits.

Som framgår av tabell 17 räknar man inte med några större förändringar i förbrukningen av handelsgödsel. En minskning i förbrukningen av kalksalpeter och superfosfat har ansetts sannolik bland annat med hänsyn till den starka minskningen i oljeväxtarealen. Eftersom den inhemska produktionen av kalkkväve nu åter stigit räknar man med en ökad förbrukning härav.

Den samlade förbrukningen av handelsgödsel under olika år (förbrukningsår) anges i följande tablå (milj. kg).

Gödselslag	1920/29	1930/39	1938/39	1949/50	1950/51	1951/52	1952/53 (prognos)
Kvävehaltiga (15·5 %)	70	150	179	385	439	403	403
Fosfat (20 %)	170	250	305	494	527	489	478
Kalisalt (40 %)	60	75	88	138	136	159	160

Jordbrukskalk. Åren 1951/52—1953/54. Kostnaderna för jordbrukskalk ha beräknats på samma sätt som i förra årets vårkalkyl. Närmare redogörelse för principerna finnes intagen i Kungl. Maj:ts prop. nr 212/1949. Nu utförda beräkningar äro baserade på preliminära uppgifter över tillverkad jordbrukskalk 1951 enligt Kommerskollegii statistik. För 1952 finnas ännu icke några kvantitetsuppgifter tillgängliga. 1951 års kvantitet har därför enligt tidigare tillämpade principer framräknats till 1952 i enlighet med utvecklingen av försäljningen under 1952 i jämförelse med 1951 vid 10 av de största försäljningsenheterna. Dessa representerade 1951 ca 81 procent av all levererad jordbrukskalk. Den på så sätt för 1952 beräknade kvantiteten har fått gälla även för kalenderåren 1953 och 1954.

Den beräknade tillverkningen av jordbrukskalk för 1952 understiger tillverkningen för 1951 med 5 procent.

Beträffande prisunderlaget må erinras om, att årsmedelpriser införskaffas från de 4 största försäljningsenheterna i landet, varefter sammanvägning

Tabell 17. Kostnadsberäkning för handelsgödsel och jordbrukskalk.

(I fråga om handelsgödsel avses förbrukning och priser under närmast föregående år.)

	1950/51		1951/52		1952/53		1953/54	
	Förbrukn. ton (kr/dt)	Milj. kr	Förbrukn. ton (kr/dt)	Milj. kr	Förbrukn. ton (kr/dt)	Milj. kr	Förbrukn. ton kr/dt	Milj. kr
Chilesalpeter	53 000 (24·76)	13·12	28 000 (32·61)	9·13	15 000 (42·41)	6·36	15 000 (37·15)	5·57
Kalksalpeter	166 000 (21·74)	36·09	236 000 (21·68)	51·16	259 000 (24·99)	64·72	240 000 (25·05)	60·12
Kalkkväve	58 000 (24·44)	14·18	73 000 (24·86)	18·15	40 000 (34·05)	13·62	55 000 (35·03)	19·27
Svavelsyrad amm.	14 000 (27·00)	3·78	15 000 (27·56)	4·13	19 000 (36·71)	6·97	18·000 (35·33)	6·36
Kalkammonsalpeter	[1] 78 000 (19·72)	15·38	[1] 70 000 (20·13)	14·09	[2] 43 000 (31·34)	13·48	[2]45 000 (31·57)	14·21
Kalisalt 40 %	138 000 (20·63)	28·47	136 000 (19·63)	26·70	159 000 (17·80)	28·30	160 000 (17·80)	28·48
Superfosfat 19—20 %	494 000 (13·58)	67·09	523 000 (13·76)	71·96	486·000 (17·74)	86·22	475 000 (17·85)	84·79
Thomasfosfat	14 000 (13·35)	1·87	20 000 (13·37)	2·67	17 000 (17·47)	2·97	17 000 (16·10)	2·74
Summa		**179**·98		**197**·99		**222**·64		**221**·54
Index		100·0		110·0		123·7		123·1
Jordbrukskalk		8·46		8·66		8·77		8·84
Summa		**188**·44		**206**·65		**231**·41		**230**·38
Index		100·0		109·7		122·8		122·3

[1] 15·5 %-ig vara.
[2] 20·5 %-ig vara.

Tabell 18. Kostnadsberäkning för fodermedel.

	1950/51		1951/52		1952/53 (prel.)		1953/54 (prognos)	
	Förbrukn. ton (kr/dt)	Milj. kr	Förbrukn. ton (kr/dt)	Milj. kr	Förbrukn. ton (kr/dt)	Milj. kr	Förbrukn. ton kr/dt	Milj. kr
A. Kraftfoder.								
Majs	106 500 (32·29)	34·39	94 600 (39·93)	37·77	60 000 (47·40)	28·44	50 000 (47·40)	23·70
Sorghum	41 350 (31·85)	13·17	37 060 (37·39)	13·86	—	—	—	—
Korn (importerat)	21 800 (27·14)	5·92	18 800 (39·00)	7·33	—	—	—	—
Havre (importerad)	250 (26·00)	0·06	—	—	—	—	—	—
Fodervete (importerat)	—	—	6 790 (36·50)	2·48	—	—	—	—
Kli av vete: inhemskt	111 200 (30·17)	33·55	113 500 (35·60)	40·41	120 000 (39·00)	46·80	119 000 (39·00)	46·41
importerat	100 230 (28·61)	28·68	74 100 (34·42)	25·51	75 000 (37·80)	28·35	75 000 (37·80)	28·35
Kli av råg	13 400 (28·99)	3·88	16 900 (33·34)	5·63	17 500 (34·00)	5·95	17 500 (34·00)	5·95
» » havre	16 700 (20·12)	3·36	15 650 (20·72)	3·24	16 200 (15·50)	2·51	16 200 (15·50)	2·51
» » korn	7 330 (24·20)	1·77	7 470 (28·70)	2·14	7 400 (29·00)	2·15	7 400 (29·00)	2·15
»Övrigt»	[1] 7 640	2·54	[2] 490	0·17	—	—	—	—
Linkakmjöl och linfrökakor, expeller	10 940 (48·98)	5·36	5 810 (56·20)	3·27	6 500 (56·70)	3·69	6 500 (56·70)	3·69
Sojamjöl, jordnötsmjöl och -kakor	10 310 (54·25)	5·59	7 010 (63·00)	4·42	7 500 (64·00)	4·80	7 500 (64·00)	4·80
Raps- och senapsmjöl	1 980 (36·83)	0·73	7 360 (42·19)	3·11	9 000 (42·50)	3·82	9 000 (42·50)	3·82
Övrigt oljekraftfoder	172 230 (44·34)	76·37	103 470 (50·16)	51·90	147 000 (50·50)	74·24	147 000 (50·50)	74·24
Summa		**215·37**		**201·24**		**200·75**		**195·62**
B. Fabriksavfall.								
Melass: betodlare	23 100 (6·30)	1·46	23 550 (6·35)	1·50	24 000 (6·35)	1·52	24 000 (6·35)	1·52
övr. jordbrukare	38 175 (25·00)	9·54	29 840 (33·00)	9·85	32 000 (33·50)	10·72	32 000 (33·50)	10·72
Importerad melasserad trockensnitzel	—	—	5 200 (33·25)	1·73	—	—	—	—
Betmassa: betodlare	795 720 (0·295)	2·35	692 150 (0·300)	2·08	717 000 (0·305)	2·19	715 000 (0·305)	2·18
övr. jordbrukare	61 310 (1·013)	0·62	67 100 (1·654)	1·11	93 000 (1·830)	1·70	93 000 (1·830)	1·70
Betfor: betodlare	9 600 (17·50)	1·68	7 780 (26·50)	2·06	7 100 (25·50)	1·81	7 000 (25·50)	1·78
övr. jordbrukare	17 300 (25·25)	4·37	16 320 (37·25)	6·08	20 300 (36·25)	7·36	20 000 (36·25)	7·25
Drank, hl	1 160 000 (0·40)	0·46	1 230 000 (0·50)	0·62	1 890 000 (0·50)	0·94	1 860 000 (0·50)	0·93
Drav, hl	344 000 (2·00)	0·69	353 000 (2·75)	0·97	391 000 (3·00)	1·17	400 000 (3·00)	1·20
Summa		**21·17**		**26·00**		**27·41**		**27·28**

[1] Tapioka- och maniokamjöl, risfodermjöl, majsglutenfoder och melasserat kli.
[2] Tapioka- och maniokamjöl samt risfodermjöl.

Tabell 18 (forts.). **Kostnadsberäkning för fodermedel.**

	1950/51		1951/52		1952/53 (prel.)		1953/54 (prognos)	
	Förbrukn. ton (kr/dt)	Milj. kr	Förbrukn. ton (kr/dt)	Milj. kr	Förbrukn. ton (kr/dt)	Milj. kr	Förbrukn. ton (kr/dt)	Milj. kr
C. Animaliskt foder m. m.								
Köttfodermjöl	6 110 (36·44)	2·23	6 716 (44·24)	2·97	6 500 (47·90)	3·11	6 500 (47·75)	3·10
Foderbenmjöl	5 261 (29·50)	1·55	5 100 (39·62)	2·02	4 350 (40·00)	1·74	4 300 (40·00)	1·72
Dikalciumfosfat	2 690 (49·65)	1·34	1 677 (55·50)	0·93	1 500 (43·00)	0·65	2 000 (42·00)	0·84
Dinatriumfosfat	718 (48·70)	0·35	161 (55·10)	0·09	500 (48·00)	0·24	600 (47·50)	0·29
Blandat mineralfoder	17 910 (50·80)	9·10	13 616 (56·77)	7·73	16 200 (50·00)	8·10	17 000 (49·00)	8·33
Fiskmjöl	8 785 (70·42)	6·19	10 933 (74·83)	8·18	12 500 (79·50)	9·94	13 000 (79·75)	10·37
Fodertran	3 000 (310·00)	9·30	2 900 (290·00)	8·41	3 100 (260·00)	8·06	3 200 (265·00)	8·48
Vitaminfodermedel	6 278 (146·15)	9·18	6 588 (156·84)	10·33	7 500 (155·60)	11·67	8 000 (155·00)	12·40
Summa		**39·24**		**40·66**		**43·51**		**45·53**

göres till årsmedelpris för bränd kalk respektive kalkstensmjöl. Uppgifterna avse pris vid fabrik. Kvantitets-, pris- och kostnadsutvecklingen belyses av följande uppgifter.

År	Kvantitet, milj. kg	Pris, kr/ton	Kostnad, milj. kr	Index, 1950/51 = 100
1950/51	300·5	28·15	8·46	100·0
1951/52	285·4	30·34	8·66	102·4
1952/53	268·8	32·63	8·77	103·7
1953/54	254·4	34·75	8·84	104·5

Köpfodermedel.

Åren 1951/52—1953/54. För produktionsåret 1951/52 ha definitiva uppgifter kunnat erhållas om såväl kvantiteter som priser, varigenom kostnadsberäkningarna för köpfodermedel kunnat slutjusteras. För produktionsåret 1952/53 ha förnyade beräkningar verkställts med ledning av nu kända uppgifter om försäljning, produktion, import m. m.

Beräkningen av kostnaderna för foder till äggproduktionen utanför jordbruket har reviderats. Hänsyn har härvid tagits till den under olika år växlande sammansättningen av fodret, dels till prognosen över äggproduktionen och förändringen i priserna på olika fodermedel.

Förbrukningen av köpfodermedel under 1953/54 har beräknats med ledning av liknande överväganden, som ligga till grund för de preliminära beräkningarna för 1952/53. Man har härvid givetvis även beaktat storleken av den inhemska normproduktionen av fodermedel samt husdjursantalets och animalieproduktionens förändringar.

Beräkningarna av kostnaderna för köpfodermedel redovisas i tabellerna 18 och 19. I det följande lämnas några kortfattade kommentarer till de för 1952/53 och 1953/54 lämnade uppgifterna.

Kraftfoder. Förbrukningen av importerad fodersäd beräknas under såväl innevarande som följande år komma att bestå av enbart majs. Förbrukningen av importfodersäd utgjorde 1951/52 ungefär 157 milj. kg, men beräknas för innevarande år komma att sjunka till 60 milj. kg och för kommande år till 50 milj. kg. Orsaken till minskningen är främst att söka i den goda tillgången på inhemska fodermedel.

I fråga om förbrukningen av oljekraftfoder räknar man med en återhämtning i jämförelse med den särskilt låga förbrukningen under 1951/52.

Den beräknade användningen av vegetabiliskt kraftfoder belyses närmare i följande tablå.

		1950/51 milj. kg	1951/52 milj. kg	1952/53 milj. kg (prel.)	1953/54 milj. kg (prognos)
Vetekli	Inhemskt, erhållet vid handelsförmalning	99·5	104·0	111·0	108·0
	Inhemskt, erhållet vid löneförmalning	11·7	9·5	10·0	11·0
	Importerat	100·2	74·1	75·0	75·0
	Summa	**211·4**	**187·6**	**195·0**	**194·0**
Rågkli	Erhållet vid handelsförmalning	11·7	15·4	16·0	16·0
	Erhållet vid löneförmalning	1·7	1·5	1·5	1·5
	Summa	**13·4**	**16·9**	**17·5**	**17·5**
Havrekli	Erhållet vid handelsförmalning	**16·7**	**15·7**	**16·2**	**16·2**
Kornkli	Erhållet vid handelsförmalning	1·1	1·2	1·2	1·2
	Erhållet vid husbehovsförmalning i Norrland	6·2	6·2	6·2	6·2
	Summa	7·3	7·4	7·4	7·4
	Summa kli	**248·8**	**227·6**	**236·1**	**235·1**
Oljekraftfoder, totalt		**195·5**	**123·6**	**170·0**	**170·0**
Importerad fodersäd, totalt		**169·9**	**157·2**	**60·0**	**50·0**

Vid kostnadsberäkningen har man liksom tidigare utgått från förbrukarpriser fritt fordon och importhamn. För 1952/53 ha priserna beräknats med ledning av hittills under produktionsåret gällande priser. För 1953/54 räknas med ungefär oförändrade priser.

Fabriksavfall. I fråga om melass, betmassa och betfor har förbrukningen beräknats i samråd med Svenska sockerfabriksaktiebolaget. Eftersom prisbildningen nu i viss mån är fri, ha de i kalkylen tillämpade priserna baserats på överväganden rörande den sannolika prisutvecklingen.

Förbrukningen av drank har som vanligt beräknats under förutsättning att varje hektoliter potatis vid brännvinstillverkning ger 1 hektoliter drank och att potatisens hektolitervikt är 70 kg. Förbrukningen av drav har även som vanligt beräknats under förutsättning att 1 ton korn ger 9,3 hektoliter

Tabell 19. Sammandrag av kostnader för köpfoder, milj. kr.

	1950/51	1951/52	1952/53 (prel.)	1953/54 (prognos)
Kraftfoder	215·37	201·24	200·75	195·62
Fabriksavfall	21·17	26·00	27·41	27·28
Animaliskt foder m. m.	39·24	40·66	43·51	45·53
Summa	275·78	267·90	271·67	268·43
Index	100·0	97·1	98·5	97·3
Avgår kostnader för foder till äggproduktionen utanför jordbruket	24·67	26·84	26·97	27·07
Nettosumma	251·11	241·06	244·70	241·36
Index	100·0	96·0	97·4	96·1

drav. Förbrukarpriserna på drank och drav ha erhållits från Sveriges bränneriidkareförening och Aktiebolaget Stockholms bryggerier.

Animaliskt foder m. m. På grund av svårigheterna att göra säkra kvantitetsberäkningar ha de sakkunniga i föreliggande kalkyl icke medtagit fiskensilage och foderjäst vare sig för basåret eller för senare år. Även blodmjöl har uteslutits från beräkningarna. Tillsammans ha dessa poster tidigare representerat ett värde av mindre än 1 milj. kr.

I fråga om mineral- och vitaminfodermedel räknas i denna kalkyl med tillverkade och importerade kvantiteter korrigerade för lagerförändringar hos tillverkare och importörer. Förbrukningen under 1952/53 och 1953/54 har uppskattats med ledning av tidigare års kvantiteter.

Kostnader för foder till äggproduktionen utanför jordbruket. Beräkningarna ha utförts enligt samma principer som tidigare. Härvid har foderåtgångens sammansättning blivit föremål för vissa smärre justeringar (om beräkningsmetoderna se Kungl. Maj:ts prop. 280/1947 s. 134—136). Som redan nämnts har hänsyn dessutom tagits till förändringar i kvantiteter och priser.

Diverse förnödenheter.

Liksom i vårkalkylen 1952 skedde för handelsgödsel, har en omläggning av beräkningarna gjorts för de kostnader inom gruppen »Diverse förnödenheter», vilka direkt kunna anses belasta växtodlingen. Så är fallet med skördegarn, hösalt, foderkonserveringsmedel samt växtskydds- och ogräsbekämpningsmedel m. m. Tidigare ha kostnaderna för dessa produktionsmedel för ett visst produktionsår beräknats med ledning av uppgifter om förbrukade kvantiteter och priser under samma produktionsår eller under det kalenderår, varunder det aktuella produktionsåret slutar. I realiteten komma dock dessa produktionsmedel den under påföljande produktionsår ingående skörden till godo och giva upphov till intäkter under detta år. Kostnaderna under ett visst produktionsår beräknas sålunda nu med utgångspunkt från priser och förbrukade kvantiteter under närmast föregående produktionsår eller under det kalenderår, varunder det aktuella produktionsåret börjar.

Skördegarn. Behovet av skördegarn på den svenska marknaden täckes alltjämt till största delen med pappersgarn. Under 1952 har dock en viss tillverkning av sisalgarn förekommit. Då ännu ingenting kan sägas om omfattningen av denna tillverkning under 1953, har det icke ansetts möjligt att beakta sisalgarnets inverkan på det genomsnittliga priset.

Uppgifter om tillverkningen av skördegarn under 1952 ha inhämtats från de svenska fabrikanterna. Från att under 1951 ha varit 6 700 ton har tillverkningen under 1952 sjunkit till 5 800 ton, varav ca 350 ton utgöras av sisalgarn. Till följd av den låga tillverkningen under 1952 ha de sakkunniga ansett befogat att sänka den tidigare i kalkylen förutsatta årliga förbrukningen av 6 700 ton till 6 300 ton för 1952/53 och 6 000 ton för 1953/54. Den förutsatta årliga förbrukningen har sålunda ej helt anpassats till 1952 års tillverkningskvantitet, emedan den kraftiga sänkningen av tillverkningen 1952 mycket väl delvis kan vara tillfällig.

Till följd av fallande priser på råmaterial till pappersskördegarn räknades i höstkalkylen 1952 med en sänkning av förbrukarpriset på skördegarn från 2,55 till 2,23 kr/kg för skördesäsongen 1953. Till föreliggande kalkyl ha emellertid informationer förelegat angående prisutvecklingen, vilka motiverat en justering av priset till 2,05 kr/kg, vilket pris sålunda nu anses gälla för 1953/54 enligt förut diskuterad omläggning av beräkningsprinciperna för bl. a. skördegarn. Ytterligare prissänkningar på råmaterialet äro tänkbara, men någon möjlighet att uppskatta dessa eventuella prissänkningar föreligger ej.

Nu tillämpade kvantiteter och priser samt beräknade kostnader framgå av följande tablå.

År	Kvantitet, ton	Pris, kr/kg	Kostnad, milj. kr
1950/51	7 000	1·37	9·59
1951/52	6 700	2·40	16·08
1952/53	6 300	2·55	16·07
1952/53	6 000	2·05	12·30

Hösalt. Även här har den förut diskuterade omläggningen av beräkningsprinciperna ägt rum. Kostnadsförändringarna äro ytterst obetydliga.

Foderkonserveringsmedel. För kalenderåret 1952 föreligga nu definitiva förbrukningS- och prisuppgifter för AIV-syra, myrsyra, myrsyrade salter samt biologiska konserveringsmedel. Det har genomgående förutsatts, att den under kalenderåret 1952 uppnådda förbrukningen kommer att gälla även för de följande år, som beröras i kalkylen. Nedgången i AIV-syraförbrukningen har fortsatt och förbrukningen av övriga konserveringsmedel visar fortfarande en kraftig ökning. Kvantiteter och kostnader framgå av följande tablå.

År	AIV-syra			Övriga foderkonserveringsmedel, milj. kr	Summa kostn., milj. kr
	Kvant., ton	Pris, kr/ton	Kostn., milj. kr		
1950/51	3 600	139·00	0·50	0·51	1·01
1951/52	2 400	158·10	0·38	0·63	1·01
1952/53	1 270	182·50	0·23	1·04	1·27
1953/54	1 270	192·90	0·24	1·04	1·28

Kostnaderna för melass till foderkonservering upptagas som vanligt under kostnadsgruppen »Fabriksavfall» i foderkostnadsberäkningen.

Hästskor och hästskosöm. I föreliggande kalkyl ha kvantiteterna korrigerats med hänsyn till uppgifter enligt industristatistiken för 1951. I stället för de tidigare beräknade kvantiteterna, 2 680 ton hästskor samt 680 ton söm och hakar, har nu räknats med 2 550 ton hästskor samt 550 ton söm och hakar. Dessa kvantiteter ha tillämpats fr. o. m. 1950/51. I höstkalkylen beaktades mindre prisstegringar för såväl hästskor som söm och hakar. Ef-

ter nämnda kalkyl har emellertid en mindre prissänkning för hästskor inträffat.

Silfilter. Kostnaderna äro liksom tidigare beräknade på fast kvantitet. Efter det att priset varit oförändrat under hela 1952, inträffade en prissänkning i januari 1953, varför nu beräknad kostnadssumma för 1952/53 är något lägre än i förra vårkalkylen. För 1953/54 har tillämpats det pris, som gäller vid beräkningstillfället.

Torvströ. Basårets kvantitet, d. v. s. 1,8 milj. balar, har bibehållits för samtliga berörda produktionsår. En omläggning av underlaget för prisstatistiken för torvströ har emellertid befunnits önskvärd, varigenom även kostnadssumman för basåret påverkas. Enligt de nya beräkningarna blir kostnadssumman för basåret 6,07 milj. kr och för såväl 1952/53 som 1953/54 7,47 milj. kr.

Växtskydds- och ogräsbekämpningsmedel m. m. I vårkalkylen 1952 infördes definitiva uppgifter över jordbrukets kostnader för växtskydds- och ogräsbekämpningsmedel m. m. under 1951. Till föreliggande kalkyl har på vanligt sätt verkställts en undersökning om jordbrukets inköp av dessa förnödenheter under föregående år. Den har liksom förut baserats på uppgifter från samtliga kända tillverkare och importörer av hithörande varuslag över deras leveranser under året. Definitiva siffror för 1952 äro dock ännu ej kända, eftersom undersökningen icke är slutförd. Uppgifter ha emellertid ingått från företag, som 1951 representerade 86 procent av den totala försäljningssumman till jordbruket. För de företag, vilka ännu ej lämnat uppgifter för 1952, ha för detta år antagits samma försäljningssummor som under 1951.

Kostnadsredovisningen i kalkylen inkluderar nu liksom tidigare även bakteriekulturer. Tidigare har — för att undvika dubbelräkning — från de av försäljningsföretagen lämnade uppgifterna gjorts avdrag för de betningsmedel, som bekostats av företag inom utsädesbranschen. Då utsädeskostnaderna nu icke längre ingå i kalkylen, har det icke ansetts erforderligt att i fortsättningen inhämta speciella uppgifter om utsädesfirmornas kostnader för betningsmedel. I stället har nu i kalkylen genomgående medtagits de totala beloppen.

Som tidigare nämnts, har en omläggning av beräkningsprinciperna gjorts för bl. a. växtskydds- och ogräsbekämpningsmedel m. m., i det att den för ett visst kalenderår konstaterade kostnadssumman nu tillämpas för det produktionsår, som börjar under kalenderåret. Kostnaden under 1951, 13,67 milj. kr, tillämpas alltså nu för produktionsåret 1951/52 och kostnaden under 1952, 14,68 milj. kr, får gälla för 1952/53. För produktionsåret 1953/54 har med hänsyn till utvecklingen under tidigare år upptagits en kostnad av 15,40 milj. kr.

Rengörings- och desinfektionsmedel. Till föreliggande kalkyl ha för dessa förnödenheter liksom för växtskydds- och ogräsbekämpningsmedel m. m. uppgifter inhämtats från samtliga kända tillverkare och importörer över leveranserna till jordbruket under 1952. Uppgifter ha vid beräkningstillfället kunnat erhållas från företag, som 1951 representerade 84 procent av den totala inköpssumman till jordbruket. För de resterande företagen ha 1951 års försäljningssummor tillämpats även för 1952.

För 1951/52 uppgå de kända kostnaderna för rengörings- och desinfektionsmedel till 2,90 milj. kr. För 1952/53 och 1953/54 ha insatts samma belopp.

Sammandrag av jordbrukets kostnader för diverse förnödenheter återfinnas i tabell 20.

Tabell 20. Kostnader för diverse förnödenheter i sammandrag, milj. kr.

	1950/51	1951/52	1952/53	1953/54
Skördegarn	9·59	16·08	16·07	12·30
Hösalt	1·28	1·35	1·59	1·58
Foderkonserveringsmedel	1·01	1·01	1·27	1·28
Växtskydds- och ogräsbekämpningsmedel m. m.	14·39	13·67	14·68	15·40
Hästskor	3·11	3·85	3·93	3·88
Hästskosöm	1·43	1·93	2·09	2·09
Silfilter	2·66	2·59	2·37	2·26
Torvströ	6·07	6·88	7·47	7·47
Rengörings- och desinfektionsmedel	3·00	2·90	2·90	2·90
Summa	42·54	50·26	52·37	49·16
Index (1950/51 = 100)	100·0	118·1	123·1	115·6

Kostnader för frakter m. m.

Frakter.

Mjölkfrakter. Beräkningarna av kostnaderna för mjölkfrakter äro som vanligt baserade på uppgifter från Svenska Mejeriernas Riksförening beträffande för det första fraktkostnaderna per ton mjölk, för det andra den procentuella andel, för vilken mejerierna betala frakt, samt för det tredje invägda mjölkkvantiteter. Beträffande fraktkostnaderna per ton finnas uppgifter t. o. m. november månad 1952.

I föreliggande kalkyl ha fraktkostnaderna per ton för 1951/52 definitivt beräknats till 18,33 kr i genomsnitt mot 18,52 kr i vårkalkylen 1952. Statens biltrafiknämnd medgav fr. o. m. mars månad 1952 taxehöjningar för lastbilstransporter. Dessa höjningar förutsattes i förra årets vårkalkyl i fråga om mjölktransporterna slå igenom till fullo fr. o. m. april månad 1952. Enligt SMR:s statistik har fraktkostnaden per ton mjölk för månaderna april—november 1952 i genomsnitt varit 10,4 procent högre än fraktkostnaden under motsvarande månader 1951. Med utgångspunkt från den konstaterade genomsnittliga stegringen av fraktkostnaden fr. o. m. april månad 1952 ha fraktkostnaderna för 1952/53 beräknats enligt följande.

1. för september—november 1952 har tillämpats föreliggande uppgifter över fraktkostnaderna för nämnda månader
2. för december 1952—mars 1953 har tillämpats fraktkostnaderna för motsvarande månader under föregående produktionsår uppräknade med 10,4 procent
3. för april—augusti 1953 har tillämpats samma fraktkostnader som under motsvarande månader föregående produktionsår.

Medelfraktkostnaden för 1952/53 enligt denna beräkning uppgår till 19,39 kr per ton mjölk mot 19,81 kr enligt förra årets vårkalkyl. För prognosåret har tillämpats samma fraktkostnader per ton som de nu för 1952/53 beräknade.

Den beräknade ökningen av invägda mjölkkvantiteter har medfört en kostnadsökning av 0,7 milj. kr för 1953/54 i jämförelse med 1952/53. Fraktkostnader per ton, mjölkkvantiteter och beräknade totalkostnader framgå av följande tablå.

	Fraktkostnader per ton, kr	Beräknad mjölkkvantitet med betald frakt, milj. kg	Fraktkostnader för mjölk, milj. kr
1950/51	16·58	3 824	63·40
1951/52	18·33	3 641	66·74
1952/53	19·39	3 609	69·98
1953/54	19·39	3 647	70·72

Bilfrakter. I vårkalkylen 1952 beaktades de taxehöjningar för lastbilstransporter, vilka av Statens biltrafiknämnd hade medgivits att gälla fr. o. m. mars 1952. Statistiska uppgifter från Svenska lasttrafikbilägareförbundet över frakttaxorna vid ett antal lastbilscentraler visa överensstämmelse med de i samband med vårkalkylen 1952 beräknade taxorna för tiden efter 1 mars nämnda år. Kostnaderna ha därför i föreliggande kalkyl upptagits till samma belopp för 1952/53 som i vårkalkylen 1952 (19,5 milj. kr). Då någon ytterligare förändring i frakttaxorna icke inträffat, har samma belopp intagits i kalkylen även för prognosåret.

Järnvägsfrakter. Fr. o. m. april månad 1952 höjdes järnvägarnas frakttaxor, vilket i höstkalkylen 1952 beräknades öka jordbrukets kostnader för järnvägsfrakter med i genomsnitt 17 procent. Någon ändring av frakttaxorna har sedan våren 1952 ej skett, varför i föreliggande kalkyl räknats med samma kostnader för 1952/53 som i förra årets höstkalkyl. För 1953/54 har insatts samma belopp.

Mjölkkontroll.

Antalet kontrollassistenter. Definitiv statistik för 1951/52 visar, att antalet kontrollassistenter detta år uppgick till 1 023. För 1952/53 och 1953/54 har antalet kontrollassistenter uppskattats till 1 000.

Assistentlönerna. Liksom i tidigare kalkyler ha assistentlönerna för kontrollår ($^{1}/_{11}$—$^{31}/_{10}$) tillämpats för produktionsår utan omräkning. Statistik över löneutvecklingen under 1951/52 finnes ännu icke tillgänglig, varför för nämnda år tillämpats samma kontantlön som i förra årets vårkalkyl. Enär något nytt löneavtal ännu inte slutits för 1952/53, har i föreliggande kalkyl samma lön tillämpats för 1952/53 och 1953/54.

Liksom tidigare har verkställts framräkning av kostnaderna för mat och logi till assistenterna med hänsyn till prisutvecklingen. Den beräknade årskostnaden för mat och logi uppgår för 1952/53 till 1 486 kr per assistent.

Statliga bidrag. Från lantbruksstyrelsen har erhållits uppgifter om utbetalda statliga bidrag t. o. m. budgetåret 1951/52. Det utbetalda beloppet blev för detta år 0,33 milj. kr. För budgetåret 1952/53 har anslagits ett belopp av 0,30 milj. kr och för 1953/54 har av departementschefen förordats ett belopp av 0,37 milj. kr. Vissa detaljer av kalkylerna redovisas i följande tablå.

Kontrollår	Antal assistenter	Beräknad årskostnad per assistent, kr	Total kostnad, milj. kr	Avgår statliga bidrag, milj. kr	Kostnad för jordbruket, milj. kr
1950/51	1 087	5 993	6·51	0·31	6·2
1951/52	1 023	7 083	7·25	0·33	6·9
1952/53	1 000	7 128	7·13	0·30	6·8
1953/54	1 000	7 128	7·13	0·37	6·8

Tabell. 21. Kostnader för frakter m. m. i sammandrag, milj. kr.

	1950/51	1951/52	1952/53	1953/54
Mjölkfrakten	63·40	66·74	69·98	70·72
Övriga frakter:				
Bilfrakter	15·57	18·47	19·46	19·46
Järnvägstransporter	7·30	9·03	9·86	9·86
Summa frakter	86·27	94·24	99·30	100·04
Mjölkkontroll	6·20	6·92	6·83	6·76
Seminkostnader	5·36	5·90	6·49	7·14
Summa	97·83	107·06	112·62	113·94
Index (1950/51 = 100)	100·0	109·4	115·1	116·5

Seminkostnader.

Kostnaderna för den artificiella inseminationen ha beräknats på samma sätt som i förra årets vårkalkyl. Närmare redogörelse för principerna finnes intagen i Kungl. Maj:ts prop. nr 207/1951. Beräkningarna äro baserade på de totala seminkostnaderna t. o. m. 1951. För efterföljande år har verkställts framskrivning med hänsyn till förväntad ökning av seminverksamheten. Kostnaderna redovisas i följande tablå, fördelade på tjurhållning respektive övriga kostnader.

Kalenderår	Total seminkostn.	Avgår tjurkostnader	Återstående seminkostnader, medtagna i kalkylen per kalenderår	per produktionsår		Stegring sedan närmast föreg. år (%)
	milj. kr	milj. kr	milj. kr	milj. kr		
1945	0·72	0·21	0·51	1945/46	0·91	—
1946	1·42	0·31	1·11	1946 47	1·43	57
1947	2·08	0·48	1·60	1947/48	2·35	64
1948	3·42	0·69	2·73	1948 49	3·63	54
1949	4·88	0·79	4·09	1949 50	4·69	29
1950	5·87	0·88	4·99	1950/51	5·36	(11)
1951	6·54	0·99	5·55	1951/52	5·90	(10)
				1952/53	6·49	(10)
				1953/54	7·14	(10)

Sammandrag. De olika delposterna under rubriken »Frakter m. m.» återfinnas i tabell 21.

Tabell 22. Jordbrukets kostnader åren 1950/51—1953/54, milj. kr.

	1950/51	1951/52	1952/53	1953/54	Värdeförändring 1952/53—1953/54 beroende på förändring av (milj. kr)		
					kvantiteter	priser	summa
Arbetskostnader	1 976·1	2 378·7	2 458·5	2 384·8	— 73·7	—	— 73·7
Index	*100·0*	*120·4*	*124·4*	*120·7*	—	—	—
Kapitalkostnader.							
Grundförbättringar... } Avskrivning	19·1	23·5	25·0	24·9	—	— 0·1	— 0·1
Ekonomibyggnader... } o. underhåll	160·5	185·4	190·7	189·6	—	— 1·1	— 1·1
Maskiner o. redskap.. }	273·8	323·8	351·4	366·5	+ 13·5	+ 1·6	+ 15·1
Elektricitet	45·0	54·8	56·6	64·3	+ 2·9	+ 4·8	+ 7·7
Räntekostnader	302·4	327·9	396·0	396·7	+ 0·7	—	+ 0·7
Summa kapitalkostnader	800·8	915·4	1 019·7	1 042·0	+ 17·1	+ 5·2	+ 22·3
Index	*100·0*	*114·3*	*127·3*	*130·1*	—	—	—
Kostnader för förnödenheter.							
Driv- och smörjmedel	79·8	92·3	99·0	103·8	+ 4·9	— 0·1	+ 4·8
Handelsgödselmedel och kalk	188·4	206·6	231·4	230·4	— 1·6	+ 0·6	— 1·0
Köpfodermedel	251·1	241·1	244·7	241·4	— 3·4	+ 0·1	— 3·3
Diverse förnödenheter	42·5	50·3	52·4	49·2	— 0·1	— 3·1	— 3·2
Summa förnödenheter	561·8	590·3	627·5	624·8	— 0·2	— 2·5	— 2·7
Index	*100·0*	*105·1*	*111·7*	*111·2*	—	—	—
Frakter m. m.							
Frakter	86·2	94·3	99·3	100·0	+ 0·7	—	+ 0·7
Mjölkkontroll	6·2	6·9	6·8	6·8	—	— 0·0	— 0·0
Seminkostnader	5·4	5·9	6·5	7·1	+ 0·6	—	+ 0·6
Summa frakter m. m.	97·8	107·1	112·6	113·9	+ 1·3	— 0·0	+ 1·3
Index	*100·0*	*109·5*	*115·1*	*116·5*	—	—	—
Summa kostnader	3 436·5	3 991·5	4 218·3	4 165·5	— 55·5	+ 2·7	— 52·8
Index	*100·00*	*116·15*	*122·75*	*121·21*	—	—	—

Sammanfattning av inkomst- och kostnadsberäkningarna.

Resultatet av beräkningarna rörande jordbrukets inkomster och kostnader har sammanfattats i följande tablå.

	1950/51	1951/52	1952/53	1953/54
Kostnader, milj. kr	3 436·5	3 991·5	4 218·3	4 165·5
Kostnadsindex	100·00	116·15	122·75	121·21
Inkomster, milj. kr	3 295·9	3 810·1	4 059·5	3 985·1
Avgår överskott 1950/51 enligt kalkyl med 1938/39 som basår	8·4	—	—	—
Basinkomst, framskriven medelst kostnadsindex, milj. kr	3 287·5	3 818·4	4 035·4	3 984·8
Kalkylmässigt över- eller underskott, milj. kr	—	— 8·3	+ 24·1	+ 0·3

Enligt prisöverenskommelsen våren 1952 beräknades av det dåvarande underskottet för 1952/53 (avrundat nedåt med 1,8 milj. kr) 55 milj. kr hänföra sig till ökade räntekostnader på grund av höjning av jordvärdena för jordbruksfastigheter enligt 1952 års fastighetstaxering ävensom ökade värden å kreaturs- och förrådskapital. Av denna räntekostnadsökning skulle 1/5 eller 11 milj. kr beaktas vid prissättningen för 1952/53, medan återstående del eller 44 milj. kr skulle successivt intäckas med 1/4 under vart och ett av de följande 4 åren. I enlighet härmed bör det kalkylmässiga överskottet för 1952/53 ökas med 45,8 milj. kr (44 milj. kr plus avrundningen vid prisöverenskommelsen 1,8 milj. kr). Överskottet för 1952/53 blir då 69,9 milj. kr. På samma sätt bör det kalkylmässiga överskottet för 1953/54 vid kalkylens användning för prissättningen på jordbrukets produkter ökas med 33 milj. kr. *För 1953/54 uppstår då ett överskott av 33,3 milj. kr.*

I fråga om mejerimjölk har man i beräkningen sökt fastställa de faktiska inkomsterna under 1953/54. Beräknade förluster på export av mejeriprodukter ha sålunda avdragits. I kalkylen har man räknat med mjölkpristillägg för all invägd mjölk. De statliga bidragen på mjölk ha dock endast upptagits till det belopp per kilogram mjölkfett, som utgick före den höjning av bidragen, som infördes 1951/52. I beräkningarna för 1953/54 ingå sålunda statliga mjölkbidrag med ett ca 80 milj. kr lägre belopp än i beräkningarna för 1952/53.

I följande tablå belyses kvantitets- och prisförändringarnas inverkan på resultatet av förkalkylen för 1953/54 jämfört med resultatet av den reviderade kalkylen för 1952/53.

	Värdeförändring beroende på förändring i		
	kvantiteter milj. kr	priser milj. kr	kvantiteter och priser milj. kr
Inkomster.....	+ 42·4	— 116·8	— 74·4
Kostnader[1].....	+ 53·1	[2] — 15·3	+ 37·8
Totalt	+ 95·5	— 132·1	— 36·6

[1] Kostnadsförändringar överförda till inkomstsida.
[2] I texten omnämnd räntekostnadshöjning inräknad.

Bilaga 6.

PM
angående prisclearingen av fettvaror.

I en vid jordbruksnämndens regleringsskrivelse den 22 april 1952 fogad bilaga (Bil. 6 till Kungl. Maj:ts proposition nr 236/1952) har lämnats dels en redogörelse för clearingkassans för fettvaror verksamhet under budgetåret 1951/52, dels en prognos för budgetåret 1952/53. I redogörelsen har kassans behållning den 30 juni 1952 upptagits till 58,6 milj. kr. Främst på grund av att en utgiftspost om 7,5 milj. kr utgörande del av de 10,0 milj. kr, som enligt jordbruksuppgörelsen den 15 mars 1952 skulle disponeras ur clearingkassan för täckande av vissa pristillägg till jordbruket, icke kom att utbetalas förrän efter budgetårsskiftet 1 juli 1952, blev den verkliga behållningen i kassan vid utgången av budgetåret 1951/52 i stället 68,7 milj. kr. Av detta belopp har i enlighet med riksdagsbeslut 47,0 milj. kr avsatts för prisreglerande åtgärder på jordbrukets område under regleringsåret 1952/53.

Prognosen för budgetåret 1952/53 visade en behållning på 135,6 milj. kr. Då häri ingår nyssnämnda 58,6 milj. kr, skall från behållningen avdragas de 47,0 milj. kr, som avsatts för prisreglerande åtgärder. Den ovannämnda förskjutningen från budgetåret 1951/52 till 1952/53 av utgiftsposten på 7,5 milj. kr påverkar icke den beräknade behållningen vid utgången av budgetåret 1952/53. Enligt beräkningen skulle sålunda behållningen i clearingkassan den 30 juni 1953 komma att uppgå till (135,6—47,0=) 88,6 milj. kr. Härtill skall dock läggas ett belopp av 12,0 milj. kr utgörande beräknade utgifter för restitutioner och clearingbidrag under andra hälften av budgetåret 1952/53. Denna utgiftspost sammanhänger med att den beramade omläggningen av fettvaruregleringen icke, som i prognosen förutsatts, genomfördes vid årsskiftet 1952/53. Med utgångspunkt från prognosen skulle kassans tillgångar den 30 juni 1953 komma att uppgå till 100,6 milj. kr. Som framgår av uppställningen i denna promemoria väntas emellertid behållningen nu stanna vid 74,0 milj. kr. Differensen förklaras i sin helhet av att världsmarknadspriserna på fettvaruområdet under innevarande budgetår fallit betydligt kraftigare än beräknat. Bland annat medförde detta en till 14 milj. kr uppskattad förlust på exporten av 1952 års skörd. Vidare blev inkomsterna på 1951 års rapsodling och linodling inemot 8,0 milj. kr lägre än beräknat. Det förändrade marknadsläget har också lett till minskade intäkter om cirka 4,0 milj. kr på de fettsyror, som framkommit vid raffinering inom landet av såväl inhemska som importerade fettvaror.

Den i det följande intagna prognosen för budgetåret 1953/54 är givetvis mycket osäker särskilt med hänsyn till att fettvaruregleringen väntas bli föremål för en genomgripande omläggning från och med ingången av nämnda budgetår. Det nya regleringssystemet innebär i stora drag, att man skiljer de importerade fettvarorna från det nuvarande clearingförfarandet och i stället upptager en regleringsavgift på dessa varor. Denna avgift, som för sagda budgetår beräknas inbringa 72 milj. kr, skall inlevereras direkt till statskassan. De med det nya systemet sammanhängande restitutionerna och clearingbidragen för sådana fettvaror, som disponeras för annat än mat-

Regleringen av fettråvaror.

Redogörelse för clearingkassans för fettvaror verksamhet den 1/7 1952—30/6 1953.

	Inkomstsida		Summa	Utgiftssida		Summa
	1/7 1952—28/2 1953 (Faktiska)	1/3—30/6 1953 (Beräknade)		1/7 1952—28/2 1953 (Faktiska)	1/3—30/6 1953 (Beräknade)	
Innestående medel den 1/7 1952	—	—	18 365 785: 64	—	—	—
A. *Importerade fettvaror*						
1) *Matnyttigt fett*						
Clearingavgifter	44 081 076: 23	27 000 000: —	71 081 076: 23	—	—	—
Clearingbidrag och restitution av utjämningsavgifter vid export	—	—	—	1 344 103: 77	500 000: —	1 844 103: 77
Diverse utgifter (svinn vid raffinering m. m.	—	—	—	3 636 156: 95	1 500 000: —	5 136 156: 95
2) *Linolja*						
Clearingavgifter	—	1 700 000: —	1 700 000: —	—	—	—
Clearingbidrag	—	—	—	1 324 322: 20	900 000: —	2 224 322: 20
B. *Svenska oljeväxtprodukter*						
Svensk olja, utom linolja						
Överskott	14 878 220: 95	12 000 000: —	26 878 220: 95	—	—	—
Clearingbidrag för senapsolja, som använts för margarintillverkning	—	—	—	431 800: 11	—	431 800: 11
Restitution av utjämningsavgifter och clearingbidrag vid export	—	—	—	1 259: 89	500: —	1 759: 89
Förskott till inlösen av oljeväxtfrö utom linfrö	—	—	—	57 654 454: 30	—	57 654 454: 30
Förskott till inlösen av linfrö	—	—	—	3 549 781: 20	—	3 549 781: 20
Återbetalning av förskott till inlösen av oljeväxtfrö	34 070 046: 08	57 654 454: 30	91 724 500: 38	—	—	—
Överskott på export av oljeväxtfrö av 1952 års skörd	1 855 512: 84	—	1 855 512: 84	—	—	—
Underskott på export av oljeväxtfrö av 1952 års skörd	—	—	—	—	14 000 000: —	14 000 000: —
Linolja av 1951 års skörd	8 510 528: 06	—	8 510 528: 06	1 435 006: 69	—	1 435 006: 69
Ersättning för förlust vid export av smör	—	—	—	8 383 154: 05	—	8 383 154: 05

	Inkomstsida			Utgiftssida		
	1/7 1952—28/2 1953 (Faktiska)	1/3—30/6 1953 (Beräknade)	Summa	1/7 1952—28/2 1953 (Faktiska)	1/3—30/6 1953 (Beräknade)	Summa
C. *Margarin*						
Clearingavgifter	2 968 882: 37	1 500 000: —	4 468 882: 37	—	—	—
Prishöjningsavgifter för vete och råg, vilka enl. Kungl. brev den 29/5 1952 skola disponeras för genomförandet av en tillfällig prissänkning på margarin	6 500 000: —	144 886: 52	6 644 886: 52	6 641 886: 52	—	6 644 886: 52
D. *Diverse inkomster*						
Clearingavgifter för tvätt- och rengöringsmedel	8 374: 05	5 000: —	13 374: 05	—	—	—
Clearingsavgifter för kakaosmörersättning	104 007: 66	40 000: —	144 007: 66	—	—	—
Ränta å rörelsemedel	136 661: 42	500 000: —	636 661: 42	—	—	—
Ränta å bankmedel	131 526: 65	200 000: —	331 526: 65	—	—	—
E. *Pristillägg*						
Till reservationsanslaget prisreglerande åtgärder på jordbrukets område enl. Kungl. brev den 30/5 1952	—	—	—	10 000 000: —	—	10 000 000: —
F. *Utgifter för prisreglerande åtgärder*						
Överföres före den 1/7 1953 till anslaget för prisreglerande åtgärder på jordbrukets område enl. Kungl. brev den 6/6 1952	—	—	—	—	47 000 000: —	47 000 000: —
	113 244 836: 31	**100.744 340**: 82	**232 354 962**: 77	**94 404 925**: 68	**63 900 500**: —	**158 305 425**: 68

Sammanfattning.

Innestående medel den 1/7 1952	18 365 785: 64
Faktiska inkomster den 1/7 1952—28/2 1953	113 244 836: 31
Beräknade inkomster den 1/3—30/6 1953	100 744 340: 82
Summa	**232 354 962**: 77
Faktiska utgifter den 1/7 1952—28/2 1953	94 404 925: 68
Beräknade utgifter den 1/3—30/6 1953	63 900 500: —
Summa	**158 305 425**: 68
Beräknade tillgångar den 30/6 1953	74 049 537: 09

Prognos angående det ekonomiska resultatet av fettvarureglerингen under tiden den 1/7 1953—30/6 1954.

	Inkomstsida Kronor	Utgiftssida Kronor
I. *Clearingkassan för fettvaror*		
Ingående medel	35 000 000	
Överskott på svensk olja av 1953 års skörd	12 000 000	
Nedskrivning av lager		20 000 000
Beräknad förlust på export av oljeväxtfrö av 1953 års skörd		12 000 000
Avsättning för oförutsedda utgifter		15 000 000
	47 000 000	**47 000 000**
II. *Regleringsavgifter*, för importerade fettvaror, avsedda att direkt inlevereras till statskassan	72 000 000	
Restitutioner och clearingbidrag för importerade fettvaror samt sveuskt slakterifett, som disponeras för annat än matnyttigt ändamål och för export		18 000 000
Netto		54 000 000
	72 000 000	**72 000 000**

nyttigt ändamål och för export, kommer att direkt utgå från statskassan. För detta ändamål beräknas åtgå 18 milj. kr. Beträffande de vegetabiliska oljorna av inhemsk odling avses däremot clearingförfarandet bibehållas under nästa budgetår. Efter den 30 juni 1953 kommer nämndens kassa icke att tillföras andra medel än motsvarande överskottet på försäljningen inom landet av svensk olja. Dessa medel, beräknade till 12 milj. kr, förutsättes helt komma att åtgå till täckande av förluster på export av frö och olja av 1953 års skörd.

Av överskottet i clearingkassan vid innevarande budgetårs slut avses 35 milj. kr bli reserverade till täckande av utgifter i samband med avvecklingen av nuvarande regleringåtgärder på fettvaruområdet. Under de gångna åren har genom fettimportföreningens och oljefabikernas försorg inköpts fettvaror med clearingkassan som garant. Enär man tänkt sig att industrien, efter övergången till det nya systemet, skall överta vid ingången av budgetåret 1953/54 kvarvarande lager av dessa varor till världsmarknadspris och på desamma erlägga regleringsavgift enligt den nya ordningen, blir det nödvändigt att nedskriva varornas anskaffningsvärde till aktuella världsmarknadspriser. Härjämte har det ansetts lämpligt att i detta sammanhang även nedskriva inköpsvärdet på de beredskapslagrade kvantiteterna fettvaror. För dessa ändamål beräknas med utgångspunkt från dagens prisnivå åtgå i runt tal 20 milj. kr. Då man emellertid icke nu med säkerhet kan bedöma den internationella prisutvecklingen bör återstående delen av clearingkassans tillgångar tills vidare reserveras för oförutsedda utgifter.

Beräkningarna för budgetåret 1953/54 har helt grundat sig på nuvarande världsmarknadspriser på fettvaruområdet samt förutsätter oförändrade priser på den svenska marknaden på margarinråvaror under nästa budgetår.

Stockholm den 27 mars 1953.

Bilaga 7.

Till Statens jordbruksnämnd.

Svenska spannmålsaktiebolaget får härmed i likhet med tidigare till Statens jordbruksnämnd överlämna förslag till de prisreglerande åtgärder på jordbrukets område under konsumtionsåret 1953/54, som beröra bolagets verksamhet. I samband härmed har bolaget företagit beräkningar över bolagets kostnader under nämnda konsumtionsår ävensom gjort en förnyad kalkyl över sina kostnader under nu löpande konsumtionsår. Dessutom kan bolaget nu redovisa resultatet av verksamheten under regleringsåret 1951/52.

Till bolaget är av nämnden för yttrande överlämnad motionen nr 412 till riksdagens andra kammare angående viss omläggning av brödsädsregleringen. Denna fråga kommer bolaget alltså även att upptaga till behandling.

Inledning.

Regleringsåtgärderna beträffande spannmål och fodermedel, sådana de för närvarande äro utformade, hava varit i stort sett oförändrade i kraft de senaste konsumtionsåren. Sålunda äro odlarna beträffande kvarngill brödsäd garanterade vissa lägsta priser fritt ett antal prisorter. Genom avtal mellan spannmålshandlare och kvarnar, å ena, samt bolaget, å andra sidan, hava nämnda företag förbundit sig att till odlarna betala lägst de garanterade, under konsumtionsåret successivt stigande priserna. Bolaget har å sin sida åtagit sig dels gentemot spannmålshandlare och kvarnar att inköpa all av dem hembjuden kvarngill brödsäd, dels ock mot kvarnarna att till dem med hänsyn till deras behov och bolagets tillgångar försälja brödsäd till vissa bestämda priser. I stort sett torde de sålunda träffade anordningarna hava fungerat tillfredsställande. Emellertid hava skördeförhållandena inom landet såväl 1951 som 1952 varit i olika hänseenden mycket otillfredsställande, vilket i sin tur medfört att regleringsanordningarna utsatts för påfrestningar, med vilka man normalt icke skulle behöva räkna. Sålunda blev veteskörden år 1951, ehuru densamma — och detta gäller framför allt vårveteskörden — under högsommaren tedde sig mycket lovande, i betydande utsträckning förstörd av rost. Detta medförde i sin tur, att stora kvantiteter vete måste importeras och detta till priser, som i vissa fall voro mycket höga. Brödsädsskörden 1952 tedde sig vid tiden för dess mognad ännu mera lovande än skörden föregående år. Större delen av råg- och höstveteskörden kunde även, trots otjänlig väderlek, inbärgas under jämförelsevis gynnsamma förhållanden. Däremot blev den rikliga vårvetegrödan i större delen av landet mycket illa skadad av regn, frost och snö. Detsamma gällde en stor del av övrig vårsädsgröda.

Med anledning av skördeskadorna 1951 och 1952 har jordbruksnämnden efter samråd med och i vissa fall på förslag av bolaget företagit vissa uppmjukningar i fråga om föreskrifterna för leveransgill brödsäd. Detta har givetvis medfört, att bolaget fått samt kommer att få inköpa ej oväsentliga

myckenheter brödsäd, i första hand vårvete, som endast i mindre omfattning torde komma att kunna omsättas till kvarnändamål. Bolaget vill i detta sammanhang framhålla, att tillgångarna på brödsäd inom landet, även om en ganska betydande reserv synes böra upprätthållas, för närvarande äro alltför stora. Anledningen härtill är i första hand, att saluöverskottet av 1952 års skörd kommer att bliva avsevärt större, än vad man hösten 1952 hade anledning förmoda. De för närvarande stora lagren av brödsäd inom landet bero emellertid även därpå att bolaget icke i den omfattning som varit önskvärd kunnat företaga export av brödsäd. Visserligen torde det finnas möjligheter att uppbringa utrymmen för de myckenheter brödsäd av gammal skörd om 375 000/400 000 ton, som — om någon export dessförinnan icke kommer till stånd — den 1 september 1953 torde komma att finnas inom landet utöver ca 50 000 ton i övergångslager för kvarnindustrien. En upplagring inom landet av så stor omfattning kommer att bliva mycket kostsam, och dessutom bör man, om detta ur andra synpunkter låter sig göra, som beredskapslager om möjligt icke hålla större myckenheter, än att de utan svårigheter kunna utbytas och omsättas. Redan ett beredskapslager om 200 000 ton torde ur denna synpunkt vara jämförelsevis stort.

Även i fråga om fodersäd synas tillgångarna inom landet, särskilt om hänsyn även tages till befintliga myckenheter icke kvarngill brödsäd, vara mycket stora. Från handelns sida har det för övrigt ifrågasatts, att de måste anses såsom alltför stora. Några importköp i fråga om fodersäd ha icke heller företagits under nu löpande regleringsår, bortsett från inköp av vissa mindre myckenheter majs. Däremot har viss export företagits av korn samt av fodervete.

Den inhemska fodersädsmarknaden är ju sedan några år tillbaka fri. Prisbildningen inom landet är därför avsedd att regleras genom de priser, som tillämpas för importerad fodersäd. I anslutning till vad som nyss sagts om fodersädstillgångarna bör det måhända i detta sammanhang framhållas, att de inhemska fodersädspriserna under hela konsumtionsåret varit lägre än vad man med hänsyn till priserna å importerad fodersäd haft anledning förmoda.

Under konsumtionsåret 1951/52 förelågo inom olika delar av världen vissa försörjningssvårigheter, samtidigt som skördeutfallet i vissa exportländer — framför allt i Argentina — var mycket svagt. Dessa omständigheter i förening med valutasvårigheterna medförde en viss uppgång i priserna på spannmål och fodermedel, vilken för importländerna förstärktes därigenom att sjöfrakterna kraftigt stego. Under nu löpande konsumtionsår har utvecklingen varit en annan. I fråga om de flesta varor som här avses ha prisfall inträffat, som emellanåt varit ganska betydande. Särskilt starka prisreduktioner kunna sålunda iakttagas i fråga om havre och råg. Vidare är att märka, att Argentina återkommit såsom exportör och därvid åtminstone till vissa länder, ehuru icke till vårt land, tillämpat konkurrenskraftiga priser. Vidare äro numera sjöfrakterna avsevärt lägre än under föregående konsumtionsår. Till utvecklingen har givetvis ock bidragit att skördeutfallet 1952 i hela Västeuropa varit jämförelsevis gott samt även de stora skördarna av vete i USA och Kanada, vilka föranlett en upplagring av vete av betydande omfattning. Vad nu sagts talar närmast för att läget förändrats därhän, att importmöjligheterna beträffande spannmål och fodermedel förbättrats. Huruvida detta är en temporär företeelse eller av mera bestående karaktär är svårt att avgöra. Flerstädes, såsom i England, Tyskland, Holland, Belgien m. fl. andra länder, har den senare tidens utveckling på spannmåls- och fodermedelsmarknaden emellertid föranlett mer eller mindre långt gåen-

de åtgärder eller förberedelser till åtgärder för frigörande av importhandeln, vilken handel i allmänhet alltsedan senaste världskriget varit statsreglerad, ofta under form av statliga eller halvstatliga monopolföretag. Även här i landet har denna fråga vid några tillfällen varit aktuell, ehuru densamma hittills avvisats av statsmakterna. Anledningen härtill har huvudsakligen varit de ovissa marknadsförhållandena utomlands, prisbildningen samt valutasvårigheterna. Bolaget har emellertid ansett, att det allmänna marknadsläget, även om detsamma alltjämt är ovisst, dock förbättrats i sådan grad, att bolaget uppdragit åt en kommitté med representanter för jordbruk, handel och industri att utreda möjligheterna till och formerna för ett eventuellt frisläppande av spannmåls- och fodermedelshandeln. Denna utredning har bolaget såsom bilaga fogat till denna skrivelse.[1] Beträffande innehållet i samt bolagets ställningstagande till densamma återkommer bolaget längre fram i samband med att bolaget framlägger sina förslag till regleringsåtgärder för konsumtionsåret 1953/54. Dessförinnan vill bolaget emellertid i likhet med vad tidigare skett lämna en något fylligare översikt över marknadsförhållandena utomlands än de korta antydningar härutinnan, som nyss anförts.

Marknadsöversikt.

Under loppet av 1952 har den inflationskonjunktur, som satte sin prägel på de närmast föregående årens prisutveckling, mattats, och läget har i stort sett undergått en stabilisering. I fråga om spannmål och fodermedel ha priserna fallit, bl. a. under intryck av relativt goda skördeförhållanden. Kanadas veteskörd 1952, som officiellt uppskattats till 18,4 miljoner ton, översteg med stor marginal det tidigare rekordet på 17,3 miljoner ton från år 1928. Även USA har mottagit en stor skörd — 35,3 miljoner ton mot 26,8 miljoner ton året förut — och tangerade därmed tidigare rekord.

På södra halvklotet synes Argentinas veteskörd bli betydande. Man räknar med över 7 miljoner ton mot 3 miljoner ton år 1952. Australien däremot har för fjärde året i följd erhållit en mindre god skörd, ehuru skördeutfallet dock varit bättre än de närmast föregående åren.

Efterkrigsåren ha på grund av de knappa tillgångarna i exportländerna berett importländerna svårigheter, och läget har under en följd av år varit till fördel för säljarna. Det finns emellertid tecken på en förändring. Det har redan nu blivit klart, att det nordamerikanska vetet ej röner samma efterfrågan som under de närmast föregående åren. På grund av det totalt förbättrade försörjningsläget behöva importländerna icke längre göra så stora offer som köpen i dollarvaluta inneburit, och då andra länder än Nordamerika ha överskott på spannmål söka sig importländerna i första hand till dessa för att fylla sina behov. Så länge det icke blir någon lösning på dollarproblemet — och en sådan lösning synes ännu avlägsen — komma de europeiska importländerna att, så långt detta är möjligt, söka sig till andra marknader. Den amerikanska marknaden, vars konkurrenskraft sålunda är starkt begränsad, medverkar emellertid till att hålla priserna på en relativt hög nivå, sannolikt över den som skulle ha utbildats under fri internationell konkurrens. En betydande prissänkning ägde dock rum under de första sex månaderna 1952. I Chicago sjönk priset å vete för snar leverans ned med 30 cents per bushel och priset å högvärdigt »fritt» Winnipeg-vete med 29 cents per bushel. På Chicago-börsen gick majspriset ned med 30 cents per bushel och på Winnipeg-börsen kornpriset med 60 cents samt havrepriset med 14 cents. Nedgången har icke endast begränsats

[1] Denna bilaga har icke intagits i propositionen.

till »dollar»-spannmålen. Irakiskt korn, som i början av februari betingade ett pris av 46 pund per ton cif kontinenthamn, noterades i juni i 29 pund. Under samma period sjönk cif-priset på foderhavre från Australien från 35 pund till 26 pund 5 sh. per ton. Den nedgång i priserna, som sålunda skett, kan dock endast delvis förklaras av de gynnsamma skördeförhållandena, enär nedgången kom så tidigt, att skörden icke kunde påverka prisbildningen. Priserna började nämligen falla omedelbart sedan i Argentina inbärgats den minsta brödsädskörden under detta århundrade. Samtidigt erhöll Australien en betydligt under medelmåttig skörd och tvingades reducera sin kvot inom det internationella veteavtalet.

Omsvängningen i den prisutveckling i inflationistisk riktning, som ledde sitt ursprung från Korea-krisen sommaren 1950, beror sålunda icke uteslutande på någon påtaglig förändring i försörjningsläget. Nedgången i prisrörelsen torde i stället i betydande grad kunna förklaras av en återhållsamhet i efterfrågan till följd av de ansträgningar som gjorts av skilda länder att erhålla balans i utrikeshandeln genom kreditrestriktioner.

I fråga om vete har under det senare halvåret 1952 de ökade tillgångarna icke förmått pressa priserna ytterligare. På den amerikanska marknaden har man tvärtom kunnat konstatera en viss återhämtning. Sålunda noterades Red Winter-vete å Chicago-börsen den 31 december 1952 för snar leverans till 234 cents per bushel, under det att noteringen den 1 juli 1952 var nere i 227 cents per bushel. Senare har emellertid en ny omsvängning skett i Chicago-noteringarna, och den 6 februari 1953 var vetepriset åter nere i 227 cents per bushel.

Även priserna på övrig spannmål på den nordamerikanska marknaden ha i stort sett utvecklats på samma sätt, vilket framgår av följande tabell, upptagande prisnoteringar på Chicago- och Winnepeg-börserna.

Prisnoteringar på Chicago- och Winnipeg-börserna i cents per bushel.

		Vete		Majs	Havre
		Chicago No. 2 Red Winter och Hard Winter	Winnipeg No. 1 Northern Manitoba	Chicago	Chicago
1951	1 januari	245 3/4	197 3/4	176	98 1/2
	1 april	250	224 1/4	178 3/4	94 1/4
	1 juli	233 1/4	232 1/8	174 3/8	79 1/2
	1 oktober	247 3/4	239 7/8	181 1/2	88 1/2
1952	1 januari	259 1/4	243 1/2	196 3/4	100
	1 april	250 1/8	227 1/4	184 1/4	85 5/8
	1 juli	227 3/4	206 1/4	184	84
	1 oktober	234	220 7/8	174 5/8	91 1/2
1953	1 januari	233 3/8	220 1/8	164 3/4	82 5/8
	2 februari	227 3/8	217 1/8	158 7/8	79 3/4
	2 mars	225 1/4	220	155 1/2	73 3/4

Beträffande vete ha vid försäljningar inom ramen för det internationella veteavtalet (IWA) tillämpats maximipriset, d. v. s. 1: 80 dollar per bushel för No. 1 Manitoba Northern Wheat i lager Fort Williams, med tillägg av vissa lagringskostnader. Detta avtal, vars syfte varit att tillförsäkra importländer tillgång till vete, och exportländer vetemarknader till skäliga och stabila priser, utlöper den 31 juli 1953. Förhandlingar ha sedan mer än år tillbaka förts för förnyelse av avtalet, men någon överenskommelse har ännu ej träffats. Den främsta tvistefrågan har varit och är alltjämt vid nu

pågående förhandlingar de maximi- och minimipriser, som skola gälla i ett nytt avtal. Därest ett dylikt avtal kommer till stånd, bliva ifrågavarande priser med säkerhet högre än i nu löpande avtal.

Argentina har fortfarande föga intresse av att ansluta sig till veteavtalet utan föredrar att konkurrera på den »fria» vetemarknaden, vars pris med stöd av de stora veteexporterande länderna hålles uppe på en nivå, som ligger över IWA:s maximipris.

Den Argentinska återhållsamheten torde bl. a. få ses mot bakgrunden av den kampanj, som bedrivits för att stimulera till ökad produktion och som tagit sig uttryck i höjda priser till odlarna. För närvarande är det argentinska exportorganet IAPI villigt att företaga försäljningar av vete endast i fria dollars eller på basis av kompensation med viktiga industriella produkter.

Karakteristiskt för den nuvarande argentinska prispolitiken är diskrimineringen i prissättningen. Som exempel härpå må anföras några av IAPI:s noteringar i februari 1953 *i pesos* per 100 kg fob argentinska hamnar:

	Råg	Majs (ny skörd)	Vetekli	Jordnötskakor	Solroskakor
Betalning i dollars	33: 50	35: 50	24: —	41: 50	33: 50
Betalning i pund sterling	—	36: 10	25: —	—	—
Betalning över clearing med Tyskland och Italien	36: 50	37: 10	25: —	—	—
Betalning över clearing med Sverige	40: 25	41: 50	28: 50	50: 60	41: 90

I det föregående har lämnats en redogörelse för några utmärkande drag i det nuvarande världsmarknadsläget för spannmål och fodermedel.

Till ytterligare belysning av prisutvecklingen fram till och med februari 1953 återgivas å nästa sida av spannmålsbolaget sammanställda uppgifter angående priser på spannmål och fodermedel å skilda marknader vid leverans cif svensk hamn.

Dessa uppgifter återspegla även utvecklingen å fraktmarknaden. Som framgår av nedanstående sammanställning hava fraktsatserna sjunkit avsevärt under första halvåret 1952 men därefter i stort sett undergått en stabilisering.

Fraktnoteringar, angivna i kronor/deciton för tung spannmål till Sverige.

	Från USA	Från Australien	Från Argentina
1950 september	5	6	5
1951 januari	11	11	10
april	—	—	11
juli	9	11	8
oktober	10	9	8
1952 januari	10	12	8
april	6	8	6
juli	5	6	5
oktober	5	9	5
1953 januari	5	9	5

Priser å spannmål och fodermedel i kronor per deciton cif svensk hamn.

	1951		1952					1953	
	sept.	okt.—dec.	jan.—mars	april—juni	juli—sept.	okt.—nov.	dec.	jan.	febr.
Vete.									
USA	[1] 150	[1] 149	[1] 149	[1] 147	[1] 142	[1] 143	[1] 144	[1] 144	[1] 144
	[2] 161	[2] 160	[2] 162	[2] 155	[2] 153	[2] 155	[2] 156	[2] 155	[2] 154
Argentina	—	—	—	—	—	—	—	—	161
Rdg.									
USA	150	153	156	152	150	149	150	147	144
Argentina	166	173	175	—	—	—	156	149	146
Majs.									
USA	149	151	150	146	144	142	142	141	140
Argentina	163	168	—	—	—	—	—	152	151
Burma	—	—	163	155	—	149	147	146	—
Australien	—	—	—	155	151	150	—	—	—
Korn.									
USA	—	148	148	141	—	143	143	141	139
Kanada	149	148	148	139	141	143	142	141	140
Nordafrika	—	—	—	148	—	145	144	—	—
Irak	150	159	156	148	145	145	144	140	138
Argentina	—	—	—	—	—	—	—	149	150
Havre.									
Kanada	143	—	—	138	138	140	140	138	137
Australien	149	153	154	142	138	136	135	132	130
Argentina	—	—	—	—	—	—	—	137	136
Vetekli.									
Turkiet	141	143	144	139	139	139	139	139	139
Nordafrika	139	143	143	136	138	138	138	139	—
Argentina	141	144	149	—	—	148	148	140	139
Oljekraftfoder.									
Bomullsfrökakor.									
Turkiet	150	154	153	141	144	148	148	147	146
Argentina	163	170	168	150	—	—	—	—	153
Burma	—	—	154	143	147	149	—	145	143
Pakistan	—	—	—	—	—	147	—	145	143
Solroskakor.									
Turkiet	151	154	153	145	146	146	—	145	145
Uruguay	161	165	159	149	146	150	148	146	145
Argentina	163	168	167	—	—	—	—	—	151
Jordnötskakor.									
Dakar	155	159	158	145	154	155	—	154	154
Nigeria	158	160	158	146	—	155	155	155	154
Belgiska Kongo	155	162	—	—	—	154	154	—	152
Uruguay	162	167	160	—	—	—	—	—	—
Burma	—	—	154	—	—	153	153	152	149
Argentina	—	—	—	—	—	—	—	—	158
Linfrökakor.									
Turkiet	153	—	—	150	152	152	—	151	152
Uruguay	162	167	161	150	153	155	152	151	151
Argentina	163	171	169	—	—	—	—	—	—
Irak	—	—	—	—	—	151	—	—	—
Koprakakor.									
Ceylon	141	147	—	—	—	154	155	155	157
Siam	143	146	—	—	—	143	144	145	—
Java	143	145	—	140	143	143	144	145	145
Filippinerna	144	148	—	—	—	—	—	—	—

[1] Inom IWA.
[2] Utom IWA.

Av den föregående redogörelsen framgår, att under år 1952 har på världsmarknaden för spannmål och fodermedel skett betydande prisfall och att utvecklingen hittills under 1953 medfört ytterligare smärre prisfall. Tendensen är emellertid ingalunda enhetlig eller säker. En övergående prisstegring i februari på den amerikanska vetemarknaden — sannolikt föranledd av förväntningar om genomförande av ett nytt internationellt veteavtal — visar hur labilt läget är och hur lätt även små förändringar i situationen påverka utvecklingen. En väsentlig roll i det nuvarande marknadsläget spelar motsättningen mellan hård- och mjukvalutaområdena, vilken medfört att någon enhetlighet ej råder i prisbildningen och begränsat möjligheterna att utnyttja de ur prissynpunkt mest gynnsamma marknaderna. Valutaproblemets lösning, vilken är en förutsättning för prisbildning under fri internationell konkurrens, synes emellertid ännu avlägsen.

Brödsädsregleringen.

Som tidigare antytts innebära de i kraft varande regleringsanordningarna för brödsäd, att odlarna å ett begränsat antal prisorter tillförsäkras vissa successivt stigande priser samt å andra orter däremot med hänsyn till fraktkostnaderna svarande priser. Vidare har bolaget åtagit sig att den 1 juni 1953 inköpa till bolaget från handeln och industrien hembjuden brödsäd. Några handelsmarginaler äro icke fastställda, men brödsädspriserna inom handeln regleras i första hand därigenom att bolaget är skyldigt att i mån av behov och tillgång till industrien försälja brödsäd till priser, som med 1 krona 50 öre per deciton överstiga de till odlarna garanterade priserna, varvid bolagets priser skola gälla i vissa importhamnar. Vidare har handeln under nu löpande konsumtionsår förbundit sig att till bolaget eller till av bolaget anvisade företag försälja innehavd brödsäd till priser, som med 1 krona 25 öre per deciton överstiga å vederbörande handlares ort gällande garantipriser till odlare. Slutligen gäller, att bolagets inlösningspriser med 1 krona per deciton överstiga garantipriserna till odlarna.

Föregående år liksom vid vissa tidigare tillfällen har bolaget övervägt, huruvida icke stödet åt brödsädspriserna inom landet borde givas formen av ett inlösningsförfarande. Redan sistlidna år förelågo vissa förutsättningar härför. Bland annat voro tillgångarna av brödsäd tillräckligt stora. För närvarande äro dessa tillgångar såsom redan antytts så stora, att om en avlastning av desamma icke kan äga rum före den nya skörden, kommer bolaget och samtidigt handeln att stå inför betydande svårigheter, vilka i och för sig kunna försvåra ett inlösningsförfarande. Dessutom delar bolaget helt den uppfattning, som kommit till uttryck i det härvid fogade kommittéutlåtandet, att ett inlösningsförfarande svårligen kan fungera tillfredsställande, så länge brödsädspriserna ligga högt över de priser, som kunna utvinnas för fodersäd. En förutsättning för att ett renodlat inlösningssystem friktionsfritt skall kunna tillämpas är i stället att vid icke alltför ringa brödsädsskördar brödsäds- och fodersädspriserna möta varandra. Bolaget förordar alltså på anförda grunder, att beträffande 1953 års brödsädsskörd nu gällande anordningar för brödsädsregleringen bibehållas i stort sett oförändrade. Vissa mindre justeringar i nu gällande bestämmelser synas dock böra företagas. Härutinnan vill bolaget anföra följande.

De till odlarna garanterade priserna hänföra sig till vissa prisorter, liksom ock bolagets inköpspriser vid inköp av till bolaget hembjuden spannmål. Bolagets försäljningspriser till kvarn äro däremot baserade på vissa importhamnar — ett system, som på sin tid kom att tillämpas dels i analogi med vad fallet var beträffande fodermedel, dels ock vid en tidpunkt då

importerad brödsäd erfordrades för vår försörjning. Enligt bolagets mening vore det emellertid mer rationellt och dessutom mer i överensstämmelse med vad 1942 års jordbrukskommitté en gång förordade, att bolaget vid såväl inköp som försäljningar företoge dessa basis ett antal prisorter, som borde vara de större kvarnorterna vid kusten. Härigenom skulle några av de nuvarande prisorterna framför allt i Sydsverige komma att bortfalla. Bolaget har emellertid ansett, att starka skäl tala för att icke nu göra någon ändring i antalet prisorter samt att bibehålla försäljningarna till industrien basis de nuvarande importhamnarna. Bolaget vill emellertid föreslå en återgång till dubbelprisorterna Norrköping/Djurön samt Kristianstad/Åhus samt att dessa ock betraktas som importhamnar. Detta förslag beror på rent praktiska omständigheter och torde för bolagets vidkommande knappast komma att medföra några ökade kostnader. Däremot torde en hel del irritationsmoment härigenom komma att elimineras.

I motionen nr 412 till riksdagens andra kammare ha vederbörande motionärer framhållit, hurusom den nuvarande anordningen med prisorter medför, att vissa jordbrukare erhålla avsevärt lägre priser än andra, och ifrågasätta därför att, om garantiprissystemet skall bibehållas, man möjligen kunde tänka sig införandet av fraktbidrag för utjämning av fraktkostnaderna för odlare i de trakter, som ligga långt från prisorterna, enligt samma principer som ligga till grund för fjolårets riksdagsbeslut om fraktbidrag till Gotland. Motionärerna ifrågasätta alternativt ett slopande av prisorterna samt prisortssystemets ersättande med någon form av inlösningsförfarande samt hemställa, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t begära utredning och förslag om en omläggning av brödsädsregleringen så, att odlare av brödsäd må så långt detta är möjligt erhålla samma garantipris för brödsäd av lika kvaliteter, oavsett avståndet till de nuvarande prisorterna. Denna fråga har av bolaget behandlats vid upprepde tillfällen, och bolaget har alltid framhållit, hurusom anordningar av det slag, som motionärerna ifrågasätta, ovillkorligen måste medföra en utvidgad och försvårad regleringsapparat. Då man för närvarande i stället snarast bör eftersträva att förenkla de åtgärder i prisreglerande syfte, som vidtagas från det allmännas sida, anser sig bolaget böra avstyrka vad i motionen ifrågasättes. I detta sammanhang vill bolaget framhålla, att då bolaget enligt ovan förordat ett bibehållande av det nu gällande regleringssystemet, så innebär detta även att den i fjol beslutade anordningen med fraktbidrag för spannmål från Gotland synes böra bibehållas, även om denna anordning icke överensstämmer med vad bolaget principiellt anser böra gälla. Härvid är det emellertid fråga om delvis alldeles speciella omständigheter.

I fråga om kommitténs förslag, att brödsädsregleringen, även om den bibehålles i oförändrat skick under konsumtionsåret 1953/54, så snart som möjligt bör givas formen av ett inlösningsförfarande med skyldighet för spannmålsbolaget att vid viss tidpunkt inlösa all till bolaget hembjuden brödsäd, ansluter sig bolaget i princip till detsamma. Bolaget finner nämligen de skäl, som anförts för en dylik anordning, såsom fullt bärande. Då man dessutom från handelns sida framhållit, att om handelns ordinarie lagerutrymmen icke behöva tagas i anspråk för den beredskapslagring, som kan anses böra äga rum, så disponeras numera lagerlokaler i sådan omfattning, och handeln synes dessutom numera vara så organiserad, att ett inlösningsförfarande icke torde behöva kompletteras med stödköp. Även denna omständighet talar enligt bolagets mening för ett inlösningsförfarande. Kommitténs förslag är emellertid icke i detalj utformat och dessutom har kommittén avstått ifrån att taga ställning till prisortsfrågan. Bolaget har icke heller ansett sig nu böra upptaga denna och andra detaljfrågor till behand-

ling, enär bolaget i likhet med kommittén förordat bibehållande under konsumtionsåret 1953/54 av nu gällande anordningar i fråga om brödsädsregleringen. Av samma skäl har bolaget icke heller anledning att nu taga ställning till vad kommittén anfört om beredskapslagring samt om import och export av brödsäd m. m.

En av bolaget tillsatt särskild kommitté har haft i uppdrag att utreda samt att till bolaget avgiva förslag angående de förändringar i gällande kvalitetsbestämmelser och prisregleringsskalor för vårvete, som eventuellt borde företagas i händelse grundpriserna för vår- och höstvete sattes lika. Till denna kommitté har ock för yttrande från jordbruksnämnden till bolaget överlämnats en framställning från Malmöhus läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott rörande en justering av normalvattenhalten hos brödspannmål enligt gällande kvalitetsbestämmelser. Vidare har Svenska kvarnföreningen till bolaget ingivit en skrift, i vilken föreningen gjort framställning om vissa justeringar av gällande bestämmelser rörande prisreglering för halten sönderslagna och djurätna kärnor, för mältad råg samt för halten groddknoppar eller frö av lök. Enär nyssnämnda kommité ännu icke hunnit slutföra sitt arbete, är bolaget icke nu i tillfälle avgiva förslag eller yttranden i de avseenden varom här är fråga. Bolaget har dock för avsikt att redan inom någon månad återkomma med förslag i berörda hänseenden. I detta sammanhang vill bolaget framhålla, att bortsett från de förslag som bolaget kan ha anledning komma med, bolaget förutsätter att nu gällande uppmjukningar i kvalitetsbestämmelserna, vilka föranletts av skördeutfallet år 1952, skola upphöra att gälla.

I regel ha vissa särskilda föreskrifter erfordrats beträffande övergången från ett konsumtionsår till ett annat, såsom uttagande av prishöjningsavgift eller utbetalande av prisfallsersättning m. m. Några definitiva dylika föreskrifter kunna ej meddelas förrän i samband med den slutliga utformningen av regleringsåtgärderna, sedan riksdagen fattat beslut härom. Så måste bliva förhållandet även detta år. Emellertid torde det icke möta något hinder att redan nu behandla ett par frågor, vilka, om de avgöras på ett tidigare stadium, kunna medföra en viss lättnad i förhållandet mellan bolaget och kvarnindustrien. Sålunda synes det ej böra möta hinder för bolaget att mottaga hembud från kvarnarna ända fram till den 1 augusti i år. Härigenom beredes industrien ökad möjlighet att överblicka sina spannmålstillgångar, och bolaget kan samtidigt räkna med minskade hembud och minskade återköp från industrien. Bolaget förutsätter vidare, att vid kvarns återköp av hembjuden spannmål bolaget vid försäljning, bortsett från den successiva prisstegringen, skall tillämpa samma försäljnings- som inköpspriser. Slutligen vill bolaget framhålla såsom önskvärt, att det snarast fastställes att industrien skall äga erhålla prisfallsersättning för av kvarnarna innehavd spannmål vid utgången av augusti månad, en prisfallsersättning, som bör motsvara den eventuella sänkningen av grundpriserna för brödsäd.

Industrien synes böra äga hembjuda all innehavd brödsäd till bolaget för inlösen. I början av varje konsumtionsår har brödsäd av äldre skörd som regel ett mervärde i förhållande till brödsäd av ny skörd, varför prisfallsersättning motsvarande den successiva prisstegringen ej bör utgå. Vilka priser bolaget bör tillämpa vid försäljning till industrien av brödsäd av äldre skörd i början av det nya konsumtionsåret torde dock icke nu kunna bestämmas utan få bli föremål för avgörande, då möjlighet finnes att bedöma den gamla brödsädens mervärde i förhållande till värdet å brödsäd av ny skörd.

Under nu löpande konsumtionsår har bolaget på grund av den stora skörden 1952, de höga spannmålspriserna samt de i kraft varande kreditrestrik-

tionerna i betydande omfattning fått finansiera kvarnindustriens och handelns inköp av brödsäd. Maximalt har bolaget för detta ändamål ställt något över 60 miljoner kronor till förfogande. Formellt har detta skett genom att bolaget från vederbörande företag inköpt brödsäd med rättighet för företagen att återköpa densamma från bolaget. Av allt att döma komma förhållandena under konsumtionsåret 1953/54 att bliva ungefär desamma. Emellertid föreligger viss risk för att, om skörden även i år blir stor, kreditbehovet, framför allt inom handeln, kan komma att ytterligare öka. Om nämligen, såsom bolaget nedan under vissa förutsättningar ifrågasätter, importen av fodersäd och övriga fodermedel lämnas fri, kommer detta att medföra ett ökat behov av rörelsemedel inom handeln, samtidigt som handeln därigenom påtager sig risker, med vilka den icke haft att räkna under den tid bolaget omhänderhaft importen. Om bolaget alltså även under nästkommande regleringsår måste biträda handeln på sätt skett under nu löpande konsumtionsår, måste för en sådan medverkan måhända krävas starkare garantier än dem bolaget nu ansett sig böra påfordra.

Sammanfattningsvis innebär bolagets förslag angående brödsädsregleringen under konsumtionsåret 1953/54 sålunda följande:

a) Det nuvarande systemet för brödsädsregleringen bibehålles i princip oförändrat;
b) I stället för Norrköping och Åhus som prisorter och importhamnar införas såsom dylika Norrköping/Djurön och Kristianstad/Åhus;
c) De under nu löpande konsumtionsår gällande uppmjukningarna i kvalitetsbestämmelser och prisregleringsskalor för brödsäd skola upphöra att gälla;
d) Vissa bestämmelser avseende övergången från nu löpande till nästkommande konsumtionsår böra snarast meddelas;
e) Bolaget bör om så erfordras även under konsumtionsåret 1953/54 ha möjlighet bidraga med finansieringen av brödsädshandeln.

Fodersäds- och fodermedelsregleringen.

Handeln inom landet med svenskproducerad fodersäd samt med inom landet framvunnet kli har sedan några år tillbaka varit helt fri. I stort sett fri har handeln även varit inom landet i fråga om importerad fodersäd samt importerat kli. Däremot är handeln med oljekraftfoder alltjämt såtillvida reglerad, som dylikt foder som regel måste försäljas i form av blandningar, vilkas sammansättning fastställts av jordbruksnämnden. I fråga om importen av fodersäd, oljekraftfoder och kli omhänderhaves densamma ännu helt av spannmålsbolaget, som vid försäljning till handeln tillämpar vissa av nämnden fastställda försäljningspriser. Sedan ett par månader tillbaka är importen av fiskmjöl frigiven och bolaget befattar sig därför icke längre med denna vara.

Sedan de av bolaget tillkallade kommitterade redogjort för de svårigheter beträffande marknads- och valutaförhållanden m. m., som alltjämt synas utgöra hinder för ett överflyttande av importen av fodersäd och övriga fodermedel till handeln, därvid kommitterade dock även framhållit hurusom prisutvecklingen gått i en för dylikt överflyttande gynnsam riktning, ha kommitterade anfört följande:

»Förut har framhållits, att ett frisläppande av importhandeln av principiella skäl är önskvärt. Dessutom anse de kommitterade, att det nuvarande systemet, som icke tillåter importpriserna att slå igenom på den inhemska

marknaden och därför kräver en i många avseenden onödig regleringsapparat, även av rent praktiska skäl borde avvecklas, allt såvida icke andra skäl lägga hinder i vägen.

Därest försäljningen inom landet av de importerade varorna huvudsakligen måste ske till sådana priser, att importen subventioneras, så föreligga enligt kommitterades mening principiella och praktiska svårigheter för en överflyttning från bolaget till handelns egna organ av importen av fodersäd och övriga fodermedel. Det skäl, som skulle kunna anföras emot ett sådant ställningstagande, vore att importen genom en decentralicering skulle kunna rationaliseras och förbilligas.

Den subventionering av importen, som hittills ägt rum, innebär en utjämning av skillnaden mellan anskaffningskostnaden, d. v. s. det pris spannmålsbolaget erlagt på världsmarknaden jämte bolagets kostnader för varans omhändertagande och distribution — förut uppskattade till inemot 2 kronor per deciton — och priset vid spannmålsbolagets försäljning till partihandlare.

Det är emellertid icke endast nu berörda förhållanden, som böra beaktas i samband med ett ställningstagande till frågan om överlåtande till handeln av fodermedelsimporten. Även om tendensen under senaste tiden huvudsakligen varit vikande i fråga om spannmåls- och fodermedelspriserna, kan läget i detta hänseende förändras på ganska kort sikt. Vi kunna för övrigt i händelse av missväxt inom landet bli tvingade att företaga inköp till priser, som avsevärt överstiga de priser, som böra upprätthållas inom landet, även om å vissa mjukvalutamarknader priserna kunna vara jämförelsevis låga. Vidare torde handelns övertagande av importen av fodersäd och övriga fodermedel komma att kräva ett ökat behov av rörelsekapital inom handeln, som kommitterade vilja uppskatta till cirka 30 miljoner kronor. I dagens läge torde en dylik utökning av rörelsemedlen bereda svårigheter och möjligen fordra statsmakternas medverkan i en eller annan form.»

Vissa åtgärder vid övergång till en fri handel.

Sedan kommitterade här anfört vissa svårigheter, som för närvarande föreligga för ett överförande till handeln av fodermedelsimporten, vilja kommitterade likväl till prövning upptaga frågan om huru och under vilka former ett dylikt överförande skall kunna ske. Som tidigare framhållits är ett frisläppande av importhandeln önskvärt, dels av principiella skäl, och dels anse kommitterade, att det nuvarande systemet som icke tillåter importpriserna att slå igenom på den inhemska marknaden, om inga andra skäl lägga hinder i vägen, av rent praktiska skäl borde avvecklas.

Kommitterade föreslå därför, att Kungl. Maj:t utverkar sådana bemyndiganden att, om förhållandena så medgiva, åtgärder kunna vidtagas, innebärande en överflyttning av importhandeln från spannmålsbolaget till handelns egna organ. Kommitterade äro av den meningen att, utöver vad som tidigare anförts beträffande importavgiftens uppbyggnad, nedanstående anordningar böra komma till tillämpning i samband med en övergång till fri handel.

Spannmålsbolaget bör, innan handeln övertager importen och bolagets lager av importerade fodermedel, upplägga beredskapslager, vilka i fortsättningen skola handhavas av bolaget. De delar av bolagets lager, som vid en dylik övergång överstiga erforderliga beredskapslager, böra försäljas till handeln till priser motsvarande dagspriserna i importhamn, med tillägg av eventuella importavgifter.

Då handeln med fodersäd och övriga fodermedel lämnas fri, bör enligt kommitterades mening icke endast den reguljära importen handhavas av han-

delns organ, utan dessa böra dessutom i görligaste mån och om skäliga uppgörelser därom kunna träffas, ombesörja omsättningen av bolagets beredskapslager. Bolagets inköp och försäljningar skulle nämligen, särskilt om de finge för stor omfattning, kunna verka störande på handeln. Men å andra sidan bör bolaget, bl. a. med hänsyn till de ovissa förhållanden som alltjämt äro rådande samt för att av olika skäl men i första hand ur försörjningssynpunkt tillvarataga det allmännas intressen, ej vara förhindrat både att företaga import och export och att självt, helt eller delvis, omhänderhava sina beredskapslager. Ett sådant uppträdande från spannmålsbolagets sida torde för övrigt innebära en garanti för handeln att ostört kunna fortgå, om oförutsedda situationer skulle uppstå. Spannmålsbolagets eventuella ingripanden i marknaden skola dock först ske efter förhandlingar med och i samråd med handelns organ.

Kommitterade ha förut anfört, att i fråga om oljekraftfoder bör avsättningen av svenskproducerat oljekraftfoder säkerställas genom att regleringsorganet fastställer viss minimiinblandning. Kommitterade äro även av den meningen att, sedan fodermedelslagen trätt i kraft, förhållandena icke äro sådana, att de böra utgöra hinder för släppande av kravet på av myndigheterna utfärdade särskilda bestämmelser angående kontrollerade oljekraftfoderblandningar.

Från handelns sida har föreslagits, att därest det skulle visa sig, att svårigheter möta att importera viss vara för försäljning inom landet utan subvention från det allmännas sida, bör regleringsorganet (Statens jordbruksnämnd) äga rätt att av influtna importavgifter lämna stöd åt denna varas import med en importpremie.

I anslutning härtill vilja kommitterade erinra om att man för närvarande icke torde böra räkna med att någon import av fodersäd och andra fodermedel skall kunna subventioneras genom influtna importavgifter. Däremot synes det icke böra vara uteslutet, att vederbörande regleringsorgan, därest en friare import kommer till stånd, i undantagsfall ekonomiskt stöder viss önskvärd import.

Kommitterade vilja därjämte framhålla, att det efter en övergång till fri handel med fodersäd och övriga fodermedel kan finnas anledning för bolaget att i fall av behov medverka till finansieringen av erforderlig import. Härvid bör dock sådan försiktighet iakttagas, att bolaget icke löper några ekonomiska risker.

Vad förut sagts beträffande regleringen av handeln med fodersäd och fodermedel bör ock i överensstämmelse med vad kommittén inledningsvis framhållit i tillämpliga delar gälla handeln med grynhavre.

Kommitterade äro sålunda av den meningen, att även importen av denna vara ävensom färdigprodukter därav under förut angivna förutsättningar bör handhavas av handeln och industrien och regleras genom uttagande av importavgifter.»

Bolaget har för sitt vidkommande ingenting i princip att erinra emot vad kommitterade anfört och vill sålunda förorda, att Kungl. Maj:t utverkar sådana bemyndiganden att, om förhållandena så medgiva, åtgärder kunna vidtagas, innebärande en överflyttning av importhandeln från bolaget till handels egna organ.

Enligt bolagets mening bör, i likhet med vad kommitterade ifrågasatt, bolaget upprätthålla en beredskapsreserv i fråga om oljekraftfoder och måhända jämväl av fodersäd och därvid i första hand av majs. Däremot torde någon reserv av kli icke vara erforderlig. Med hänsyn till vad kommitterade anfört rörande de alltjämt ovissa marknadsförhållandena samt rådande kreditrestriktioner m. m. torde dessutom bolagets reserver böra tillsvidare vara så stora, att handeln vid behov skall kunna företaga inköp

från bolaget. Härvid bör bolaget givetvis tillämpa utförsäljningspriser, som svara mot dagspriserna vid import av den vara, som av bolaget försäljes, varvid hänsyn dock får tagas till av bolaget havda cif-kostnader samt vissa ränte- och lagringskostnader m. m.

I fråga om handhavandet av samt utbyten i bolagets beredskapslager är bolaget i likhet med kommitterade av den uppfattningen, att samarbete härvid bör upprätthållas med handeln, men bolaget måste givetvis bl. a. med hänsyn till sina kontraktsenliga åtaganden vara oförhindrat att självt företaga inköp och försäljningar.

Beträffande den tidpunkt vid vilken det kan vara lämpligt att överföra importen från bolaget till handeln torde följande böra beaktas. I fråga om fodersäd och kli torde det icke bereda några svårigheter att vid praktiskt taget vilken tidpunkt som helst företaga en dylik överflyttning. I fråga om oljekraftfoder synes det emellertid nödvändigt att låta någon tid, exempelvis 3 à 4 månader, förflyta mellan den tidpunkt, då beslut fattas om importens överflyttande till handeln, samt den tidpunkt, då handeln själv skall börja försälja oljekraftfoder inom landet. Bolaget delar nämligen kommitterades uppfattning, att i samband med att importen av oljekraftfoder lämnas fri, bör handeln själv äga bestämma sammansättningen av eventuella foderblandningar samt över huvud de varor handeln önskar försälja. I anslutning härtill måste handelns inköp alltså planeras.

Enligt föreskrifterna i Kungl. Maj:ts kungörelse nr 521/1950 om tillverkning av och handeln med vissa fodermedel äger jordbruksnämnden utöva kontroll över tillverkning och försäljning av alla slag av foderblandningar, som äro avsedda för nötkreatur, hästar, får, getter, svin, pälsdjur och fjäderfän och icke bestå uteslutande av spannmål, samt å ett flertal varor i oblandat skick, bl. a. majs, kli och oljekraftfoder. Enligt samma kungörelse kan nämnden, i den mån så befinnes påkallat med hänsyn till tillgången på viss fodervara, föreskriva, att detta fodermedel icke alls eller allenast till viss myckenhet må ingå i foderblandning, som framställts till avsalu. Bolaget förutsätter att, om importen av fodersäd och övriga fodermedel överlåtes till handeln, nämnden med stöd av ifrågavarande kungörelse utövar den kontroll, som kan befinnas erforderlig. Nämnden kan emellertid icke med stöd av bestämmelserna i denna kungörelse föreskriva sådan inblandning i foderblandningarna av exempelvis rapsmjöl, som med hänsyn till tillgångarna därav kan befinnas önskvärd. Bolaget anser därför, att bemyndigande för nämnden i en eller annan form att lämna dylik föreskrift bör utverkas. Slutligen förutsätter bolaget, att eventuella överskott av svensk-producerat oljekraftfoder i likhet med vad nu sker, omhändertagas av bolaget.

I fråga om fodersäds- och fodermedelsregleringarna innebär sålunda bolagets förslag att, om det visar sig möjligt, importen av fodersäd och övriga fodermedel bör på sätt ovan ifrågasatts överflyttas till handeln. Erforderliga beredskapslager omhänderhavas av bolaget, som jämväl — åtminstone under viss tid — kan böra vara handeln behjälplig med att vid behov tillhandahålla varor ur beredskapslagren. Kontroll över handeln bör utövas av nämnden i enlighet med vad ovan sagts, varjämte nämnden bör utverka bemyndigande att kunna föreskriva viss minimiinblandning i oljekraftfoderblandningarna av svenskproducerat sådant foder. För det fall att handeln icke kan lämnas fri på sätt här ifrågasatts, anser bolaget, att nu gällande anordningar i fråga om fodersäds- och fodermedelsregleringarna böra bibehållas oförändrade.

Slutligen anser bolaget, att nu gällande anordning med fraktbidrag vid försäljning av vissa fodermedel till Norrland bör bibehållas oförändrad.

Spannmålsbolagets kostnader.

I skrivelse till Statens jordbruksnämnd den 28 februari 1952 beräknade bolaget kostnaderna för verksamhetsåret 1/9 1951—31/8 1952 till cirka 160 miljoner kronor, vari dock inräknats ett belopp, uppskattat till 15 miljoner kronor, svarande mot de merpriser bolaget betalat vid inköp från Argentina. Enligt meddelade anvisningar skulle täckning för detta sistnämnda belopp erhållas i särskild ordning.

För verksamhetsåret 1/9 1952—31/8 1953 ha kostnaderna beräknats uppgå till 45 miljoner kronor.

I förutnämnda spannmålsbolagets skrivelse till jordbruksnämnden framhöll bolaget, att till täckande av kostnaderna för verksamhetsåret 1951/52 återstod av tidigare anvisade medel 82 790 366 kronor 93 öre. Härutöver har riksdagen för täckande av kostnaderna för verksamhetsåret 1951/52 beviljat ett reservationsanslag på 75 miljoner kronor samt för verksamhetsåret 1952/53 ytterligare ett reservationsanslag på 45 miljoner kronor.

Sammanlagt disponeras sålunda för täckande av kostnaderna för verksamhetsåren 1951/52 och 1952/53 202 790 366 kronor 93 öre.

För verksamhetsåret 1951/52 föreligger nu godkänt bokslut. Underskottet enligt detta uppgår till 112 923 453 kronor 67 öre. Härtill kommer ett belopp på 7 680 670 kronor 84 öre, utgörande merpris vid bolagets inköp från Argentina och för vilket utjämningsbidrag ej kan påräknas genom clearingorganet vid Argentinaaffärerna, Aktiebolaget Sukab.

Sedan kostnaderna för verksamhetsåret 1951/52 blivit täckta återstå sålunda av äldre anslag 82 186 242 kronor 42 öre.

I den beräkning, som låg till grund för anslagsäskandet till 1952 års riksdag, uppgingo som ovan sagts spannmålsbolagets kostnader för verksamhetsåret 1952/53 till 45 miljoner kronor. Såvitt bolaget vid en omräkning av de kostnader, varpå denna beräkning grundats, kan bedöma, torde kostnaderna komma att stanna vid cirka 34 miljoner kronor.

För verksamhetsåret 1953/54 har bolaget räknat med kostnader uppgående till cirka 20 miljoner kronor.

Därvid har bolaget utgått ifrån

1) att brödsädsregleringen får i stort sett samma utformning som innevarande regleringsår;
2) att import av brödsäd ej skall äga rum;
3) att importen av fodervaror kommer att handhavas av handelns organ;
4) att bolaget skall svara för upprätthållande och avsättning av ett beredskapslager på 100 000 ton oljekraftfoder och 25 000 ton majs;
5) att fraktbidrag vid försäljning av fodervaror till Norrland alltjämt skola utgå.

Därest importverksamheten vad beträffar fodersäd och fodermedel även under verksamhetsåret 1953/54 skulle omhänderhavas av spannmålsbolaget, skull detta, om man utgår från det marknadsläge, som gäller för dagen, och räknar med en import av 75 000 ton majs, 100 000 ton oljekraftfoder samt 60 000 ton kli, medföra en ytterligare kostnad av cirka 15 miljoner kronor, varvid inberäknats kostnaderna för omhändertagandet av svenskproducerat oljekraftfoder.

Enligt vad ovan sagts återstå av redan anvisade medel för bolagets verksamhet något över 82 miljoner kronor.

Något ytterligare anslag skulle sålunda icke vara behövligt, även om importverksamheten under ett kommande verksamhetsår skulle komma att

handhavas av spannmålsbolaget, och under förutsättning att förhållandena på den inhemska och den internationella marknaden skulle komma att undergå väsentliga förändringar.

Med anledning av vad sålunda anförts får bolaget hemställa, att Statens jordbruksnämnd vid avgivande av förslag till Kungl. Maj:t rörande prisreglerande åtgärder på jordbrukets område under regleringsåret 1953/54 måtte föreslå, att regleringsanordningarna beträffande spannmål och fodermedel utformas i huvudsaklig överensstämmelse med vad bolaget förordat.

Utdrag ur protokoll med särskilt yttrande av herrar Näsgård och Elofsson bifogas.

Stockholm den 14 mars 1953.

Svenska spannmålsaktiebolaget

Å. HOVGARD. ERIK CARLSSON.

Protokoll, hållet vid sammanträde med styrelsen för Svenska spannmålsaktiebolaget å bolagets lokal, Drottningsgatan 25 i Stockholm, den 14 mars 1953 kl. 09.30.

Närvarande voro samtliga styrelseledamöter samt av suppleanterna herrar Frödin, Ericson, Forsman, Rehnby, Hagander och Rolf Anderson.

Närvarande voro dessutom verkställande direktören samt herrar Strömsten, v. Zweigbergk, Sandell, Bergqvist, Almér och Ribe ävensom vid protokollet undertecknad Brolén.

1 §.

Justeringsman.

Att jämte ordföranden justera dagens protokoll utsågs herr Näsgård.

---

3 §.

Skrivelse ang. regleringsåtgärderna.

Till ledamöter och suppleanter i styrelsen hade i förväg utsänts förslag till skrivelse till statens jordbruksnämnd angående de prisreglerande åtgärder på jordbrukets område under konsumtionsåret 1953/54, som beröra bolagets verksamhet.

Förslaget till skrivelse genomgicks och föranledde i några avseenden diskussion. Beslut fattades om ändring av skrivelsen i vissa punkter under det densamma i övrigt godkändes, bl. a. i fråga om i skrivelsen intaget yttrande över motion nr 412 till riksdagens andra kammare.

I denna punkt avgåvo herrar Näsgård och Elofsson ett särskilt yttrande, så lydande:

»Det tillämpade systemet med ett fåtal prisorter har givetvis stora fördelar ur reglerings- och kostnadssynpunkt. I vissa fall leder det emellertid på grund av höga fraktkostnader till konsekvenser, som för odlarna måste te sig som ganska orimliga. Exempel finnas på fraktkostnader upp till 2 kronor 50 öre per 100 kilogram, i enstaka fall ännu högre. I anslutning till vad som framhållits i motionen nr 412 till riksdagens andra kammare ha vi ansett, att en utredning borde företagas för att utröna om icke en utjämning genom fraktbidrag i enlighet med fjolårsbeslutet i fråga om Gotland kunde ske i de mest extrema fallen.»

Skrivelsen skulle i dess efter beslutade ändringar slutliga utformning bifogas protokollet (bil. 1). Till statens jordbruksnämnd skulle samtidigt med skrivelsen översändas det vid nästföregående styrelsesammanträde föredragna betänkandet av kommittén för utredning av vissa regleringstekniska anordningar (se styr.prot. 2/53 5 §).

Styrelsen uppdrog åt direktionen att slutgiltigt utforma skrivelsen och att i samband därmed granska beräkningen över medelsbehovet.

In fidem:
Nils Brolén.

Justeras:
Å. Hovgard.
Bernhard Näsgård.

Bilaga 8.

PM
angående utvecklingen på den internationella livsmedelsmarknaden.

Historiska jämförelser är för det mesta riskabla — förhållandena är sällan analoga och synbarligen liknande situationer kan utmynna i helt olika händelseförlopp. Det är dock rätt frestande att åtminstone framhålla vissa likheter mellan utvecklingen på den internationella livsmedelsmarknaden efter första och andra världskriget. Gör man detta måste dock först och främst den grundliggande skiljaktigheten mellan då och nu framhållas. Efter första världskriget återgick nämligen världsekonomin relativt snart till något som liknade förkrigstidens liberala ekonomiska system — efter andra världskriget har orosmolnen legat kvar och världsekonomin har präglats av bilateralism, kvantitativa importrestriktioner och världens klyvning i olika monetära block.

Det europeiska jordbruket härjades svårt såväl under det första som under det andra världskriget. För att klara försörjningen efter första världskriget behövde man en betydande tillförsel av livsmedel från transoceana länder, och det kritiska försörjningsläget kunde bemästras endast tack vare dessa länders utvidgade överskottsproduktion. Den europeiska produktionen byggdes dock upp i relativt rask takt, samtidigt som produktionen i exportländerna förblev på en hög nivå. De ökade livsmedelstillgångarna möjliggjorde därvid ej endast ett återställande av förkrigsförbrukningen, utan även en allmän förbättring av konsumtionsstandarden kunde så småningom genomföras. Snart nåddes dock den gräns, vid vilken den köpkraftiga efterfrågan var tillfredsställd och nya avnämare kunde ej fås för en del av överskottsproduktionen. Detta betydde naturligtvis icke att världsbefolkningen i allmänhet hade nått en optimal konsumtionsstandard — många underförsörjda stod fortfarande penninglösa vid den internationella livsmedelsaffärens skyltfönster. Livsmedelslagren i överskottsländerna började svälla och läget blev snart ohållbart; i slutet av 1920-talet följde också ett sammanbrott med kraftiga prisfall. För att rädda det inhemska jordbruket från ruin infördes nu i ett flertal länder långtgående protektionistiska åtgärder; dessa har sedan dess i regel blivit bestående.

Svårt härjat blev det europeiska jordbruket även under det andra världskriget och efter krigsslutet skildes dessutom Västeuropa från jordbruksbygderna i öster. I detta svåra läge räddades Europas försörjning ånyo av de transoceana länderna — det är svårt att säga hur den europeiska försörjningsfrågan över huvud taget hade kunnat lösas, om den kraftigt utvidgade nordamerikanska jordbruksproduktionen icke hade ställt betydande kvantiteter livsmedel till vår världsdels förfogande. Men nu har åtta år gått sedan krigsslutet; det europeiska jordbruket har återigen rest sig efter ett förödande krig och produktionen överstiger numera förkrigsnivån. Återuppbyggnaden har dock skett under andra förhållanden än på 1920-talet — skillnaden i det ekonomiska klimatet har redan inledningsvis antytts. Vidare är jordbruksprotektionismen, som infördes på 1930-talet fortfarande kvar i flertalet länder, och mot bakgrunden av denna protektionism har man i olika länder eftersträvat den största möjliga ökningen av den inhemska produk-

tionen. Oron i världen och viljan att säkra försörjningen i händelse av ett nytt krigsfall har naturligtvis väsentligt bidragit till denna autarkiska tendens. En annan sporre till ökad produktion har utgjorts av svårigheten att betala jordbruksimporten från transoceana länder; överskottsproduktionen har ju efter kriget i hög grad förskjutits mot dollarområdet.

Naturligt nog låg de internationella livsmedelspriserna under efterkrigsårens bristsituation på en hög nivå. Vid handelsförhandlingarna satt exportländerna i överläge och vissa av dem utnyttjade också importländernas prekära försörjningssituation på ett ganska hårdhänt sätt. Sedan produktionen i de krigshärjade länderna åter kommit i gång, skönjdes i början av 1950 tydliga tendenser till prisreduktioner; dessa avbröts dock av Koreakriget och de därav föranledda omfattande lagringsköpen. Sedermera har prissänkningstendenser gjort sig märkbara med förnyad styrka, och under det gångna året har priserna på åtskilliga produkter reducerats väsentligt. Är nu dessa prisreduktioner ett preludium till ett kommande ännu kraftigare prisfall och till en period med svåravsättbara livsmedelsöverskott eller innebär de endast en anpassning till en något lägre prisnivå sedan efterkrigsårens bristsituation har övervunnits?

Att ge ett entydigt svar på dessa frågor är naturligtvis omöjligt. Det är givetvis ej enbart rent ekonomiska moment, som bestämmer utvecklingen — även skiftningar i det internationella politiska läget återspeglas på detta område. Vi har emellertid kunnat konstatera, att produktionskurvan i analogi med utvecklingen efter första världskriget pekar uppåt såväl i import- som exportländerna. I motsats till förhållandena under 1920-talet är dock de flesta importländerna redan nu utrustade med en regleringsapparat på jordbruksområdet, varigenom den inhemska produktionen skyddas mot utländsk konkurrens. Exportländernas möjligheter att genom sänkta priser vinna en större avsättning för sin överskottsproduktion är därigenom begränsade. Naturligtvis är koststandarden i åtskilliga europeiska länder ännu ingalunda optimal och billigare importprodukter kan sålunda i viss utsträcknng utnyttjas till en förbättring av denna standard. Farhågor för en fortplantning av ett prisfall från den internationella marknaden till den inhemska kan dock leda till importrestriktiva åtgärder, vilka i en labil situation kan ha ödesdigra följder. Något som särskilt måste observeras, är överskottsproduktionens koncentration till dollarområdet, mot vilket de flesta europeiska importländerna har betydande betalningssvårigheter. En lösning av valutornas konvertibilitetsproblem skulle sålunda bland allt annat gott även kunna medföra en bättre jämvikt på den internationella livsmedelsmarknaden.

Ovanstående rader har icke skrivits i tron att ett prissammanbrott på den internationella livsmedelsmarknaden är nära förestående. Bland annat gör de alltjämt goda konjunkturerna i andra näringar en sådan utveckling tills vidare mindre sannolik. Här har endast pekats på vissa utvecklingslinjer som under ogynnsamma omständigheter kan leda till allvarliga rubbningar inom den internationella livsmedelshandeln.

Till sist något om de betydande konsumtionsreserver, som otvivelaktigt finns i åtskiliga utomeuropeiska områden. En livlig diskussion har under efterkrigsåren förts om den växande världsbefolkningen och de otillräckliga livsmedelstillgångarna. Den låga näringsstandarden i de underutvecklade områdena är också otvivelaktigt ett svårt humanitärt och politiskt problem. Än så länge är dessa länders inflytande på den internationella livsmedelsmarknaden dock tämligen begränsat. Lösningen av försörjningsproblemet i de underutvecklade områdena kräver ej endast en utvidgning av deras industriella och agrikulturella produktionskapacitet utan även en begränsning av befolkningsökningen i dessa områden. Eljest leder en förbättrad

livsmedelsförsörjning till en omedelbar befolkningsökning och försörjningsstandarden återföres till utgångsläget.

Utvecklingen för olika produkter har naturligtvis varit högst skiftande. Här nedan lämnas redogörelse för utvecklingstendenserna för viktigare jordbruksalster; en siffermässig bakgrund erhålles därvid även till den inledningsvis förda diskussionen.

Vete.

Produktionen av vete i de ledande överskottsländerna — Förenta Staterna, Kanada, Argentina och Australien — har 1952/53 väsentligt överstigit produktionen under föregående år. Skörden i Förenta Staterna har stigit från 26,9 till 35,4 milj. ton, i Kanada från 15,0 till 18,7 milj. ton, i Argentina från 2,0 till 7,8 milj. ton och i Australien från 4,3 till 5,0 milj. ton. Sammanlagt har veteproduktionen i dessa länder ökat med ej mindre än 39 procent. Den knapphet, som karakteriserade världens veteförsörjning efter de låga skördarna i Argentina och Australien under 1951/52 har därmed hävts och vetelagren i exportländerna har stigit kraftigt. I december 1952 uppgick vetelagren i Förenta Staterna till 20,3 milj. ton mot 14,4 milj. ton i december föregående år; i Kanada har vetelagren samtidigt stigit med 4,1 milj. ton till 16,4 milj. ton. Det argentinska exportöverskottet har 1952/53 beräknats till ca 3,0 milj. ton.

Samtidigt med produktionsökningen i exportländerna har även de europeiska importländerna kunnat rapportera en god veteskörd. Den euroepiska veteskörden beräknas 1952/53 uppgå till 44,7 milj. ton mot 41,9 milj. ton 1951/52. En väsentlig produktionsstegring redovisas i Västtyskland och Italien, där skörden har stigit med omkring en åttondel. Bland de övriga mera betydande importländerna visar Holland en rätt avsevärd skördeökning, medan Storbritannien, som 1951/52 svarade för omkring en tredjedel av den europeiska veteimporten, redovisar en produktionsminskning med 4 procent. Skörden i Frankrike har ökat från 7,1 till 8,4 milj. ton och en viss export av franskt vete kommer troligen till stånd. I detta sammanhang kan vidare nämnas, att veteskörden i Turkiet har varit rekordartad och att vissa kvantiteter turkiskt vete redan har sålts till Italien och Jugoslavien.

Såsom framgår av ovannämnda siffror har det senaste skördeutfallet medfört en avsevärd förbättring av den internationella veteförsörjningen. Av särskild betydelse är de ökade tillgångarna på vete utanför dollarområdet, även om en stor del av veteöverskottet fortfarande faller på Förenta Staterna. År 1951/52 uppgick världsexporten av vete till 29,0 milj. ton — ca 3,6 milj. ton mera än 1950/51 — och av denna kvantitet kom 45 procent från Förenta Staterna, 33 procent från Kanada, 9 procent från Australien, endast 3 procent från Argentina och 10 procent från övriga länder. Under det löpande handelsåret kan världsexporten av vete beräknas bli något lägre än under föregående år; exporten från de fyra ledande exportländerna har redan under första halvåret 1952/53 reducerats med nära en femtedel.

Mot bakgrunden av de gynnsamma skördeutfallen i såväl export- som importländerna är det egentligen överraskande, att vetepriserna hittills har reducerats endast obetydligt. Noteringarna på spannmålsbörsen i Chicago har under hösten 1952 legat vid 235—240 cents per bushel (ca 45 kr/dt) eller ungefär vid medelpriset under föregående år. En stabiliserande roll har härvid utövats av det statliga stödlånepriset, som för närvarande uppgår till 220 cents per bushel (42 kr/dt). Vid införsel till Sverige kostar det amerikanska vetet för närvarande ca 44 kr/dt cif vid köp inom det internationella veteavtalets ram och ca 54 kr/dt cif vid köp av det s. k. fria vetet. Dessa

priser har icke uppvisat nämnvärda förändringar sedan sommaren 1952; prisfallet, varigenom de efter Koreakriget kraftigt höjda priserna reducerades, inträffade redan tidigare under våren 1952. Till minskningen av cifpriserna har även fraktsänkningarna bidragit. Frakten från Nordamerika för vete uppgick sålunda sommaren 1951 till över 10 kr/dt, men har numera reducerats till endast ca 4—5 kr/dt. Vetepriser från andra exportländer har i stort sett uppvisat en liknande utveckling som de amerikanska — de ligger dock för det fria vetet något högre. Stabiliteten på vetemarknaden kan delvis förklaras av den avvaktande hållning, som intages av exportländerna under de pågående förhandlingarna om ett nytt veteavtal.

Det internationella veteavtalet, som har fungerat sedan 1949/50 utlöper med innevarande handelsår. Maximipriset enligt det löpande avtalet har varit 180 cents per bushel fob (34,3 kr/dt fob), varvid de flesta försäljningarna har skett till detta maximipris. Den under internationella veteavtalet exporterade vetekvantiteten har 1951/52 uppgått till 15,6 milj. ton eller till 54 procent av världsexporten. Diskussionerna om ett nytt veteavtal har påbörjats i Washington i februari; något nytt avtal har dock när detta skrives ännu ej slutits. Enligt vad som hittills framkommit, har särskilt Förenta Staterna insisterat på en väsentlig höjning av maximipriset. Med tanke på de betydande skillnader, som under de gångna åren förelegat mellan avtalets maximipriser och det fria priset, synes det också sannolikt att maximipriset kommer att justeras uppåt. Höjningen kan gissningsvis beräknas till 20,25 cents per bushel och det nya maximipriset skulle då uppgå till 200—205 cents per bushel (38—39 kr/dt). Det bör anmärkas, att enligt veteavtalets bestämmelser exportländerna är tvungna att exportera endast till maximipriser, medan importländerna är förpliktade att importera endast om minimipriset tillämpas.

Den aktuella prisutvecklingen påverkas naturligtvis i hög grad av de förväntningar, som kan ställas på den kommande skörden. I Förenta Staterna har man på officiellt håll varit medveten om överproduktionsriskerna och jordbruksdepartementet rekommenderade i höstas en begränsning av höstvetearealen med 8 procent. Denna uppmaning har dock icke följts av de amerikanska jordbrukarna, och höstarealen var endast obetydligt lägre än föregående år. Å andra sidan har övervintringsförhållandena hittills varit betydligt sämre än under förra året och man får sålunda räkna med att den amerikanska skörden näppeligen kommer att uppgå till 1952 års rekordnivå. I Argentina synes produktionsförhållandena ha stabiliserats och under förutsättning av någorlunda tillfredsställande väderleksförhållanden kan landet väntas även fortsättningsvis kunna uppträda som en storexportör på vetemarknaden. I Australien har producentpriserna på vete nyligen höjts; en uppgång i den australiska veteproduktionen synes därför sannolik.

Under förutsättning av någorlunda gynnsamma väderleksförhållanden kan veteproduktionen sålunda väntas bli relativt stor även under det kommande året. Med tanke på de goda produktionsutsikterna är det sålunda sannolikt, att vetepriserna inom en icke alltför avlägsen framtid kommer att ytterligare reduceras.

Fodersäd.

Medan vetetillgångarna har ökat kraftigt under det gångna året, har tillgångsökningen för fodersäd varit mera begränsad. Skörden av fodersäd i Förenta Staterna var tillfredsställande — majsskörden har beräknats till 84,0 milj. ton och översteg därmed föregående års produktion med 12 procent. Samtidigt har dock lägre skördar redovisats för korn, havre och bland-

säd och den sammanlagda fodermedelsproduktionen har endast blivit 5 procent högre än 1951/52. I Kanada har kornskörden nått rekordsiffran 6,4 milj. ton, och även skörden av havre och blandsäd har varit god. Enär fodersädsskörden i Kanada var ovanligt stor redan under föregående år, har fodersädslagren trots en kraftig exportökning visat en väsentlig stegring. I Argentina har den för 1952/53 genomförda prishöjningen på majs ävenledes resulterat i en utvidgad produktion. Den australiska produktionen av korn och havre har däremot i stort sett varit oförändrad. De sekundära exportmarknaderna uppvisar inga större förändringar — något större exportöverskott föreligger dock i Mellersta Österns och Nordafrikas exportländer. Skörden i Europa har blivit 6 procent mindre än under närmast föregående år — den uppgår 1952/53 till 51,4 milj. ton, varav 14,2 milj. ton majs, 17,3 milj. ton korn och 19,8 milj. ton havre. Gynnsamma skördesiffror redovisas därvid i nordvästra Europas importländer, medan produktionen i Donauländerna har blivit avsevärt lägre än under 1951 och den jugoslaviska majsproduktionen har sjunkit med ej mindre än 65 procent.

Världsexporten av fodersäd uppgick 1951/52 till 13,3 milj. ton, varav 71 procent var destinerade till Europa. Produktionsutvecklingen under det senaste året har icke medfört någon väsentlig ändring i det europeiska importbehovet; detta importbehov måste fortfarande i stor utsträckning täckas med nordamerikansk fodersäd. Från Nordamerika härstammade 1951/52 mer än 40 procent av den europeiska fodersädsimporten och en liknande andel kommer troligen även att hållas under det löpande året. Priserna på fodersäd har sedan början av 1952 avsevärt reducerats. Trots en påtaglig förbättring i den internationella fodersädsförsörjningen kan detta synas anmärkningsvärt, särskilt med tanke på de hittills relativt sett mera stabila vetepriserna. Prisreduktionerna på fodersäd måste dock ses mot bakgrunden av det efter Koreakriget högt uppskruvade prisläget och de inträffade prisreduktionerna på den internationella fettmarknaden, varigenom priserna för oljekraftfoder väsentligen har reducerats. Chicagonoteringen på majs, som vid årsskiftet 1950/51 uppgick till 174 cents per bushel (35,4 kr/dt), steg till 193 cents per bushel (39,3 kr/dt) i december 1951 men har sedan dess nästan genomgående minskat och utgjorde i februari innevarande år 155 cents per bushel (31,6 kr/dt). Våra importpriser uppvisar en liknande utveckling, vartill kommer att cifpriserna även har påverkats av svängningarna i fraktkostnaderna. Sedan priserna och frakterna reducerats, har importpriserna sålunda nedgått med i runt tal en femtedel. Importpriset för amerikansk majs mot dollarbetalning uppgick under 1951 till något över 50 kr/dt cif; den motsvarande aktuella noteringen är 40 kr/dt. Priset för argentinsk majs är högre — detta pris uppgick 1951 till omkring 65 kr/dt cif och ligger för närvarande vid ca 47 kr/dt cif. Prisnedgången har vidare varit särskilt markant för korn och havre från mjukvalutaområdet. Australisk havre kan sålunda för närvarande köpas för ca 30 kr/dt cif, medan noteringen vid årsskiftet 1951/52 låg vid 53—54 kr/dt cif.

Såsom nämnts, har prisutvecklingen på fodersädsmarknaden väsentligen påverkats av prisnedgången på den internationella fettmarknaden och de därigenom reducerade priserna på oljekraftfoder. Argentinska solroskakor, som i slutet av 1951 betingade ett pris av 70 kr/dt cif, noteras för närvarande 50 kr/dt cif. För solroskakor från Turkiet är motsvarande siffror 54 och 44 kr/dt cif. Å andra sidan bör observeras, att världens fodermedelsförsörjning icke har undergått någon genomgripande förändring och att efterfrågan i importländerna fortfarande är betydande. Risken för avsättningssvårigheter synes ej föreligga och sedan priserna nu anpassats till en lägre nivå, är det sannolikt att inga större förändringar kommer att inträffa åtminstone under den närmaste framtiden.

Socker.

Världsproduktionen av socker har under efterkrigsåren undergått en kraftig ökning och överstiger numera med omkring två femtedelar förkrigsproduktionen. Liksom före kriget är även nu Kuba det ledande exportlandet; av 1951 års totala exportkvantitet utgjordes ca 40 procent av kubanskt socker. Sockerproduktionen på Kuba blev 1951/52 rekordartad och uppgick till 7,2 milj. ton. Tydliga avsättningssvårigheter uppstod och sockerpriserna sjönk kraftigt. För att förhindra pristryckande överskott vidtog Kuba produktionsbegränsande åtgärder och den kubanska produktionen gick 1952/53 ner till 5,2 milj. ton. Övergångslagren vid årsskiftet 1952/53 var dock ca 2 milj. ton större än ett år tidigare, och de kubanska sockertillgångarna är sålunda i stort sett oförändrade. En betydande del av de kubanska sockerlagren faller dock under den s. k. stabiliseringsreserven och är under de närmaste fem åren avsedda för export till Förenta Staterna.

Även sockertillgångarna i mjukvalutaområdet har under de senaste åren avsevärt förbättrats. Därvid kan noteras större exportöverskott i brittiska samväldsländer, Formosa och Indonesien samt i Europa i Spanien och Italien. Det danska exportöverskottet har däremot reducerats på grund av den ökade inhemska förbrukningen och minskad produktion. Sockerproduktionen i Österuropa är något mindre än under föregående år.

Den betydande tillgångsökningen medförde under det sistlidna året kraftigt fallande priser på den internationella sockermarknaden. Prisfallet har även fortsatt under första månaderna 1953. Importnoteringen för kubanskt råsocker mot dollarbetalning, som sommaren 1951 var ca 90 öre/kg cif, sjönk fram till årsskiftet 1952/53 till ca 50 öre/kg och beräknas i mitten av mars 1953 något understiga 42 öre/kg. Om hänsyn tages till raffinerings- och andra kostnader understiger det sistnämnda priset med över 30 öre/kg det svenska priset på raffinerat socker. Sockerpriserna i mjukvalutaområdet är något högre och motsvarande skillnad mellan svenskt och europeiskt importsocker uppgår till 20—25 öre/kg.

Fetter och oljor.

Fetter och oljor intar beredskapsmässigt en central ställning och Koreakriget medförde omedelbart betydande lagringsköp med kraftiga prissteg-ringar som följd. Under de tidigare efterkrigsåren låg de internationella priserna på fetter och oljor på en hög nivå — de ledande asiatiska överskottsländerna härjades svårt under kriget och sedermera hämmades återhämtningen av politiska oroligheter i dessa områden. Samtidigt ökade den inhemska förbrukningen i dessa överskottsländer och den internationella fettmarknaden kännetecknades av en utpräglad bristsitution. Priserna pressades uppåt och det var först i början av 1950 som en mera allmän prisreduktion inträffade. Såsom nämnts, avbröts denna utveckling av Koreakriget, och priserna åkte ånyo i höjden. Det högt uppdrivna prisläget kunde dock knappast väntas bestå länge, och en avmattning var att vänta sedan beredskapsköpen hade fullföljts. Redan i slutet av 1951 lättades också marknadsläget och priserna sjönk kraftigt fram till hösten 1952. Filippinsk kopra, som i början av 1951 betingade ett pris av 1 700 kr/ton cif (2,74 kr/kg råolja vid fabrik) sjönk i augusti 1952 till ej mindre än 775 kr/ton (1,11 kr/kg), medan motsvarande noteringar för Singapore-kopra var 1 875 respektive 825 kr/ton (3,03 respektive 1,20 kr/kg råolja). Vid årsskiftet 1952/53 skedde en viss omsvängning på fettmarknaden och priserna har under de första månaderna av 1953 varit stigande. Importnoteringen för kopra från såväl Filippinerna som Singapore var i mars i år 1 275 kr/ton (1,94 kr/kg råolja).

Den redovisade utvecklingen återspeglas också i de priser, som har kunnat erhållas vid exporten av svenskt rapsfrö och -olja. Exportpriset för rapsfrö av 1950 års skörd uppgick i genomsnitt till 109 öre/kg fob; vid exporten av rapsfrö från 1951 års skörd erhölls i genomsnitt 115 öre/kg fob, medan försäljningarna fram till februari i år av rapsfrö från 1952 års skörd har gett ca 92 öre/kg fob.

Var då de låga priserna i fjol höst endast ett uttryck för en tillfällig reaktion och kan den senaste prisuppgången väntas resultera i en stabilisering av priserna på en högre nivå? Granskas produktionssiffrorna, ser man, att världsproduktionen av fetter och oljor 1951 med över en tiondel översteg förkrigsproduktionen. En omfördelning i förbrukningen av fettillgångarna har dock skett sedan förkrigstiden och den inhemska förbrukningen i de asiatiska överskottsländerna har avsevärt utvidgats. Före kriget täckte länder med hög eller relativt hög fettkonsumtion ca 55 procent av sin förbrukning genom import, samtidigt som ungefär tre fjärdedelar av exporten kom från länder med låg fettkonsumtion. Det är sålunda rätt naturligt, att trots en ökad total fettproduktion en ökning av den inhemska konsumtionen i exportländerna har medfört, att världsexporten fortfarande ligger ca 5 procent under förkrigsnivån.

Produktionsökningen under 1951 hänförde sig huvudsakligen till Indonesien, Filippinerna och Västafrika. Å andra sidan sjönk produktionen av linfrö i Argentina med ej mindre än 46 procent. Importefterfrågan minskade 1952 på grund av minskade lagringsköp och vissa importländers benägenhet att minska sin tidigare lagerhållning. Enligt föreliggande uppgfter sjönk under perioden januari—september 1952 exporten från de ledande överskottsländerna med omkring en tiondel. Vid ingången av produktionsåret 1952/53 har lagerhållningen i exportländerna därför beräknats vara större än vid ingången av föregående produktionsår. Samtidigt beräknas dock produktionen minska något och exportöverskottet väntas totalt bli i stort sett oförändrat. Importefterfrågan väntas samtidigt bli något större än 1951/52, då vissa importländer täckte en del av sin förbrukning genom lagerförbrukning. Det synes sålunda sannolikt, att fettpriserna tillsvidare kommer att ligga ungefär vid den efter årsskiftet uppnådda nivån.

Mjölk och mejeriprodukter.

Mjölkproduktionen i Västeuropa har genomgående ökat efter kriget och ligger numera ungefär 5 procent över förkrigsnivån. Under 1952 visade dock produktionen en viss stagnation — produktionsminskningen i de kontinentala delarna av Västeuropa uppvägde därvid den ökade produktionen i Storbritannien och Irland. Särskilt kan noteras en nedgång i mjölkproduktionen i Nederländerna och Danmark, medan samtidigt den västtyska produktionen har stigit med 4 procent. Antalet mjölkkor har varit i stort sett oförändrat; vissa mindre ökningar har dock rapporterats från Storbritannien, Irland och Västtyskland.

Beträffande produktionen av smör kan en betydande minskning noteras i de ledande europeiska exportländerna. Den nederländska smörproduktionen uppgick sålunda 1952 till 73,3 milj. kg och understeg därmed produktionen under föregående år med ej mindre än 12 procent. Utvecklingen i Danmark har varit likartad — produktionen har nedgått med 9 procent och uppgick 1952 till 153 milj. kg. Den kraftiga nedgången i dessa länder förklaras av den samtidigt kraftigt utvidgade ostproduktionen, som i Nederländerna steg med 4 procent och i Danmark med 13 procent. Smörproduktionen har vidare kraftigt reducerats i Sverige och Norge, medan en viss ökning har skett

i det viktiga importlandet Storbritannien. Totalt kan nedgången i den västeuropeiska smörproduktionen beräknas till 4—5 procent.

Medan den europeiska smörproduktionen sålunda har minskat, har produktionen i Nya Zeeland och Australien följt en stigande kurva. Produktionsstegringen har därvid varit särskilt markant i Nya Zeeland, och landet har 1952 redovisat en produktionsökning med 6 procent. I Australien har produktionsökningen huvudsakligen skett under andra halvåret 1952; för hela året uppgår produktionen till 151 milj. kg eller 6 procent mera än föregående år. I Kanada skedde en utveckling, som var motsatt den för Nederländerna och Danmark redovisade — produktionen av smör ökade nämligen här på ostproduktionens bekostnad.

Den internationella handeln med såväl smör som ost minskade icke obetydligt under 1952. Minskningen i smörexporten gäller i första hand de ledande europeiska exportländerna. Den nederländska exporten har sålunda beräknats till ca 50 milj. kg, vilket är 6 procent mindre än under föregående år; den danska exporten har sjunkit från 139,5 till 116,0 milj. kg. Den svenska exportminskningen är välkänd — vi har 1952 exporterat 13,0 milj. kg mot 26,4 milj. kg år 1951. Däremot har exporten från Nya Zeeland, vilken liksom den australiska exporten uteslutande har varit destinerad till Storbritannien, stigit med 5 procent till ca 155 milj. kg. Världshandeln med ost har reducerats med ungefär 20 procent, varvid exportminskningen från Nya Zeeland, Kanada och Förenta Staterna mer än väl uppvägt den ökade exporten från Nederländerna, Danmark, Italien och Australien.

Priserna på såväl smör som ost har stigit, särskilt under senare delen av 1952. Rätt höga priser nåddes vid försäljningarna till s. k. sekundära marknader, i vissa fall noterades priser uppgående till ej mindre än 6,50 kr/kg fob. Priset för danskt smör enligt långtidsavtalet med Storbritannien höjdes i höstas från 4,48 kr/kg fob till 4,82 kr/kg fob. Den svenska smörexporten har i slutet av 1952 och i början av 1953 huvudsakligen varit destinerad till Väst- och Östtyskland; i genomsnitt erhölls vid denna export ca 5,95 kr/kg fob (exkl. exportkostnad 25 öre/kg).

På längre sikt begränsas avsättningsmöjligheterna för smör av den stigande margarinkonsumtionen i de flesta importländerna. I Västtyskland har margarinkonsumtionen från 1950 till 1952 stigit med ungefär en tredjedel, samtidigt som smörkonsumtionen är i stort sett oförändrad. I Storbritannien är motsvarande ökning för margarin 14 procent, medan smörförbrukningen har reducerats med 34 procent. Fortsätter denna utveckling måste man räkna med, att exportländerna inom en icke alltför avlägsen framtid kommer att få betydande avsättningssvårigheter med icke oväsentliga prisreduktioner som följd.

Kött och fläsk.

Den senaste utvecklingen på den internationella marknaden för kött och fläsk präglas av en betydande ökning av fläskproduktionen i de ledande exportländerna. I Danmark och Nederländerna har svinbestånden stigit från december 1951 till december 1952 med respektive 21 och 7 procent; svinbestånden i dessa länder har sålunda ånyo ökat efter nedgången under 1951. I Storbritannien har fläskproduktionen fortsatt att gå upp och svinbeståndet har under det sistförflutna året utvidgats med 7 procent. I de två andra viktiga importländerna — Västtyskland och Frankrike — redovisas däremot en motsatt utveckling och svinstammen i dessa länder har reducerats. Av utomeuropeiska exportländer uppvisar Nya Zeeland en stigande produktionskurva, medan det australiska fläsköverskottet under de senaste åren har reducerats till en obetydlighet.

Det förbättrade produktionsunderlaget för fläsk har följts av rätt anmärkningsvärda prisreduktioner. Det danska baconpriset vid export till Storbritannien blev från och med oktober 1952 nedsatt med 8 procent till 3,60 kr/kg fob. Ett motsvarande pris erhålles för de 6 milj. kg svensk bacon, som under den gångna vintern kontrakterats för export till Storbritannien.

Köttproduktionen i Europa uppvisade under förra året inga större förändringar. I motsats till de flesta andra produkter kunde för kött redovisas en relativt lugn och stabil prisutveckling och priserna på kött var närmast något högre än tidigare.

Ägg.

Den europeiska äggproduktionen har under 1952 utvidgats rätt väsentligt och de senaste uppgifterna över hönsbeståndet i olika länder tyder på en fortsatt produktionsstegring under innevarande år. Det viktigaste undantaget utgöres av Nederländerna, där hönsbeståndet har reducerats med 6 procent. Under det löpande året beräknas sålunda de europeiska äggtillgångarna bli något större än i fjol. Produktionsökningen i Danmark och i vissa importländer uppväges dock delvis av den väntade nedgången i den nederländska äggproduktionen.

Äggpriserna har under det gångna året hållit sig relativt stabila och inga tydliga tecken på en allmän upp- eller nedgång föreligger åtminstone för närvarande. I den engelsk-danska äggöverenskommelsen justerades priserna uppåt för handelsåret 1952/53 och likaså höjdes englandspriserna för den australiska och nyzeeländska äggexporten. I den i början av mars mellan Danmark och Storbritannien slutna överenskommelsen angående äggexporten under handelsåret 1953/54 har dock priserna sänkts med 26 öre/kg. Samtidigt har Danmarks leveransplikt till Storbritannien sänkts från tre fjärdedelar till två tredjedelar av den totala danska äggexporten. Den danska exportkontingenten till Storbritannien har liksom hittills ej maximerats. Den engelska äggransoneringen har nyligen slopats och den sannolikt stigande engelska äggkonsumtionen kommer troligen att verka stabiliserande på den internationella äggmarknaden.

TABELLBILAGA

Tab. 1. Vissa jordbruksnäringen berörande prisindextal.

År och månad	Socialstyrelsens allmänna konsumtionsprisindex för livsmedel	Prisförändringar sedan år 1935 på vissa varor enligt socialstyrelsens prisstatistik							Kommerskollegii partiprisindex för			
		Mjöl	Bröd	Potatis	Mjölk[1]	Mejerismör	Nötkött, stek	Färskt[2] sidfläsk	Anim. livsmedel	Veget. livsmedel	Fodermedel	Gödselmedel
1935	100·0	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
1936	102·4	102	101	107	102	98	108	110	104	101	105	102
1937	105·9	110	107	111	107	111	107	111	108	107	117	102
1938	109·6	114	109	113	112	116	110	124	113	104	112	105
1939	112·9	113	113	119	117	122	120	128	120	105	114	106
1940	126·8	118	130	157	127	138	129	144	140	131	148	135
1941	150·6	121	141	142	139	161	171	188	176	157	164	146
1942	164·1	125	139	202	134	170	182	198	186	181	175	213
1943	161·9	127	138	160	134	170	185	213	194	187	175	229
1944	156·5	126	137	162	135	170	177	218	194	189	176	224
1945	155·1	123	137	175	135	170	177	212	190	185	180	218
1946	158·0	133	139	196	137	170	179	220	191	182	182	179
1947	163·4	146	145	209	151	191	173	218	203	196	191	157
1948	175·8	179	156	198	156	194	185	229	217	208	198	158
1949	177·9	182	161	187	155	205	221	207	219	205	201	162
1950	181·2	182	162	227	155	209	234	196	222	218	214	168
1951	212·4	217	189	286	175	241	264	247	252	262	272	195
1952	239·6	270	215	304	189	250	311	307	292	286	294	222
1951 januari	196·0	.	.	240	174	241	228	221	241	242	232	170
februari	199·2	.	.	254	175	241	241	229	241	248	239	178
mars	206·3	195	181	269	175	241	253	229	244	254	259	179
april	209·3	.	.	298	175	241	258	234	246	260	269	180
maj	212·3	.	.	315	175	241	268	235	248	262	280	181
juni	211·2	207	184	316	175	241	272	240	247	266	281	181
juli	211·8	.	.	291	175	241	273	240	249	270	281	202
augusti	214·1	.	.	356	175	241	278	245	252	265	281	206
september	219·4	234	195	280	175	241	277	257	260	267	279	208
oktober	221·6	.	.	266	175	241	274	273	264	269	284	214
november	223·3	.	.	272	175	241	272	278	268	270	286	220
december	224·6	230	197	278	175	241	271	285	269	268	288	221
1952 januari	226·0	.	.	287	189	241	274	285	270	270	288	222
februari	227·8	.	.	298	189	241	280	302	274	273	288	226
mars	231·6	230	197	306	189	241	287	314	285	275	287	226
april	238·2	.	.	316	189	256	301	315	292	280	290	226
maj	239·4	.	.	320	189	256	312	315	291	285	296	226
juni	243·9	281	220	318	189	250	334	317	295	297	301	226
juli	244·3	.	.	301	189	250	350	316	299	297	301	217
augusti	245·8	.	.	353	189	250	345	323	302	288	302	217
september	246·4	281	221	293	189	250	321	322	300	287	294	217
oktober	243·7	.	.	279	189	250	298	299	293	290	293	220
november	244·7	.	.	285	189	256	304	291	299	291	296	219
december	243·3	289	221	291	189	256	330	286	303	295	297	219
1953 januari	242·7	.	.	296	189	256	339	273	300	294	297	219
februari	241·9	.	.	311	189	256	342	265	297	295	296	222

[1] Indextalen baseras fr. o. m. dec. 1941 på priset för standardiserad mjölk. — [2] Fr. o. m. mars 1943 följa indextalen priset för salt sidfläsk.

Tab. 2. Priser i Sverige.

År och månad	Kronor per 100 kilogram									
	Höst-vete[1]	Vår-vete[1]	Råg[1]	Vete-mjöl[2]	Råg-sikt[2]	Mat-ärter, gula[3]	Mat-potatis[4]	Fabriks-potatis[5]	Socker-betor[6]	Strö-socker[7]
1934	16·97	.	15·69	26·99	23·51	26·99	6·02	3·30	2·25	29·21
1935	16·69	.	15·59	29·80	25·08	25·33	8·28	3·25	2·25	29·09
1936	17·01	.	15·92	30·61	25·86	21·21	8·53	3·31	2·25	29·79
1937	19·60	.	18·29	32·56	29·11	20·79	9·02	3·76	2·55	30·89
1938	18·85	.	17·27	33·84	29·43	19·90	8·66	4·37	2·70	31·03
1939	17·99	.	17·29	33·82	28·58	27·81	9·03	4·60	2·70	31·64
1940	23·30	.	23·29	34·49	29·83	43·19	13·67	4·81	3·10	35·88
1941	26·09	.	26·09	34·50	30·50	50·97	13·66	5·75	4·10	39·88
1942	26·55	28·09	26·09	34·50	30·50	47·78	21·73	6·45	4·50	45·46
1943	26·07	27·52	25·07	37·00	28·50	42·78	13·80	7·58	4·50	47·52
1944	26·70	28·70	25·70	36·60	28·50	37·36	16·18	7·58	4·50	47·52
1945	26·80	28·80	25·80	35·83	28·17	35·33	16·97	7·65	4·65	47·52
1946	26·59	28·70	26·04	38·61	31·66	36·08	17·87	7·83	4·65	47·52
1947	27·47	30·06	27·47	43·00	36·17	39·08	18·64	8·02	5·00	60·04
1948	28·99	32·90	28·99	48·27	40·86	43·85	17·49	8·77	5·30	62·44
1949	30·01	35·01	30·01	49·42	42·80	44·82	16·48	9·33	5·30	63·27
1950	30·85	34·94	30·39	48·14	43·07	47·28	22·05	9·27	5·55	64·53
1951	35·86	38·32	34·59	53·70	47·98	54·58	25·84	9·52	6·25	79·08
1952	48·48	50·48	45·28	69·31	62·73	64·03	26·04	11·33	7·35	91·90
1951 januari	31·05	34·05	30·05	48·25	42·50	48·00	20·88	9·00	—	65·21
februari	31·25	34·25	30·25	49·05	43·30	—	21·00	9·25	—	71·79
mars	31·45	34·45	30·45	50·75	45·00	—	23·59	9·25	—	76·28
april	31·65	34·65	30·65	50·75	45·00	—	27·62	9·25	—	77·75
maj	31·85	34·85	30·85	51·17	45·42	—	29·75	9·25	—	77·75
juni	34·65	36·65	33·15	51·75	46·00	—	32·78	9·25	—	77·75
juli	34·85	36·85	33·35	51·75	46·00	—	40·08	9·25	—	82·39
augusti	40·00	42·00	38·50	51·75	46·00	—	26·97	9·25	—	84·00
september	40·20	42·20	38·70	60·25	54·50	55·00	20·60	9·25	—	84·00
oktober	40·50	42·50	39·00	60·25	54·50	55·00	20·86	10·25	6·25	84·00
november	40·80	42·80	39·30	60·25	54·50	56·88	22·69	10·50	6·25	84·00
december	41·10	43·10	39·60	58·38	53·10	58·00	23·23	10·50	6·25	84·00
1952 januari	41·40	43·40	39·90	58·03	52·81	58·00	24·58	10·75	—	84·00
februari	41·70	43·70	40·20	58·03	52·81	—	25·00	11·00	—	84·00
mars	42·00	44·00	40·50	58·03	52·81	—	25·00	11·00	—	88·84
april	42·30	44·30	40·80	59·88	55·07	—	25·41	11·00	—	94·00
maj	45·03	47·03	42·75	67·04	61·14	—	24·52	11·00	—	94·00
juni	52·30	54·30	47·80	74·54	66·81	—	31·73	11·00	—	94·00
juli	52·60	54·60	48·10	74·54	66·81	—	41·16	11·00	—	94·00
augusti	52·90	54·90	48·40	74·56	66·81	—	25·24	11·00	—	94·00
september	53·25	55·25	48·75	74·54	66·81	65·00	22·00	11·00	—	94·00
oktober	53·70	55·70	49·20	77·52	70·31	65·25	21·54	12·25	7·35	94·00
november	54·15	56·15	49·65	77·52	70·31	65·75	22·71	12·50	7·35	94·00
december	54·60	56·60	50·10	77·50	70·31	66·13	23·63	12·50	7·35	94·00
1953 januari	55·00	57·00	50·50	77·50	70·31	66·88	24·00	12·75	—	94·00
februari	55·30	57·30	50·80	77·50	70·31	—	24·00	13·00	—	94·00
mars	55·60	57·60	51·10	77·85	70·66	—	23·46	13·00	—	94·00

Anm. Uppgifter med medieval stil avse priser under månader, då någon nämnvärd försäljning ej ägt rum. Dessa priser ha ej medtagits vid beräkning av årsmedelpriser.

[1] Medelpris till producent på kustorter t. o. m. 15 okt. 1940. Härefter av staten fastställda priser, fr. o. m. aug. 1950 i form av garantipriser (på kustorter). — [2] Prisuppgifter från kvarnar, grundpris fritt kvarn. Fr. o. m. okt. 1949 pris å patentvetemjöl resp. rågsikt 00. — [3] Medeltal av producentpriser i mell. Sverige. — [4] Engrospris i Stockholm på prima välsorterad vara. — [5] Av staten fastställt producentpris vid 17.5 % stärkelsehalt och 70 kg hektolitervikt. — [6] Av staten fastställt grundpris till producent vid 16 % sockerhalt. Tillägg för varje tiondels proc. högre sockerhalt med 1/160 av grundpriset. — [7] Partipris i Skåne exkl. grosshandelsrabatt.

Tab. 2 (forts.). **Priser i Sverige.**

År och månad	Kronor per 100 kilogram								
	Korn[1]	Havre, vit[1]	Vallhö[2]	Höst-sädshalm[2]	Majs[3]	Vete-kli[3]	Kraft-foder-blandning[3]	Linfrö-mjöl[3]	Melass[4]
1934	12·71	11·83	7·47	2·50	13·01	11·76	15·10	17·31	8·25
1935	13·13	12·15	7·22	2·35	15·51	12·85	17·33	17·90	8·67
1936	13·75	12·77	6·27	2·42	15·93	13·70	18·23	18·03	9·40
1937	18·22	15·58	6·37	3·40	16·33	14·38	19·11	19·24	9·61
1938	15·81	13·62	5·97	3·04	16·83	13·90	19·45	20·43	10·00
1939	14·55	13·03	6·43	2·81	18·61	13·39	21·41	22·32	10·27
1940	22·71	20·41	14·57	5·12	18·50	16·89	23·50	24·00	11·38
1941	24·90	22·40	20·90	6·70	23·71	16·50	25·13	24·00	12·94
1942	24·50	20·75	15·30	5·48	25·33	16·78	30·92	.	16·00
1943	23·08	18·83	11·60	3·55	25·00	18·08	32·84	34·00	16·00
1944	23·24	19·03	10·88	3·00	25·00	18·50	32·87	34·00	15·67
1945	22·63	19·03	9·35	3·01	25·00	19·00	33·82	34·00	14·00
1946	22·63	19·03	8·54	2·83	25·00	19·00	35·04	34·17	14·00
1947	24·68	20·03	14·83	3·20	25·12	19·67	36·00	36·00	14·00
1948	27·00	21·52	15·81	4·03	26·30	21·41	36·05	36·05	15·11
1949	25·79	22·21	13·08	3·03	27·22	22·15	36·15	36·40	20·21
1950	25·09	23·42	11·33	3·13	29·01	25·49	38·98	40·61	21·88
1951	33·47	31·90	13·41	5·06	34·74	32·55	47·67	53·35	27·00
1952	35·99	33·87	15·11	5·61	43·44	37·10	50·35	56·42	33·13
1951 januari	29·43	27·92	10·68	3·93	30·18	27·35	40·00	44·00	25·00
februari	31·43	29·83	10·85	4·25	30·71	28·75	40·54	44·75	25·00
mars	33·27	31·59	11·22	4·41	32·50	31·65	45·00	51·00	25·00
april	35·14	33·15	12·23	4·65	32·50	33·35	46·50	52·50	25·00
maj	—	—	—	—	34·11	33·65	50·00	56·00	25·00
juni	—	—	—	—	36·50	33·71	50·00	56·00	25·00
juli	—	—	—	—	36·50	33·75	50·00	56·00	25·00
augusti	—	—	—	—	36·50	33·70	50·00	56·00	25·00
september	34·46	32·63	14·75	5·75	36·50	33·65	50·00	56·00	25·00
oktober	34·37	32·83	15·75	5·95	36·50	33·60	50·00	56·00	33·00
november	34·76	33·48	15·85	5·75	36·83	33·60	50·00	56·00	33·00
december	34·89	33·77	15·92	5·79	37·50	33·79	50·00	56·00	33·00
1952 januari	34·89	33·65	16·18	5·95	37·50	33·96	50·00	56·00	33·00
februari	34·84	33·38	16·28	6·00	37·88	34·30	50·00	56·00	33·00
mars	34·92	33·13	16·22	5·88	38·50	34·48	50·00	56·00	33·00
april	36·10	33·67	16·25	5·83	38·62	35·58	50·14	56·20	33·00
maj	38·57	35·48	—	—	41·98	37·53	50·17	56·25	33·00
juni	—	—	—	—	45·25	38·81	50·50	56·59	33·00
juli	—	—	—	—	45·27	38·90	50·58	56·67	33·00
augusti	—	—	—	—	46·85	38·96	50·58	56·67	33·00
september	36·11	33·14	13·50	5·00	47·37	38·23	50·58	56·67	33·00
oktober	35·55	33·28	13·50	5·00	47·37	37·17	50·58	56·67	33·50
november	36·56	34·45	13·88	5·25	47·37	38·38	50·58	56·67	33·50
december	36·38	34·66	15·03	6·00	47·37	38·95	50·50	56·67	33·50
1953 januari	36·40	34·59	15·06	6·13	47·37	39·54	50·50	56·67	34·17
februari	36·28	33·69	14·63	5·75	47·37	40·00	50·50	56·67	34·17
mars	35·87	32·52	14·05	5·50	47·37	40·14	50·50	56·67	34·17

[1] Medelpris till producent på flera orter för foderkorn och -havre. Under tiden 16 okt. 1940—juli 1949 av staten fastställda priser. — [2] Pris till producent för pressad vara på stationer i mell. Sverige. — [3] Pris till förbrukare på kustorter. — [4] Pris på vissa orter till annan förbrukare än sockerbetsodlare. Fr. o. m. 17 okt. 1949 inkl. fathyra.

Tab. 2 (forts.). **Priser i Sverige.**

År och månad	Öre per kilogram													
					Ost, svecia[3]			Avräkningspriser[6]						
	Mejerimjölk[1]	Konsumtionsmjölk[2]	Smör, svensk riksnotering	Margarin	Helfet	Halvfet[4]	Ägg[5]	Storboskap[7]	Större kalv kl. I	Mindre kalv kl. I	Svin kl. I	Får (lamm) kl. I	Häst kl. I	Smågrisar[8]
1934	.	21·0	230	141	125	86	99	.	.	.	.	.	.	61
1935	.	21·0	223	135	131	94	114	94	137	83	110	.	.	112
1936	.	22·0	221	133	137	104	127	96	144	88	118	149	46	124
1937	.	23·0	257	148	124	87	138	96	160	93	122	159	44	114
1938	.	24·0	269	160	131	89	136	97	160	92	135	162	44	144
1939	.	25·0	288	165	152	110	138	114	178	101	135	192	52	127
1940	16·5	27·2	325	224	168	127	163	127	203	109	158	224	69	132
1941	20·7	30·0	385	300	200	149	220	176	266	143	195	282	104	190
1942	23·0	28·8	405	300	—	159	261	194	282	164	207	331	122	214
1943	22·9	29·1	405	300	—	165	281	195	279	153	234	356	132	230
1944	23·1	29·2	405	293	—	165	295	193	282	139	233	343	119	252
1945	23·3	29·2	405	270	—	190	293	182	278	134	226	307	99	239
1946	23·9	29·5	405	270	—	189	295	181	315	165	240	306	109	245
1947	25·7	32·6	455	286	—	212	311	185	321	169	247	346	142	276
1948	28·1	33·6	455	300	—	229	320	213	364	222	257	413	141	289
1949	28·5	33·6	486	269	—	230	264	247	392	247	254	395	172	285
1950	29·1	33·6	495	260	253	146	259	272	395	264	253	320	138	276
1951	31·4	37·8	570	354	312	235	292	294	452	304	306	410	188	303
1952	34·4	40·8	587	385	369	299	315	340	517	361	357	449	230	410
1951 januari ..	30·7	37·6	570	345	305	230	260	288	488	331	266	368	137	210
februari ..	30·8	37·8	570	345	305	230	237	293	467	296	271	410	154	235
mars	30·8	37·8	570	345	305	230	255	294	463	269	280	458	174	230
april	30·7	37·8	570	345	305	230	268	294	444	284	289	451	177	260
maj	30·2	37·8	570	350	305	230	291	294	428	292	297	446	182	286
juni	29·5	37·8	570	360	305	230	250	291	418	292	308	436	185	313
juli	29·5	37·8	570	360	305	230	267	297	421	292	309	396	191	334
augusti ..	29·6	37·8	570	360	305	230	302	302	447	292	313	386	204	337
september	33·8	37·8	570	360	325	245	345	299	457	300	321	379	209	358
oktober ..	34·7	37·8	570	360	325	245	345	295	457	318	329	377	215	359
november	35·0	37·8	570	360	325	245	345	292	460	337	341	400	216	359
december.	34·7	37·8	570	360	325	245	338	292	476	348	347	413	215	359
1952 januari ..	34·8	40·8	570	360	331	257	290	300	476	339	347	425	215	359
februari ..	34·9	40·8	570	360	335	265	263	312	501	328	348	447	221	359
mars	[9]34·6	40·8	585	379	350	280	270	320	506	340	482	351	231	395
april	[9]34·6	40·8	600	400	365	295	270	328	529	348	350	502	235	484
maj	[9]34·1	40·8	596	396	365	295	270	333	506	348	350	492	234	483
juni	[9]33·3	40·8	585	385	365	295	298	346	502	349	385	469	234	469
juli	[9]33·3	40·8	585	385	365	295	315	371	502	358	385	459	245	484
augusti ..	[9]33·5	40·8	585	385	372	302	351	370	502	358	385	452	258	475
september	[9]34·7	40·9	585	385	395	325	372	352	513	369	379	426	252	468
oktober ..	[9]35·5	40·8	585	385	395	325	375	337	518	374	335	389	216	354
november	[9]35·8	40·8	596	396	395	325	372	346	555	401	332	402	205	300
december.	[9]35·6	40·8	600	400	395	325	337	370	592	423	335	437	209	289
1953 januari ..	35·6	40·8	600	400	395	325	297	380	573	395	326	438	222	300
februari ..		40·8	600	400	395	325	300	382	544	352	320	457	240	300
mars		40·8	600	400	395	325	300	390	572	335	321	498	251	341

[1] Medelavräkningspris till producent för 3·5 %-ig mjölk, fritt mejeri, vid ett skummjölksvärde av 4·5 öre/kg (2·0 öre/kg juli 1939—dec. 1941). Inkl. tuberkulostillägg, exkl. efterlikvider och producentbidrag. Efterlikviderna ha utgjort följande belopp i öre/kg: 0·31 år 1942, 0·40 år 1943, 0·41 år 1944, 0·55 åren 1945 och 1946, 0·63 år 1947, 0·59 år 1948, 0·82 år 1949, 0·62 år 1950 och 0·85 år 1951. För åren före 1942 saknas motsvarande uppgifter. — [2] Detaljpris i städer och tätorter. För mjölk öre/l. — [3] Partipris. — [4] Partipris på mager (27+) ost 1941—1944. — [5] Svensk äggnotering, pris till producent i södra Sverige. Åren 1941—1948 tidvis statliga normalpriser. — [6] Ovägda medeltal av avräkningspriser till producenter vid större slakteriföreningar i Svea- och Götaland. Slaktad vikt. — [7] Ovägt medeltal av priser för kor kl. I och II. — [8] Ovägt medeltal av producentpriser enl. (numera) Sv. slakteriförbunds riksnotering för prima griskullar i kl. I med medelvikt av 17 kg/st. — [9] Exkl. leveranstillägg.

Tab. 2 (forts.). **Priser i Sverige.**

År och månad	Kronor per 100 kilogram								Öre per liter		
	Handelsgödselmedel[1]								Drivmedel[2]		
	Chilesalpeter	Kalksalpeter	Kalkkväve, 18 %	Ammoniumsulfat	Kalkammonsalpeter[3]	Superfosfat, 19—20 %[4]	Thomasfosfat	Kalisalt, 40 %	Bensin	Motorbränn-olja	Motorfotogen
1934	.	.	.	.	.	.	.	.	26·5	9·5	9·8
1935	17·75	16·50	17·25	16·00	15·75	7·64	7·40	11·04	27·0	9·5	9·8
1936	17·35	16·35	17·21	16·00	15·75	7·25	7·25	13·13	26·1	10·3	9·8
1937	17·13	16·20	16·88	16·00	15·25	7·20	7·20	12·73	25·2	11·2	11·7
1938	17·58	16·88	16·98	16·00	15·75	7·38	6·95	12·64	26·0	11·2	12·2
1939	17·39	16·61	16·89	16·03	15·95	7·48	6·95	13·25	28·4	11·7	12·7
1940	19·16	17·30	20·48	16·87	16·75	10·69	8·40	15·69	51·6	18·1	20·6
1941	20·75	20·69	22·11	21·57	21·50	10·99	9·80	16·02	91·2	45·1	46·0
1942	21·00	21·53	23·53	22·97	22·31	13·47	12·32	17·96	106·5	85·0	85·0
1943	21·00	24·42	25·06	25·08	24·08	15·98	14·88	20·05	111·0	111·0	111·0
1944	21·00	24·28	25·06	25·08	24·08	15·56	14·76	20·00	102·0	102·0	102·0
1945	23·00	23·73	24·60	24·78	23·78	14·85	15·18	19·80	96·5	78·6	89·0
1946	19·00	22·63	22·45	23·38	20·39	13·48	14·27	19·86	40·9	14·5	15·5
1947	23·00	22·36	22·03	24·03	18·28	12·42	13·52	19·88	37·4	14·8	16·1
1948	23·00	22·61	24·23	26·50	19·28	12·37	13·39	20·27	61·3	17·9	18·3
1949	23·47	22·27	24·82	27·03	19·72	12·92	13·39	20·65	69·4	17·4	18·6
1950	27·38	21·74	24·44	27·00	19·72	13·18	13·35	20·13	72·8	19·8	22·0
1951	35·89	23·18	29·35	30·76	25·80	15·50	15·42	18·77	55·6	23·1	24·7
1952	41·40	25·23	35·05	36·41	31·72	17·19	16·67	17·60	56·2	23·2	25·5
1951 januari	32·25	21·35	24·25	26·75	19·60	12·95	13·20	19·50	54·0	22·0	23·5
februari	32·90	21·95	25·95	28·20	21·15	14·20	13·85	20·15	54·0	22·4	23·9
mars	32·90	21·95	25·95	28·20	21·15	14·20	13·85	20·15	54·0	23·0	24·5
april	32·90	21·95	25·95	28·20	21·15	14·20	13·85	20·15	54·4	23·1	24·6
maj	32·90	21·95	25·95	28·20	21·15	14·20	13·85	20·15	57·0	23·5	25·5
juni	32·90	21·95	25·95	28·20	21·15	14·20	13·85	20·15	57·0	23·5	25·5
juli	—	24·20	31·70	—	[3] 30·25	16·75	16·85	17·20	56·2	23·1	24·7
augusti	—	24·20	31·70	—	30·25	16·75	16·85	17·20	56·0	23·0	24·5
september	—	24·20	31·70	—	30·25	16·75	16·85	17·20	56·0	23·0	24·5
oktober	42·10	24·80	34·35	36·35	31·15	17·25	17·35	17·80	56·0	23·3	24·8
november	42·10	24·80	34·35	36·35	31·15	17·25	17·35	17·80	56·0	23·5	25·0
december	42·10	24·80	34·35	36·35	31·15	17·25	17·35	17·80	56·0	23·5	25·0
1952 januari	42·10	24·80	34·35	36·35	31·15	17·25	17·35	17·80	56·0	23·3	25·0
februari	42·70	25·65	35·05	36·80	31·85	17·75	17·85	18·40	56·0	23·0	25·0
mars	42·70	25·65	35·05	36·80	31·85	17·75	17·85	18·40	56·0	23·0	25·0
april	42·70	25·65	35·60	37·35	32·40	17·90	18·40	18·40	56·0	23·0	25·0
maj	42·70	25·65	35·60	37·35	32·40	17·90	18·40	18·40	57·0	23·5	26·0
juni	42·70	25·65	35·00	—	32·40	[1]16·60	[1]16·85	[1]16·85	57·0	23·5	26·0
juli	—	24·60	35·00	—	31·10	16·60	15·30	16·85	57·0	23·5	26·0
augusti	—	24·60	35·00	—	31·10	16·60	15·30	16·85	57·0	23·5	26·0
september	—	24·60	35·00	—	31·10	16·60	15·30	16·85	56·9	23·5	26·0
oktober	39·00	25·30	35·00	35·55	31·75	17·10	15·80	17·45	55·0	23·0	25·5
november	39·00	25·30	35·00	35·55	31·75	17·10	15·80	17·45	55·0	23·0	25·5
december	39·00	25·30	35·00	35·55	31·75	17·10	15·80	17·45	55·0	23·0	25·5
1953 januari	39·00	25·30	35·00	35·55	31·75	17·10	15·80	17·45	55·0	23·0	25·5
februari	37·40	26·00	35·85	36·40	32·60	17·60	16·30	18·05	55·0	23·0	25·5
mars	37·40	26·00	35·85	36·40	32·60	17·60	16·30	18·05	55·0	23·0	25·5

[1] Brutto för netto, fritt tariffhamn i Stockholmsdistriktet. För chilesalpeter fritt importhamn fr. o. m. juli 1949. För kvävegödsel kontantpris, för superfosfat, thomasfosfat och kalisalt tidigare kreditpris; fr. o. m. juni 1952 kontantpris. — [2] Pris till förbrukare i 0-zon (Stockholm och Göteborg med omnejder, Malmöhus län). — [3] T. o. m. juni 1951 pris å 15·5 %-ig vara, därefter 20·5 %-ig vara. — [4] Juli 1942—juni 1946 15 %-ig superfosfat.

Tab. 3. Jordbrukares leveranser samt lager hos handelskvarnar och Sv. Spannmåls AB m. fl. av vete och råg, i ton.

År och månad	Jordbrukares leveranser av[1]			Lager av vete[2]		Lager av råg[2]	
	Höstvete	Vårvete	Råg	Handelskvarnar[3]	Sv. Spannmåls AB. m. fl.[4]	Handelskvarnar[3]	Sv. Spannmåls AB. m. fl.[4]
1934	.	.	.	86 771	143 361	42 239	47 328
1935	.	.	.	90 656	121 571	39 045	53 441
1936	.	.	.	89 373	75 143	45 926	6 287
1937	.	.	.	89 985	65 070	30 167	18 743
1938	.	.	.	87 084	168 057	30 344	35 073
1939	.	.	.	116 085	248 150	30 241	46 755
1940	.	.	.	82 570	172 261	42 466	45 789
1941	.	.	.	47 407	[4] 67 752	32 477	[4] 49 386
1942	.	.	.	117 442	111 988	52 000	137 161
1943	295 000	122 000	319 300	100 273	221 636	52 345	200 350
1944	315 500	77 800	253 900	109 833	180 073	44 548	162 514
1945	351 500	68 600	174 200	100 729	108 436	34 931	43 267
1946	421 238	94 513	176 626	121 144	129 755	44 774	46 023
1947	173 382	154 527	106 301	95 554	77 241	34 991	48 025
1948	308 718	199 024	208 140	145 414	234 904	31 175	120 563
1949	361 337	221 919	217 333	146 823	337 839	44 717	142 933
1950	343 203	240 041	171 595	139 035	305 542	38 811	100 004
1951	187 686	166 908	100 858	150 896	262 887	35 868	50 197
1952	351 946	215 729	208 309	149 914	536 309	45 330	139 923
1951 januari	13 287	15 899	5 365	119 513	295 643	34 188	93 746
februari	5 833	8 294	2 903	106 070	266 120	30 121	84 971
mars	1 137	2 184	851	105 087	240 165	27 072	78 445
april	468	1 505	350	99 475	200 494	25 035	64 415
maj	150	953	171	104 860	169 365	24 491	39 966
juni	2 983	3 175	1 218	119 313	162 905	25 010	26 952
juli	816	828	434	114 176	143 389	23 347	18 947
augusti	242	185	285	83 355	118 558	25 969	13 031
september	[5] 99 753	[5] 54 726	[5] 61 577	110 237	203 725	31 980	37 492
oktober	44 822	50 722	16 537	130 005	228 259	31 567	50 626
november	10 407	16 150	6 067	138 637	237 658	30 326	52 298
december	7 788	12 287	5 100	150 896	262 887	35 868	50 197
1952 januari	12 481	12 770	4 593	145 276	273 471	32 048	55 658
februari	5 261	6 138	4 412	128 360	267 196	30 150	58 657
mars	2 799	4 305	2 365	107 663	234 505	27 873	52 465
april	2 351	3 987	2 561	106 902	198 241	28 657	62 289
maj	967	1 577	581	108 806	178 879	30 098	53 114
juni	6 770	5 039	3 374	108 146	229 284	28 304	51 926
juli	2 764	2 402	1 207	106 158	257 202	26 166	45 263
augusti	2 016	2 306	3 875	83 052	234 527	32 508	45 026
september	[5] 221 236	[5] 57 967	[5] 142 115	136 261	453 168	50 594	138 894
oktober	63 363	59 635	25 710	150 017	508 562	48 025	147 695
november	16 517	36 897	9 188	151 728	528 004	47 468	140 004
december	15 421	22 706	8 328	149 914	536 309	45 330	139 923
1953 januari	19 311	21 080	10 076	144 467	524 829	44 567	133 629
februari	9 812	12 824	5 831	131 473	518 898	42 117	128 850

[1] Leveranser till handelskvarnar och spannmålshandlare. — [2] Lager av inhemsk och utländsk spannmål. Sista dagen resp. år och månad. Lagersiffror 31 aug. inkludera leveranser av ny skörd. — [3] Före sept. 1940 lager vid större kvarnar. — [4] Lager hos Sv. spannmåls AB t. o. m. 31 dec. 1940, därefter även lager hos spannmåls- och utsädeshandlare. — [5] Inkl. leveranser av ny skörd under augusti.

Tab. 4. Förmalning av vete, råg och havre samt import och export av vete och råg, i ton.

År och månad	Förmalning av[1]			Import av		Export av	
	Vete	Råg	Havre	Vete (stat. nr 177)	Råg (stat. nr 176)	Vete (stat. nr 177)	Råg (stat. nr 176)
1934	408 803	120 547	39 808	45 861	925	24 048	75 454
1935	411 795	125 675	41 306	42 602	1 152	122 346	31 035
1936	415 268	128 798	40 062	48 714	5 365	91 281	27 556
1937	424 214	134 516	46 653	50 349	2 728	29 384	27
1938	419 956	129 120	43 006	54 349	7 520	39 105	20
1939	429 986	141 421	48 522	39 130	2 633	9 191	13
1940	495 286	141 904	54 480	34 095	60 246	123	2 465
1941	448 568	199 928	39 993	40	368	26 536	4 707
1942	251 917	178 481	57 775	86 044	13 330	45	3 007
1943	272 105	213 733	92 623	7 599	1 407	4 610	401
1944	345 324	226 090	61 917	16 761	1	45 502	40 233
1945	504 038	166 294	50 112	43 438	7	25 697	112 380
1946	462 749	145 997	47 711	36 399	987	4 336	6 153
1947	435 551	113 624	70 420	81 231	4 614	16 793	3 557
1948	369 771	157 207	61 123	132 468	34 883	13 484	219
1949	437 832	174 134	44 834	906	8 761	3 197	104
1950	484 636	141 675	43 285	75 986	221	168 507	66 547
1951	522 355	139 455	33 673	208 954	19 893	19 833	17 694
1952	498 383	144 981	35 899	334 831	50 600	62 118	32
1951 januari	47 902	12 171	3 063	3 077	—	1 616	2 745
februari	48 456	12 185	2 608	—	—	1 473	—
mars	45 393	10 912	2 150	6 224	—	1 208	—
april	54 973	13 133	2 125	25 075	—	525	1 264
maj	55 317	15 088	1 387	21 300	—	16	4 824
juni	26 816	8 948	2 882	40 564	—	—	4 908
juli	30 930	9 322	2 699	8 385	—	995	3 924
augusti	45 854	11 465	3 365	921	—	6 960	—
september	44 404	12 377	3 607	14 458	328	4 722	28
oktober	47 804	12 496	4 198	24 590	4 924	1 795	—
november	42 579	12 159	3 330	14 690	7 724	522	—
december	31 927	9 199	2 259	49 948	6 916	0	—
1952 januari	36 095	12 033	3 444	22 190	3 208	2	—
februari	48 249	12 099	3 258	21 697	8 702	—	—
mars	42 966	12 758	3 517	4 463	12 324	5	—
april	43 438	11 918	3 233	6 370	2 990	0	—
maj	45 299	11 572	2 709	31 030	21 187	—	0
juni	32 143	10 435	3 398	37 910	—	—	—
juli	25 909	10 340	1 385	56 457	2 187	3 490	—
augusti	40 237	12 349	2 529	34 672	—	33 716	—
september	61 312	15 706	3 229	42 000	2	717	32
oktober	52 769	13 611	3 657	44 158	—	5 091	—
november	39 362	11 657	3 310	17 660	—	6 981	—
december	30 604	10 503	2 230	16 495	—	12 117	—
1953 januari	32 110	10 828	2 730	7 480	—	15 981	2 593
februari	41 322	11 571	3 046	925	—	408	2 528

Anm. Import- och exportuppgifterna för 1952 samt månadssiffrorna preliminära.

[1] Förmalning av inhemsk och utländsk spannmål vid handelskvarnar. Före sept. 1940 handels- och löneförmalning vid större kvarnar. Denna understeg 1940/41 den totala handelsförmalningen med 1·5 % för vete och 4 % för råg.

Tab. 5. Försäljning och lager av socker och sirap, import av socker samt försäljning av oljekraftfoder, kli och melass, i ton.

År och månad	Försäljning		Lager av socker och sirap omräknade i råsocker	Import av socker (stat. nr 283–287)	Försäljning		
	Socker	Sirap			Oljekraftfoder	Vete- och rågkli	Melass[1]
1938	275 080	20 711	360 000	11 392	.	.	.
1939	333 208	21 783	305 500	6 796	.	.	.
1940	275 159	24 494	291 900	5 656	.	.	.
1941	252 172	19 570	309 800	18	133 223	115 549	17 381
1942	262 637	23 380	262 900	757	110 864	93 860	4 505
1943	240 404	20 579	275 500	10 637	122 427	122 914	24 317
1944	244 805	20 661	273 100	14 596	164 228	130 938	52 124
1945	267 508	22 736	260 600	2 634	173 090	129 020	40 092
1946	246 439	22 460	266 300	5 259	167 831	164 609	47 797
1947	239 829	23 016	247 529	16 828	182 331	248 244	36 459
1948	276 947	24 772	291 028	61 132	176 337	174 380	43 372
1949	295 202	25 718	259 699	53 860	183 469	239 680	63 319
1950	342 129	26 010	294 804	106 118	216 586	221 065	61 751
1951	300 359	24 523	309 328	66 356	145 336	216 218	76 554
1952	299 637	23 986	275 968	65 074	149 519	196 011	60 706
1951 januari	27 936	2 410	279 881	6 523	20 761	29 040	6 938
februari	34 466	2 433	267 534	8 918	26 129	15 831	7 156
mars	30 484	2 402	234 392	4 303	14 249	10 609	6 778
april	23 580	1 798	204 813	4 523	24 933	17 837	5 695
maj	13 065	1 083	193 595	4 932	8 045	35 302	1 461
juni	21 727	1 793	171 125	2 175	4 322	10 108	1 127
juli	28 227	2 108	147 294	4 956	2 840	17 852	396
augusti	24 658	1 827	119 236	13 494	6 731	19 236	214
september	34 968	3 270	77 070	9 395	5 939	12 832	98
oktober	27 937	1 650	130 612	2 025	10 042	18 784	10 620
november	18 656	2 147	250 977	1 585	11 144	17 302	22 389
december	14 655	1 602	309 328	3 452	10 201	11 485	13 682
1952 januari	29 597	2 740	294 423	7 629	19 708	17 469	7 048
februari	24 724	1 826	272 405	4 124	12 324	20 618	3 074
mars	25 730	2 154	253 697	5 086	17 740	19 250	2 886
april	18 833	1 646	233 462	455	17 069	22 071	3 122
maj	20 856	1 540	210 190	6 107	7 720	21 544	1 239
juni	21 241	1 686	186 559	4 205	4 137	10 105	750
juli	26 165	1 593	163 887	12 430	3 161	9 873	108
augusti	39 158	2 364	128 352	13 611	4 471	12 076	16
september	30 374	1 859	101 278	4 326	9 356	17 280	27
oktober	24 740	1 872	135 335	2 518	16 842	15 702	9 012
november	26 935	3 222	255 311	3 134	15 926	14 449	25 801
december	11 284	1 484	275 968	1 449	21 065	15 574	7 623
1953 januari	22 015	2 168	264 205	4 720	20 717	16 375	4 730
februari	16 963	1 703	245 087	2 663	18 140	22 479	2 245

[1] För foderändamål.

Tab. 6. Inhemsk försäljning, import och export av vissa fodermedel, i ton.

År och månad	Inhemsk försäljning av oljekraftfoder från fabrik	Import av oljekraftfoder (stat. nr 359—365, 369 och 370)	Import av annat kreatursfoder (stat. nr 366—68 och 371—72)	Export av oljekraft- o. a. kreatursfoder (stat. nr 361, 363, 366:1—372)	Import av majs (stat. nr 171)	Import av kli (stat. nr 191—194)
1934	52 869	190 128	8 234	51 574	107 186	38 158
1935	59 919	200 420	4 802	61 238	43 009	8 775
1936	65 109	158 630	5 444	74 560	76 043	10 199
1937	77 287	223 060	8 508	65 362	185 239	48 607
1938	73 999	251 559	7 495	69 702	172 088	49 115
1939	75 524	166 866	6 150	42 575	42 369	12 936
1940	91 326	141 933	7 162	2 349	49 065	14 025
1941	23 782	94 700	7 158	119	3 878	30 727
1942	44 449	117 502	1 856	198	13 335	6 303
1943	43 032	88 988	2 149	1 687	9 940	50
1944	55 351	137 016	628	5 226	5 887	—
1945	67 934	92 668	459	10 468	9 073	—
1946	35 091	90 575	10 187	10 890	85 557	90 941
1947	36 316	149 860	9 749	16	40 505	149 672
1948	51 404	155 713	8 208	5 037	67 972	113 463
1949	81 703	87 148	7 561	535	116 288	96 527
1950	88 279	131 769	11 738	8 381	113 903	94 320
1951	100 335	123 112	23 485	3 187	89 246	127 442
1952	82 011	27 373	8 740	34 096	101 613	49 001
1951 januari	7 426	12 482	398	151	5 932	9 984
februari	6 944	9 962	1 834	1	23 925	16 210
mars	8 305	4 546	3 007	1	3 413	3 020
april	11 718	8 630	1 311	26	283	2 905
maj	7 042	18 697	2 682	—	7 739	13 645
juni	8 276	17 636	2 597	0	1 378	25 396
juli	4 112	21 192	1 473	—	2 965	21 864
augusti	8 067	16 765	740	11	20 130	4 820
september	9 073	5 754	4 217	5	1 297	11 367
oktober	10 990	4 661	1 822	264	12 063	2 667
november	8 510	1 229	2 897	354	10 129	8 908
december	9 872	1 575	510	2 374	2	6 655
1952 januari	8 251	1 139	655	4 779	1 177	3 274
februari	5 575	1 613	945	6 517	14 979	3 679
mars	8 235	743	239	3 379	41 196	4 992
april	6 494	4 383	1 986	507	29 853	1 961
maj	7 492	3 480	819	177	13 581	9 236
juni	6 012	195	564	188	1	8 470
juli	5 372	10 355	210	21	86	4 058
augusti	4 622	2 389	283	53	1	6 118
september	7 726	239	310	2 650	739	4 657
oktober	8 769	542	909	6 486	—	385
november	5 963	674	1 196	5 058	—	717
december	7 500	1 368	624	4 266	—	1 452
1953 januari	7 051	1 678	808	5 676	9	4 573
februari	6 111	6 761	1 557	4 982	0	5 489

Anm. Import- och exportuppgifterna för 1952 samt månadssiffrorna preliminära.

Tab. 7. Invägning av mjölk samt försäljning av mjölk och grädde, i ton.

År och månad	Vid mejerier invägd mjölk				Mejeriproduktion av	
		Därav			Konsumtionsgrädde	
	Total kvantitet	Använd för produktberedning	Försåld som konsumtionsmjölk[1]	Försåld grädde (omräknad till mjölk) samt svinn	Tjock	Tunn
1934	2 498 378	1 854 670	352 247	291 461	20 130	10 523
1935	2 550 916	1 875 422	376 433	299 061	20 630	10 155
1936	2 720 166	2 008 586	408 014	303 566	21 697	10 235
1937	2 847 223	2 115 010	434 246	297 967	22 000	10 162
1938	3 032 241	2 277 819	459 023	295 399	22 623	9 918
1939	3 205 688	2 395 153	494 367	316 168	23 524	9 990
1940	2 988 933	2 202 644	519 500	266 789	18 801	11 985
1941	2 659 251	1 940 169	610 512	122 850	776	25 168
1942	2 517 931	1 740 033	855 273	63 421	116	10 282
1943	2 852 031	1 963 235	963 192	72 381	48	11 397
1944	3 107 561	2 183 544	940 625	138 213	—	30 141
1945	3 375 019	2 421 439	939 628	170 025	—	38 831
1946	3 520 348	2 564 015	939 908	183 730	—	45 589
1947	3 422 935	2 449 500	954 365	189 848	—	46 880
1948	3 361 485	2 359 026	978 588	195 247	—	48 379
1949	3 679 434	2 662 618	965 229	226 477	5 021	43 335
1950	3 912 727	2 860 730	943 277	290 653	14 336	32 748
1951	3 805 941	2 797 369	931 709	261 971	13 131	29 096
1952	3 626 839	2 602 998	938 264	273 003	14 665	27 569
1951 januari	290 535	208 471	75 550	21 226	1 061	2 336
februari	270 587	189 328	73 080	21 574	1 096	2 252
mars	310 737	219 672	78 868	26 805	1 470	2 539
april	330 721	244 007	78 763	22 072	1 046	2 518
maj	366 725	278 384	79 297	22 846	1 096	2 541
juni	395 318	309 553	79 130	21 796	1 046	2 524
juli	384 552	305 500	72 258	21 490	1 053	2 487
augusti	357 619	272 110	79 534	21 891	995	2 757
september	321 651	241 862	77 872	18 365	874	2 186
oktober	282 767	199 999	81 739	18 813	892	2 328
november	240 384	159 526	79 379	19 458	996	2 265
december	254 345	168 957	76 239	25 635	1 506	2 363
1952 januari	265 087	180 968	77 264	21 964	1 124	2 374
februari	253 777	170 036	75 807	22 401	1 212	2 179
mars	281 313	190 286	80 353	25 923	1 455	2 388
april	305 087	215 393	80 013	24 448	1 308	2 362
maj	355 526	263 430	82 916	24 345	1 253	2 492
juni	387 889	307 636	73 240	21 200	1 086	2 217
juli	369 242	286 054	75 427	22 306	1 113	2 446
augusti	353 105	269 613	77 049	21 933	1 133	2 345
september	310 781	228 856	79 316	19 385	973	2 188
oktober	255 428	171 660	81 473	20 434	1 092	2 227
november	235 707	153 723	77 323	21 858	1 259	2 130
december	253 897	165 343	78 083	26 806	1 657	2 221
1953 januari	266 179	177 754	78 200	25 417	1 468	2 271
februari	245 875	161 813	74 062	23 708	1 384	1 997

[1] Fr. o. m. nov. 1941 standardiserad till 3 % fetthalt samt fr. o. m. jan. 1952 även 3·5 % fetthalt.

Tab. 8. Mejerimjölkens medelfetthalt, antal mjölkleverantörer, medelinvägning per leverantör samt produktion av smör, ost och torrmjölk.

År och månad	Den invägda mjölkens medelfetthalt, procent	Mejerileverantörer, antal[1]	Mjölkinvägningen i medeltal per leverantör, kg	Mejeriproduktion av		Produktion av torrmjölk	
				Smör, ton	Ost, ton	Fet, ton	Mager, ton
1934	3·42	.	.	62 509	31 105	.	.
1935	3·43	.	.	63 452	31 669	.	.
1936	3·45	.	.	67 168	37 759	.	.
1937	3·50	.	.	73 247	35 443	.	.
1938	3·52	.	.	80 103	36 524	.	.
1939	3·53	.	.	83 735	43 653	.	.
1940	3·54	209 412	14 273	80 760	35 328	.	.
1941	3·55	220 283	12 072	77 687	22 383	.	.
1942	3·59	229 278	10 982	71 926	14 991	1 054	191
1943	3·56	236 860	12 041	79 263	21 296	3 924	440
1944	3·58	245 910	12 637	87 304	29 924	3 485	546
1945	3·59	252 735	13 354	94 058	38 102	7 083	756
1946	3·63	255 431	13 782	99 622	44 412	8 412	1 587
1947	3·64	253 776	13 488	94 954	47 690	7 248	3 358
1948	3·62	249 683	13 463	89 687	51 695	7 189	3 920
1949	3·65	251 999	14 601	98 051	65 515	10 999	3 980
1950	3·70	255 935	15 288	108 571	51 517	5 476	3 546
1951	3·73	253 341	15 023	106 288	54 435	5 035	3 034
1952	3·75	247 870	14 632	93 585	59 975	8 565	4 126
1951 januari	3·72	253 301	1 146	7 640	4 472	895	268
februari	3·67	250 986	1 078	6 878	4 133	541	223
mars	3·67	253 391	1 226	8 117	4 749	321	333
april	3·65	252 410	1 310	8 971	5 094	156	423
maj	3·64	254 414	1 441	10 292	5 165	399	441
juni	3·71	255 683	1 546	11 566	6 026	695	235
juli	3·74	255 396	1 505	11 580	5 861	530	154
augusti	3·73	254 486	1 405	10 611	4 718	251	428
september	3·78	254 408	1 264	9 387	4 493	259	319
oktober	3·82	253 353	1 116	8 093	3 574	369	143
november	3·88	249 646	962	6 596	2 620	242	29
december	3·81	248 244	1 024	6 557	3 530	377	38
1952 januari	3·73	247 244	1 072	6 737	3 832	586	134
februari	3·71	245 265	1 034	6 383	3 575	372	213
mars	3·70	246 938	1 139	6 945	3 978	516	317
april	3·67	246 816	1 236	7 653	5 240	625	434
maj	3·67	248 567	1 430	8 854	6 609	794	539
juni	3·72	250 451	1 548	9 833	8 391	1 123	628
juli	3·72	250 029	1 476	9 723	7 053	1 231	511
augusti	3·75	249 305	1 416	9 559	6 031	1 216	366
september	3·81	248 803	1 249	8 719	4 946	744	444
oktober	3·88	247 048	1 033	6 990	3 051	384	160
november	3·87	245 334	960	6 011	3 035	383	163
december	3·82	244 342	1 039	6 178	4 234	591	217
1953 januari	3·75	243 846	1 091	6 590	4 164	316	475
februari	3·72	242 635	1 013	5 938	3 731	290	393

[1] Årssiffrorna äro medeltal av månadssiffror, vägda med mjölkinvägningen per leverantör och månad.

Tab. 9. Försäljning av smör, margarin, konstister och kokosfett, matolja och ost samt partihandelns inköp av svenska ägg, i ton.

År och månad	Smör från mejeri		Margarin från fabrik		Konstister o. kokosfett från fabrik	Bageri- och matolja[1]	Ost[2]	Partihandelns inköp av svenska ägg[3]
	Total kvantitet	Därav av leverantörer återtaget	Hushålls-,	Bageri-,				
1934	39 430	.	52 831		2 085	.	31 295	.
1935	43 681	7 937	55 201		2 915	.	33 395	.
1936	48 153	9 180	56 125		3 700	1 232	35 864	.
1937	49 098	10 198	58 815		4 731	1 313	37 353	.
1938	51 534	11 246	58 407		6 303	1 523	39 423	27 570
1939	54 319	12 274	51 475	8 047	3 794	1 901	42 866	28 025
1940	74 002	13 580	29 468	9 519	1 064	1 405	38 073	26 658
1941	76 184	10 859	17 531	7 987	9	1 179	23 500	18 960
1942	67 785	11 519	34 631	5 374	0	1 426	15 357	10 538
1943	76 044	12 257	30 930	5 449	—	1 306	19 788	11 767
1944	92 483	13 897	29 126	8 125	—	1 475	29 943	17 205
1945	90 345	13 343	30 424	12 277	—	1 541	33 681	22 397
1946	101 076	13 028	13 694	9 650	—	1 381	45 100	27 440
1947	98 723	14 023	20 771	9 754	—	1 577	49 168	26 875
1948	88 633	14 639	35 315	12 772	—	1 684	54 321	31 176
1949	93 928	16 356	46 316	22 164	—	2 238	56 520	37 679
1950	95 100	17 317	54 950	25 831	—	2 761	53 036	42 845
1951	80 811	16 672	63 350	20 519	500	2 719	53 033	38 826
1952	82 133	16 841	70 593	21 777	1 754	2 364	59 534	39 431
1951 januari	4 955	1 115	3 488	501	—	186	3 592	4 322
februari	5 794	1 176	4 678	1 136	—	237	3 442	3 513
mars	6 987	1 366	6 138	1 817	—	257	4 447	3 116
april	6 256	1 261	6 410	2 004	—	247	4 377	3 119
maj	6 802	1 354	5 011	2 005	—	269	4 219	4 173
juni	6 709	1 425	4 588	1 481	—	255	4 750	3 907
juli	7 144	1 644	4 779	1 939	16	210	4 841	3 201
augusti	7 481	1 547	5 236	2 118	18	214	5 907	2 914
september	7 035	1 474	5 313	1 969	26	187	3 807	2 450
oktober	7 368	1 493	5 938	2 042	41	201	4 830	2 119
november	7 002	1 378	5 855	1 838	64	200	4 759	2 329
december	7 278	1 439	5 916	1 669	335	256	4 059	3 663
1952 januari	6 832	1 285	5 525	1 618	414	233	4 155	4 533
februari	6 556	1 266	5 472	1 659	195	209	3 610	3 383
mars	6 719	1 316	6 215	1 991	141	225	4 443	3 345
april	6 452	1 336	6 104	1 601	121	214	4 426	3 109
maj	7 011	1 477	5 787	1 845	68	237	4 901	3 899
juni	6 366	1 354	5 573	1 744	58	172	5 983	3 305
juli	6 897	1 529	5 388	2 100	132	130	6 601	3 349
augusti	7 278	1 542	5 475	1 973	54	146	6 383	2 892
september	7 216	1 497	6 204	1 929	65	211	4 385	2 578
oktober	7 121	1 469	6 423	1 953	96	190	4 503	2 435
november	6 428	1 313	5 962	1 843	136	227	4 552	2 789
december	7 257	1 457	6 465	1 521	274	169	5 596	3 814
1953 januari	6 558	1 320	5 589	1 490	98	143	4 093	3 913
februari	6 026	1 192	5 483	1 593	79	140	3 433	3 151

[1] Inkl. import (stat. nr 262). — [2] Försäljning från mejeri med tillägg för import och avdrag för export (stat. nr 69—70). — [3] För tiden 24 sept. 1941—31 dec. 1945 (ransoneringstiden) enligt rapporter från auktoriserade partihandlare, för övrig tid enligt rapporter från flertalet större partihandelsföretag. Inköp enligt sistnämnda rapporter uppräknade till totalsiffror i och för jämförbarhet med ransoneringstidens siffror.

Tab. 10. Import och export av smör, margarin, ost, ägg samt export av torrmjölk, i ton.

År och månad	Smör (stat. nr 68:1 o. 2)		Margarin (stat. nr 274)		Ost (stat. nr 69 o. 70)		Torrmjölk (stat. nr 65)	Ägg (stat. nr 71)	
	Import	Export	Import	Export	Import	Export	Export	Import	Export
1934	2	23 220	648	121	564	93	0	0	3 128
1935	608	20 262	11	181	1 134	124	—	77	3 095
1936	188	19 068	1	173	1 600	234	0	987	2 606
1937	0	23 535	2	146	1 088	350	—	1 187	4 117
1938	1	28 555	2	189	1 223	616	—	35	5 365
1939	4	26 172	55	110	1 803	343	53	736	5 465
1940	560	9 833	0	3	497	160	77	1 261	2 721
1941	—	1 836	—	461	449	1	91	2 336	0
1942	0	—	0	0	305	0	0	499	—
1943	1	—	—	—	269	—	—	253	0
1944	229	—	—	—	223	0	10	493	0
1945	202	605	—	3 612	680	2 207	1 957	730	0
1946	416	2	0	357	1 551	536	3 110	4 397	161
1947	1 088	1	1	121	2 875	134	3 737	1 741	1
1948	3	1	0	1 468	2 607	69	3 113	1 856	1
1949	4	1 618	0	38	3 528	2 828	5 216	0	5 413
1950	—	14 368	—	2	1 324	6 531	5 343	0	12 408
1951	1	26 406	—	5	1 827	2 009	4 041	0	8 980
1952	0	13 087	0	1	4 425	1 840	6 852	0	8 604
1951 januari	1	1 240	—	—	56	105	490	—	2 397
februari	—	1 951	—	5	3	121	505	—	1 727
mars	—	570	—	0	341	101	314	0	372
april	—	331	—	0	43	115	141	0	15
maj	—	3 232	—	—	3	134	181	0	502
juni	—	1 956	—	—	1	202	509	0	576
juli	—	1 134	—	—	1	218	702	—	646
augusti	—	1 495	—	—	6	210	123	—	210
september	—	2 950	—	—	190	215	204	—	302
oktober	—	3 824	—	—	244	210	225	—	639
november	—	4 143	—	—	497	172	319	—	487
december	—	3 685	—	—	439	206	341	0	1 108
1952 januari	—	823	—	0	93	196	594	—	2 403
februari	—	425	—	—	23	140	287	—	964
mars	—	781	—	0	441	136	408	—	522
april	0	928	—	0	311	45	179	—	119
maj	—	460	0	0	616	194	608	0	517
juni	—	266	—	—	152	54	624	—	269
juli	—	1 144	—	—	22	121	638	—	501
augusti	—	2 357	—	—	13	360	1 857	—	110
september	—	1 544	—	0	35	116	827	—	269
oktober	—	2 436	—	0	71	149	442	—	533
november	—	841	—	—	545	155	211	—	1 231
december	—	1 254	—	0	2 106	173	176	—	1 167
1953 januari	—	872	—	—	100	245	273	—	1 890
februari	—	531	—	—	20	311	170	—	757

Anm. Import- och exportuppgifterna för 1952 samt månadssiffrorna preliminära.

Tab. 11. Vid slakthus, kontrollslakterier och köttbesiktningsbyråer undersökta slaktdjur m. m.

År och månad	Betäckta suggor i Svea- och Götaland, antal	Tjänstbara galtar i Svea- och Götaland, antal	Antal besiktigade hela och till hela omräknade halva kroppar[1]			
			Storboskap	Kalv		Svin
				större	mindre	
1934	255 886	4 682	258 295	407 182	253 759·5	1 424 688
1935	264 271	4 240	274 675	414 141·5	287 700	1 270 852·5
1936	284 044	4 156	302 503	440 738	354 234	1 324 497
1937	258 967	3 931	347 406	466 605	413 007	1 480 022
1938	272 789	3 778	375 469·5	502 228·5	437 859	1 478 927
1939	282 702	3 747	397 069	519 013	467 212	1 608 873·5
1940	214 291	3 407	540 108	505 579·5	515 670	1 487 631
1941	192 403	2 876	550 661	401 003	506 747	1 049 460
1942	167 453	2 525	234 453·5	212 355·5	424 966	596 673·5
1943	190 672	2 511	283 994	221 920·5	588 012	719 183·5
1944	182 368	2 504	348 600	255 852·5	640 198·5	1 064 267·5
1945	184 294	2 580	345 365	256 728	570 627·5	960 948
1946	178 266	2 612	391 455·5	372 634	598 369	1 053 842
1947	195 122	2 657	491 497	364 292·5	644 390·5	1 036 980
1948	202 596	2 762	342 351·5	300 409	634 873	1 158 104
1949	224 595	3 060	353 190	341 328·5	630 006·5	1 535 682
1950	225 908	3 163	366 248	401 681	546 603	1 825 144·5
1951	206 023	3 084	456 060	401 959·5	550 009·5	1 813 167
1952	225 958	3 044	432 031	370 170·5	545 934·5	1 912 975
1951 januari	20 304	3 236	33 992	25 348·5	53 830	160 846·5
februari	16 669	3 207	30 252	26 866	44 873	148 677·5
mars	15 742	3 135	33 189·5	29 785	55 227	157 375·5
april	17 268	3 125	33 809·5	36 356·5	62 708·5	172 102·5
maj	17 881	3 094	34 927·5	42 533	55 351·5	157 717·5
juni	17 679	3 051	32 580·5	43 327·5	42 680	139 341·5
juli	15 931	3 051	27 158·5	41 072·5	37 916	147 368
augusti	14 831	3 003	34 494	34 760	35 758·5	124 033·5
september	13 373	2 983	42 297·5	35 914·5	31 256	134 616
oktober	16 076	2 994	55 630	35 499	42 115	160 438
november	20 139	3 029	55 356·5	27 385·5	48 197	152 767
december	20 130	3 101	42 462·5	23 111·5	40 096	157 883·5
1952 januari	19 104	3 047	44 063·5	26 764	55 214·5	155 469
februari	17 503	3 029	34 895	23 935	44 373	130 205·5
mars	19 614	3 004	33 844	27 011	49 151·5	140 400
april	22 500	3 054	33 948	35 007	67 635·5	165 728·5
maj	22 288	3 070	35 347	39 459	53 224	148 527·5
juni	18 739	3 050	24 900·5	37 763·5	37 304	157 082
juli	16 899	3 044	30 363·5	42 741	40 151·5	157 279
augusti	16 622	3 039	36 129	31 485	31 169·5	144 319·5
september	16 029	3 031	42 364·5	33 557·5	32 103·5	157 340
oktober	16 962	3 029	44 591	29 812·5	44 963·5	202 379
november	19 324	3 036	38 954	20 466	43 871·5	161 189·5
december	20 374	3 092	32 631	22 169	46 772·5	193 055·5
1953 januari	20 294	3 132	37 253·5	22 820	50 437	182 400
februari	17 448	3 134	30 661	21 763	42 412·5	177 713·5

[1] Årssummorna för 1952 samt månadssummorna preliminära.

Tab. 12. Besiktigade och icke besiktigade marknadsförda kvantiteter kött och fläsk, i ton.

Tid	Storboskap	Större kalv	Mindre kalv	Svin	Får och getter	Häst	Samtliga
1937/39	88 700	32 300	10 500	118 200	2 700	11 000	263 400
1940	109 800	30 500	11 500	114 200	1 700	13 600	281 300
1941	102 900	22 600	11 200	82 500	1 800	13 500	234 500
1942	45 972	11 249	9 205	45 337	1 623	6 540	119 926
1943	56 708	11 780	12 592	65 498	2 920	7 630	157 128
1944	69 871	13 480	13 668	95 652	3 476	9 370	205 517
1945	69 535	13 368	11 794	83 296	3 412	9 869	191 274
1946	79 379	19 592	12 598	91 325	3 352	12 777	219 023
1947	97 100	19 040	13 295	93 310	3 268	16 729	242 742
1948	69 355	15 461	13 068	101 056	2 533	11 011	212 484
1949	73 885	17 890	13 091	132 257	2 369	13 446	252 938
1950	80 553	22 265	11 492	147 224	2 132	12 565	276 231
1951	100 007	22 782	11 766	147 278	1 952	13 163	296 948
1952	95 053	21 039	11 666	154 805	1 974	12 831	297 368
1946 1 kv.	19 228	3 362	2 851	22 428	252	2 715	50 836
2 »	16 936	5 535	3 804	26 294	353	2 549	55 471
3 »	17 531	6 437	2 922	19 421	994	1 892	49 197
4 »	25 684	4 258	3 021	23 182	1 753	5 621	63 519
1947 1 kv.	21 126	3 854	3 228	21 124	231	4 063	53 626
2 »	18 160	5 352	3 978	25 627	346	3 566	57 029
3 »	24 153	5 904	2 983	19 954	1 036	3 294	57 324
4 »	33 661	3 930	3 106	26 605	1 655	5 806	74 763
1948 1 kv.	19 120	2 946	3 379	26 474	208	3 062	55 189
2 »	13 669	4 195	3 970	27 733	298	1 586	51 451
3 »	17 998	4 891	2 592	20 883	844	1 784	48 992
4 »	18 568	3 429	3 127	25 966	1 183	4 579	56 852
1949 1 kv.	16 719	3 284	3 596	28 784	195	3 104	55 682
2 »	15 559	4 840	3 836	35 038	302	2 491	62 066
3 »	20 007	5 244	2 581	30 106	646	2 841	61 425
4 »	21 600	4 522	3 078	38 329	1 226	5 010	73 765
1950 1 kv.	18 202	4 251	2 907	37 112	240	3 670	66 382
2 »	18 639	6 795	3 225	38 917	273	2 308	70 157
3 »	20 851	6 238	2 396	33 385	546	2 177	65 593
4 »	22 861	4 981	2 964	37 810	1 073	4 410	74 099
1951 1 kv.	21 567	4 308	3 232	36 947	197	2 835	69 086
2 »	22 452	6 517	3 500	38 251	200	2 463	73 383
3 »	22 950	6 541	2 245	33 118	519	2 116	67 489
4 »	33 038	5 416	2 789	38 962	1 036	5 749	86 990
1952 1 kv.	24 658	4 229	3 138	35 426	214	3 540	71 205
2 »	20 723	6 016	3 419	39 183	254	2 645	72 240
3 »	24 398	6 240	2 228	37 093	592	2 629	73 180
4 »	25 274	4 554	2 881	43 103	914	4 017	80 743

Anm. För åren 1937—1941 enligt beräkningar inom 1942 års jordbrukskommitté, för tiden 1942—juni 1949 i huvudsak enligt ransoneringsstatistiken, därefter enligt beräkningar med ledning av bl. a. antalet besiktigade djur.

Tab. 13. Import och export av nötkött och fläsk samt import av får- och hästkött, i ton.

År och månad	Nötkött (stat. nr 19)		Fårkött (stat. nr 15 o. 16)	Hästkött (stat. nr 17 o. 18)	Fläsk (stat. nr 24—26)	
	Import	Export	Import	Import	Import	Export
1934	434	38	656	215	1 523	19 097
1935	1 356	36	934	505	3 724	13 214
1936	1 553	48	673	964	3 098	12 704
1937	1 272	999	606	841	1 717	13 609
1938	1 158	184	602	791	2 198	13 295
1939	1 428	157	602	960	2 829	13 939
1940	54	543	190	457	1 239	4 386
1941	33	0	—	—	3 886	960
1942	6	—	—	—	4 736	—
1943	4	—	0	—	4 566	—
1944	2 023	—	0	—	6 465	—
1945	6 521	0	1	648	3 004	44
1946	8 679	0	43	1 143	995	0
1947	5 467	0	843	3 702	1 076	0
1948	5 628	0	503	1 127	882	1
1949	10 066	1	221	1 814	2 183	229
1950	17 006	0	27	1 447	5 115	569
1951	11 993	1 693	—	998	3 270	411
1952	2 710	456	14	695	111	151
1951 januari	2 006	0	—	29	9	43
februari	618	0	—	—	—	20
mars	477	0	—	—	423	71
april	1 516	0	—	116	583	67
maj	2 011	0	—	412	920	37
juni	2 707	0	—	144	366	27
juli	885	500	—	140	349	22
augusti	291	0	—	160	—	39
september	56	420	—	—	—	27
oktober	458	384	0	—	106	49
november	310	0	—	—	274	5
december	658	388	—	—	256	5
1952 januari	160	102	—	—	—	25
februari	—	10	—	0	—	11
mars	0	0	—	118	0	21
april	—	244	—	103	1	8
maj	95	85	—	88	—	15
juni	94	—	9	81	9	4
juli	204	9	5	152	51	10
augusti	1 041	—	—	118	—	3
september	406	—	—	35	—	—
oktober	374	—	—	—	—	6
november	190	6	—	—	0	17
december	145	—	—	0	—	31
1953 januari	182	—	—	0	0	427
februari	50	—	—	—	0	839

Anm. Import- och exportuppgifterna för 1952 samt månadssiffrorna preliminära.

Innehållsförteckning.

Propositionen 1

Författningsförslag

Förordning med vissa bestämmelser angående prisregleringen för råg och vete 3
Förordning angående slaktdjursavgift 7
Förordning om ändrad lydelse av 3 § förordningen den 10 juli 1947 (nr 378) om viss avgift å mjölk, grädde och ost 8

Utdrag av statsrådsprotokollet den 17 april 1953 9

Prissättningen för jordbrukets produkter för regleringsåret 1952/53 9
Förkalkylen rörande jordbrukets inkomster och kostnader under produktionsåret 1953/54 13
Överläggningar mellan jordbruksnämnden och jordbrukets organisationer om prissättningen 25
Jordbruksnämndens förslag angående jordbruksregleringen under regleringsåret 1953/54 33
Allmänna riktlinjer 33
Brödsädsregleringen 40
Regleringen av fodersäd och andra fodermedel 46
Potatisregleringen 49
Oljeväxtregleringen 52
Stödet åt lin- och hampodlingen 55
Regleringen av kött och fläsk m. m. 58
Regleringen av handeln med mjölk och mejeriprodukter 63
Regleringen av fettråvaror 69
Äggregleringen 72
Stödet åt ullproduktionen 74
Konstgödselregleringen 75
Prissättningen på brödsäd av 1954 års skörd 75
Svenska spannmålsaktiebolagets kostnader 76
Kostnader i samband med lagring av jordbruksprodukter 77
Förslag till vissa författningsändringar m. m. 79
Anslagsäskanden 80

Kungl. Maj:ts beslut i prisfrågan 81

Framställningar från Svenska kvarnföreningen och Svenska bygdekvarnars riksförbund i fråga om förmalningsavgiften för brödsäd 82
Framställning av Riksförbundet Lin och hampa i fråga om föreningen Norrlandslins lån från hemslöjdslånefonden 86

Departementschefen 87

Hemställan 108

Bilagor

1. PM med översikt över hittills vidtagna regleringsåtgärder på jordbrukets område 1*
2. PM med uppgifter angående produktionsutvecklingen på jordbrukets område 12*
3. PM med redogörelse för priser på jordbruksprodukter samt på vissa förnödenheter för jordbrukets behov 25*
4. PM angående jordbrukarnas kontanta inkomster och utgifter år 1951 31*
5. PM med beräkningar rörande jordbrukets inkomster och kostnader under produktionsåren 1950/51—1952/53 jämte en förkalkyl för produktionsåret 1953/54 ..... 52*
6. PM angående prisclearingen av fettvaror 115*
7. Skrivelse från Svenska spannmålsaktiebolaget till statens jordbruksnämnd angående regleringen av spannmål och fodermedel 119*
8. PM angående utvecklingen på den internationella livsmedelsmarknaden 135*
Tabellbilaga 147*

537285. Stockholm 1953. Isaac Marcus Boktryckeri Aktiebolag